

Еллен Уайт

Християнська родина

ББК 86.376
У 13

Переклад з англійської

Е. Уайт

У 13 Християнська родина: Пер. з англ. — К.: Джерело життя, 2010. — 544 с.

У книзі висвітлено практично всі аспекти, що стосуються сімейного життя, а також ті особливі проблеми, які хвилюють нині батьків. Ви знайдете відповіді на багато своїх запитань, що виникли в результаті складного сьогодення.

Розрахована на широке коло читачів.

ББК 86.376

Зміст

Передмова 7

ЧАСТИНА І. ПРЕКРАСНА СІМ'Я

Розділ 1. Атмосфера в сім'ї 10

Розділ 2. Підвалини для заснування сімейного вогнища 16

Розділ 3. Зразкова сім'я в Едемі 21

ЧАСТИНА ІІ. СВІТЛО ДЛЯ СУСПІЛЬСТВА

Розділ 4. Вплив сім'ї виходить далеко за її межі 26

Розділ 5. Могутнє християнське свідчення 30

ЧАСТИНА ІІІ. ВИБІР ДРУГА ЖИТТЯ

Розділ 6. Велике рішення 36

Розділ 7. Справжня любов чи захоплення? 43

Розділ 8. Як переважно відбуваються залицяння 48

Розділ 9. Шлюби, в які заборонено вступати 54

Розділ 10. Необхідна порада 63

ЧАСТИНА ІV. ЧИННИКИ УСПІХУ АБО НЕВДАЧІ

Розділ 11. Необдумані, незрілі шлюби 70

Розділ 12. Сумлінність 74

Розділ 13. Домашнє виховання	78
Розділ 14. Необхідність справжнього навернення	85

ЧАСТИНА V. ВІД ШЛЮБНОГО ВІВТАРЯ

Розділ 15. Урочисті обіцянки	90
Розділ 16. Щасливий і успішний союз	96
Розділ 17. Взаємні зобов'язання	105
Розділ 18. Шлюбні обов'язки і переваги	112

ЧАСТИНА VI. НОВИЙ ДІМ

Розділ 19. Де повинен знаходитися дім?	122
Розділ 20. Сім'я і місто	127
Розділ 21. Переваги сільської місцевості	133
Розділ 22. Будівництво та обладнання житла	140

ЧАСТИНА VII. СПАДОК ГОСПОДА

Розділ 23. Діти — благословення	150
Розділ 24. Кількісний склад сім'ї	153
Розділ 25. Турбота про дітей, які перебувають у злиднях	158
Розділ 26. Спадщина дітям від батьків	163

ЧАСТИНА VIII. СІМ'Я, ЩО МАЄ УСПІХ

Розділ 27. Священне коло сім'ї	168
Розділ 28. Перша школа дитини	172
Розділ 29. Справа, яку не можна перепоручити	178
Розділ 30. Товариські стосунки в сім'ї	182
Розділ 31. Безпека можлива завдяки любові	187
Розділ 32. Дбайте про сад людського серця	192
Розділ 33. Обітниця Божественного керівництва	196

ЧАСТИНА IX. БАТЬКО — СПОЛУЧНА ЛАНКА СІМ'Ї

Розділ 34. Становище батька і його обов'язки	202
Розділ 35. Носить тягарі один одного	207
Розділ 36. Товариські стосунки між батьком і дітьми	211
Розділ 37. Яким не повинен бути чоловік	215

ЧАСТИНА X. МАТІР — КОРОЛЕВА СІМ'Ї

Розділ 38. Становище та обов'язки матері	222
Розділ 39. Вплив матері	231
Розділ 40. Хибне уявлення про материнську працю	235
Розділ 41. Недосконалі приклади материнства	239
Розділ 42. Здоров'я матері й зовнішній вигляд	242
Розділ 43. Вплив матері на дитину в передпологовий період	246
Розділ 44. Турбота про малих дітей	251
Розділ 45. Головний обов'язок матері — виховання дітей ...	255
Розділ 46. Мачуха	261
Розділ 47. Христос підбадьорює матерів	265

ЧАСТИНА XI. ДІТИ — МОЛОДШІ, АЛЕ РІВНОПРАВНІ ЧЛЕНИ СІМ'Ї

Розділ 48. Як Небо дивиться на дітей	270
Розділ 49. Мамині помічники	273
Розділ 50. Належна пошана до батьків	283
Розділ 51. Поради для дітей	288

ЧАСТИНА XII. ЗРАЗОК СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ

Розділ 52. Управління домом	296
Розділ 53. Єдиний фронт	303
Розділ 54. Релігія в сім'ї	308
Розділ 55. Моральні норми	317
Розділ 56. Розлучення	331
Розділ 57. Ставлення до невіруючого супутника життя ...	339
Розділ 58. Сім'я служителя	344
Розділ 59. Батьки, які досягли похилого віку	351

ЧАСТИНА XIII. ВИКОРИСТАННЯ ГРОШЕЙ

Розділ 60. Божі управителі	358
Розділ 61. Принципи використання сімейних фінансів ...	363
Розділ 62. Привчайте себе до ощадливості	372
Розділ 63. Навчайте дітей заробляти і витратити гроші	377
Розділ 64. Чесність у веденні справ	382
Розділ 65. Дбайте про майбутнє	386

ЧАСТИНА XIV. ПИЛЬНУЙТЕ ДОРОГИ, ЩО ПРОВАДЯТЬ ДО ДУШІ

Розділ 66. Вхід, який ми охороняємо	392
Розділ 67. Принада для очей та слуху	397
Розділ 68. Вплив читання	401

ЧАСТИНА XV. ЧЕСНОТИ, ЩО Є ОКРАСОЮ СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ

Розділ 69. Ввічливість і доброта	412
Розділ 70. Життєрадісність	421
Розділ 71. Мова	425
Розділ 72. Гостинність	436

ЧАСТИНА XVI. РОДИНА ТА ЇЇ СОЦІАЛЬНІ ЗВ'ЯЗКИ

Розділ 73. Наші соціальні потреби	446
Розділ 74. Безпечне і небезпечне спілкування	450
Розділ 75. Батьківське керівництво в суспільному житті	457
Розділ 76. Свята і річниці	463
Розділ 77. Різдво	468
Розділ 78. Сім'я — місіонерський центр	475

ЧАСТИНА XVII. ВІДПОЧИНОК І ВІДНОВЛЕННЯ СИЛ

Розділ 79. Необхідність у відпочинку	484
Розділ 80. Як розважатися?	489
Розділ 81. Відпочинок, який постійно приносить задоволення	496
Розділ 82. Як повинні відпочивати християни?	502
Розділ 83. Приваблююча сила задоволень	511
Розділ 84. Настанови для юнацтва щодо розваг	516

ЧАСТИНА XVIII. І БУДЕ ВАМ НАГОРОДА

Розділ 85. Нагорода в земному житті та у вічності	522
Розділ 86. Життя в Едемському домі	528
Розділ 87. Нова Земля	535

Передмова

Християнська родина — це те місце, де люди вчаться втілювати в життя правила і норми Церкви; де батьки уповноважені Христом наводити в християнство членів своїх родин. І для того, щоб гідно вирішити цю задачу, батьки не повинні нехтувати жодною допомогою, яку лише можна знайти.

Багато корисних порад є у працях Е.Уайт. Вони торкаються фактично всіх сторін родинного життя і особливо тих проблем, які так хвилюють сьогодні батьків. Незадовго до своєї смерті письменниця планувала видати «Книгу для батьків-християн», що допомогла б кожній матері й кожному батькові зрозуміти свій обов'язок та найкраще впливати на дітей. Наша книга присвячена саме цій темі.

Книга «Християнська родина» водночас є посібником для зайнятих батьків, зокрема стосовно того, якою може і повинна стати християнська сім'я. У ній ви знайдете відповіді на багато своїх запитань, підкріплені мудрими настановами Небесного Отця.

До книги увійшло чимало цитат із творів Е.Уайт, написаних упродовж 70 років, і особливо зі статей, підготовлених для церковних журналів, а також її поради, видані

у вигляді брошур, невідомі раніше рукописи. Наприкінці кожного розділу подано список використаної літератури. Оскільки багато цитат узято із джерел, надрукованих у різні часи, то, поєднуючи їх у єдиний текст, часом неможливо було уникнути повторів, дотримуватися єдиного стилю у викладі матеріалу.

Книга підготовлена в канцелярії літературної спадщини Е.Уайт. Упорядники намагалися врахувати всі поради, які письменниця давала видавцям, зокрема про необхідність видання компіляцій, зроблених на основі її рукописів, оскільки, за її словами, вони містять у собі «настанови, які дав Господь для Свого народу».

Напевно, за всю історію світу не виникало більшої потреби в подібній книзі, ніж сьогодні. Ніколи ще батькам та дітям не були так потрібні правильні відповіді на питання, що їх хвилюють. Ніколи ще сім'я не була в такій небезпеці, як зараз.

Кожен із нас знає, що стан суспільства або нації відображає стан сімей і навпаки. Книга «Християнська родина» виходить у світ, щоб звершити важливе служіння в родинях, зайнявши почесне місце у вашій домашній християнській бібліотеці.

Вашингтон, 8 травня 1952 р.

Частина I

Прекрасна сім'я

Атмосфера в сім'ї

Сім'я — осереддя усякої діяльності. Суспільство складається із сімей і є таким, яким його роблять глави сімей. Із серця «походить життя», а серцем суспільства, Церкви і нації є родина. Добробут суспільства, успіх Церкви, процвітання нації залежать від впливу сім'ї¹.

Майбутнє суспільства, його прогрес або занепад зумовлені звичаями та станом моральності молоді, яка зростає навколо нас. Наскільки вихованою є молодь, якою мірою їй з дитинства були прищеплені чесноти характеру, самовладання та стриманість, таким буде її вплив на суспільство. Якщо залишити молодь без просвіти і контролю, унаслідок чого вона зробиться свавільною, нестриманою в апетиті та пристрастях, то й відповідним буде її вплив на формування суспільства. Товариство, в якому бувають юнаки й дівчата, звички, що формуються в них сьогодні, та принципи, котрі вони зараз засвоюють, є показниками стану суспільства в майбутньому².

Солодкий прообраз Небес. Домівка повинна стати сімейним вогнищем у повному значенні цього слова, місцем, де любов плекають, а не старанно її гасять. Наше щастя

залежить від того, наскільки ми виявлятимемо любов, співчуття й щирю люб'язність один до одного³.

Солодким прообразом Небес є домівка, у котрій головне місце посідає Святий Дух. Виконуючи волю Божу, чоловік і дружина поважатимуть одне одного, виявляючи взаємну любов і довір'я⁴.

Атмосфера в сім'ї має велике значення. Атмосфера, в якій перебувають батько й мати, наповнює всю домівку і дається взнаки в кожній галузі сімейного життя⁵.

Значною мірою атмосферу в сімейному колі створюють батьки, і якщо між ними є незгода, то цей самий дух передається і дітям. Створюйте в сім'ї затишну атмосферу ніжної турботи. Якщо між вами з'явилася відчуженість і ви розумієте, що далекі від того, аби бути біблійними християнами, наверніться до Бога, бо характер, який ви розвиваєте в час випробування, може залишитися таким самим і в час Приходу Христа. Якщо ви бажаєте бути святими, щоб перебувати на Небі, то спочатку повинні стати такими на Землі. Риси характеру, які маєте при житті, не зміняться й після смерті, тобто під час воскресіння. Ви вийдете з могили з тим самим характером, який був у той час, коли жили в сім'ї та суспільстві. Ісус не змінить вашого характеру в час Свого Приходу. Робота щодо перетворення має виконуватися нині. Наша доля в майбутньому залежить від нашого теперішнього повсякденного життя⁶.

Створюйте атмосферу духовної чистоти. Кожна християнська сім'я зобов'язана мати свої правила, а батьки своїми словами і ставленням одне до одного повинні показувати дітям дорогий, живий приклад того, якими вони бажають їх бачити. Слід постійно дбати про чистоту мови та щирю християнську люб'язність. Навчайте дітей і молодь поважати себе і один одного, бути вірними Богові і Його принципам; виховуйте в них

пошану і послух до Закону Божого. Ці засади керуватимуть їхнім життям і знайдуть втілення у спілкуванні з іншими людьми. Вони створюватимуть атмосферу чистоти, котра буде заохочувати слабкі душі прагнути йти шляхом, що провадить догори, — до святості й Небес. Нехай кожний урок сприятиме духовному піднесенню та облагородженню характеру, а записи в небесних книгах будуть такими, щоб ви не були посоромленими за них на праведному суді.

Діти, котрі приймають ці настанови... будуть приготовлені зайняти відповідальне становище; словом і прикладом вони завжди спонукатимуть інших чинити добро. Люди, моральна чутливість котрих не притупилася, цінуватимуть принципи добра й справедливості. Вони дадуть правильну оцінку своїм вродженням здібностям і зможуть якнайкраще застосувати власні фізичні, розумові й моральні сили. Такі душі надійно захищені від спокус; їх оточує мур, який нелегко зруйнувати⁷.

Бог воліє, щоб наші родини стали символом небесної сім'ї. Нехай батьки і діти щодня пам'ятають про це, ставлячись один до одного як до членів Божої сім'ї. Тоді їхнє життя стане для світу наочним уроком того, якими можуть бути сім'ї, котрі люблять Бога і дотримуються Його Заповідей. Христос буде прославлений; Його мир, любов і милосердя, як чудові пахощі, сповнять родинне коло⁸.

Від батька й матері залежить дуже багато. Підтримуючи дисципліну в сім'ї, вони повинні поєднувати рішучість і доброту, наполегливо працюючи над тим, щоб мати упорядковану сім'ю, котра приваблювала б до себе небесних ангелів, які приносять мир і запашний вплив Небес⁹.

Зробіть свою домівку світлою і щасливою. Ніколи не забувайте, що ви повинні зробити її світлою і щас-

ливою для себе, виховуючи в собі чесноти, притаманні Спасителеві. Якщо запросите Христа у власну домівку, то зможете розрізнати добро і зло. Ви допоможете своїм дітям зростати деревами праведності, що приносять плід Святого Духа¹⁰.

Лихо може спіткати кожного, бо така доля всіх людей. Нехай терпіння, дух вдячності та любов яскраво світять у ваших серцях, яким би похмурим не видався день¹¹.

Хоч ваша оселя може бути скромною, однак у ній завжди повинні звучати слова підтримки і здійснюватися добрі вчинки, нехай любов і ввічливість завжди панують у ній¹².

Провадьте справи сім'ї мудро й з любов'ю, а не пануйте в ній «залізною рукою». Діти охоче підкоряться правлінню любові. Хваліть своїх дітей, коли є така нагода. Робіть, наскільки це можливо, їхнє життя щасливим... Любов'ю та ніжністю підтримуйте ґрунт серця пухким, готуючи його таким чином для насіння Правди. Пам'ятайте, що Господь посилає на землю не лише хмари й дощ, а й прекрасну усмішку сонця, щоб насіння пустило паросток і рослина розквітла. Пам'ятайте, що діти мають потребу не тільки в осудженні та виправленні, а й у підбадьоренні й похвалі, у теплих і приємних словах доброти¹³.

У наших родин не повинно бути місця чварам і суперечкам. *«А мудрість, що згори, по-перше, чиста, потім — мирна, лагідна, покірлива, повна милосердя та добрих діл, неупереджена та нелицемірна. Плід же правди сіється у світі тими, котрі творять мир» (Якова 3:17,18).* Ми бажаємо, щоб доброта й мир панували в наших родин¹⁴.

Ніжні узи еднають. Сімейні узи — найтісніші, найніжніші та найсвятіші з усіх, що існують на Землі. Вони призначені бути благословенням для людства і стають

ним тоді, коли питання шлюбу вирішується мудро, у страхові Божому, з належним розумінням відповідальності, покладеної на нього¹⁵.

Кожна домівка повинна стати оплотом любові, де перебувають ангели Божі, справляючи вплив на серця батьків і дітей, пом'якшуючи та підкорюючи їх¹⁶.

Наші оселі мають стати Бет-Елем, наші серця — храмом. Якщо в душі плекають любов, там буде мир, світло і радість. Досліджуючи в родинному колі Слово Боже, повсякчас запитуйте: «Що говорить Бог?»¹⁷

Присутність Христа робить родину християнською. Сім'я, яку прикрашає любов, співчуття і ніжність, — це місце, котре охоче відвідують ангели і де прославляється Бог. Вплив на дітей і юнацтво християнської домівки, що старанно оберігається, є найвірнішим захистом від розтління світу¹⁸. В атмосфері такої сім'ї діти навчаються любити як своїх земних батьків, так і Небесного Отця. Вже з раннього дитинства існує потреба в спорудженні міцного муру, щоб відмежувати дитину від світу з його згубним, розтлінним впливом¹⁹.

Кожна християнська родина повинна показати перед світом силу і переваги християнського впливу. Батьки мають усвідомити всю відповідальність за те, щоб зберегти свої сім'ї від моральної зіпсованості²⁰. Нехай святість Божа наповнить вашу домівку... Батьки та діти повинні навчитися співпрацювати з Богом. Необхідно узгоджувати свої звички й вчинки з Божими планами²¹.

Сімейні стосунки мають справляти освячувальний вплив. Християнські родини, засновані за Божим планом, які керуються ним у своєму житті, є прекрасною допомогою у формуванні християнського характеру... Нехай батьки і діти об'єднуються, щоб з любов'ю служити Тому, Хто єдиний може зберегти людську любов чистою і благородною²².

Найперше, що необхідно зробити в християнській домівці, — це переконатися в тому, що в ній перебуває Дух Христа, аби кожний член сім'ї був здатний узяти свого хреста і йти слідом за Ісусом²³.

¹ Служіння зцілення, с. 349.

² Тихоокеанський журнал здоров'я, 1890 р.

³ Свідчення для Церкви, т. 3, с. 539.

⁴ Ознаки часу, 20 червня 1911 р.

⁵ Рукопис 49, 1898 р.

⁶ Лист 186, 1891 р.

⁷ Особливі свідчення, серія Б, № 16, с. 4, 5.

⁸ Рев'ю енд Геральд, 17 листопада 1896 р.

⁹ Рукопис 14, 1905 р.

¹⁰ Лист 29, 1902 р.

¹¹ Служіння зцілення, с. 393.

¹² Рев'ю енд Геральд, 9 липня 1901 р.

¹³ Поради вчителям, батькам і студентам, с. 114.

¹⁴ Рукопис 9, 1893 р.

¹⁵ Служіння зцілення, с. 356, 357.

¹⁶ Лист 25, 1904 р.

¹⁷ Лист 24а, 1896 р.

¹⁸ Рукопис 126, 1903 р.

¹⁹ Поради вчителям, батькам і студентам, с. 119.

²⁰ Рев'ю енд Геральд, 9 жовтня 1900 р.

²¹ Рукопис 16, 1899 р.

²² Рукопис 17, 1891 р.

Підвалини для заснування сімейного вогнища

Найпривабливіше місце у світі. Поряд із серйозною відповідальністю, яку несуть батьки за збереження майбутнього щастя й захист інтересів своїх дітей, вони ще зобов'язані зробити сімейне вогнище якнайпривабливішим. Це має набагато важливіші наслідки, ніж придбання майна або грошей. У сім'ї не повинно бракувати сонця. Почуття, пов'язані із сім'єю, мають зберігатися і жити в серцях дітей, щоб вони завжди згадували про дім свого дитинства як про місце, де, як і на Небесах, панують мир, злагода і щастя. Тоді, ставши дорослими, вони, у свою чергу, намагатимуться бути втіхою і благословенням для своїх батьків¹.

Домівка повинна стати для дітей найпривабливішим місцем у світі, в якому найбільшою принадою є присутність матері. Діти — чутливі, люблячі створіння. Їх легко потішити, але й легко засмутити. Лагідно навчаючи дітей за допомогою слів і вчинків, у яких виявляється любов, матері можуть повернути серця дітей до себе².

Чистота, охайність, порядок. Чистота, охайність і порядок — невід'ємні умови для успішного господарювання. Проте якщо мати вважає ці обов'язки найголовнішими в житті і повністю віддається їм, нехтуючи при цьому фізичним розвитком, розумовим і моральним вихованням своїх дітей, то вона прикро помиляється³.

Християни мають пам'ятати: якщо навіть вони небагаті, це не дає їм підстави бути брудними й неохайними, нехтувати чистотою в домі. Тим, хто не усвідомлює важливого значення чистоти, необхідно надавати допомогу. Їх слід навчити, що люди, які представляють великого, святого Бога, повинні берегти свої душі чистими й непорочними. Це стосується також їхнього одягу й усього, що є в домі, аби ангели-служителі могли бачити доказ того, що Істина звершує перемену в житті, очищаючи душу та роблячи смаки витонченими. Ті, що, прийнявши Істину, не перемінилися у своїй мові та поведінці, в одязі й домашньому оточенні, живуть не для Христа, а для самих себе. Вони не стали новим, чистим і святим творінням у Христі Ісусі...

Уникаючи непотрібних прикрас і всього показного, ми в жодному разі не повинні ставитися неухважно або байдуже до свого зовнішнього вигляду. Усе, що стосується нашої зовнішності й житла, має бути охайним і привабливим. Молодим необхідно пояснювати, що їхній зовнішній вигляд мусить бути вищим від усякої критики, бо цим вони виявляють пошану до Бога та істини⁴.

Нехтування чистотою призводить до хвороб. Хвороба не виникає без причини. Грізні епідемії спалахували в містах і селах, котрим, здавалося, ніщо не загрожувало, сіючи в них смерть та руйнуючи здоров'я. У багатьох випадках саме оселі людей, котрі стали жертвами цих епідемій, були осередками інфекції, що виділяла в повітря смертельну отруту; і нею дихали мешканці

цього дому та їхні сусіди. Вражає, наскільки великим є незнання людей про те, до яких згубних для здоров'я наслідків призводить недбалість і нехтування чистотою⁵.

Для існування щасливої сім'ї необхідний порядок. Бог не любить безладдя і недбалості; Йому неприємно бачити в людині брак старанності. Ці недоліки є насправді серйозним злом, що може призвести до охолодження почуттів між подружжям, якщо чоловік полюбає порядок, прагне бачити дисциплінованих дітей та добре налагоджене домашнє господарство. Якщо дружина і мати не підтримує порядку в оселі, не дбає про збереження своєї гідності і не є господинею, вона не зможе створити в сім'ї злагоду й щастя. Тому кожний, у кого відсутні ці риси, повинен негайно почати працювати над собою, виховуючи ті якості, яких йому так бракує⁶.

Поєднуйте пильність зі старанністю. Якщо ми повністю присвячуємо себе Господеві, тоді прості щоденні обов'язки сімейного життя набуватимуть свого справжнього значення і ми виконуватимемо їх згідно з волею Божою. Очікуючи Приходу Сина Людського, ми маємо бути пильними, а також старанними, поєднуючи працю з чеканням. Це сприятиме врівноваженості християнського характеру, роблячи його досконалим і гармонійним. Не слід думати, що ми повинні нехтувати всіма іншими обов'язками, заглиблюючись лише в роздуми, дослідження і молитви. Водночас не треба провадити життя лише в метушні, поспіху та в роботі, на шкоду своєму особистому благочестю. Необхідно чекати, пильнувати й працювати. *«У ревності не лінуйтеся; палайте духом; служіть Господеві» (Римл. 12:11)*⁷.

Використовуйте засоби, що полегшують працю. У багатьох родинх дружина і мати не має часу, щоб počитати, отримати необхідну інформацію, поспілкуватися з чоловіком і спостерігати за розвитком своїх дітей. Вона

не знаходить ні часу, ні місця для дорогого Спасителя, Котрий бажає стати її близьким, щирим Другом. Поступово вона перетворюється на звичайну хатню служницю, віддаючи всі свої сили, час та інтереси для дослідження того, що є скороминущим. Надто пізно вона помічає, що стала майже чужою у власному домі. Дорогоцінні можливості, свого часу надані їй для того, щоб справляти вплив на дорогих їй людей і сприяти їхньому духовному зростанню, залишилися невикористаними і зникли назавжди. Нехай господині християнських домівок приймуть рішення керуватися у своєму житті мудрим планом. Нехай ваша головна мета полягає в тому, аби зробити свою домівку місцем, де приємно перебувати. Подбайте про те, щоб використовувати засоби, які полегшать працю і збережуть здоров'я⁸.

Навіть найскромніша праця є справою Божою. Будь-яка необхідна робота — миття посуду, накривання на стіл, догляд за хворими, приготування їжі або прання — має моральний зміст... Хтось мусить займатися і простою працею, і той, хто виконує цю роботу, повинен зрозуміти, що вона є необхідною і почесною і що своєю, хоч і скромною місією, він виконує таку саму роботу Божу, як і Гавриїл, коли був посланий до пророків. Кожен має працювати на своєму місці та у відповідній йому галузі. Жінка, котра виконує у своєму домі прості щоденні обов'язки, може і повинна виявляти вірність, послух і любов зі щирістю, притаманною ангелам у їхньому служінні. Послух волі Божій робить почесною будь-яку працю⁹.

¹ Рев'ю енд Геральд, 2 лютого 1886 р.

² Служіння зцілення, с. 388.

³ Ознаки часу, 5 серпня 1875 р.

⁴ Рев'ю енд Геральд, 10 червня 1902 р.

⁵ Християнська стриманість і біблійна гігієна, с. 105, 106.

⁶ Свідчення для Церкви, т. 2, с. 298, 299.

⁷ Рев'ю енд Геральд, 15 вересня 1891 р.

⁸ Служіння зцілення, с. 368, 369.

⁹ Свідчення для Церкви, т. 3, с. 79, 80.

Зразкова сім'я в Едемі

Першу оселю для людей приготував Бог. Едемську оселю для наших прабатьків приготував Сам Бог. Коли Він забезпечив її усім, чого тільки може забажати людина, то сказав: *«Створімо людину за образом Нашим, за подобою Нашою...»* (Бут. 1:26).

Господь був задоволений цим Своїм останнім і найблагороднішим творінням і бажав, щоб людина була досконалим мешканцем досконалого світу. Бог не мав наміру зробити людину самотньою. Він сказав: *«Не добре бути чоловікові самому, створю йому поміч, подібну до нього»* (Бут. 2:18)¹.

Сам Бог дав Адамові супутницю життя. Він подбав про помічницю, яка була б «подібною до нього», тобто відповідала б йому; щоб вона могла стати йому подругою, з якою його з'єднували б взаємна любов і співчуття. Єва була створена з ребра, взятого в Адама; це означає, що вона не могла панувати над ним як голова, однак і не повинна була займати найнижчого становища біля його ніг; вона перебувала поруч з ним як рівна йому, щоб він любив і захищав її. Як частина свого чоловіка, кістка від костей його і тіло від тіла його, вона стала його другим «я», перебуваючи з ним у тісному зв'яз-

ку та даруючи йому ніжні почуття, притаманні таким відноси́нам². *«Бо ніхто ніколи не ненавидів тіла свого, а годує і гріє його» (Ефес. 5:29). «Тому залишить чоловік батька свого і матір і пристане до жінки своєї, і обоє вони будуть одним тілом» (Бут. 2:24).*

Творцем шлюбу є Бог. Бог благословив перший шлюб. Тому ця постанова бере початок від Творця Всесвіту. Шлюб є почесним актом; це один з перших Божих дарів людині та одна з тих двох постанов, які після гріхопадіння Адам виніс із собою за ворота раю. Коли люди, перебуваючи в шлюбі, визнають Божественні принципи та підкоряються їм, тоді шлюб стає благословенням; він стоїть на сторожі моральної чистоти та щастя людського роду, задовольняє соціальні потреби людини, облагороджує та удосконалює її у всіх відношеннях³.

Той, Хто дав Адамові Єву як помічницю, здійснив Своє перше чудо на весільному бенкеті. У святковому залі, де, зібравшись разом, раділи друзі й рідні, Христос розпочав Своє служіння людям. Таким чином санкціонував шлюб, визнаючи, що цю постанову запровадив Він Сам.

Христос ушанував шлюбні відносини, зробивши їх символом єдності між Собою та Своїми викупленими. Він Сам — Наречений; а наречена — Церква, про яку Він говорить як про Свою обрану: *«Уся ти прекрасна, моя ти улюблена, і плями нема на тобі!» (П.Пісень 4:7, англ. пер.)*⁴.

Усяка потреба була вдоволена. Адам мав усе, чого тільки могло жадати його серце. Усяка його потреба була вдоволена. У прекрасному Едемі не було ні гріха, ні ознак, які б свідчили про занепад. Ангели Божі мали вільне повне спілкування зі святим подружжям. Чудові птахи співали радісні пісні, вихваляючи свого Творця. Мирні тварини у своїй щасливій невинності гралися біля Адама і Єви, слухаючись їхнього слова. Адам був досконалим мужем, найблагороднішим творінням Творця⁵.

Ніщо не затьмарювало їхнього спілкування з Творцем. Вони знали Бога як добродійного Отця, і в усіх діях їхня воля узгоджувалася з волею Божою. Своїм характером Адам відображав характер Божий. Слава Божа виявлялася в кожному творінні природи⁶.

Праця призначена для щастя людини. Бог любить усе прекрасне, і очевидний доказ цього ми бачимо в ділах Його рук. Він посадив чудовий Едемський сад для наших прабатьків. Величні дерева різних видів росли на землі для користі та окраси. Прекрасні квіти різноманітних відтінків і кольорів наповнювали повітря пахощами... Намір Божий полягав у тому, щоб людина знаходила щастя, опікуючись творінням Божим, і щоб її потреби в їжі задовольняли плоди з дерев саду⁷.

Адамові було доручено доглядати сад. Творець розумів, що без роботи Адам не може бути щасливим. Він насолоджувався красою саду, але цього було недостатньо. Він повинен був працювати, щоб розвивати так чудово створені органи свого тіла. Якщо б щастя полягало в бездіяльності, то людина у стані святої невинності залишалася би без жодних занять. Однак Той, Котрий створив людину, знав, що служить для її щастя; тому відразу після створення чоловіка призначив йому роботу. Обітниця майбутньої слави, а також постанова про те, що людина повинна тяжко працювати задля щоденного хліба, були дані з того самого престолу⁸.

Християнська родина шанує Бога. Батьки й матері, котрі перше місце у своїх сім'ях віддають Богові, котрі навчають своїх дітей, що страх Господній — початок мудрості, прославляють Бога перед ангелами й людьми, представляючи світові добре зорганізовану, дисципліновану сім'ю, яка любить Бога і слухняна Йому, а не повстає проти Нього. У таких домівках Христос не чужинець; там знають Боже Ім'я, ушановують і прослав-

ляють Його. Ангели радіють сім'ї, в якій Бог є Верховним Правителем, де дітей навчають шанувати релігію, Біблію і свого Творця. Такі сім'ї можуть покладатися на обітницю: «Хто шанує Мене, тих Я вшаную» (Ісам. 2:30). Батько виходить з такого дому для виконання щоденних обов'язків із пом'якшеним та впокореним духом спілкування з Богом⁹.

Тільки присутність Христа може зробити людей щасливими. Звичайну воду життя Христос здатний перетворити на небесне вино. Тоді домівка стає блаженним Едемом, а сім'я — прекрасним символом небесної сім'ї¹⁰.

¹ Керівництво для молоді, 10 серпня 1899 р.

² Патріархи і пророки, с. 46.

³ Там же.

⁴ Служіння зцілення, с. 356.

⁵ Ознаки часу, 11 червня 1874 р.

⁶ Керівництво для молоді, 2 червня 1898 р.

⁷ Реформа здоров'я, липень 1871 р.

⁸ Керівництво для молоді, 27 лютого 1902 р.

⁹ Свідчення для Церкви, т. 5, с. 424.

¹⁰ Рукопис 43, 1900 р.

Частина II

Віттю для суспільства

Вплив сім'ї виходить далеко за її межі

Християнська родина як наочний урок. Місія сім'ї виходить за межі родинного кола. Християнська родина повинна стати наочним прикладом, демонструючи переваги істинних принципів життя. Така ілюстрація є засобом для примноження добра у світі... Молодь, яка виходить з такої сім'ї, передає іншим знання, яких вона набула. Таким чином інші сім'ї знайомляться з Божими принципами життя, а оточуючі люди перебувають під їхнім благодійним впливом¹. Добродійний вплив сім'ї, члени якої є ввічливими, люб'язними християнами, відчутний далеко за її межами.

Результати, досягнуті такою родиною, спонукатимуть й інші сім'ї наслідувати їхній приклад, оберігаючи себе від впливу сатани. Божі ангели часто відвідуватимуть домішку, в якій виконується Божя воля. Сила Божественної благодаті робить такий дім місцем, у якому втомлені й змучені мандрівники можуть відновити свої сили. Тут уважно стежать за тим, щоб не давати волі людському

«я», формуються добрі звички, а права інших старанно оберігаються. Віра, що діє любов'ю й очищає душу, є керівним принципом, якого дотримуються всі члени родини. Завдяки святому впливу такої сім'ї принципи братерської любові, записані в Божому Слові, мають усе більше визнання та застосування².

Вплив добре організованої сім'ї. Бути серед невіруючих представниками Ісуса, які виконують Закон Божий, — вельми важлива справа для родини. Ми повинні стати живим листом, якого всі люди знають і читають. Це покладає на нас величезну відповідальність³. Одна добре зорганізована, дисциплінована сім'я свідчить на користь християнства набагато більше, аніж усі виголошені проповіді. Така сім'я є доказом того, що батьки з успіхом виконують Божі настанови, а їхні діти служитимуть Богові в Церкві. Їхній вплив зростає, бо, віддаючи, вони отримують знову, щоб давати. Батько й мати бачать у своїх дітях помічників, котрі діляться з іншими настановами, засвоєними вдома. Сусіди такої сім'ї отримують допомогу, що збагачує їх для життя в цьому світі та у вічності. Уся сім'я бере участь у служінні Господеві; і цей приклад побожного життя заохочує інших бути вірними й щирими перед Богом, що виявлятиметься в їхньому ставленні до прекрасної Божої отари⁴.

Найбільшим доказом сили християнства, який може тільки бути даний світові, є добре зорганізована, дисциплінована сім'я. Вона говорить на користь Істини краще, ніж будь-що інше, бо є живим свідченням її реальної сили, що діє на серце⁵.

Найкращим випробовуванням християнства в сім'ї є характер, вихований під її впливом. Вчинки красномовніше за слова говорять про те, що людина має істинну побожність⁶.

Наша справа в цьому світі полягає в тому, щоб зрозуміти: християнські чесноти ми можемо прищепити нашим дітям і нашим сім'ям, аби вони могли справляти вплив на інші сім'ї й таким чином стати силою для виховання, хоч ми, можливо, ніколи й не стояли за кафедрою. Добре зорганізована, дисциплінована сім'я в очах Божих коштовніша, ніж Офірське золото⁷.

Ми маємо чудові можливості. Час нашого перебування на Землі надто короткий. Ми живемо в цьому світі лише один раз, тому будемо намагатися зробити якомога більше у своєму житті. Справа, до якої ми покликані, не потребує багатства, особливого становища в суспільстві або визначних здібностей. Вона вимагає доброзичливості, духа самозречення і цілеспрямованості. Якщо світильник, який би малий він не був, горить і не вгасає, то він може запалити багато інших світильників. Сфера нашого впливу може видаватися невеликою, людські здібності — скромними, можливості — незначними, знання — обмеженими; і все-таки перед нами відкриваються чудові перспективи внаслідок правильного використання можливостей, даних нашим сім'ям. Якщо ми розкриємо свої серця й домівки для Божественних принципів життя, то будемо каналами, через які виливатиметься життєдайна сила. З наших домівок потечуть цілющі потоки, що приносять життя, красу і родючість туди, де нині безплідна й суха земля⁸.

Вплив сімей, в яких є богобоязливі батьки, поширюватиметься навколо та діятиме, ніби розчина, покладена на три мірки борошна⁹.

Сім'я, сумлінно виконуючи свою справу, навчить й інших робити те саме. Дух вірності Богові, який виявляється в Церкві, подібний за своєю дією до розчини: він справляє добрий вплив на інших і всюди стає переконливим свідченням на користь християнства. Праця цих щирих і самовідданих воїнів Христа має наслідки,

що сягають у вічність. Чому ж тоді в наших церквах так бракує місіонерського духу? Унаслідок недбалого ставлення до сімейного благочестя¹⁰.

Вплив погано упорядкованої родини. Вплив погано упорядкованої сім'ї є далекосяжним і шкідливим для всього суспільства. Він виливається потоком зла, уражає сім'ї, суспільство та урядування¹¹.

Життя кожного з нас не може не справляти певного впливу у світі. Ніхто з членів сім'ї не може настільки замкнутися в собі, щоб інші члени цієї ж сім'ї не відчували його впливу і духу. Сам вираз обличчя справляє вплив на добро або на зло; його дух, слова, вчинки, ставлення до інших є цілком очевидними. Егоїстичне життя занурює душу у хворобливу атмосферу; але якщо людина сповнена любов'ю Христа, вона виявлятиме ввічливість, доброту й ніжність до інших, викликаючи своїми вчинками любові почуття ніжності, вдячності й щастя в тих, з ким спілкується. Це буде доказом того, що вона живе для Ісуса, щоденно навчаючись біля Його ніг і приймаючи Боже світло й мир. Така людина зможе сказати Господеві: «Твоя доброта зробила мене великим»¹².

¹ Служіння зцілення, с. 352.

² Лист 272, 1903 р.

³ Свідчення для Церкви, т. 4, с. 106.

⁴ Рев'ю енд Геральд, 6 червня 1899 р.

⁵ Свідчення для Церкви, т. 4, с. 304.

⁶ Патріархи і пророки, с. 579.

⁷ Рукопис 12, 1895 р.

⁸ Служіння зцілення, с. 355.

⁹ Ознаки часу, 17 вересня 1894 р.

¹⁰ Рев'ю енд Геральд, 19 лютого 1894 р.

¹¹ Патріархи і пророки, с. 579.

¹² Керівництво для молоді, 22 червня 1894 р.

Могутнє християнське свідчення

Найкращі місіонери походять із християнських родин. Найкращу підготовку до праці місіонери Господа отримують у християнських родинах, де бояться Бога, де Його люблять і поклоняються Йому; де вірність стає другою вдачею; де не дозволяють собі безвідповідально, легковажно ставитися до сімейних обов'язків; де тісне спілкування з Богом вважається необхідною умовою сумлінного виконання щоденних обов'язків¹.

Домашні обов'язки слід виконувати, усвідомлюючи, що виконання їх у відповідному дусі дає нам досвід, завдячуючи якому ми зможемо постійно й старанно працювати для Христа. Яку велику роботу виконав би християнин на місіонерській ниві, якщо б ретельно виконував свої щоденні обов'язки, бадьоро взявши свій хрест і не ухиляючись від жодної роботи, якою б неприємною вона йому не видавалася!²

Наша праця для Христа повинна починатися в родині, у нашому домі... Немає місійного поля важливішого за це. Багато людей ганебно нехтують цим домашнім

християнським полем, і надійшов час застосувати Божественні засоби, аби виправити таке гріховне становище³. Найвищий обов'язок, покладений на молодь, стосується її ставлення до власної сім'ї — бути благословенням для батьків і матерів, братів і сестер, виявляючи до них любов і щире зацікавлення. Тут юнаки і дівчата можуть виявити самозречення, щоб, забуваючи про себе, піклуватися про інших і служити їм... Який тільки вплив може справити сестра на своїх братів! Якщо вона на правильному шляху, її вплив позначиться на характері її братів. Її молитви, доброта і ніжність можуть дуже багато зробити в сім'ї⁴.

Ті члени родини, які прийняли Христа, повинні показати, що зробила для них благодать. *«А тим, хто прийняв Його, віруючим в ім'я Його, дав владу бути дітьми Божими» (Івана 1:12)*. Людина, котра справді вірить у Христа, усвідомлює покладений на неї обов'язок, що робить її вплив у сім'ї важливим. Це благотворно позначається на вдосконаленні характерів усіх членів сім'ї⁵.

Доказ, який не може спростувати безбожник. Добре організована християнська родина є вагомим аргументом на користь правдивості християнської релігії, фактом, який не може заперечити безбожник. Усі можуть побачити, що в сім'ї панує християнський дух, впливаючи на дітей, і що Бог Авраама перебуває з ними. Якби сім'ї тих, котрі називають себе християнами, були по-справжньому релігійними, вони справляли б могутній вплив на добро і стали б справжнім «світлом для світу»⁶.

Діти можуть пропагувати біблійні принципи. Діти, котрі отримали належне виховання і люблять бути корисними, допомагаючи батькові й матері, своїм життям навчатимуть біблійних принципів і правильних понять тих, з ким спілкуються⁷.

Якщо наші родини є тим, чим їм належить бути, тоді діти не зростатимуть бездіяльними й байдужими до Божих

вимог щодо бідних людей та їхніх потреб. Як спадкоємці Господа, вони будуть здатні працювати там, де перебувають. Світло засяє з таких домівок для тих, хто перебуває у незнанні, приводячи їх до джерела всякого пізнання. Це справлятиме вплив на користь Бога та Його Правди⁸. Часто саме діти знаходять підхід до своїх батьків, на яких неможливо вплинути жодним іншим чином⁹.

Життєрадісні сім'ї — світло для сусідів. Ми потребуємо більше радісних батьків і християн. Часто буваємо відлюдними, скупими на ласкаве, підбадьорююче слово, радісну усмішку до наших дітей, а також до всіх пригнічених і розчарованих людей.

Батьки, на вас покладена відповідальність за те, щоб нести і дарувати світло. Світліть як духовні світильники у своєму домі, освітлюйте стежку, якою прямують ваші діти. Якщо ви чинитимете так, ваше світло засяє й для інших¹⁰.

Нехай світло святості випромінюється з кожної християнської родини. Любов слід виявляти на ділі. Вона має наповнити всі сімейні стосунки, виявляючи себе в ніжному, уважному ставленні один до одного, справжній, щирій любов'язності. Існують родини, котрі дотримуються цих принципів, поклоняються Богові; там панує справжня любов. З таких осель, як запашний фіміам, підносяться до Бога вранішні й вечірні молитви, а Його милість і благословення сходять на прохачів, як ранкова роса¹¹.

Плоди родинної єдності. Найперше завдання християн полягає в тому, щоб зберегти єдність у родині. Тоді їхній вплив стане відчутний для оточуючих — близьких і дальніх. Той, хто отримав світло, повинен дозволити йому сяяти яскравими променями. Слова, сповнені пахощів Христової любові, будуть живильним запахом на життя¹².

Чим тісніше об'єднуються члени сім'ї в родинній спільній праці, тим духовнішим і кориснішим буде вплив батька, матері й дітей за межами сім'ї¹³.

У добрих людях є більша потреба, ніж у видатних умах. Щастя сімей і церков залежить від домашнього впливу. Майбутня вічна доля пов'язана зі сумлінним виконанням обов'язків у цьому житті. Світ потребує не стільки видатних умів, скільки добрих людей, котрі були би благословенням у своїх сім'ях¹⁴.

Уникайте помилок, здатних зачинити двері. Якщо сім'я релігійна, її вплив буде відчутним і в церкві, і серед сусідів. Але деякі, називаючи себе християнами, розповідають своїм ближнім про сімейні труднощі та негаразди. Вони говорять про свої кривди так, аби викликати до себе співчуття. Проте це велика помилка — розповідати про свої неприємності стороннім, особливо якщо ці негаразди виникають внаслідок безбожного життя й недоброго характеру.

Тим, які ходять, щоб вилити іншим особисті образи, було б краще залишитися вдома, щоб помолитися, упокорити свою вперту волю перед Богом, впасти на Склею і розбитися, померти для власного «я», аби Ісус міг зробити їх посудинами на Свою честь¹⁵.

Брак любов'язності, миттєве роздратування, грубе, необдумане слово можуть зіпсувати репутацію та зачинити двері до сердець так, що ви ніколи не зможете відчинити їх¹⁶.

Християнська родина сяє довкола. Зусилля, спрямовані на те, щоб зробити власну сім'ю такою, якою їй належить бути, а саме — символом небесної сім'ї, — готують нас до праці з ширшим колом людей. Виховання, отримане завдяки дбайливому ставленню одне до одного, допоможе зрозуміти, як торкнутися сердець тих, котрим необхідно прищепити принципи істинної релігії. Церква має потребу в розвинутій духовній силі, щоб зберегти всіх, а особливо молодих членів Господньої сім'ї; члени родини, котра живе за принципами правди, беруть участь у безкорисливому служінні іншим. Такі люди перш за все — справжні християни в сім'ї¹⁷.

¹ Рукопис 140, 1897 р.

² Ознаки часу, 1 вересня 1898 р.

³ Свідчення для Церкви, т. 6. с. 429, 430.

⁴ Там же, т. 3. с. 80, 81.

⁵ Рукопис 140, 1897 р.

⁶ Патріархи і пророки, с. 144.

⁷ Лист 28, 1890 р.

⁸ Свідчення для Церкви, т. 6. с. 430.

⁹ Там же, т. 4, с. 70.

¹⁰ Рев'ю енд Геральд, 29 січня 1901 р.

¹¹ Патріархи і пророки, с. 144.

¹² Рукопис 11, 1901 р.

¹³ Лист 189, 1903 р.

¹⁴ Свідчення для Церкви, т. 4, с. 522.

¹⁵ Ознаки часу, 14 листопада 1892 р.

¹⁶ Свідчення для Церкви, т. 5, с. 335.

¹⁷ Ознаки часу, 1 вересня 1898 р.

Частина III

Вибір друга життя

Велике рішення

Щасливий чи нещасливий шлюб? Якщо ті, що мають намір одружитися, не бажають зазнати гірких переживань після шлюбу, нехай серйозно замисляться перед його укладанням. Коли цей крок робиться нерозважливо, він стає одним з найефективніших засобів занапастити і зробити марним життя молодих чоловіків і жінок. У такому разі життя стає тягарем і прокляттям. Ніхто не може так уміло зруйнувати щастя жінки, роблячи життя нестерпним, як її власний чоловік; ніхто не може зробити їй сотої долі того, що робить для чоловіка його власна дружина, щоб захистити його надію та прагнення або, навпаки, паралізувати сили, зруйнувати добрий вплив і перспективи. День одруження стає для багатьох чоловіків і жінок днем, з яким вони пов'язують свої успіхи чи невдачі в цьому житті та надії на життя майбутнє¹.

Я бажаю, щоб молодь побачила й усвідомила небезпеку, яка приховується в нещасливому одруженні².

Шлюб — це те, що справляє вплив на ваше життя як у цьому світі, так і у світі прийдешньому. Справжній християнин не зробить жодного кроку в цьому напрямі, поки не переконається, що Бог схвалює його вибір. Він не матиме бажання робити цей вибір власноруч, усвідом-

люючи, що Бог повинен зробити це за нього. Не намагайтеся догоджати собі, адже Христос не робив цього. Я не хочу, щоб хтось зрозумів мої слова неправильно: ніхто не повинен одружуватися з людиною, яку не кохає. Це гріх. Але не можна дозволяти, щоб примхи або почуття призвели вас до руйнування. Бог закликає нас віддати Йому все своє серце, любов і найчистіші почуття³.

Не поспішайте! Небагато є тих, хто має правильне уявлення про шлюбні стосунки. Більшість, мабуть, вважає шлюб засобом для досягнення повного блаженства. Але якби вони хоча б найменшою мірою могли відчутти душевний біль людей, для котрих узи шлюбної обітниці перетворилися на кайдани, яких вони не можуть і не сміють розірвати, то не здивувалися б тому, що я хочу сказати. У більшості випадків шлюб стає неприємним ярмом. Тисячі людей вступають у шлюб, хоч вони взагалі не підходять одне одному. Небесні книги обтяжені записами про горе, нещастя та зневажання, які процвітають під прикриттям шлюбу. Ось чому я бажаю застерегти юнаків і дівчат, котрі досягли відповідного віку для одруження, щоб вони не поспішали у виборі друга життя. Стежка подружнього життя часом видається вам чудовою, сповненою щастя, однак хіба ви не можете розчаруватися, як тисячі інших?⁴

Ті, що мають намір одружитися, повинні замислитися, яким буде характер і вплив створеної ними сім'ї. Коли ж вони стануть батьками, на них покладається священна відповідальність. Від них великою мірою залежить благополуччя їхніх дітей у цьому світі, а також щастя у світі прийдешньому. Переважно батьки визначають фізичний та моральний взірць, який засвоюють їхні діти. Від стану родини залежить стан суспільства: вплив, який справляє кожна сім'я, буде покладений на шальку терезів, котра або підійметься догори, або опуститься вниз⁵.

Важливі чинники, що впливають на вибір. Християнська молодь повинна бути дуже обережною в питаннях

дружби й вибору друга життя. Остерігайтеся, аби те, що здається вам чистим золотом, не виявилось низькопробним металом. Дружба зі світом є перешкодою на вашому шляху служіння Богові. Чимало душ гине внаслідок нещасливих ділових чи шлюбних зв'язків з тими людьми, котрі не можуть сприяти ані духовному піднесенню, ані облагородженню⁶. Зважуйте кожне почуття, вивчайте кожну рису характеру особи, з котрою сподіваєтеся з'єднати власну долю. Цей крок є одним із найважливіших у вашому житті, тому не поспішайте. Якщо ви кохаєте, нехай ваше кохання не буде сліпим.

Старанно поміркуйте над тим, яким буде ваше подружнє життя: щасливим чи, може, негармонійним і нещасним. Запитайте себе: чи цей шлюб допоможе мені на моєму шляху до Небес? Чи зміцнить він мою любов до Бога, чи розширить сферу корисного впливу в житті? Якщо відповіді будуть позитивними, тоді в страхові Божому продовжуйте йти вперед⁷.

Більшість чоловіків і жінок, одружуючись, вважають, що їм потрібно вирішити лише одне питання: чи кохають вони одне одного? Але зрозумійте, шлюб покладає на вас значно більший обов'язок, ніж ці міркування. Подумайте, чи буде ваше потомство фізично здоровим, розумово і морально сильним. Тільки деякі люди керуються благородними й високими спонуканнями, якими не можуть знехтувати, а саме: суспільство ставить перед ними певні вимоги; вплив, який справлятиме їхня сім'я, буде покладений на шальку терезів, котра або підійметься догори, або опуститься вниз⁸.

При виборі друга життя потрібно діяти так, щоб забезпечити найкращий фізичний, розумовий і духовний розвиток подружжя та дітей, щоб як одні, так і інші стали благословенням для своїх ближніх і шанували свого Творця⁹.

Якості, якими повинна володіти майбутня дружина. Нехай юнак шукає таку подругу, котра завжди могла би бути поруч, несучи свою частку життєвих турбот, і своїм впливом облагороджувати, очищати й робити його щасливим.

«Доброчесна жінка від Господа». «Довіряє їй серце її чоловіка... Вона чинить для нього добро, а не зло, по всі дні свого життя». «Свої уста вона відкриває на мудрість, і милостива наука їй на язичі. Доглядає вона ходи дому свого, і хліба з лінєвства не їсть. Устають її діти, і хвалять її, чоловік її — й він похваляє її». «Багато було тих чеснотних дочок, та ти їх усіх перевершила!» «Хто знайшов таку жінку, знайшов добро і милість отримав від Господа»¹⁰ (Прин. 31:10-29).

Ось питання, які необхідно розглянути. Чи та, з котрою ви одружитесь, принесе щастя у ваш дім? Чи вона заощадлива господиня? Чи не почне вона, ставши заміжною, витрачати не тільки свій, а й ваш заробіток на те, щоб задовольнити своє марнославство через прихильність до зовнішнього й показного? Чи її принципи є правильними щодо цього? Чи можна на неї вже зараз у чомусь покладатися?.. Я знаю, що чоловік, засліплений коханням і думками про шлюб, може не надати цим питанням належного значення. Але їх обов'язково потрібно розглянути, оскільки вони справлятимуть вплив на ваше майбутнє життя...

Обираючи собі дружину, вивчайте її характер. Чи буде вона терплячою і старанною? Чи може вона відмовитися опікуватися вашою матір'ю і батьком саме в той час, коли вони матимуть потребу в люблячому синові та його підтримці? А можливо, під її впливом він буде уникати їхнього товариства, виконуючи бажання та задовольняючи всі примхи дружини, а батьки замість того, щоб придбати люблячу доньку, втратять і сина?¹¹

Якості, якими повинен володіти майбутній чоловік. Кожна жінка, перш ніж вступити в шлюб, повинна подумати: чи достойною людиною є той, з ким вона бажає поєднати свою долю; яке його минуле; чи його життя є чистим; чи його кохання благородне й високе, чи це лише чуттєве захоплення? Чи має він такі риси характеру, які зроблять її щасливою; чи зможе вона знайти в його любові справжній мир і радість; чи буде їй дозволено зберегти власну індивідуальність, чи, навпаки, вона буде змушена підкорити свої думки, погляди і сумління чоловікові?.. Чи зможе вона шанувати вимоги Спасителя понад усе інше; чи зможе зберегти в чистоті й святості тіло, душу, думки і наміри? Ці питання мають дуже істотне значення для добробуту кожної жінки, яка вступає в шлюб¹².

Жінка, котра бажає спокійного, щасливого заміжжя, хоче уникнути нещастя і горя в майбутньому; перш ніж виявити свої почуття, повинна з'ясувати: чи має її коханий матір, який у неї характер, чи усвідомлює він свої обов'язки щодо матері, чи зважає він на її побажання, чи піклується про її щастя? Якщо він не поважає і не шанує матері, то чи буде виявляти пошану і любов, доброту й увагу до своєї дружини? Коли новизна шлюбних стосунків зникне, чи кохатиме він її, як раніше, чи буде терпляче ставитися до її помилок, чи виявлятиме дух критики, деспотизму і владності? Справжня любов закриє очі на багато помилок; вона не помітить їх¹³.

Визнавайте тільки тих, у кого чисті, мужні риси характеру. Нехай молода жінка погоджується мати за друга життя лише того, хто володіє чистими, мужніми рисами характеру; хто є старанним, наполегливим і чесним, хто любить Бога і боїться Його¹⁴.

Стережіться нешанобливих. Тримайтеся осторонь від тих, які полюбляють неробство й глузують над тим,

що є святим. Не товаришуйте з тим, котрий говорить богозневажливі слова та прикладається до чарки. Не приймайте пропозиції людини, яка не усвідомлює своєї відповідальності перед Богом. Чиста, освячувальна Істина дасть мужність звільнитися від найприємнішого знайомства з людиною, котра, як вам відомо, не любить і не боїться Бога та не має жодного поняття про принципи істинної праведності. Ми можемо прощати другові його недоліки й необізнаність, але не його пороки¹⁵.

Зробити помилку легше, аніж виправити її. Шлюб, в який вступають квапливо та з егоїстичних міркувань, як правило, не приносить добрих результатів, але часто закінчується розчаруванням. Обидві сторони вважають себе ошуканими; вони з радістю розірвали б союз, укладений внаслідок сліпого захоплення. Набагато легше в цій справі припуститися помилки, ніж пізніше її виправити¹⁶.

Краще розірвати заручини, зроблені необачно. Якщо навіть заручини відбулися без повного розуміння характеру людини, з якою ви маєте намір з'єднати своє життя, то не думайте, що вони неодмінно зобов'язують вас давати шлюбну обітницю, з'єднуючи своє життя з тим, кого не можете ані любити, ані поважати. Будьте дуже обережними, укладаючи заручини за якихось певних умов; проте набагато краще розірвати заручини, аніж розлучатися пізніше, як це робить багато людей¹⁷.

Можливо, ви скажете: «Але я вже дав обіцянку, чи можу я тепер забрати своє слово назад?» Відповідаю: якщо ви дали обіцянку, яка суперечить Святому Письму, то не баріться, а за будь-яку ціну заберіть свої слова назад і в покорі розкайтеся перед Богом за сліпе захоплення, що спонукало вас зробити необачний крок. Набагато краще в страху Божому взяти назад таку обіцянку, ніж залишитися їй вірним і зневажити цим свого Творця.

Нехай кожний крок, що провадить до шлюбу, відзначається скромністю, простотою, щирістю і палким бажанням догодити Богові та вшанувати Його. Шлюб має вплив на подальше життя як у цьому світі, так і в прийдешньому. Щирий християнин ніколи не буде складати планів, яких не може схвалити Бог¹⁹.

¹ Рев'ю енд Геральд, 2 лютого 1886 р.

² Свідчення для Церкви, т. 4, с. 622.

³ Рев'ю енд Геральд, 25 вересня 1888 р.

⁴ Рев'ю енд Геральд, 2 лютого 1886 р.

⁵ Служіння зцілення, с. 357.

⁶ Основи християнського виховання, с. 500.

⁷ Там же, с. 104, 105.

⁸ Вісті для молоді, с. 461.

⁹ Служіння зцілення, с. 357, 358.

¹⁰ Там же, с. 359.

¹¹ Лист 23, 1886 р.

¹² Свідчення для Церкви, т. 5, с. 362.

¹³ Основи християнського виховання, с. 105.

¹⁴ Служіння зцілення, с. 359.

¹⁵ Лист 51, 1894 р.

¹⁶ Лист 23, 1886 р.

¹⁷ Основи християнського виховання, с. 105.

¹⁸ Свідчення для Церкви, т. 5, с. 365.

¹⁹ Служіння зцілення, с. 359.

Розділ 7

Справжня любов чи захоплення?

Любов — дорогоцінний дар Ісуса. Любов — це дорогоцінний дар, який ми отримуємо від Ісуса. Чиста, свята любов — не просто почуття, але й принцип. Той, хто охоплений справжньою любов'ю, не може діяти нерозважливо або бути засліпленим¹.

Не часто можна зустріти справжнє, шире, віддане й чисте кохання. Це рідкісний скарб. Палке захоплення також часто називають коханням².

Справжня любов — це високий і святий принцип, цілком відмінний від тієї любові, що прокидається під впливом пориву та враз згасає, зустрівшись зі суворим випробуванням³.

Любов — рослина небесного походження, яку необхідно плекати й живити. Ніжні серця, щирі слова, сказані з любов'ю, зроблять сім'ї щасливими і поширюватимуть добрий вплив на всіх, хто їх оточує⁴.

Справжня любов — це не палке захоплення. Любов не може бути нерозсудливою чи сліпою. Вона чиста і свята. Але пристрасть земного серця — це щось зовсім інше. Чиста

любов відкриває Богові всі свої плани і перебуває в повній гармонії з Духом Божим; тоді як пристрасть — свавільна, необачна, нерозважлива; вона не визнає жодних обмежень і здатна створити кумира з того, на кому спиняється її вибір. Благодать Божа виявлятиме себе в манерах і поведінці того, хто має справжню любов. Кожний крок, зроблений назустріч шлюбові, відзначатиметься скромністю, простотою, щирістю, моральністю і релігійністю. Ті, які керуються подібними принципами, не будуть захоплені одне одним настільки, аби втратити інтерес до молитовного зібрання чи богослужіння. Їхня ревність до Істини не згасне через недбале ставлення до можливостей і переваг, які милостиво дарував їм Бог⁵.

Кохання, основу якого становить лише чуттєве задоволення, — свавільне, нерозсудливе, невтримне. Честь, правда і всі благородні, високі розумові сили опиняються в неволі пристрасті. Чоловік, зв'язаний кайданами цього палкого захоплення, надто часто буває глухим до голосу розуму й сумління; ні докази, ні благання не спроможні переконати в нерозважності його поведінки⁶.

Справжнє кохання не є сильною, полум'яною, шаленою пристрастю. Навпаки, воно спокійне й глибоке за своєю природою. Воно спрямовує свій погляд не на зовнішнє; його приваблюють лише риси характеру. Таке кохання мудре й проникливе; воно є щирим і постійним у своїх уподобаннях⁷.

Любов, що виходить за межі пристрасті та емоційних поривів, стає одухотвореною і виявляється у словах і на ділі. Християнину повинна бути притаманна ніжність і любов, вільна від усяких пороків, у якій немає ні роздратування, ні нетерпимості; грубі, різкі манери мають пом'якшитися благодаттю Христовою⁸.

Уникайте сентиментальності, як прокази. Мрійливості, любовного томління, сентиментальності слід

остерігатися, як прокази. Багатьом молодим чоловікам і жінкам у наш час бракує чеснот, тому потрібно бути дуже обережними... Якщо людина зберегла доброчесний характер, — це справжня моральна цінність, хоч такої людині може бракувати деяких інших корисних якостей⁹.

Є люди, які час від часу звертаються до релігії, але у всіх своїх намірах і планах обходяться без Бога й не володіють чутливим сумлінням; вони марнолюбні та легковажні, їхні розмови стосуються лише земного. Залицання і думки про шлюб настільки заповнили їхній розум, що в ньому не залишилося місця для високих і благородних помислів¹⁰.

Молодь охоплена манією залицань і одружень. Її заповнив любовний сентименталізм. Щоб зберегти молодих людей від поганого впливу, необхідні велика пильність і тактовність¹¹.

Дочок не вчать самозречення і стриманості; їх пестять та потурають їхнім гордошам. Їм дозволено чинити все за власним бажанням, поки вони не стають упертими й свавільними; батьки потрапляють у безвихідь, не знаючи, що їм робити, аби врятувати дочок від загибелі. Сатана призводить їх до того, що вони стають приводом для пліток у невіруючих через свою зухвалість, нестриманість і відсутність жіночої скромності. Це стосується і юнаків, навчених чинити за власною волею. Ледве досягнувши підліткового віку, вони вже опиняються поруч з дівчатами-однолітками, проводжаючи їх додому та освідчуючись їм у коханні. Батьки ж настільки поневолені своєю поблажливістю й оманливою любов'ю до дітей, що не наважуються зробити рішучий крок і змінити це становище, — приборкати своїх надто жвавих для свого віку і легковажних нащадків¹².

Порада романтичній дівчині, яка знемагає від кохання. Ти припустилася прикрої помилки, дуже поширеної в наш зіпсований вік, передусім серед жінок. Ти занадто

захоплюєшся протилежною статтю, полюбаєш бути в товаристві чоловіків; твоя увага приємна для них, і ти заохочуєш і дозволяєш щодо себе таку фамільярність, яка не завжди узгоджується зі застереженням апостола «стримуватися від будь-якого зла...».

Відверни свою увагу від романтичних планів. Ти змішуєш свою релігію з емоційним, любовним сентименталізмом, який не підносить, а навпаки, принижує людину. Від цього страждаєш не лише ти. Твій приклад і вплив шкодять іншим... Мрії та повітряні замки, які ти будуєш, позбавили тебе здатності приносити користь. Ти жила в нереальному світі; була уявною мученицею і такою ж уявною християнкою. У наш час можна часто зустріти в молоді цей дешевий сентименталізм, змішаний з релігійними почуттями. Сестро, Бог вимагає від тебе перетворення. Виховуй у собі високі почуття, благаю тебе! Присвяти свої розумові й фізичні сили на служіння своєму Викупителю, Який купив тебе дорогою ціною. Освяти свої думки і почуття, щоб усі твої справи були звершені в Богові¹³.

Застереження молодому студентові. Якщо зараз ти студент, нехай твій розум буде зайнятий духовними предметами. Тримайся якомога далі від будь-якого сентименталізму. Постійно направляй себе на добро та вправляйся в самовладанні. Відтепер ти переживаєш період формування характеру, тому вважай незначним і дріб'язковим усе, що може відволікти тебе від високих і святих інтересів, від участі у праці, яку Бог призначив для тебе¹⁴.

Наслідки необачних залищань і шлюбів. Ми бачимо, що на кожному кроці доводиться зустрічатися з численними труднощами. Беззаконня виплекане як молодими, так і старшими; нерозумні, позбавлені святості залищання й шлюби не можуть не призвести до суперечок, сварок, відчуженості, потурання розперезаним пристрастям,

подружньої невірності, небажання стримувати свавільні, надмірні пристрасті, байдужості до питань, що мають вічну цінність... Святість вісників Божих не до вподоби багатьом, котрі називають себе біблійними християнами. Своєю розбещеною поведінкою вони показують, що надають перевагу широкій свободі дій. Вони не бажають відмовитися від своїх егоїстичних забаганок¹⁵.

Стійте на варті власних почуттів. Підпережіть «стегна свого розуму», як писав апостол, контролюйте власні думки, не дозволяйте їм ширяти де завгодно. Думки можна охороняти і контролювати завдяки своїм рішучим зусиллям. Думайте про те, що є добрим, і ви будете чинити діла праведності. Оберегайте свої почуття, не дозволяйте їм зосереджуватися на предметах, не гідних уваги... Ісус викупив вас ціною Свого життя, і тепер ви належите Йому. Тому радьтеся з Ним у всьому, зокрема як використовувати сили свого розуму та керувати власними сердечними почуттями¹⁶.

¹ Служіння зцілення, с. 358, 359.

² Свідчення для Церкви, т. 2, с. 381.

³ Патріархи і пророки, с. 176.

⁴ Свідчення для Церкви, т. 4, с. 548.

⁵ Рев'ю енд Геральд, 25 вересня 1885 р.

⁶ Ознаки часу, 1 липня 1903 р.

⁷ Свідчення для Церкви, т. 2, с. 133.

⁸ Там же, т. 5, с. 335.

⁹ Там же, с. 123.

¹⁰ Там же, т. 4, с. 589.

¹¹ Там же, т. 5, с. 60.

¹² Там же, т. 2, с. 460.

¹³ Там же, с. 248-251.

¹⁴ Лист 23, 1893 р.

¹⁵ Рукопис 14, 1888 р.

¹⁶ Порадник для молоді, 21 квітня 1886 р.

Як переважно відбуваються залицання

Хибні уявлення про залицання і шлюб. Хибні уявлення про шлюб породжують неправильні поняття про залицання. Молоді люди керуються емоціями та сліпою пристрастю. Залицання перетворюється на флірт. Партнери часто порушують правила скромності й стриманості. Вони поведуться нерозважливо, а то й порушують Закон Божий. Величний Божий задум щодо шлюбу залицання без уваги, тому найчистіші поривання серця, найблагородніші риси характеру — відсутні.

Не повинно бути сказано жодного слова чи зроблено жодної справи, про які вам би не хотілося, щоб знали святі ангели і записали це в небесних книгах. Ви повинні бачити перед собою славу Богу. У серці зберігайте лише чисті, святі почуття, гідні послідовників Ісуса Христа — піднесені й більш небесні за своєю природою, аніж земні. Усе, що не є таким, — ганебне й принизливе в залицанні... Шлюб не може бути святом і чесним в очах чистого і святого Бога, якщо не відповідає високим принципам Святого Письма¹.

Молодь забагато покладається на власні почуття. Не варто надто швидко захоплюватися і так само легко потрапляти в полон привабливої зовнішності коханої людини. Залицання в наш час нерідко обертається обманом і лицемірством, за допомогою якого ворог душ сподівається досягти набагато більше, ніж Господь. Коли десь і потрібний здоровий глузд, то передусім у цій справі. Проте фактично його замало виявляють у таких випадках².

Звичка засиджуватися до пізньої ночі. Украй поширеною є звичка засиджуватися до пізньої ночі. Однак Бог не схвалює цього, якщо навіть ви обоє — християни. Ці пізні години шкодять здоров'ю, через що розум втрачає здатність виконувати обов'язки нового дня, а звідси — очевидне зло.

Мій брате, сподіваюся, що ти матимеш досить самоповаги, аби уникати залицань такого плану. Якщо для тебе цінна слава Божа, то діятимеш розважливо й обережно. Любовний сентименталізм не засліпить тебе настільки, щоб ти не зміг усвідомлювати ті високі вимоги, які покладаються на тебе як на християнина³.

Ангели сатани спостерігають за тими, хто проводить більшу частину ночі в залицаннях. Якщо б їхні очі були відкриті, вони побачили б ангела, який веде запис їхніх слів і вчинків. Порушуються закони здоров'я і пристойності. Було б доречніше включити ці години залицання перед шлюбом у своє подружнє життя. Але, як правило, з укладенням шлюбу закінчується захоплення, яке мало місце під час залицання.

У наш розбещений вік легковажні нічні розваги часто призводять до руйнації обох партнерів. Сатана торжествує, а Бог зневажений, коли чоловіки й жінки ганьблять себе подібним чином. Добре ім'я і честь приносяться в жертву чарам сліпого захоплення, і шлюб таких людей

не може отримати Божого схвалення. Вони одружуються у пориві пристрасті, але як тільки відчуття новизни їхніх стосунків мине, вони починають усвідомлювати, що припустилися помилки⁴.

Сатана знає, з чим має справу, і виявляє всю свою диявольську мудрість, щоб за допомогою різних хитрощів занапастити душі. Він стежить за кожним кроком, навіює різні думки, до яких людина часто прислухається більше, ніж до порад Божого Слова. Ці небезпечні тенета майстерно сплетені, щоб спіймати молодих і необачних. Часто вони замасковані під прикриттям світла, але ті, які стають її жертвами, зазнають багато скорботи. Як наслідок — ми всюди бачимо крах і загибель людей⁵.

Гра на почуттях. Гра на почуттях — чималий злочин в очах святого Бога. Проте деякі чоловіки виявляють увагу молодим дівчатам, щоб домогтися їхньої прихильності, після чого йдуть своєю дорогою, забуваючи свої слова та не замислюючись про можливі наслідки. Захопившись новою особою, вони повторюють їй ті самі слова і виявляють ті самі знаки уваги.

Така вдача виявить себе і в подружньому житті. Шлюбні стосунки не завжди роблять нестійкий розум твердим, мінливе — тривалим і вірним принципові. Сталість стомлює таких людей, а нечисті думки виявляють себе в гріховних вчинках. Отож, украй важливо, щоб молодь *«підперезала стегна свого розуму» (1Петра 1:13)* і була обережною в поведінці настільки, щоб сатана не міг звести її з доброго шляху⁶.

Обман, до якого вдаються під час залицяння. Молодий чоловік, котрий знаходить задоволення в товаристві молодій дівчині та завойовує її прихильність потай від її батьків, поводить себе неблагогородно і не по-християнськи щодо неї та її батьків. Унаслідок таємних зустрічей він може запанувати над її розумом, проте, чинячи так, стає

нездатним виявити ту шляхетність і чистоту душі, якими повинні володіти всі діти Божі. Щоб досягти своєї мети, такі чоловіки вдаються до вчинків, які не можна назвати ширими й відкритими за мірилом, що дає нам Біблія. Навпаки, виявляють невірність до тих, хто любить їх і намагається бути для них добрим опікуном. Шлюб, у який вступають за подібних умов, не узгоджується зі Словом Божим. Той, хто відвертає увагу доньки від її обов'язку, спотворює її уявлення про чіткі та ясні вимоги Божі, які передбачають послух і пошану до батьків, не буде вірний своїм шлюбним зобов'язанням...

«Не кради» — було написано Божим перстом на кам'яних таблицях, проте як часто таємне викрадення почуттів любові й прихильності виправдовується людьми! Продовжуються залицяння, які вводять в оману, та зустрічі на самоті, поки у недосвідченій молодій жінці, котра ще не знає, до чого може призвести її захоплення, не ослабне певною мірою почуття любові й прихильності до батьків, і вона зосередиться на тому, хто всією своєю поведінкою свідчить про те, що не вартий її любові. Біблія засуджує будь-який обман... Потаємність, з якою відбувається залицяння та укладається шлюб, є причиною багатьох нещастів, справжня кількість яких відома лише Богові. Об цей камінь спотикання розбивалися тисячі душ. Люди, що називають себе християнами, життя яких відзначається чистотою і котрі, можливо, розважливі в усіх інших питаннях, у цьому разі припускаються великої помилки. Вони виявляють рішучість і силу волі, перед якими безсилі всі докази. Людські почуття і бажання полонять їх настільки, що вони втрачають бажання досліджувати Біблію та змогу ввійти в тісні стосунки з Богом⁷.

Стережися першого кроку на шляху до падіння. Якщо порушується одна із Заповідей Десятислів'я, тоді людина майже неодмінно стає на згубний шлях, який веде до па-

діння. Варто зробити лише перший крок, переступивши межу жіночої скромності, як наймерзенніша розпуста не здаватиметься більше гріхом. На жаль, ми нині стаємо свідками того, до якого страшного зла може призвести вплив жінки! Через спокуси «чужих жінок» тисячі перебувають у в'язницях, багато хто покінчив із собою, а багато — відібрали життя в інших. Правдивими є слова Святого Письма: *«Її ноги до смерті спускаються, шеолу тримаються кроки її»* (Прип. 5:5).

Сигнальні вогні, що попереджають про небезпеку, розміщені вздовж життєвої дороги, аби застерегти людей від небезпечної, забороненої території. Однак, незважаючи на це, чимало людей обирають фатальний шлях, усупереч вимогам розуму, нехтуючи Законом Божим і виявляючи презирство до Його судів.

Ті, хто бажає зберегти фізичне здоров'я, силу розуму і моральну чистоту, мають *«уникати юнацьких пожадли- востей»* (2Тим. 2:22). Християни, які рішуче й наполегливо докладатимуть зусиль, аби спинити в нашому середовищі зло, яке зухвало й самовпевнено підноситься, зазнають ненависті й наклепів людей, що чинять неправду, але Бог прославить і винагородить їх⁸.

Посієш дикий овес — збереш гіркий врожай. Не наражайте свої душі на небезпеку, *«сіючи дикий овес»*. Не можна бути легковажними у виборі товаришів⁹.

Час, витрачений вами, дорогі юні друзі, на невідповідні розваги, принесе врожай, від якого все ваше життя зробиться гірким. Одна година нерозважливості, одна поступка спокусі можуть спрямувати ваше життя в хибне русло. Молодість буває лише один раз, тому проведіть її з користю для себе. Коли життя прийде до свого кінця, ви вже ніколи не зможете повернутися, щоб виправити свої помилки. Той, хто відмовляється від зв'язку з Богом і стає на шлях спокуси, неминуче впаде. Бог ви-

пробує кожну молоду людину. Багато хто виправдовує свою легковажність й неповагу, посилаючись на поганий приклад більш досвідчених учителів. Але це ні для кого не повинно бути перешкодою у здійсненні праведних діл. У день остаточного звіту ви не зможете вдатися до подібних виправдань¹⁰.

¹ Рукопис 4а, 1885 р.

² Основи християнського виховання, с. 105.

³ Свідчення для Церкви, т. 3, с. 44, 45.

⁴ Рев'ю енд Геральд, 25 вересня 1888 р.

⁵ Основи християнського виховання, с. 103, 104.

⁶ Рев'ю енд Геральд, 4 листопада 1884 р.

⁷ Основи християнського виховання, с. 101-103.

⁸ Ознаки часу, 1 липня 1884 р.

⁹ Вісті для молоді, с. 164.

¹⁰ Свідчення для Церкви, т. 4, с. 622, 623.

Шлюби, в які заборонено вступати

Шлюб християнина з невірним. Християнський світ загалом байдужий до вчення Слова Божого щодо шлюбу християн з невірними, і це викликає подив і занепокоєння. Чимало тих, котрі говорять, що люблять і бояться Бога, воліють краще діяти на власний розсуд, аніж прийняти поради Безмежної Мудрості. У питаннях, що мають життєво важливе значення для щастя і добра обох сторін у цьому світі й у вічності, розум, розважливість і страх Божий відкидаються вбік; люди в досягненні своїх бажань керуються сліпою пристрастю і впертістю.

Чоловіки й жінки, виявляючи в інших випадках здоровий глузд і розважливість, відмовляються прислухатися до Божих порад; вони глухі до умовлянь і благань друзів, родичів і служителів Божих. Слова перестороги розцінюються ними як набридливе втручання в особисті справи, а вірний друг, котрий намагається наставити їх на розум, сприймається як ворог. Усе діється так, як це до вподоби сатані. Він полонить душу, заворожує і засліплює її. Розум втрачає контроль над людиною, поступаючись похоті;

низькі пристрасті опановують жертвою, і надто пізно вона починає усвідомлювати, що є поневоленою й нещасною. Ця картина не є плодом уяви, вона заснована на реальних фактах. Бог не схвалює зв'язків, чітко Ним заборонених¹.

Божі повеління зрозумілі. Господь заборонив стародавнім ізраїльтянам вступати у шлюб з оточуючими народами, які були ідолопоклонниками: *«Не споріднюйся з ними: дочки свої не даси його синові, а його дочки не візьмеш для сина свого»* (П.Зак. 7:3). Бог пояснює причину такої заборони. Безмежна Мудрість, передбачаючи наслідки таких зв'язків, проголошує: *«Бо він відверне сина твого від Мене, і вони служитимуть іншим богам, — і запалиться Господній гнів на вас, і Він скоро тебе вигубить»*. *«Бо ти святий народ для Господа, Бога свого, — тебе вибрав Господь, Бог твій, щоб ти був Йому вибраним народом зі всіх народів, що на поверхні землі...»* (П.Зак. 7:4,6).

У Новому Завіті містяться подібні заборони щодо шлюбів християн з невірними. Апостол Павло в Першому Посланні до коринтян писав: *«Жінка зв'язана законом, доки живе чоловік її, а якщо чоловік її помре, то вона вільна вийти заміж за кого хоче, тільки в Господі»*. У Другому Посланні він підкреслив: *«Не впрягайтесь у чуже ярмо з невірними; що спільного між праведністю та беззаконням? Або що спільного між світлом і темрявою? Яка згода між Христом і Веліаром? Або яка співучасть вірного з невірним? Або яка сумісність храму Божого з ідолами? Бо ви храм Бога живого, як сказав Бог: “Вселюся в них і буду ходити в них, і буду їхнім Богом, а вони будуть Моїм народом. Тому вийдіть з-поміж них і відділіться, — говорить Господь і не торкайтесь до нечистого, і Я прийму вас, і буду вам Отцем, а ви будете синами і дочками Моїми”, — говорить Господь Всемогутній»*² (1Кор. 7:39; 2Кор. 6:14-18).

Чимало передчасних і невідповідних шлюбних зв'язків, укладених у наш час, позначені Божим прокляттям. Якщо

би Біблія залишила ці питання невіршеними або недостатньо висвітленими, то можна було б якось виправдати взаємини багатьох молодих людей. Але умови, про які сказано в Біблії, не є половинчастими. Вони вимагають повної чистоти думок, слів і вчинків. Ми вдячні Богові, що Його Слово — це світло на нашому шляху, яке ясно говорить про те, у чому полягає наш обов'язок. Молодь повинна шукати порад зі сторінок Біблії та прислухатися до них, а ті, які ухиляються від її постанов, неминуче припускаються прикрих помилок³.

Бог забороняє шлюби між віруючими й невіруючими. Божому народові не слід ступати на заборонену територію. Бог не дозволяє шлюби віруючих з невіруючими. Проте часто ненавернене серце прислухається до власних бажань, і шлюби укладаються без Божого схвалення. Саме тому багато чоловіків і жінок у цьому світі живуть без надії та без Бога. Їхні благородні прагнення вмирають; вони зв'язані ніби ланцюгом обставин, що тримають їх у сатанинських тенетах. Якщо ви керуєтеся у своїх діях пристрастю й чуттєвими захопленнями, то пожнете в житті гіркий урожай і через власні вчинки можете втратити свої душі⁴.

Визнаючи істину на словах, але вступаючи у шлюб з невіруючими, люди насправді зневажають Божу волю; вони втрачають Його благословення і згодом гірко каються. Невіруюча людина може бути високоморальною, проте той факт, що він чи вона не відгукнулися на заклик Божий та знехтували дорогоцінним спасінням, є вагомою причиною, щоб не укладати такого зв'язку. Невіруючий за своїм характером може бути подібним до юнака, до якого Ісус звернувся з такими словами: «Одного тобі бракує...» (Марка 10:21) — і саме це було для нього необхідним⁵.

Приклад Соломона. Є люди, котрі живуть у злиднях і темряві, і Бог готовий прийняти їх, щоб своїм життям вони приносили користь на Землі й могли досягнути славу

небесну. Але сатана старанно працює, аби зруйнувати Його плани і привести ці душі до загибелі через шлюби з особами, характери яких стануть перешкодою на шляху до життя. Мало хто виходить із цього скрутного становища переможцем⁶.

Сатана добре знав, чого можна досягти за допомогою послуху, тому в ранній період царювання Соломона — роки, що принесли Ізраїлю славу завдяки мудрості, добрим ділам і праведності царя, — він намагався так подіяти на нього, аби непомітним чином зруйнувати вірність Соломона його принципам і розлучити з Богом. Про те, що ворог мав успіх у цьому, знаємо із записів: «*І посвоячився Соломон із фараоном, єгипетським царем, і взяв собі фараонову дочку, і ввів її до Давидового міста*» (1Цар. 3:1).

Укладаючи угоду з язичницьким народом і підкріпивши її своїм шлюбом з принцесою-ідолопоклонницею, Соломон діяв нерозважливо; він знехтував мудрими постановами, які Бог дав для збереження чистоти Свого народу. Надія на те, що дружина-єгиптянка може навернутися до Бога, була слабкою спробою виправдати гріх. Порушуючи Боже повеління не об'єднуватися з язичницькими народами, цар віддав свої сили в полон плоті.

На якийсь час Бог у Своїй співчутливій милості виправив цю страшну помилку. Дружина Соломона на вернулася; і цар, поводячись мудро, міг би чимало зробити, щоб стримати злі сили, які почали діяти через його необачність. Але Соломон почав забувати про Джерело своєї сили і слави. Погані нахили взяли гору над розумом. У міру того як зростала самовпевненість Соломона, він намагався виконати Господні наміри своїм шляхом...

Чимало людей, називаючи себе християнами, міркують подібно до Соломона, сподіваючись об'єднатися з невіруючими і справляти добрий вплив на заблудних. Проте надто часто самі вони, обмануті й переможені, зрікаються священної віри, жертвують принципами і залишають

Бога. Один неправильний крок веде до наступного, аж доки людина не зайде так далеко, що втратить надію розірвати кайдани, що зв'язують її⁷.

Виправдання: — «Він (вона) прихильно ставиться до релігії». Іноді виправдовуються тим, що невіруючий прихильно ставиться до релігії і володіє всіма бажаними якостями, необхідними для друга життя, за винятком одного — не є християнином. Хоча здоровий глузд може підказувати віруючому, що він не повинен з'єднувати своє життя з невіруючим, проте в дев'яти випадках з десяти перемагають почуття. Духовне падіння бере свій початок від тієї хвилини, коли дається клятва при вівтарі, релігійний запал згасає, одна за іншою руйнуються твердині, поки обоє не опиняться під чорним знаменом сатани. Навіть під час весільної учти дух світу бере гору над сумлінням, вірою і правдою. У новій сім'ї не знаходиться часу для молитви. Наречений і наречена обрали одне одного, а Ісуса зреклись⁸.

Зміни відбуваються у віруючій людині. Спочатку невіруюча людина може не виявляти жодних ознак опору, але як тільки йдеться про те, щоб звернути увагу на біблійну Істину та замислитися над нею, тоді розпалюються почуття: «Ти виходила за мене заміж, знаючи, хто я! Я не бажаю, щоб мене виводили з душевної рівноваги. Відтепер ти повинна зрозуміти, що я забороняю тобі говорити про твої особисті погляди». Коли віруючий виявлятиме ревність у своїй вірі, то байдужий до християнського життя може це сприймати як недоброзичливе ставлення до нього.

Віруючий доходить висновку, що у своїх нових стосунках слід дещо поступитися заради свого обранця. Він починає брати участь у світських розвагах. Спочатку це робиться з великою неохотою, але інтерес до істини стає все меншим і меншим, а замість віри приходять

сумнів і невірство. Ніхто не міг навіть припустити, що цей, колись переконаний, свідомий християнин, вірний послідовник Христа, може стати таким, яким є зараз, — нерішучим і повним сумнівів. О, яку зміну викликав цей нерозумно укладений шлюб!⁹

Небезпечно створювати такий шлюбний зв'язок. Сатані добре відомо: день вступу в шлюб стає для багатьох молодих чоловіків і жінок останнім в історії їхнього релігійного життя і корисної діяльності. Вони загублені для Христа. Деякий час вони можуть докладати зусиль, аби провадити християнське життя, але всі їхні намагання наражаються на могутній опір іншої сторони. Для них колись було привілеєм і радістю говорити про свою віру й надію, а зараз вони неохоче згадують про це, знаючи, що особа, з якою з'єднали свою долю, не виявляє до цього ніякого інтересу. Поступово в серці помирає віра в дорогоцінну істину, а сатана непомітно сплітає довкола таких людей павутиння скептицизму¹⁰.

Небезпека позбавити себе радості Небес. «Чи йдуть двоє разом, якщо не умовились?». «Коли двоє з вас погодяться на землі просити про всяке діло, то чого б не попросили, буде їм від Отця Мого Небесного» (Амоса 3:3; Матв. 18:19). Але яку дивну картину ми бачимо насправді! У той час як один з цих двох, що перебувають у тісній єдності, відданий Божій справі, другий — байдужий і недбалий; один шукає дорогу до життя вічного, а другий іде широким шляхом, що провадить до смерті.

Сотні віруючих пожертвували Христом і Небесами, уклавши шлюби з ненаверненими людьми. Невже любов і спілкування з Христом мають для них таке мале значення, що вони надають перевагу товариству смертних? Невже вони так мало цінують Небеса, що готові позбавити себе небесного щастя задля людини, котра не має любові до дорогого Спасителя?¹¹

З'єднати своє життя з невірним — означає ступити на територію сатани. Ви засмучуєте Духа Божого і позбавляєтеся Його охорони. Чи можете ви допустити, щоб у боротьбі за вічне життя перевага в силах була не на вашу користь?¹²

Запитайте себе: «Чи мій невірний чоловік не відверне мої думки від Ісуса? Він любить задоволення більше, ніж Бога; чи не прищепить він у мені смаку до того, що любить сам?» Дорога до вічного життя є крутою і тернистою. Не обтяжуйте себе зайвим тягарем, який може утруднити ваше просування вперед¹³.

Домівка, в якій постійно перебувають тіні. Серце прагне людської любові, проте вона не є настільки сильною, чистою і дорогоцінною, щоб посісти місце любові Ісуса. Лише у своєму Спасителі дружина може знайти мудрість, силу і благодать, аби бути готовою зустріти життєві турботи, нелегкі обов'язки й скорботи. Вона має зробити Його своєю опорою і наставником. Перш ніж з'єднати своє життя із земним другом, жінка повинна віддати себе Христові та не вступати у жоден зв'язок, який став би на перешкоді її стосункам з Христом. Той, хто бажає знайти справжнє щастя, має отримати небесне благословення на все, чим володіє і що робить. Саме через непослух Богові так багато сердець і домівок сповнені сумом. Сестро моя, якщо ти не бажаєш мати домівку, у котрій постійно перебувають тіні, не з'єднуй своє життя з людиною, котра є ворогом Богові¹⁴.

Християнська аргументація. Як повинен поводитися кожний християнин, опинившись у важкому становищі, коли зазнає випробування міцність його релігійних принципів? З рішучістю, гідною наслідування, він повинен відверто визнати: «Я — християнин за своїми переконаннями. Я вірю, що сьомий день тижня є біблійною суботою. Ми розходимося в поглядах щодо нашої віри та принципів.

Ми не можемо бути щасливими разом, бо, намагаючись отримати більш повне пізнання волі Божої, я буду дедалі більше відрізнятися від світу й уподібнюватися до Христа. Якщо ти й надалі не помічатимеш Христової привабливості та краси Істини, то будеш любити світ, якого не можу любити я, тоді як я любитиму те, що стосується Бога і чого ти не можеш полюбити. Духовні предмети слід розуміти духовно. Без духовної проникливості ти не зможеш зрозуміти ані вимог Божих щодо мене, ані моїх обов'язків перед Господом, Котрому я служу; тому тобі буде здаватися, що через мій релігійний обов'язок я нехтую тобою. Ти не зазнаєш щастя, бо моя любов до Бога викликати в тебе ревності й я не знайду підтримки у своїх релігійних переконаннях. Якщо твої погляди зміняться, якщо твоє серце відгукнеться на заклик Божий і ти навчишся любити мого Спасителя, тоді наші стосунки можуть бути відновлені».

Таким чином, віруючий приносить задля Христа жертву, яку схвалює його сумління і яка свідчить, що він надто дорожить вічним життям, аби ризикувати втратити його. Така людина розуміє: краще залишитися неодруженою, ніж з'єднати своє життя з тим, для кого світ дорожчий за Ісуса і хто може відвести її від Христового хреста¹⁵.

Надійний шлюбний зв'язок. Лише в Христі можна укласти надійний шлюбний зв'язок. Людська любов дедалі міцнішатиме, з'єднавшись із Божественною любов'ю. Тільки там, де панує Христос, може існувати справжня глибока, самовіддана любов¹⁶.

Коли один з партнерів навертається після шлюбу. На людину, яка стала християнином, уже перебуваючи в шлюбному зв'язку, покладено ще більший обов'язок зберігати вірність своєму супутникові життя, незважаючи на велику різницю в їхніх релігійних переконаннях. Однак вимоги Божі слід ставити вище за всі людські

стосунки, якщо навіть це призведе до випробувань і переслідувань. Завдяки духові любові й покірливості ця вірність може справити добрий вплив на невіруючого і повернути його до Бога¹⁷.

¹ Свідчення для Церкви, т. 5, с. 365, 366.

² Там же, с. 363, 364.

³ Основи християнського виховання, с. 102, 103.

⁴ Там же, с. 500, 501.

⁵ Свідчення для Церкви, т. 4, с. 505.

⁶ Там же, т. 5, с. 124.

⁷ Основи християнського виховання, с. 498-500.

⁸ Свідчення для Церкви, т. 4, с. 505.

⁹ Там же, с. 505, 506.

¹⁰ Там же, с. 504, 505.

¹¹ Там же, с. 507.

¹² Там же, т. 5, с. 364.

¹³ Там же, с. 363.

¹⁴ Там же, с. 362, 363.

¹⁵ Там же, с. 506, 507.

¹⁶ Служіння зцілення, с. 358.

¹⁷ Патріархи і пророки, с. 175.

Необхідна порада

Звертайтеся за порадою до Біблії. Установлений Богом шлюб є священною постановою, і, вступаючи в нього, ніколи не слід керуватися духом егоїзму. Маючи намір зробити цей крок, серйозно і з молитвою роздумуйте над його важливістю та просіть Божественної поради, аби упевнитися в тому, що ви дієте згідно з волею Божою. Уважно вивчіть вказівки, дані з цього питання в Слові Божому. Небо ласкаво дивиться на шлюб, укладений зі щирим бажанням дотримуватися вказівок, записаних у Святому Письмі¹.

Якщо й існує якесь питання, котре вимагає спокійного й тверезого підходу, то це питання шлюбу. Якщо коли-небудь і виникає потреба в біблійній пораді, то передусім тоді, коли двоє людей мають намір зробити крок, що з'єднає їх на все життя. Однак переважає така думка, що в цьому питанні слід керуватися почуттями; і в багатьох випадках любовний сентименталізм стає біля керма влади і призводить до неминучої загибелі. Саме в цьому питанні молоді виявляють найменше розважливос-

ті, ніж у будь-якому іншому; саме тут вони відкидають усякі аргументи. Питання шлюбу, здається, має якусь магічну владу над ними. Вони не підкоряються Богові, перебувають у полоні почуттів, приховуючи свої дії, неначе боятися, що хтось може перекреслити їхні плани².

Чимало людей пливуть у напрямку небезпечної гавані. Вони мають потребу в лоцмані, проте не бажають прийняти необхідної допомоги, гадаючи, що здатні самі керувати своїм життєвим кораблем, і не усвідомлюючи, що можуть ось-ось натрапити на підводну скелю та зруйнувати свою віру й щастя... Якщо вони не будуть старанно вивчати Боже Слово, то припустяться серйозних помилок, які затьмарять їхнє щастя та щастя інших людей — як у теперішньому, так і в прийдешньому житті³.

Для прийняття правильного рішення — моліться. Якщо чоловіки й жінки зазвичай моляться двічі на день, до того як почнуть думати про одруження, то, маючи намір зробити такий крок, вони повинні молитися чотири рази на день. Шлюбний союз — це союз, який впливає на життя в цьому світі та у світі майбутньому...

Більшість сучасних шлюбів і манера їх укладення роблять їх однією з ознак останнього часу. Люди настільки вперті та свавільні, що обходяться без Бога в цій справі. Релігією нехтують, неначе вона не відіграє жодної ролі в цьому серйозному і важливому питанні⁴.

Пристрасть залишається глухою до порад. Двоє людей знайомляться, вони захоплюються одне одним, зосереджуючи на почуттях усю свою увагу. Розум засліплюється, людина втрачає розважливість. Вона не прислухається до поради й керівництва, а наполягає на своєму, незважаючи на наслідки. Безрозсудна пристрасть, що заповонила їх, схожа на епідемію інфекційного захворювання, що має зробити свою справу; і здається, ніщо не може спинити молодих.

Можливо, поруч з ними є люди, які усвідомлюють: якщо ці двоє об'єднуються в шлюб, то це зробить їх нещасними на все життя. Проте благання та умовляння даремні. Напевно, через такий зв'язок буде ослаблена або зовсім зникне здатність людини приносити користь, яку Бог міг би благословити у служінні для Нього; однак докази і переконання також залишаються без уваги. Усе, що говорять люди з життєвим досвідом, не має жодної ваги; неможливо змінити рішення, до якого привели власні бажання. Ці двоє втрачають інтерес до молитовних зібрань і всього, що пов'язане з релігією. Вони цілковито захопилися одне одним і нехтують життєвими обов'язками, як чимось малозначущим⁵.

Молодь має потребу в мудрості старших людей, які володіють життєвим досвідом. Якщо шлюб приносить стільки лиха, то чому б молодим не стати мудрими та розсудливими? Чому вони продовжують вважати, що не мають потреби в порадах старших, досвідчених людей? У ділових питаннях чоловіки й жінки виявляють велику обережність. Перш ніж узятися за якусь важливу справу, вони готують себе до неї. Цій справі присвячуються час, гроші та багато ґрунтовних досліджень, аби не зазнати поразки у своєму починанні. Наскільки ж більшу обережність слід виявляти при укладенні шлюбних стосунків, що мають вплив на майбутні покоління і майбутнє життя? Та замість цього справа часто починається з жартами і легковажністю, пристрастю, емоційними поривами, нерозсудливістю й цілковитою відсутністю здорового глузду. Це можна пояснити лише тим, що сатані до вподоби бачити у світі лихо та руйнацію; він сплітає свої тенета, щоб уловити душі. Він радіє, коли ці необачні люди втрачають радість у цьому світі й вічну оселю у світі прийдешньому⁶.

Рахуйтеся зі зрілими міркуваннями батьків. Чи повинні діти керуватися лише своїми бажаннями і нахилами, не звертаючи уваги на поради і міркування батьків? Декотрі, здається, ніколи не беруть до уваги ні бажань і уподобань батьків, ні їхніх зрілих міркувань. Егоїзм зачинив двері їхніх сердець перед синівською любов'ю. Необхідно пробудити розум молоді, щоб вона усвідомила це. П'ята Заповідь — єдина Заповідь з обітницею, але закохані, висуваючи власні вимоги, легковажно ставляться до неї, а то й зовсім ігнорують. Нехтування любов'ю матері, зневажливе ставлення до батьківської турботи — це гріхи, відзначені проти імен багатьох молодих людей.

Однією з найбільших помилок у цьому плані є думка, що не варто ранили ніжних почуттів молодих і недосвідчених, а тому не повинно бути жодного втручання в їхні сердечні справи. Якщо будь-коли існувала тема, котру необхідно розглянути всебічно, то це тема про шлюб. Допомога навчених досвідом людей, а також спокійний, старанний розгляд справи з урахуванням поглядів обох сторін — у край необхідні. Переважна більшість людей ставиться до цього питання надто легковажно.

Юні друзі, зверніться за порадою до Бога та своїх богобоязливих батьків; моліться про цю справу⁷.

Довіряйте побожним батькам. Якщо Бог благословив вас богобоязливими батьками, то шукайте в них поради. Відкрийте їм свої надії та плани, засвоюйте уроки з їхнього життєвого досвіду⁸.

Якби діти перебували в більш близьких стосунках зі своїми батьками, якби вони довіряли їм, ділилися з ними радощами і прикрощами, то не зазнали б душевних страждань у майбутньому. Коли вони розгублені й не знають, який шлях їм обрати, нехай викладуть перед батьками суть справи, як вони її розуміють, і просять у них поради. Хто краще, ніж побожні батьки, може

вказати на небезпеку, що чекає на них? Хто ще здатний так розуміти особливості їхнього характеру? Діти, які є християнами, цінуватимуть понад усі земні блага любов і схвалення своїх богобоязливих батьків. Батьки можуть співчувати дітям, помолитися за них і з ними, щоб Бог охороняв і провадив їх. Але що найважливіше — батьки вкажуть їм на їхнього вірного Друга і Порадника⁹.

Батьки повинні бути порадиниками закоханим молодим. Батьки і матері мають розуміти, що на них покладено обов'язок бути порадиниками в любовних почуттях молоді, аби ті обирали собі відповідних супутників життя. Вони повинні усвідомлювати цей обов'язок і своїм повчанням та прикладом, за допомогою Божої благодаті, з раннього віку так формувати характер дітей, щоб вони були чистими, благородними і прагнули до добра і правди. Подібні люди приваблюють одне одного; найкраще оцінити людину може лише той, хто подібний до неї.

Вже від раннього дитинства прищеплюйте в дитячих душах любов до істини, чистоти й добра; молодь шукатиме дружби з тими, хто володіє подібними якостями¹⁰.

Приклад Ісака. Батьки ніколи не повинні забувати про свою відповідальність за майбутнє щастя дітей. Повага, яку виявив Ісак до батьківської волі, була наслідком виховання; він був навчений поважати послух¹¹.

Бог вельми шанував Ісака, зробивши його спадкоємцем обітниць, через які світ мав отримати благословення. І все ж у 40 років Ісак підкорився волі батька, котрий доручив досвідченому, богобоязливому слугі вибрати для нього дружину. Наслідком цього шлюбу, як свідчить Писання, стала ніжна і прекрасна картина сімейного щастя. *«І впровадив її Ісак до намету Сарри, матері своєї. І взяв він Ревеку, і за жінку вона йому стала, і він її покохав. І Ісак був утішений по смерті матері своєї»*¹² (Бут. 24:67).

Мудрі батьки будуть уважними і тактовними. Чи можуть батьки — запитаєте ви — вибирати друга життя своєму синові або доньці, не враховуючи їхніх думок чи почуттів? Я ставлю запитання так, як воно повинно стояти: чи може син або донька обрати собі друга життя, не порадившись спочатку з батьками, оскільки такий крок може істотно вплинути на щастя батьків, якщо вони мають любов до своїх дітей? І чи повинна дитина, незважаючи на поради і благання батьків, наполягати на своєму? Відповідь однозначна: ні, якщо навіть ніколи не доведеться одружитися. П'ята Заповідь забороняє такі дії: *«Шануй свого батька та матір свою, щоб довгі були твої дні на землі, яку Господь, Бог твій, дає тобі»* (Вих. 20:12). Ця Заповідь містить обітницю, яку Господь неодмінно виконає для тих, хто слухняний Йому. Мудрі батьки також ніколи не оберуть друга життя для своїх дітей у супереч їхнім бажанням¹³.

¹ Лист 17, 1896 р.

² Основи християнського виховання, с. 103.

³ Там же, с. 100.

⁴ Вісті для молоді, с. 460.

⁵ Рев'ю енд Геральд, 25 вересня 1888 р.

⁶ Рев'ю енд Геральд, 2 лютого 1886 р.

⁷ Основи християнського виховання, с. 104.

⁸ Служіння зцілення, с. 359.

⁹ Основи християнського виховання, с. 105, 106.

¹⁰ Патріархи і пророки, с. 176.

¹¹ Там же, с. 175, 176.

¹² Там же, с. 175.

¹³ Свідчення для Церкви, т. 5, с. 108.

Частина IV

Чинники успіху або невдачі

Необдумані, незрілі шлюби

Юнацьке захоплення — небезпечне. Ідея раннього шлюбу не повинна знаходити підтримки. У такі важливі за своїми наслідками стосунки, як шлюбні, не слід вступати поспіхом, без відповідної підготовки, коли фізичні й розумові сили ще недостатньо розвинуті¹.

Юнаки і дівчата одружуються, не маючи любові, що витримала випробування, зрілого судження і благородних, високих почуттів. Вони дають шлюбну обітницю, керуючись лише юнацькими пристрастями...

Захоплення в дитячому віці часто закінчуються нещасливим шлюбом або ганебним розлученням. Ранні шлюбні зв'язки, передусім укладені без згоди батьків, рідко бувають щасливими. Юнацькі захоплення слід стримувати, поки відповідний вік і життєвий досвід не зроблять їх благородними і сталими. Тим, кого не стримували в цьому плані, загрожує небезпека безрадісного існування. Молодь у юнацькому віці не здатна правильно визначи-

ти, чи можуть їхні однолітки бути для них супутниками життя. Після того, як їхні міркування стануть більш зрілими, вони, усвідомивши, що зв'язані на все життя, зрозуміють, що навряд чи можуть зробити один одного щасливими. І замість того, щоб докласти всіх зусиль для зміцнення сім'ї, починаються взаємні звинувачення; розрив у їхніх стосунках стає дедалі відчутнішим, поки не призведе до байдужого і недбалого ставлення одне до одного. «Домашнє вогнище» перестає бути для них чимось священним. Атмосфера, яка панує в ньому, отруєна грубими словами й гіркими докорами².

Незрілі шлюби породжують чимало лиха, яке можна бачити в наш час. Ранній шлюб не сприяє зміцненню ані фізичних, ані розумових сил. У цьому питанні взагалі виявляється надто мало розсудливості. Молоді люди діють під впливом емоційних поривів. Цей крок, справляючи на них серйозний вплив (на добро чи зло), стає благословенням або прокляттям на все життя. І надто часто його роблять кваплячись, внаслідок емоційного пориву. Чимало людей не бажають прислухатися до порад і повчань з точки зору християнської моралі³.

Сатана постійно зайнятий тим, щоб заохочувати недосвідчену молодь якомога швидше брати шлюб. Але чим менше ми будемо тішитися шлюбами, укладеними сьогодні, тим краще⁴. Внаслідок поспіхом укладених шлюбів, навіть серед тих, що іменують себе народом Божим, поширюються розділення, розлучення і велике замішання в Церкві⁵.

Який контраст між поведінкою Ісака і молодих людей нашого часу, навіть тих, які називають себе християнами! Часто молоді думають, що питання, кому віддати своє серце, — справа винятково особиста, в яку ні Бог, ні батьки в жодному разі не повинні втручатися. Ще задовго до своєї зрілості вони вважають себе цілком компетент-

ними, щоб зробити власний вибір без допомоги батьків. Кількох років подружнього життя, як правило, вистачає, щоб побачити помилку, але вже надто пізно запобігти її згубним наслідкам. Той самий брак мудрості й самовладання, призвівши до необдуманого вибору, тепер сприяє зростанню зла, поки подружні стосунки не стануть гірким ярмом. Багато людей таким чином зруйнували своє щастя в цьому житті і втратили надію на життя вічне⁶.

Потенційні Божі працівники потрапляють у пастку. Молоді люди приймають істину, і деякий час у них усе гаразд, але сатана ставить навколо них пастки, спонукуючи виявляти нерозсудливість у виборі супутника життя, що призводить до нещасливих шлюбів. У цьому сатана бачить найефективніший засіб звести людину з дороги святості⁷.

Мені було показано, що молодь нині не усвідомлює належним чином тієї великої небезпеки, яка їй загрожує. Багатьох молодих людей Бог бажає бачити працівниками в різних галузях Його справи, але з'являється сатана і так майстерно заманює їх у свої тенета, що вони віддаляються від Бога і стають непридатними для Його роботи. Сатана — кмітливий і наполегливий у своїй праці. Він знає, як заманити в пастку необережних; тривожним є те, що тільки декотрим вдається уникнути його хитрощів. Вони не бачать небезпеки і не остерігаються його витівок. Він спонукає їх віддавати одне одному свої почуття, не шукаючи мудрості в Бога та в тих, кого Він послав, щоб застерігали, докоряли і радили. Такі люди почувають себе незалежними і не визнають жодних обмежень⁸.

Порада для неповнолітніх. Ваші дитячі уявлення про кохання не дають підстав бути про вас високої думки. Обираючи для своїх думок такий напрям, ви позбавляєте себе здатності тверезо мислити. Результатом цього будуть шкідливі зв'язки і збочення у вашій поведінці

та в поведінці інших. Саме таким видається мені ваше становище, і поки ви наполягатимете на своєму, той, хто намагатиметься дати вам пораду, вплинути або стримати вас, зустрінеться з рішучим опором, оскільки ваші серця не перебувають у згоді з істиною та праведністю⁹.

Різниця у віці. Подружжя може не володіти земним багатством, але повинно шукати значно більшого благословення, яким для людини є зокрема здоров'я. Бажано, щоб у більшості випадків не було великої різниці у віці. Нехтування цим правилом може завдати серйозної шкоди здоров'ю молодшого партнера. Діти від таких шлюбів часто бувають фізично і розумово слабкими. Вони не можуть отримати від уже немолодих батьків належної турботи і спілкування, яких потребують, а смерть часом позбавляє їх батька або матері саме тоді, коли вони найбільше чекають їхньої любові й керівництва¹⁰.

¹ Служіння зцілення, с. 358.

² Вісті для молоді, с. 452.

³ Там же, с. 453.

⁴ Свідчення для Церкви, т. 2, с. 252.

⁵ Рев'ю енд Геральд, 25 вересня 1888 р.

⁶ Патріархи і пророки, с. 175.

⁷ Свідчення для Церкви, т. 5, с. 114, 115.

⁸ Там же, с. 105, 106.

⁹ Рукопис 15а, 1896 р.

¹⁰ Служіння зцілення, с. 358.

Сумлінність

Відповідність одне одному. У багатьох родинах немає тієї християнської ввічливості, справжньої люб'язності, поваги і шанобливості одне до одного, які допомогли б дітям створити власну щасливу сім'ю. Замість терпіння, доброти, делікатної люб'язності, християнського співчуття й любові лунають різкі слова, мають місце конфлікти, панує дух критики і диктаторства¹.

Часто до одруження люди не мали змоги дізнатися про звички і характери одне одного; у повсякденному житті виявляється, що вони фактично є чужими, хоч і об'єднали свої інтереси при вівтарі. Багато хто надто пізно починає усвідомлювати, що не підходить своєму чоловікові або дружині, і їхній шлюб стає нещастям на все життя. Часто дружина і діти страждають від неробства, безталанності або порочних звичок чоловіка й батька².

У світі сьогодні чимало горя і гріха внаслідок невідповідних шлюбів. У багатьох випадках досить лише кількох місяців, аби чоловік і жінка зрозуміли, що ніколи не зійдуться вдачею; у результаті замість любові та небесної злагоди у сім'ї запанує розлад. Суперечки про дріб'язко-

ві справи плекають дух озлоблення. Явні розбіжності в поглядах і сварки приносять у сім'ю невимовне лихо й розлучають тих, кого повинні з'єднувати узи любові. Так тисячі приносять у жертву себе, свою душу і тіло через нерозумно укладений шлюб і прямують дорогою, що провадить до загибелі³.

Постійні розбіжності в роз'єднаній сім'ї. Щастя і процвітання подружнього життя залежить від єдності обох сторін. Як може плотське мислення гармоніювати з розумом, який черпає від мудрості Ісуса? Той, хто сіє в плоть, мислить та діє за велінням власного серця; хто ж сіє для Духа, намагається приборкати егоїзм, перемогти недобрі нахили й жити в послухові Господеві, Котрому хоче служити. Таким чином, постійно існуватиме розбіжність у смаках, нахилах і цілях. Якщо віруючий завдяки своїй непохитній відданості принципам не придбає для Господа нерозкаяну душу, він, як це часто трапляється, розчаровується сам і поступається власними релігійними принципами задля жалюгідного зв'язку з особою, котра не має тісних стосунків з Богом⁴.

Шлюби розпадаються через несумісність. Чимало шлюбів приносять лише нещастя. Однак багато юнаків і дівчат ідуть цим шляхом, оскільки ними керує сатана, навіюючи думку про те, що вони обов'язково повинні одружитися, аби бути щасливими, у той час як вони не здатні ані дати собі раду, ані утримувати сім'ю. Якщо ви не бажаєте пристосовувати свої характери одне до одного, щоб уникнути неприємностей, викликаних відмінностями й сварками, краще утримуйтеся від такого кроку. Проте необачний шлюб є однією зі звабливих пасток останнього часу, завдяки якій тисячі гинуть для цього життя та життя вічного⁵.

Наслідки сліпого кохання. Заразна хвороба — сліпе кохання — вражає кожную здібність, кожний дар людини.

При цьому люди, здається, втрачають здоровий глузд, і їхня поведінка викликає обурення в усіх, хто бачить це... Для багатьох кризою у цій хворобі стає необдуманний шлюб, і коли новизна почуттів минає, зникають чари любовних стосунків, одна сторона або й обидві починають усвідомлювати своє справжнє становище. Вони розуміють не тільки те, що не відповідають одне одному, а й те, що з'єднані на все життя. Зв'язані не-обачними шлюбними обітницями, вони із тугою думають про жалюгідне життя, яке їм доведеться прожити. Саме тепер їм потрібно було б виправити ситуацію, але в більшості випадків цього не робиться. Вони або віроломно порушують свої шлюбні обітниці, або ж роблять ярмо, у котре з такою наполегливістю прагнули впрягтися, настільки нестерпним, що не один, виявивши мало-душність, укоротить собі віку⁶.

Надалі для чоловіка й дружини повинна стати життєвою наукою турбота про те, щоб уникати всього, що може викликати непорозуміння, і зберігати вірність шлюбним обітницям⁷.

Досвід інших застерігає. Добродій А. має такі риси характеру, які сатана використовує з надзвичайним успіхом. Цей випадок може стати доброю наукою для молодих у питаннях шлюбу. Дружина цього чоловіка, коли обирала собі друга життя, керувалася не розумом і розважливістю, а почуттями і потягом. Чи був їхній шлюб плодом справжнього кохання? Ні, і ще раз ні; він був результатом фізичного потягу — сліпої, порочної пристрасті. Жоден з них не був готовий виконувати обов'язки, які накладало на них подружнє життя. Коли пройшла новизна їхніх стосунків і вони краще пізнали одне одного, чи стало їхнє кохання міцнішим, почуття глибшими, чи з'єднали вони своє життя в чудовій гармонії? Ні, сталося якраз навпаки. Дедалі частіше почали виявлятися негативні

рисі їхнього характеру, і замість щастя подружнє життя стало джерелом постійних неприємностей⁸.

Упродовж кількох років я отримую чимало листів від людей, нещасливих у своєму шлюбі, і відразливі історії, відкриті мені, завдають біль моєму серцю. Нелегко дати пораду цим нещасним, знайти змогу полегшити їхню тяжку долю, але сумний досвід повинен стати застереженням для інших⁹.

¹ Рев'ю енд Геральд, 2 лютого 1888 р.

² Патріархи і пророки, с. 189.

³ Вісті для молоді, с. 453.

⁴ Свідчення для Церкви, т. 4, с. 507, 508.

⁵ Там же, т. 5, с. 122, 123.

⁶ Там же, с. 110, 111.

⁷ Там же, с. 122.

⁸ Там же, с. 121, 122.

⁹ Там же, с. 366.

Домашнє виховання

Приготування до шлюбу — невід'ємна частина виховання. Молоді не повинні брати шлюб, якщо обидві сторони не мають уявлення про обов'язки практичного домашнього життя.

Дружина повинна володіти душевною культурою і добрими манерами, щоб правильно виховувати дітей, які можуть з'явитися на світ¹.

Багато жінок з освітою, на відмінно закінчивши навчальні заклади, виявляють таку необізнаність у питаннях практичного життя, яка ганьбить їх. Їм бракує підготовки, без якої неможливо керувати сім'єю належним чином і яка так необхідна для сімейного щастя. Вони можуть говорити про високе призначення жінки, про її права, проте самі стоять набагато нижче від того рівня, який відповідає справжньому покликанню жінки. Кожна донька Єви має право отримати досконалі знання щодо обов'язків ведення домашнього господарства в кожній його галузі.

Молоду жінку слід виховати так, щоб, коли їй доведеться стати дружиною і матір'ю, вона могла правити у своєму володінні як королева. Вона повинна вміти ке-

рувати дітьми й навчати їх, управляти челяддю, а якщо буде потреба — робити все необхідне для сім'ї власними руками. Вона має знати, як функціонує людський організм, вивчити правила гігієни, розумітися в питаннях харчування і одягу, праці й відпочинку, а також у багатьох інших, що безпосередньо стосуються добробуту її сім'ї. Обов'язок жінки — отримати знання про найкращі методи лікування хвороб, щоб вона могла самостійно доглядати за дітьми, якщо вони раптом захворіють, не полишаючи свій дорогоцінний скарб під опікування незнайомих лікарів і няньок.

Уявлення про те, що відсутність навичок у веденні домашнього господарства є неодмінною ознакою справжнього джентльмена або леді, суперечить задуму Божому про створення людини. Неробство — гріх, а незнання повсякденних обов'язків свідчить про відсутність розуму, про що доведеться гірко жалкувати в майбутньому².

Молоді жінки вважають, що приготування їжі та інша домашня робота принизливі для них; тому багато дівчат, виходячи заміж і змушені піклуватися про сім'ю, не мають жодного уявлення про обов'язки дружини і матері³.

Необхідно взяти за правило, щоб молоді не вступали у шлюб доти, доки не навчаться доглядати за дітьми. Вони повинні знати, як піклуватися про домівку, котру Бог дав їм. Якщо вони не розуміють законів, встановлених Богом у цій сфері, то не зможуть зрозуміти і власних обов'язків перед Богом і перед собою⁴.

Домоведення повинно стати окремим предметом у програмі навчальних закладів. Знання в галузі домоведення, які повинні отримати юнаки та дівчата, що відвідують наші коледжі, заслуговують виняткової уваги. При становленні характеру вкрай важливо, щоб студенти наших коледжів були навчені виконувати доручену їм роботу, не поступаючись лінощам. Їх необхідно ознайомити з

обов'язками повсякденного життя й навчити виконувати свою домашню працю добре, старанно, без метушні та галасу. Працуйте сумлінно і спокійно. Кухню та інші приміщення утримуйте в чистоті. Книжки слід відкласти до слушного часу і досліджувати їх такою мірою, щоб не занедбати домашніх обов'язків. Читання книг не повинно стати настільки всепоглинаючим заняттям, щоб нехтувати виконанням обов'язків домашнього господарства, від котрих залежить лад у сім'ї.

При виконанні цих обов'язків перемагайте в собі недбалість, неухважність, неорганізованість, бо якщо ці вади не будуть усунуті, вони виявлять себе в усіх сферах життя, роблячи його марним⁵.

Знання з доведення є обов'язковими. Багато наукових дисциплін, що поглинають час студентів, не є надто суттєвими для досягнення успіху або щастя. Головне ж для кожної молодої людини — ретельно ознайомитися зі своїми щоденними обов'язками. Молода жінка зможе обійтися без знання французької мови або алгебри і навіть без умінь грати на фортепіано. Але вона повинна вміти спекти смачний хліб, пошити гарний і зручний одяг та успішно виконувати багато інших обов'язків домашнього господарства.

Для здоров'я і щастя усієї сім'ї ніщо не є таким важливим, як умінь і кмітливість у приготуванні їжі. Погано приготовлена, нездорова їжа може негативно впливати на життєдіяльність дорослих і гальмувати розвиток дітей. Водночас страви, що відповідають потребам організму, апетитні та приємні на вигляд, можуть принести стільки користі, скільки шкоди, — невідповідна їжа. Отже, у багатьох випадках щастя в сім'ї залежить від сумлінного виконання повсякденних обов'язків⁶.

Приділяйте увагу принципам гігієни. Дотриманню вимог гігієни в харчуванні, фізичних вправах, догляді за дітьми і

хворими, а також в багатьох інших питаннях слід приділяти набагато більше уваги, ніж це робиться звичайно⁷.

Щодо гігієни, серйозний учитель використовує кожну можливість, аби вказати на необхідність ідеальної чистоти як в особистих звичках людини, так і в усьому її оточенні... Навчайте молодих, що здорова обстановка в спальній кімнаті, зразкова чистота на кухні, зі смаком сервірований здоровою їжею стіл більшою мірою сприяють збереженню щастя в родині та справляють краще враження на гостей вашого дому, які добре розуміються в таких питаннях, ніж, наприклад, умеблювання вашої вітальні, яким би дорогим воно не було. Істина про те, що *«більше від їжі життя, а тіло від одягу»* (Луки 12:23), є нині не менш важливою, ніж 19 століть тому, коли її викладав Божественний Учитель⁸.

Жінка повинна виховувати в собі працелюбність — порада молодій дівчині. Ви маєте своєрідні особливості характеру й відчуваєте потребу в суворій дисципліні, рішучому виправленні, перш ніж зможете створити надійний шлюбний зв'язок. Тому полиште всяку думку про заміжжя, поки не переможете недоліків власного характеру, бо інакше не зазнаєте щастя в шлюбі. Ви не привчили себе до систематичної домашньої роботи і не вважали за потрібне засвоїти навички працьовитості. Раз набута звичка до праці вже ніколи не зникне. Тоді ви будете готовими до будь-яких обставин життя і відповідатимете своєму становищу. Ви навчитесь любити працю. Якщо вона приносить вам задоволення, розум ніколи не буде бездіяльним і у вас не знайдеться часу на даремні мрії.

Корисна праця надасть неспокійній та невгамовній вдачі енергії, дієвої сили й належної скромної гідності; і ці риси викликатимуть повагу⁹.

Важливе значення практичного виховання дівчат. Багато людей, вважаючи за необхідне навчити своїх дочок

заробляти в майбутньому гроші, щоб стати матеріально незалежними, здається, повністю залишають за ними право вибору освіти. У школі дівчат практично не навчають, як заробляти на хліб насущний; і, не навчившись удома секретів кухні та сімейного життя, вони виростають ні на що не здатними, завдаючи клопотів своїм батькам...

Жінка, навчена дбати про себе, зможе подбати й про інших. Вона ніколи не почуватиме себе зайвою у своїй сім'ї чи в суспільстві. Коли доля не виявиться ласкавою до неї, вона завжди знайде місце, щоб чесно заробити на життя і допомогти тим, хто залежить від неї. Жінка повинна опанувати якимось ремеслом, щоб у разі потреби заробити на життя. Кожна дівчина мусить навчитися вести домашнє господарство, готувати їжу, шити одяг, не говорячи вже про інші, не менш важливі заняття. Нехай вона набуде всіх знань, необхідних для господині дому, незалежно від того, багата чи бідна її родина. І тоді, коли доля не усміхнеться їй, вона буде готовою до будь-якої скрутної ситуації і певною мірою не залежатиме від обставин¹⁰.

Знання домашніх обов'язків має неоціненне значення для кожної жінки. Щастя багатьох родин було зруйноване через безгосподарність дружини або матері. Не стільки важливо навчити наших дочок живопису, вишивання, музики, мистецтва риторики чи навіть вміння розв'язувати задачі з алгебри, скільки необхідно навчити їх кроїти, шити, лагодити для себе одяг, готувати смачну і здорову їжу. Коли дівчинці виповнюється 9-10 років, від неї слід вимагати, аби вона в міру своїх сил регулярно брала участь у виконанні домашніх обов'язків і відповідала б за те, як їх виконує.

Мудрий батько на запитання, як він думає виховувати своїх доньок, відповів: «Я збираюся віддати їх у науку до їхньої чудової матері, аби вони навчилися

мистецтва мудро вести домашнє господарство і приготувалися стати дружинами й матерями — управительками сімей, корисними членами суспільства»¹¹.

Майбутній чоловік має бути хазяйновитим і працьовитим. У стародавні часи звичай вимагав, щоб наречений перед тим, як повинні відбутися його заручини, заплатив батькові майбутньої дружини певну суму грошима або її еквівалент у майні, залежно від достатку. Це розцінювалося як гарантія надійності шлюбних стосунків... Батьки не могли зі спокійним серцем довіряти щастя своїх дочок чоловікам, котрі не мали засобів для утримання сім'ї. Якщо вони не були досить ощадливими й енергійними, аби займатися діловими справами, продаючи худобу чи землю, то це навіювало думки про те, що в житті вони виявляться нікчемними. При укладанні такої угоди була передбачена умова — випробувати тих, які не мали чим заплатити за дружину. Їм дозволялося працювати для батька коханої дівчини. Час роботи встановлювався залежно від величини посагу. Якщо він був вірним у своїй службі, а також достойним і щодо всього іншого, то отримував дочку за жінку, і, як правило, посаг, зароблений ним у батька, вручався їй під час весілля...

Цей стародавній звичай, хоч ним часом зловживали, як це трапилося, наприклад, з Лаваном, приносив добрі результати. Коли від нареченого вимагали служити за-для нареченої, то цим запобігали укладенню необачного шлюбу, водночас випробовували глибину його почуттів і здатність утримувати сім'ю. У наш час багато лиха виникає тому, що обирають шлях, протилежний цьому¹².

Нікому немає виправдання за те, що він не здатний заробляти на життя. Про багатьох можна сказати: він — добрий, люб'язний, благородний, хороша людина і християнин, проте неспроможний керувати своїми матеріальними справами. Щодо фінансових витрат, то в

цьому питанні він — як мала дитина; батьки не навчили його самостійно заробляти на життя¹³.

¹ Пасифік Хелс Джорнал, травень 1890 р.

² Основи християнського виховання, с. 75.

³ Служіння зцілення, с. 302.

⁴ Рукопис 19, 1887 р.

⁵ Свідчення для Церкви, т. 6, с. 169, 170.

⁶ Виховання, с. 216.

⁷ Там же, с. 197.

⁸ Там же, с. 200.

⁹ Свідчення для Церкви, т. 3, с. 336.

¹⁰ Реформа здоров'я, грудень 1887 р.

¹¹ Основи християнського виховання, с. 74.

¹² Патріархи і пророки, с. 188, 189.

¹³ Лист 123, 1900 р.

Необхідність справжнього навернення

Релігія робить сім'ю щасливою. Релігія в сім'ї — чудова сила. Взаємовідносини чоловіка і дружини можуть зробити сімейне життя приготуванням до вступу в небесну сім'ю¹.

Серця, сповнені Христової любові, ніколи не зможуть віддалитися одне від одного. Релігія — це любов, а християнська домівка — місце, де панує любов; вона знаходить виявлення у словах і вчинках, які свідчать про доброту, люб'язність і ввічливість².

Релігія необхідна в сім'ї. Лише вона може запобігти прикрим помилкам, що так часто роблять гірким подружнє життя. Справжня, глибока, безкорислива любов може існувати тільки там, де панує Христос. Тоді єднаються душі, два життя зливаються в гармонії. Ангели Божі гостюватимуть у такому домі, а їхня свята присутність освятить шлюбні оселі. Хтивість, що провадить до розпусти, не знайде собі місця. Думки линути будуть у височинь, до Бога. Йому належатимуть усі помисли серцець³.

У кожній сім'ї, де живе Христос, виявлятиметься любов і сповнена ніжності турбота один про одного: не мінливе почуття, що час від часу знаходить свій вияв у надмірних ласках, а любов — постійна й глибока⁴.

Християнство — контролююча сила. Християнство повинно бути контролюючою силою в подружніх стосунках, але надто часто мотиви, що призводять до шлюбу, суперечать християнським принципам. Сатана постійно намагається посилити свою владу над Божим народом, спокушаючи укласти союз з його підданими. Щоб досягнути цього, він збуджує в серцях порочні пристрасті. Але Господь у Святому Слові навчає Свій народ не об'єднуватися з тими, котрі не мають Божої любові⁵.

Порада для молодят. Шлюб — союз на все життя, символ єдності між Христом і Його Церквою. Дух, який Христос виявляє щодо Церкви, повинен виявлятися у взаємовідносинах чоловіка й дружини. Якщо вони люблять Бога понад усе, то любитимуть одне одного в Господі, а звідси — взаємна ввічливість і злагожденість дій. Сповнені самовідданості та самопожертви, вони стануть благословенням одне для одного...

Наверніться до Бога. Жоден з вас не має належного уявлення про важливість послуху Богові. Поміркуйте над словами: *«Хто не зі Мною, той проти Мене; і хто не збирає зі Мною, той розкидає»* (Матв. 12:30). Широ сподіваюся, що ви обоє станете вірними Божими дітьми, слугами, котрим Він доручить щось важливе. Ось тоді до вас прийдуть мир, упевненість і віра. Так, ви можете стати щасливими послідовними християнами. Розвивайте в собі гостроту сприймання, щоб обрати добро та відмовитись від зла. Досліджуйте Слово Боже, Господь Ісус бажає спасти вас. Він чудесно зберіг тебе, мій брате, щоб твоє життя могло бути корисним. Роби все можливе, аби наповнити його добрими вчинками.

Якщо у вас не буде щирого бажання стати дітьми Божими, то ви не зрозумієте, як допомогти одне одному. Завжди виявляйте ніжність і турботу, відмовляючись від власних бажань і намірів, щоб зробити подружжя щасливим. Щодня краще пізнавайте самих себе і ви зможете дізнаватися про те, як зміцнити слабкі сторони свого характеру. Господь Ісус буде вашим світлом, силою, вінцем вашої радості, тому що ви підкорили власну волю Його волі...

Ваше серце потребує пом'якшувальної сили Божої благодаті. Не шукайте легкого, бездіяльного життя. Усі ті, які мають відношення до справи Господньої, нехай остерігаються егоїзму. Поправте свої світильники, щоб вони яскраво світили; тоді ви не будете необачними у своїх словах і вчинках. Ви зробите себе щасливими, намагаючись догодити одне одному. Зберігайте свої душі закритими для земного і відкритими для небесного.

Люди можуть досягти високих ідеалів, якщо визнають Христа своїм особистим Спасителем. Пильнуйте й моліться, підкоряючись Богові в усьому. Думка про те, що ви змагаєтеся за вічне життя, буде підтримкою й утіхою для вас обох. Будьте світлом для світу в думках, словах і діях. Упокорюйте себе в Господі, бо Він довірив вам священні обов'язки, котрі не зможете виконати належним чином без такого упокорення. Вірою в Ісуса спасайте не лише власні душі, а й за допомогою повчання і прикладу намагайтеся спасти інших. Нехай Христос буде вашим Божественним Взірцем. Звеличуйте Його, бо лише Він може дати вам силу для перемоги. Повністю звільняйтеся від егоїзму. Звеличуйте Бога, бо ви — Його діти. Прославляйте вашого Випителю, а Він визначить вам місце у Своєму Царстві⁶.

¹ Лист 57, 1902 р.

² Свідчення для Церкви, т. 5, с. 335.

³ Там же, с. 362.

⁴ Рев'ю енд Геральд, 2 лютого 1886 р.

⁵ Патріархи і пророки, с. 563.

⁶ Лист 57, 1902 р.

Частина II

Від шлюбного вівтаря

Урочисті обіцянки

Божий намір щодо чоловіка і жінки. Бог створив жінку з ребра чоловіка, щоб вона була йому подругою і помічницею, одним цілим з ним; щоб вона була втіхою, підбадьоренням і благословенням для нього, а він, у свою чергу, — її надійною опорою. Усі, хто вступає в шлюбні стосунки зі святою метою, — чоловік, щоб здобути прихильність та чисті почуття жіночого серця, дружина, аби пом'якшити, поліпшити характер свого чоловіка й зробити його досконалим, — виконують Божий намір.

Христос прийшов не для того, щоб зруйнувати це заповідження, але щоб повернути святість і достоїнство, якими воно відзначалося на початку. Він прийшов задля відновлення в людині морального образу Божого і Свою роботу розпочав з того, що схвалив шлюбні стосунки¹.

Той, Хто дав Адамові Єву як помічницю, здійснив Своє перше чудо на весільному бенкеті. У святковому залі, де друзі та родичі молодих раділи, зібравшись разом, Христос розпочав Своє служіння людям. Таким чином Ісус схвалив шлюб, визнавши, що цю інституцію запровадив Він Сам. Господь звелів, щоб чоловіки

і жінки були об'єднані у святому союзі, аби створювати сім'ї, члени яких, увінчані честю, могли би бути визнані членами небесної сім'ї².

Ісус бажає, щоб шлюб був щасливим. Божественна любов, яка походить від Христа, ніколи не знищує людської любові; вона є її складовою частиною. Через це людське кохання може бути витонченим і чистим, високим і благородним. Людська любов ніколи не принесе дорогоцінного плоду, якщо не об'єднається з Божественним єством і не навчиться шукати небесного. Ісус бажає бачити щасливі подружжя, прекрасні сімейні вогнища³.

Подібно до всіх інших добрих дарів, якими Бог наділив людей, шлюб був спотворений гріхом, але метою Євангелія є відновлення його чистоти і краси...

Лише благодать Христа може зробити цю постанову тим, чим вона повинна бути за наміром Божим, — дієвою силою для благословення і духовного піднесення людини. Таким чином сім'ї, котрі живуть на Землі в єдності, мирі й любові, можуть стати представниками небесної сім'ї. Стан суспільства є сумною історією спотворення небесного ідеалу цих священних відносин. Але навіть тим, які знайшли гіркоту і розчарування замість дружнього спілкування і радості, Євангеліє Христа дає втіху⁴.

Радісна подія. Писання свідчить, що Ісус та Його учні були запрошені на весільну учту (в Кані). Христос не давав вказівки християнам відмовлятися від запрошення на весільний банкет, мотивуючи це тим, що нам, мовляв, не личить бути присутніми на такому радісному святі. Своєю присутністю на цій учті Христос показав, що бажає, аби ми раділи радістю тих, які виконують Його настанови. Він ніколи не засуджував невинних людських святкувань, котрі не суперечили законам Неба. Послідовники Христа можуть відвідувати зібрання на зразок того, яке Він ушанував Своєю присутністю. Після цієї

учти Христос побував і на багатьох інших, освячуючи їх Своєю присутністю і настановами⁵.

Виставляння напоказ, марнотратство та пусті забави недоречні на весіллі. Шлюбні церемонії стають подіями, під час яких має місце багато показного, марнотратного, потурання своїм бажанням. Але якщо сторони, які укладають шлюб, єдині в релігійних переконаннях і діють згідно з ними, якщо зберігається послідовність і шлюбна церемонія відбувається без показовості й марнотратства, то такий шлюб буде до вподоби Богові⁶. Не потрібно використовувати весілля з метою похизуватися перед людьми, якщо навіть обидві сторони ідеально підходять одна одній⁷.

Весільний бенкет з пустими забавами, бурхливими веселощами та претензією на щось особливе завжди видавався мені недоречним. Так не повинно бути. Ця настанова запроваджена Богом, і до неї необхідно ставитися з усією серйозністю. Сімейні стосунки, що укладаються на Землі, повинні бути тим, для чого призначені, — небесною сім'єю. Усе повинно робитися найперше для слави Божої⁸.

Весілля в домі сестри Уайт. У вівторок, близько 11 години ранку, наша велика їдальня була приготовлена для весільної церемонії. Брат Б. здійснював служіння, і воно пройшло добре. Після шлюбної церемонії було висловлено побажання, щоб сестра Уайт помолилася. Господь вплинув на мене особливим чином. Моє серце було пом'якшене й упокорене Духом Божим. Під час цієї церемонії не було пустих жартів чи безглузвих висловлювань. Усе відбувалося з урочистістю і святістю. Господь освятив шлюб, і тепер ці двоє поєднали свої інтереси, щоб працювати на місійному полі, шукати та спасати тих, що гинуть. Бог благословить їх у їхній праці, якщо вони смиренно ходитимуть з Ним, повністю покладаючись на Його обітниця⁹.

Два життя зливаються в одне*. Це важливий період у житті тих, які стоять перед вами сьогодні, щоб об'єднати свої інтереси та симпатії, свою любов і працю у служінні для спасіння душ. У шлюбних відносинах зроблено великим важливий крок — два життя злилися в одне.

...Згідно з волею Божою, чоловік і дружина мають об'єднатися в Його роботі, щоб виконувати її в цілості й святості. Вони здатні це зробити.

У домі, де існує такий союз, благословення Боже сяятиме, як небесне світло, бо Господь призначив, аби чоловік і дружина були поєднані святими узами союзу в Ісусі Христі під Божим керівництвом і з Його Духом, Котрий провадив би їх...

Бог бажає, щоб сім'я стала найщасливішим місцем на Землі, символом небесної сім'ї. Виконуючи шлюбні обов'язки в сім'ї, об'єднуючи свої інтереси з волею Христа, покладаючись на Його силу й запевнення, чоловік і дружина можуть бути щасливими в цьому союзі, про який схвально відгукуються ангели Божі.

Шлюб не зменшує їхню корисність у Божій справі, а навпаки, збільшує її. Вони можуть зробити подружнє життя служінням придбання душ для Христа. Я знаю, що кажу, оскільки впродовж тридцяти шести років ми були з'єднані з чоловіком і йшли туди, куди Господь велів нам йти. Ми знаємо, що в питанні шлюбних стосунків маємо Боже схвалення. Тому шлюб — це урочиста і серйозна постанова...

А тепер настав час, коли я можу взяти за руку цього брата... беремо також за руку вас, його дружину, і просимо виконувати Божу роботу разом. Я хочу сказати: зробіть Бога своїм Порадником. Об'єднуйтеся, спілкуйтеся одне з одним¹⁰.

*Зауваження сестри Е.Уайт з приводу весільної церемонії, що відбулася в 1905 р. у санаторії (Каліфорнія, США).

Порада для пари, яка щойно побралася. Мої дорогі брате й сестро, ви об'єдналися, уклавши заповіт на все життя. Ви починаєте набувати досвід подружнього життя. Перший рік шлюбного життя є роком отримання досвіду, коли чоловік і дружина пізнають різні риси характеру одне одного, подібно до того, як дитина засвоює урок у школі. Нехай же в цьому першому розділі вашого подружнього життя не знайдеться сторінок, які могли б затьмарити ваше майбутнє щастя...

Мій брате! Час, сили і щастя вашої дружини тепер тісно пов'язані з вашими. Ваш вплив на неї може стати життєдайним запахом на життя або смертоносним — на смерть. Будьте дуже обережними, щоб не зіпсувати їй життя.

Моя сестро! Тепер ви повинні отримати свої перші практичні уроки щодо обов'язків подружнього життя. Намагайтеся старанно засвоювати ці уроки щодня... Постійно остерігайтеся будь-якого прояву егоїзму.

У вашому життєвому союзі почуття мають послужити для взаємного щастя. Кожний з вас нехай робить усе можливе для щастя іншого. Такою є воля Бога щодо вас. Однак хоч ви й повинні злитися в одне, не втрачайте своєї індивідуальності; вона не повинна бути поглинута іншою. Ваша індивідуальність належить Богові. Його ви повинні запитувати: що є правда, а що є омана, як я можу найкращим чином виконати задум, задля котрого був створений?¹¹

Обітниця перед небесними свідками. Бог постановив, щоб між тими, які вступають у шлюбні стосунки, панували досконала любов і єдність. Нехай молодий і молода перед лицем Небес дадуть урочисту обіцянку любити одне одного, як заповідав їм Бог.. Дружина повинна шанувати і поважати чоловіка; а чоловік — любити і оберігати свою дружину¹².

Вступаючи в подружнє життя, чоловіки й жінки мають перепосвятити себе Богові¹³. Будьте непохитно вірні своїм шлюбним обітницям, відкидаючи в думках, словах і вчинках усе те, що може зганьбити вашу репутацію людини, котра боїться Бога і дотримується Його Заповідей¹⁴.

¹ Рукопис 16, 1899 р.

² Служіння зцілення, с. 356.

³ Біблійне відлуння, 4 вересня 1899 р.

⁴ Рев'ю енд Геральд, 10 грудня 1899 р.

⁵ Рукопис 16, 1899.

⁶ Рев'ю енд Геральд, 25 вересня 1888 р.

⁷ Свідчення для Церкви, т. 4, с. 515.

⁸ Рукопис 170, 1905 р.

⁹ Рукопис 23, 1894 р.

¹⁰ Рукопис 170, 1905 р.

¹¹ Свідчення для Церкви, т. 7, с. 45.

¹² Біблійне відлуння, 4 вересня 1899 р.

¹³ Рукопис 70, 1903 р.

¹⁴ Лист 231, 1903 р.

Щасливий і успішний союз

Справжній союз — це досвід, що триває усе життя. Щоб зрозуміти належним чином, що являють собою шлюбні взаємовідносини, необхідне ціле життя. Ті, що одружуються, вступають до школи, яку вони ніколи не закінчать у цьому житті¹.

З якою б обережністю й мудрістю не укладався шлюб, рідко можна зустріти пару, котра була б єдина у всьому відразу ж після завершення шлюбної церемонії. Справжній союз двох людей, об'єднаних шлюбом, утворюється впродовж усіх наступних років².

Як тільки молода пара зустрічається з життєвими труднощами й турботами, романтика, якою попередня уява часто огортає шлюб, зникає. Подружжя починає пізнавати характер одне одного так, як вони не могли цього зробити до шлюбу. Це найбільш критичний період у їхньому житті. Щастя й успіх майбутнього життя залежить від того, чи виберуть вони тоді правильний шлях. Часто вони зауважують одне в одному непомічені раніше слабкості й недоліки; але серця, об'єднані любов'ю, бачитимуть і позитивні якості, яких раніше не помічали. Нехай же кожен прагне знаходити позитив-

не в характері, а не його вади. Часто те, що ми бачимо в інших, є наслідком власного ставлення та атмосфери, в якій перебуваємо³.

Кохання має бути випробуванням і перевіренням. Кохання може бути чистим і прекрасним, як кришталь у своїй непорочності, проте воно може виявитися нетривким, якщо не було випробуване й перевірене. Нехай Христос стане для вас у всьому першим і найкращим. Постійно дивіться на Нього, тоді кохання щодня ставатиме все глибшим і сильнішим, навіть зазнаючи випробувань у скрутний час. Якщо ви любитимете Христа все більше, то й ваша любов одне до одного ставатиме все глибшою й сильнішою⁴.

Хоч можуть виникнути труднощі, непорозуміння і перешкоди, ні чоловік, ані дружина не повинні допускати й думки про те, що їхній шлюб — помилка і що вони розчарувалися в ньому. Прийміть рішення, що будете одне для одного всім, чим тільки можете бути. Продовжуйте приділяти одне одному стільки ж уваги, скільки приділяли раніше. Усіма можливими засобами підтримуйте своє подружжя в життєвій боротьбі. Намагайтеся зробити одне одного щасливими. Нехай поміж вами буде взаємна любов і поблажливість. І тоді шлюб замість того, щоб стати кінцем кохання, буде, як і раніше, його початком. Теплота справжньої дружби, кохання, що з'єднує серця, є обітницею небесної радості⁵.

Виховуйте в собі терпіння, виявляючи його на ділі. Добротою і стриманістю можна зберегти справжню любов, що зігріває серця, та виховати в собі такі якості, котрі отримують схвалення Небес⁶.

Ворог намагатиметься розлучити. Сатана завжди готовий скористатися ситуацією, коли виникає якась незгода. Впливаючи на погані, успадковані риси характеру чоловіка або дружини, він намагатиметься викликати

відчуження поміж тими, які з'єднали свої інтереси, уклавши урочистий заповіт перед Богом. Даючи шлюбну обітницю, вони обіцяли бути вірними: дружина обіцяла любити свого чоловіка і бути слухняною йому, а чоловік — любити дружину й опікуватися нею. Якщо виконується Закон Божий, то дух незгоди не виявлятиме себе в сім'ї; не виникне жодного поділу інтересів чи охолодження почуттів⁷.

Порада для свавільного подружжя. Ані чоловік, ані дружина не повинні змагатися за владу в сім'ї. Господь установив принцип, котрим і необхідно керуватися в цьому питанні. Нехай чоловік любить і піклується про свою дружину, як Христос любить і піклується про Церкву. Дружина ж нехай поважає і кохає свого чоловіка. Обоє виявлятимуть дух доброти, прийнявши тверде рішення ніколи не засмучувати і не завдавати болю одне одному...

Не намагайтеся примушувати іншого робити все так, як ви цього бажаєте: діючи так, ви не зможете зберегти взаємну любов. Свавілья руйнує мир і щастя родини. Нехай же ваше подружнє життя не стане життям суперечок, інакше обоє будете нещасними. Виявляйте доброту в словах і люб'язність на ділі, відмовляючись від власних бажань. Уважно стежте за своєю мовою, бо слова справляють могутній вплив на добро або зло. Нехай тон вашого голосу не буде різким. Наповнюйте подружнє життя запашною красою характеру, подібного до Христового⁸.

Виявляйте любов на словах і на ділі. Багато хто через свою надмірну стриманість вважає прояви любові слабкістю. Такий дух перешкоджає взаєморозумінню. Коли людина придушує благородні пориви товаришкості, вони можуть загинути, а серце стане спустошеним і холодним. Остерігайтеся цієї помилки. Кохання не може довго існувати, якщо не знаходить прояву.

Нехай же серце людини, котра пов'язана з вами, не страждає через нестачу доброти й співчуття... Нехай кожен замість того, щоб вимагати любові до себе, дарує її іншим. Розвивайте в собі все найблагородніше та не баріться визнавати добрі якості одне в одному. Усвідомлення того, що тебе цінують, є чудовим стимулом, який приносить задоволення. Симпатія і повага підтримують прагнення досягти досконалості, а любов, що кличе до високої мети, стає міцнішою⁹.

Причина, чому в нашому світі є так багато жорстокосердних чоловіків і жінок, криється в тому, що справжня прихильність і любов розцінюються як слабкість, котрої намагаються позбутися. Усе краще в людині спотворюється ще в дитинстві, і вона зупиняється у своєму розвитку. Поки промені Божественного світла не розтоплять холодність та бездушний егоїзм, людина ніколи не отримає щастя. Якщо ми прагнемо мати ніжне серце, як у Ісуса, коли Він був на Землі, і святе співчуття, що виявляють ангели до грішних, смертних людей, то повинні бути у своїх почуттях щирими, як діти, прості та безпосередні. Тоді ми будемо керуватися небесними принципами, що очищатимуть нас і сприятимуть духовному піднесенню особи¹⁰.

Надто багато турбот обтяжують наші родини і вкрай мало природної простоти, миру і щастя плекається в них. Менше турбуйтеся про те, що скаже світ, а більше уваги приділяйте членам родинного кола. У стосунках між членами сім'ї нехай буде менше показної, удаваної, світської ввічливості, а набагато більше ніжності й любові, радості та християнської люб'язності. Багатьом треба вчитися робити власну домівку привабливим, радісним місцем. Вдячне серце і ласкавий погляд важливіші за багатство і розкіш, а здатність задовольнятися простим зробить домівку щасливою, тому що в ній панує любов¹¹.

Невеликий вияв уваги також важливий. Бог перевіряє й випробовує нас у звичайних життєвих ситуаціях. Часом дрібниці свідчать про те, що криється в серці. Невеликі вияви уваги, просте взаєморозуміння та елементарна ввічливість роблять життя щасливим і, навпаки, нехтування добрими, підбатьорюючими, сповненими любові словами й маленькими люб'язностями приносить у житті багато горя. Колись виявиться, що самозречення задля добра й щастя оточуючих становить більшу частину записів у небесній книзі життя. З іншого боку, турбота про власне «я», нехтування добром і щастям інших також не залишаться поза увагою Небесного Отця¹².

Чоловік, який забуває виявляти свою прихильність. Якщо в домі панує любов, яка виявляється у словах, поглядах і вчинках, то він є місцем, де охоче перебувають ангели, освічуючи його промінням слави. Тоді найскромніші домашні турботи здаються привабливими. У таких умовах жодні обов'язки не видаватимуться вашій дружині неприємними. Вона виконуватиме їх з бадьорим духом і буде для оточуючих як сонячне світло; її серце сповниться піснями для Господа. Але тепер вона відчуває, що ви байдужі до неї. Ви дали їй привід до цього. Ви виконуєте необхідні обов'язки, покладені на вас як на главу сім'ї, але цього замало. Вам істотно бракує виявлення дорогоцінної любові та уваги. Любов має розкрити себе в погляді, поведінці, інтонації голосу¹³.

Егоїстична дружина, котра викликає розчарування. Характер людей, поєднаних шлюбом, вдосконалюється або деградує внаслідок впливу, який вони справляють одне на одного; руйнівний процес має місце через низькість, облудність, егоїстичність і некерованість людської натури, і починається він відразу після шлюбної церемонії. Якщо юнак робить розумний вибір, то знаходить ту, котра, перебуваючи поруч з ним, намагатиметься роз-

ділити з ним життєві тягарі, робитиме його благороднішим і чистішим, приносячи щастя своєю любов'ю. Але якщо дружина нестримана, самозакохана, вимоглива, сварлива, постійно приписує своєму чоловікові мотиви й почуття, породжені лише її зіпсованою вдачею; якщо вона не помічає його кохання і не може гідно його оцінити, а говорить про неуважність і відсутність кохання лише тому, що він не задовольняє усіх її примх, то вона майже неодмінно отримає те, на що тепер скаржитися: зробить усі ці звинувачення реальними¹⁴.

Якості, притаманні дружині та матері, котра цінує товариські взаємини в сім'ї. Замість того, щоб занурюватися у важку домашню роботу, дружина і мати повинна знаходити час, щоб читати, отримувати необхідну інформацію, спілкуватися зі своїм чоловіком, сприяти розвитку розумових здібностей власних дітей. Нехай вона мудро використовує можливості, котрими володіє, щоб викликати у дорогих їй людей прагнення до вищих ідеалів. Нехай використовує час, аби зробити дорогого Спасителя своїм постійним Супутником і близьким Другом. Нехай вона знаходить час, щоб досліджувати Його Слово, виходити з дітьми на природу і навчатися в Бога, споглядаючи красу Його творіння. Нехай буде життєрадісною і бадьорою. Замість того, щоб витрачати кожную хвилину на нескінченне шиття, використовуйте вечір як приємну нагоду для товариського спілкування, коли всі члени родини зустрінуться після трудового дня. Багато чоловіків віддали б тоді перевагу своїй сім'ї, а не клубу чи ресторану. Не один юнак був би збережений від товариства вулиці або підворіття. Багато дівчат було би врятовано від легковажних розпусних знайомств. Вплив сім'ї став би для батьків і дітей тим, чим хоче Бог — благословенням на все життя¹⁵. Подружнє життя — це не романтика, воно має свої реальні труднощі й тонкощі. Дружина не повин-

на вважати себе лялькою, з якою потрібно панькатися, а жінкою, котра може нести на своїх плечах не уявний, а справжній життєвий тягар і жити розумним, змістовним життям, пам'ятаючи, що існують ще й інші речі, окрім її власного «я», про які варто пам'ятати... Реальне життя має свої темні сторони й печалі. Лихо може спіткати кожну душу. Сатана постійно працює, аби похитнути віру, знищити мужність і надію кожної людини¹⁶.

Порада для нещасливої подружньої пари. Ваше подружнє життя вельми нагадує пустелю, де лише кілька оазисів, про які можна було б із вдячністю згадати. Так не повинно бути.

Як вогонь не може горіти без палива, так і любов не існує без її прояву на ділі. Ви, брате С., вважаєте, що ніжне й чуйне ставлення до вашої дружини, слова любові й турбота, яку ви виявляєте до неї, використовуючи для цього кожну нагоду, є приниженням вашої гідності. Ви непостійні у власних почуттях, легко піддаєтеся впливу обставин... Залишайте свої клопоти, пов'язані з працею, проблеми і неприємності, коли закінчуєте робочий день. Приходьте до своєї родини з радісним виглядом, виявляйте співчуття, ніжність і любов. Це краще, ніж витратити гроші на ліки або лікарів для вашої дружини. Це — здоров'я для тіла і сила для душі. Ваше спільне життя дуже нещасливе. Ви обоє зробили його таким. Бог не задоволений вашим жалюгідним становищем; ви самі стали причиною цього через брак самовладання. Ви дозволяєте почуттям панувати над вами. Ви, брате С., вважаєте нижче своєї гідності виявляти любов, говорити добрі й ніжні слова. Ласкаві слова, на вашу думку, є ознакою слабкості характеру і тому є недоречними. Замість них — роздратування, незгода, суперечки й критика...

Вам притаманний дух незадоволення. Ви зосереджуєте увагу на власних тривогах; вам не дає спокою думка про

нестатки й бідність, що можуть колись прийти до вас; ви стривожені, засмучені, у відчаї; ваш розум немов у вогні; ваш дух пригнічений, ви не маєте любові до Бога та вдячності за всі благословення, якими наділив вас добрий Небесний Отець. Ви бачите в житті лише все негативне. Безумство світу огортає вас, як важкі хмари безпросвітної темряви. Сатана торжествує, дивлячись на ваше лихо, тоді як мир і щастя могли б належати вам¹⁷.

Нагорода за взаємну любов і терпіння. Без взаємної стриманості й любові жодна земна сила не здатна втримати вас і вашого чоловіка в узах християнської єдності. Ваші подружні стосунки повинні бути тісними й ніжними, святими й високими — такими, котрі наповнювали б ваше життя духовною силою, аби ви могли стати одне для одного саме тим, чого вимагає Слово Боже. Коли ви досягнете стану, якого бажає для вас Господь, то вже на Землі Небеса стануть вашим надбанням, а Бог перебуватиме у вашому житті¹⁸.

Пам'ятайте, мої дорогі брате й сестро, що Бог є любов і що Його благодаттю ви зможете зробити одне одного щасливими, як ви і обіцяли, даючи шлюбну обітницю¹⁹.

Чоловіки й жінки можуть досягти ідеалу, призначеного для них Богом, якщо зроблять Христа своїм Порадником. Що не під силу людській мудрості, те вчинить Його благодать для тих, хто з любов'ю довіряє себе Йому. Його Провидіння може з'єднати серця узами небесного походження. Любов не перетвориться лише на обмін ласкавими, приємними словами. Небесний верстат творить основу тоншу, але водночас міцнішу, ніж та, яку можна зіткати на земних верстатах. Тканина, яка тчеться, не буде дешевою й нетривкою; навпаки, витримає усі випробування та перевірки. Серця будуть з'єднані золотими узами вічної любові²⁰.

- ¹ Свідчення для Церкви, т. 7, с. 45.
- ² Служіння зцілення, с. 359, 360.
- ³ Там же, с. 360.
- ⁴ Свідчення для Церкви, т. 7, с. 46.
- ⁵ Служіння зцілення, с. 360.
- ⁶ Рев'ю енд Геральд, 2 лютого 1886 р.
- ⁷ Лист 18 а, 1891 р.
- ⁸ Свідчення для Церкви, т. 7, с. 47.
- ⁹ Служіння зцілення, с. 360, 361.
- ¹⁰ Свідчення для Церкви, т. 3, с. 539.
- ¹¹ Там же, т. 4, с. 621, 622.
- ¹² Там же, т. 2, с. 133, 134.
- ¹³ Там же, с. 417, 418.
- ¹⁴ Лист 10, 1889 р.
- ¹⁵ Служіння зцілення, с. 294.
- ¹⁶ Лист 34, 1890 р.
- ¹⁷ Свідчення для Церкви, т. 1, с. 695-697.
- ¹⁸ Лист 18а, 1891 р.
- ¹⁹ Свідчення для Церкви, т. 7, с. 49.
- ²⁰ Служіння зцілення, с. 362.

Взаємні зобов'язання

Кожний має свої обов'язки. Двоє, що поєднують свої життєві інтереси, мають різні особливості характеру та індивідуальні обов'язки. Кожний виконує ту чи іншу роботу, однак жінка не повинна оцінюватися, як в'ючна тварина, — за кількістю виконаної роботи. Жінка має бути окрасою для сім'ї, як дружина і подруга свого розсудливого чоловіка... На кожному кроці вона запитує себе: чи я досягла ідеалу справжньої жінки? Яким чином можу справляти на свою сім'ю вплив, подібний до Христового? Чоловік повинен дати своїй дружині зрозуміти, що цінує її працю¹.

Дружина повинна поважати свого чоловіка, а чоловік — кохати і піклуватися про неї; подібно до того, як шлюбна обітниця об'єднує їх в одне ціле, так і віра в Христа об'єднує їх у Ньому. Що може бути приємнішим для Бога, ніж бачити, що ті, які вступають у шлюбні стосунки, прагнуть разом навчатися в Ісуса, усе більше сповняючись Його Духом?

Тепер ви виконуєте обов'язки, яких не мали до шлюбу. *«Отож, зодягніться... у добротливість, покору, лагідність, довготерпіння».* *«Поводьтеся в любові, як і*

Христос полюбив вас». Поставтеся з увагою до такої поради: «Дружини, коріться своїм чоловікам, як це годиться в Господі; бо чоловік — голова дружини, як Христос — Голова Церкви ... і як кориться Церква Христові, так і дружини своїм чоловікам у всьому. Чоловіки, — любіть своїх дружин, як і Христос полюбив Церкву і віддав Себе за неї»³ (Колос.3:12; Ефес.5:22-25).

Божа вказівка для Єви. Єву було попереджено про скорботу й страждання, які відтепер випадуть на її долю. І сказав Господь: «*До мужа твого посядання твоє, — а він буде панувати над тобою*» (Бут. 3:16). При творінні Бог зробив Єву рівною Адамові. Якби вони залишилися слухняними Богові, живучи згідно з Його великим Законом любові, то завжди були б у згоді одне з одним; але гріх порушив цю гармонію, і тепер їхній союз міг підтримуватися, а єдність зберігатися лише в тому разі, коли одна зі сторін підкориться іншій. Єва згрішила першою, вона піддалася спокусі, бо віддалилася всупереч Божественним застереженням від свого чоловіка. Вона намовила Адама, той згрішив, і тепер вона опинилася в залежності від свого чоловіка. Якби грішний людський рід дотримувався принципів Божого Закону, то цей вирок, хоч і проголошений внаслідок гріха, був би для них благословенням. Зловживання чоловіком отриманою таким чином перевагою надто часто робить долю жінки гіркою, а її життя перетворює на важкий тягар.

Єва була ідеально щасливою зі своїм чоловіком в Едемській оселі, але, подібно до сучасних невгамовних Єв, тішила себе надією досягти вищу сферу, аніж та, яку визначив для неї Бог. Намагаючись піднятися вище від свого початкового становища, вона опустила-ся набагато нижче, ніж була. Так буде з усіма, хто не бажає з готовністю виконувати повсякденні обов'язки за планом Божим⁴.

Жінки — коріться, чоловіки — любіть. Часто виникає запитання: чи може дружина мати власну волю? Біблія ясно свідчить про те, що чоловік — голова сім'ї. «*Дружини, коріться своїм чоловікам*». Якби це повеління закінчувалося такими словами, можна було б сказати, що становищу жінки не позаздриш, що в багатьох випадках воно є тяжким, нестерпним і було би краще, якби шлюбів було менше. Багато чоловіків зупиняються на словах: «*Дружини, коріться своїм чоловікам*», — але ми прочитаємо продовження цього ж повеління: «*як це годиться в Господі*». Бог вимагає, щоб жінка завжди мала страх Божий і споглядала славу Божу. Вона повинна цілковито підкорятися лише Господеві Ісусу Христу, Котрий придбав її як Свою дитину безмірною ціною власного життя. Бог дав їй сумління, котре вона не може опоганювати безкарно. Її індивідуальність не може поглинатися індивідуальністю чоловіка, бо вона є надбанням Христовим. Було б помилкою вважати, що вона має сліпо й беззастережно виконувати всі вказівки чоловіка, якщо знає, що не повинна завдати шкоди своєму тілу й духу, викупленим з-під влади сатани. Є Той, Котрий стоїть вище за чоловіка, — це її Викупитель, і коритися своєму чоловікові вона повинна так, як заповідав Бог, — «*як це годиться в Господі*». Якщо чоловіки вимагають від своїх жінок цілковитого підкорення, заявляючи, що жінки не мають права голосу в сім'ї й мусять виявляти тільки покірність, вони ставлять своїх дружин у становище, яке суперечить Писанню. Вдаючись до такого тлумачення, вони зневажають Божий задум щодо шлюбу. Таке пояснення робиться лише задля того, щоб виправдати деспотичне панування, на яке чоловіки не мають права. Читаємо далі: «*Чоловіки, любіть дружин своїх і не будьте до них суворі*» (Колос. 3:19). Чому чоловік не повинен ставитися суворо до

своєї дружини? Хоч він і бачить, що вона помиляється, має численні вади, та озлобленість духа не є засобом для усунення зла⁵.

Жінки підкоряються чоловікам лише в тому разі, коли чоловіки підкоряються Христові. Багато чоловіків своїм ставленням до дружин створюють хибне уявлення про ставлення Господа Ісуса до Церкви, тому що не виконують настанов Господніх. Вони заявляють, що їхні дружини повинні в усьому їм коритися. Проте Божий План не передбачав, щоб чоловік керував домівкою як голова, якщо він сам не підкоряється Христові. Щоб правильно показати ставлення Христа до Церкви, чоловік має сам перебувати під керівництвом Христа. Якщо ж чоловік є грубим, нестриманим, самолюбним, суворим і владним, то нехай навіть не згадує про те, що чоловік є головою дружини і що вона в усьому мусить йому підкорятися; бо він — не Господь і навіть не чоловік у справжньому розумінні цього слова...

Нехай чоловіки дивляться на біблійний взірєць і намагаються усвідомити значення символу, поданого в Посланні апостола Павла до ефесян, щоб зрозуміти ставлення Христа до Церкви. Чоловік — представник Спасителя у своїй сім'ї. Чи відповідатиме він своєму благородному, даному йому Богом покликанню бути головою сім'ї, котрий завжди намагається звеличити свою дружину і дітей? Чи створюватиме навколо себе чисту, запашну атмосферу Небес? Чи буде старанно прищеплювати любов Ісуса, роблячи її незмінним принципом у власному домі, якщо претендує на особистий авторитет?

Нехай кожний чоловік і батько досліджує слова Христа, намагаючись зрозуміти їх не однобоко, зосереджуючи увагу лише на тих словах, де говориться, що дружина повинна коритися своєму чоловікові, а у світлі Голгофського хреста, щоб усвідомити своє реальне становище в сім'ї.

«Чоловіки, любіть своїх дружин, як і Христос полюбив Церкву і віддав за неї Себе, щоб її освятити, очистивши водяним купелем у слові» (Ефес. 5:25,26). Ісус віддав Самого Себе на хресну смерть, щоб силою Святого Духа очистити нас від усякого гріха і нечистоти⁶.

Терпіння і взаємна вибачливість. Ми повинні мати Духа Божого, інакше згоди в родині не буде ніколи. Дружина, яка має Дух Христа, буде обережною в словах, опановуватиме себе, буде слухняною і водночас почуватиме себе не рабинею, а другом і супутницею свого чоловіка. Якщо чоловік є слугою Божим, він не буде панувати над дружиною, не буде свавільним і надто вимогливим. Тепло домашнього вогнища — плід не лише людських зусиль. Коли в домі перебуває Господній Дух, він стає символом Небес... Якщо один припуститься помилки, інший виявить християнську вибачливість і не відвернеться, виявляючи холод у стосунках⁷.

Ані чоловік, ані дружина не повинні робити спроб панувати один над одним. Не намагайтеся примусити один одного сліпо підкорятися вашим бажанням. Роблячи так, ви не зможете зберегти взаємну любов. Будьте добрими, вибачливими, уважними і люб'язними. За милістю Божою, ви можете зробити одне одного щасливими, як і говорили у шлюбній обітниці⁸.

Взаємна поступливість. У подружньому житті чоловіки й жінки інколи поводяться, як недисципліновані, вередливі діти. Чоловік наполягає на своєму, жінка — на своєму, і ніхто не бажає поступитися. Таке ставлення може призвести до великого нещастя. Як чоловік, так і дружина повинні бути готовими погодитися з методом або думкою одне одного. Не може бути щастя, поки обое наполягають на своєму⁹.

Якщо люди не навчилися від Христа лагідності й смирення, вони будуть запальними і нерозважливими, як це

часто трапляється з дітьми. Сильна, але недисциплінована воля бажає панувати. Таким необхідно замислитися над словами апостола Павла: *«Коли я був дитиною, то я говорив, як дитина, думав, як дитина, розумів, як дитина; коли ж я став мужем, то залишив усе дитяче»*¹⁰ (1Кор. 13:11).

Вирішення сімейних проблем. Чоловікові й дружині, котрі не упокорили свої серця перед Богом, нелегко вирішувати сімейні проблеми, навіть якщо вони намагаються чесно й справедливо виконувати свої обов'язки. Як можуть чоловік і дружина зберегти любов і єдність між собою, коли в сімейному житті мають різні інтереси? Їм необхідно об'єднати свої погляди в усьому, що стосується їхньої сім'ї. Дружина-християнка поділятиме інтереси свого чоловіка як друга і супутника життя, бо він — голова сім'ї¹¹.

Порада для сімей, в яких існують протиріччя. Ви плечете недобрий дух. Ви займаєте певну позицію, не зваживши як слід питання та не рахуючись з тим, яку реакцію викличе ваша точка зору; ви з незалежним виглядом згадуєте про своє рішення в молитвах і розмовах, знаючи про те, що ваша дружина дотримується протилежних поглядів. Замість того, щоб поважати почуття своєї дружини і тактовно, як личить вихованій людині, уникати питань, котрі викликають суперечності, ви зупиняєтеся на небажаних темах і вперто відстоюєте свої погляди, незважаючи на думку оточуючих. Такі плоди дозрівають не на християнському дереві¹².

Брате мій і сестро! Відчиніть двері вашого серця і прийміть Ісуса. Запросіть Його до храму вашої душі. Допоможіть одне одному усунути всі перешкоди, котрі зустрічаються в кожному подружньому житті. На вас чекає запекла боротьба; ви маєте перемогти вашого супротивника-диявола. Якщо в цій боротьбі ви розраховуєте на допомогу Божу, то обоє повинні бути єдині

в рішенні перемогти, утримуючи свої уста від недобрих слів, навіть коли вам доведеться впасти на коліна і голосно вигукнути: *«Господи, заборони ворогові моєї душі!»*¹³.

Христос принесе згоду в кожне серце. Якщо чоловік і дружина виконують волю Божу, вони поважатимуть одне одного, виявляючи любов і довір'я. Необхідно рішуче боротися з усім, що може затьмарити мир і єдність сім'ї, а плекати любов і доброту. Той, хто виявляє ніжність, вибачливість і любов, отримує у відповідь те саме. Де панує Дух Божий, там не буде розмов про несумісність у шлюбі. Якщо Христос — надія слави — справді перебуває у вас, то в сім'ї пануватиме єдність і любов. Христос, Котрий живе в серці дружини, не буде суперечити Христові, Який перебуває в серці чоловіка. Тоді обоє прагнутимуть успадкувати оселі, які Христос пішов приготувати для тих, що люблять Його¹⁴.

¹ Рукопис 17, 1891 р.

² Рукопис 36, 1899 р.

³ Свідчення для Церкви, т. 7, с. 46.

⁴ Патріархи і пророки, с. 58, 59.

⁵ Лист 18, 1891 р.

⁶ Рукопис 17, 1891 р.

⁷ Лист 18, 1891 р.

⁸ Служіння зцілення, с. 361.

⁹ Рукопис 31, 1911 р.

¹⁰ Лист 55, 1902 р.

¹¹ Рукопис 31, 1911 р.

¹² Свідчення для Церкви, т. 2, с. 418.

¹³ Лист 105, 1893 р.

¹⁴ Ознаки часу, 14 листопада 1892 р.

Шлюбні обов'язки і переваги

Ісус не нав'язував безшлюбності. Ті, що вважають шлюбні стосунки однією зі священних постанов Божих, які оберігаються Його святою Заповіддю, керуватимуться велінням розуму¹.

Нікому з людей Ісус не нав'язував безшлюбності. Він прийшов не для того, щоб зруйнувати священні подружні стосунки, а звеличити їх, повернувши ту святість, яку вони мали на початку. Він із задоволенням дивиться на сімейні взаємини, в яких виявляється священна безкорислива любов².

Шлюб — святий і законний. Немає гріха в тому, щоб їсти й пити, або в тому, щоб женитися й виходити заміж. Законно було одружуватися за днів Ноя; законно одружуватися й нині, якщо законне здійснюється належним чином, без крайнощів, які призводять до гріха. Але за днів Ноя люди одружувалися, не порадившись з Богом і не шукаючи Його керівництва й настанови. Той факт, що всі життєві взаємовідносини залежні від мінливостей людської природи, повинен змінити наше ставлення до

власних слів і вчинків. Через безладність надмірної любові і зловживання тим, що само по собі було законним, шлюб за часів Ноя став гріховним в очах Бога. Багато хто і в наш час може занепасти свою душу тим, що приділяє надмірну увагу думкам про шлюб або шлюбні стосунки³.

Шлюбні стосунки є святими, проте в наш розбещений і зіпсований вік ними прикривають усілякі огидні вчинки. Вони стали спотвореними, перетворюються на злочин, що є однією з ознак останнього часу, подібно до того, як злочином були шлюби, укладені перед потопом... Коли люди розумітимуть священну природу шлюбу та його вимоги, він отримає схвалення Небес і тепер; унаслідок цього обидві сторони будуть щасливі, а Бог — прославлений⁴.

Переваги подружніх відносин. Ті, котрі називають себе християнами... мають належним чином обмірковувати результати всіх переваг* шлюбних стосунків; принцип, що закликає до освячення, повинен стати мотивом кожного вчинку⁵.

У багатьох випадках подружжя зловживають своїми привілеями і, потураючи забаганкам, розвивають у собі тваринні пристрасті⁶.

Уникайте надмірностей. Зловживання навіть тим, що є законним, призводить до тяжкого гріха. Багато чоловіків і дружин не отримують належних знань про подружнє життя, які повинні мати, і поведуться необережно, не замислюючись над тим, що сатана може скористатися, аби заволодіти їхнім розумом і життям. Вони не розуміють, що Бог закликає їх стримуватися у своєму подружньому житті від будь-яких надмірностей. Лише небагато хто усвідомлює, що його релігійним обов'язком є керувати власними пристрастями. З'єднавшись у шлюбі з обраною

*В іншому випадку Еллен Уайт писала про «інтимність та переваги сімейних відносин». Див.: Свідчення для Церкви, т.2, с.90.

особою та вважаючи, що шлюбом усе освячується, вони потурають низьким пристрастям. Навіть претендуючи на побожність, такі люди дають волю своїй похоті й пристрастям, не задумуючись над тим, що Бог питає з них за витрачання життєвих сил, що ослаблює енергію та шкідливо відбивається на здоров'ї⁸.

Нехай самозречення і стриманість стануть вашим девізом. О, якби я могла зробити так, щоб усі зрозуміли свій обов'язок перед Богом зберігати розум і тіло в найкращому стані й бути здатними самовіддано служити своєму Творцеві! Нехай дружина-християнка контролює свої слова і поведінку, аби не збуджувати тваринних пристрастей у чоловіка. Чимало є таких, у кого небагато сил, аби витрачати їх ще і в цьому плані. Від юних років вони послабили і виснажили свій розум, задовольняючи тваринні пристрасті. Самовідречення і стриманість мають стати девізом подружнього життя⁹.

Ми пов'язані перед Богом урочистим зобов'язанням зберігати свій дух чистим, а тіло — здоровим, щоб приносити людям користь і досконало служити Богові. Апостол застерігає нас такими словами: *«Нехай гріх не панує у вашому смертному тілі, щоб вам слухатись його пожадливоростей»* (Римл. 6:12). Далі він переконує, запевняючи, що *«кожна людина, котра прагне досконалості, стримується у всьому»*. Апостол закликає всіх, хто називає себе християнами, віддати свої тіла *«в жертву живу, святу, приємну Богові»* (Римл. 12:1). Він говорить: *«Стримую і приборкую тіло моє, щоб, проповідуючи іншим, самому не залишитися недостойним»*¹⁰ (1Кор. 9:25-27).

Неможливо назвати чистим кохання, яке спонукає чоловіка використовувати свою дружину для задоволення власної неприродної похоті. Тваринні пристрасті вимагають, щоб їм потурали. Як мало чоловіків виявляють свою любов так, як про це писав апостол: *«Як і Христос полюбив Церкву і віддав Себе за неї [не для того,*

щоб опоганити її], щоб освятити та очистити її... щоб була свята і непорочна» (Ефес. 5:25-27). Саме таку любов у подружніх стосунках Бог визнає святою. Любов — чистий і святий принцип, а похитлива пристрасть не визнає обмежень і не бажає прислухатися до повелінь розуму. У своєму засліпленні вона не думає про наслідки і не замислюється над тим, до чого це може призвести¹¹.

Чому сатана намагається послабити самоконтроль? Сатана прагне спотворити критерії чистоти й послабити самоконтроль тих, хто одружується, тому що знає: поки низькі пристрасті панують над людиною, її моральні сили слабшають. Такий духовний стан людини не викликає в нього занепокоєння. Він також знає, що не знайде кращого засобу закарбувати свій огидний образ у людському потомстві, щоб таким чином впливати на характери дітей ще з більшим успіхом, ніж на характери батьків¹².

Наслідки нестриманості. Чоловіки і жінки, колись ви зрозумієте, що таке похоть і якими є результати її задоволення. Пристрасть у найнижчому значенні цього слова існує і в подружніх стосунках. Якими є наслідки того, що людина дає волю своїм низьким пристрастям?...¹³ Спальня, де повинні перебувати ангели Божі, опоганена нечистими діями подружжя. Ганебні тваринні інстинкти призводять до плотського розтління, а огидні зловживання — до огидних захворювань! Те, що Бог дав як благословення, перетворилося на прокляття¹⁴.

Сексуальна нестриманість швидко руйнує потяг до духовних речей, позбавляє мозок речовин, необхідних для живлення організму, виснажує сили. Ні в якому разі жінка не повинна сприяти самознищенню свого чоловіка. Вона не буде цього робити, якщо отримала світло і по-справжньому кохає чоловіка.

Чим більше людина потурає своїм тілесним пристрастям, тим сильнішими вони стають і настирливіше потребують задоволення. Нехай же богобоязливі чоловіки

й жінки усвідомлять свій обов'язок. Багато з тих, які називають себе християнами, страждають від виснаження нервової системи й мозку через свою нестриманість¹⁵.

Чоловіки мають бути уважними. Нехай чоловіки будуть дбайливими, уважними, постійними, вірними і співчутливими, виявляючи любов і співчуття. Якщо вони виконують повеління Христа, їхнє кохання не буде низьким, тілесним, чуттєвим, що призводить до зруйнування власного здоров'я і здоров'я дружини. Вони не задовольнятимуть низькі пристрасті, переконуючи своїх дружин у тому, що ті повинні в усьому їм коритися. Якщо в чоловіка благородний характер, чисте серце, високі думки, що притаманне кожному істинному християнинові, то це виявить себе й у подружніх стосунках. Якщо в чоловікові перебуває дух Христа, він не губитиме тіло, але, сповнившись любові й ніжності, буде прагнути досягти взірця у Христі¹⁶.

Коли закрадаються сумніви. Жоден чоловік не може по-справжньому кохати свою дружину, якщо вона терпляче підкоряється йому, перетворюючись на рабу розтлінних пристрастей. Виявляючи сліпу покірність, вона в його очах утрачає авторитет, яким користувалася раніше. Спостерігаючи за тим, як дружина, духовно деградує, опускається все нижче й нижче, він доходить висновку, що вона з такою ж покорою може поступатися й бажанням інших чоловіків. Він починає сумніватися в її вірності та чистоті, втрачає до неї інтерес і шукає новий об'єкт для збудження своїх диявольських пристрастей. Закон Божий зневажений. Такі чоловіки гірші від тварин, це демони в людській подобі. Їм невідомі високі, благородні принципи справжньої любові — чистої, непорочної.

Дружина також починає ревнувати чоловіка і підозрює його в тому, що при нагоді він упадатиме за іншою, як колись за нею. Вона зауважує, що він вже не керується ані сумлінням, ані страхом Божим. Пристрасть зруйнувала ці священні перепони; усе те, що стано-

вило в ньому подобу Божу, перетворилося на рабство найнижчої, тваринної похоті¹⁷.

Проблема нерозумних вимог. Питання, котре необхідно вирішити зараз, полягає ось у чому: чи зобов'язана дружина беззастережно поступатися вимогам свого чоловіка, коли бачить, що він охоплений не чим іншим, як низькими пристрастями, і коли її розум і здоровий глузд підказують, що вона робить це на шкоду своєму тілу, хоч Бог повелів зберігати його у святості й честі, як живу жертву для Бога?

Неможливо назвати чистим і святим кохання, що спонукає дружину задовольняти тваринні похоті чоловіка ціною власного здоров'я і життя. Якщо вона має справжню любов і мудрість, то намагатиметься повернути його думки від задоволення тілесних пристрастей до високих духовних тем, зосереджуючи увагу на святих предметах, які викликали б у нього зацікавлення. Можливо, необхідно делікатно, з любов'ю сказати йому про те, що вона не може руйнувати своє тіло, задовольняючи понад міру його сексуальні вимоги, якщо навіть це викличе незадоволення з його боку. Вона повинна ласкаво й ніжно нагадати йому, що Богові належить найперше й найвище право на все її єство і вона не може нехтувати цим, оскільки їй доведеться відповісти за це у великий день Божий.

Якщо їй буде притаманна любов у найвищому значенні цього слова, якщо у святості й честі вона зберігатиме жіночу гідність, то своєю розсудливістю, благочинним впливом вона зможе багато зробити для освячення свого чоловіка, виконуючи високу місію. Діючи так, вона може врятувати чоловіка й себе, звершуючи водночас дві великі справи. У цьому делікатному й важкому питанні необхідно виявити багато мудрості й терпіння, а також моральної мужності та витримки. Силу і все інше, необхідне для цього, можна отримати в молитві. Щира

любов — ось головний принцип. Любов до Бога та любов до чоловіка — єдиний вірний мотив ваших учинків...

Якщо дружина дозволяє чоловікові розпоряджатися її тілом і розумом, виявляючи у всьому беззастережний послух його волі, жертвуючи власним сумлінням, гідністю і навіть своєю особистістю, то вона втрачає можливість справляти могутній вплив на добро, необхідний для духовного піднесення її чоловіка. Вона могла б пом'якшити його сувору вдачу, а її освячуючий вплив — очистити та облагородити його, викликаючи щире бажання приборкувати свої пристрасті й стати більш духовним, щоб вони обоє могли бути учасниками Божого ества, утікаючи від пануючого у світі розтління через пожадливісті. Її вплив міг би бути досить сильним, щоби спрямувати думки до високих і благородних тем, а не до задоволення пожадливістей тіла, як цього прагне плоть, не відновлена благодаттю. Якщо дружина вважає, що на догоду своєму чоловікові вона повинна опуститися до його рівня, коли тваринна пристрасть стає підґрунтям любові та керує вчинками, вона чинить те, що не до вподоби Богові, оскільки втрачає нагоду справляти на чоловіка освячувальний вплив. Якщо вона вважає, що має задовольняти його тваринні пристрасті без слова протесту, то не розуміє свого обов'язку ні перед ним, ні перед Богом¹⁸.

Наші тіла — власність, придбана Христом. Низькі пристрасті опановують і діють у людському тілі. Слова «тіло», «тілесний» або «тілесні похоті» вживаються у значенні низької, розтлінної природи; тіло само по собі не може поводитися всупереч Божій волі. Ми покликані розп'ясти своє тіло з усіма його похотями і пристрастями. Як це зробити? Чи означає це, що ми повинні завдавати біль своєму тілу? Ні, йдеться про те, щоб умертвити спокусу, яка призводить до гріха. Необхідно звільнитися від нечис-

тих думок. Кожна думка має спрямовуватися на послух. Усі тілесні бажання слід підпорядковувати вищим силам душі. Нехай Божа любов панує в нашому серці; Христос ні з ким не ділить Свого престолу. Наші тіла ми вважаємо Його власністю, котру Він придбав ціною Своєї крові. Усі члени людського тіла — знаряддя праведності¹⁹.

¹ Урочистий заклик, с. 139.

² Рукопис 126, 1903 р.

³ Рев'ю енд Геральд, 25 вересня 1888 р.

⁴ Свідчення для Церкви, т. 2, с. 252.

⁵ Там же, с. 380.

⁶ Там же, с. 391.

⁷ Свідчення для Церкви, т. 4, с. 505.

⁸ Там же, с. 472.

⁹ Там же, с. 477, 478.

¹⁰ Там же, с. 381.

¹¹ Там же, с. 473.

¹² Християнська стриманість і біблійна гігієна, с. 130.

¹³ Свідчення для Церкви, т. 2, с. 479.

¹⁴ Рукопис 1, 1888 р.

¹⁵ Свідчення для Церкви, т. 2, с. 477.

¹⁶ Рукопис 17, 1891 р.

¹⁷ Свідчення для Церкви, т. 2, с. 474, 475.

¹⁸ Там же, с. 475-477.

¹⁹ Рукопис 1, 1888 р.

Частина VI

Новий дім

Де повинен знаходитися дім?

Принципи, котрими необхідно керуватися при виборі місця розташування дому. Бог бажає, щоб ми, вибираючи дім, передусім замислилися над тим, який моральний і релігійний вплив справлятиме на нас і наші сім'ї оточення, в якому перебуватимемо¹.

Ми повинні обирати таке товариство, котре найбільшою мірою сприятиме нашому духовному прогресові, використовуючи для цього всі можливості. Сатана ставить чимало перешкод, аби зробити наш шлях до Небес якомога важчим. Ми можемо опинитися в тяжкому становищі, оскільки багато хто потрапляє не в таке оточення, у котрому хотів би жити. Однак не наражайте себе свідомо на небезпеку, обираючи оточення, вплив якого може бути несприятливим для становлення християнського характеру. Коли обов'язок закликає нас до цього, ми маємо виявляти подвійну пильність й ревно молитися, щоб за благодаттю Христа встояти перед моральним розтлінням².

Євангеліє навчає нас оцінювати речі за їхньою справжньою вартістю. Намагайтеся придбати те, що має найбільшу цінність і є неминущим. Цю науку радимо засвоїти тим, на кого покладена відповідальність за вибір місця для дому. Не дозволяйте собі втрачати з поля зору найвищу мету...

Шукаючи місця для розташування дому, пам'ятайте про цю мету. Не керуйтеся прагненням розбагатіти, вимогами моди чи світськими звичаями. Враховуйте чинники, які сприятимуть простоті, чистоті, здоров'ю — тобто матимуть справжню цінність...

Замість того щоб жити там, де можна бачити лише твориво людських рук, де картини і звуки доквілля часто навіюють недобрі думки; де метушня і шум викликають втому та неспокій, ідіть туди, де ви зможете споглядати Божі діла. Знайдіть духовний спокій у красі, тиші й величії природи. Зверніть свій погляд на зеленіючі лани, діброви й гори. Подивіться на блакитне небо, незахмарене міським пилом і димом, дихайте цілющим повітрям Небес³.

Перший дім — зразок для нас. Оселя наших прабатьків мала бути зразком житла для їхніх дітей, коли вони заселятимуть Землю. Ця оселя, прикрашена рукою Самого Бога, не була розкішним палацом. Людська гордість знаходить задоволення у величних, дорогих спорудах і пишається витворами власних рук; але Бог поселив Адама в саду. Такою була його оселя. Її куполом було блакитне небо; земля з її вишуканими квітами та килимом із живої зелені — підлогою; пишні крона прекрасних дерев — наметом. Стіни цієї оселі були чудово прикрашені рукою великого Творця. Оточення, в якому перебувала свята пара, повинно бути наукою для всіх часів: справжнє щастя людина знаходить не в тому, щоб догоджати гордошам, не в прагненні до розкоші, а в спілкуванні з Богом через Його творіння.

Якби люди приділяли менше уваги штучному, а прагнули до простоти, то були б набагато ближчими до здійснення Божого задуму щодо їхнього створення. Гордощі й марносластво ненаситні, але насправді мудрі люди знайдуть найвищу насолоду в джерелі радості, яке Бог зробив доступним для всіх⁴.

Божий вибір земної домівки для Його Сина. Ісус прийшов на нашу Землю, щоб звершити найвеличнішу справу в історії людства. Посланець Божий, Він прийшов, щоб показати, як слід жити, аби досягти найкращих результатів. Які ж умови створив Всемогутній Отець для Свого Сина? Дім у відлюдді Галилейських гір; родина, що живе чесною працею, шанує почуття власної гідності, провадить просте життя, щоденну боротьбу з труднощами та злиднями, цінує самопожертву, ощадливість, сповнене терпіння і радістю служіння; години дослідження Писань з матір'ю біля розгорнутого сувою, світанкова й вечірня тиша зеленої долини, святе служіння природи, роздуми про творіння і Провидіння, спілкування з Богом — такими були умови і можливості Ісуса в ранні роки Його життя⁵.

Сільські оселі в Обітованій землі. Виховання, розпочате в пустелі, було продовжене в Обітованій землі в умовах, що сприяли формуванню добрих звичок. Люди не скупчувалися в містах; кожна родина мала своє земельне володіння, що приносило всі необхідні для здоров'я благословення простого, незіпсованого життя⁶.

Вплив середовища на характер Івана. Іван Хреститель, предтеча Христа, отримав початкове виховання від батьків. Переважну частину життя він провів у пустелі... Іван відмовився від задоволень і розкоші міського життя, обравши сувору школу пустелі. Усе, що оточувало його, сприяло формуванню таких звичок, як простота і самозречення. Перебуваючи далеко від галасливого світу, він навчався від природи, засвоюючи уроки Божественного відкриття і Провидіння... З дитячих років він пам'ятав

про місію, що чекала на нього, і прийняв цей святий обов'язок. Самотність пустелі була для нього бажаним притулком, втечею від суспільства, наскрізь просякнutoго підозрілістю, невір'ям і нечистотою. У боротьбі зі спокусами він не покладався на власну силу й уникав постійного контакту зі злом, щоб не втратити відчуття його надзвичайної гріховності⁷.

Інші достойні мужі, що зростали в сільських оселях. Те саме можна сказати про переважну більшість найкращих і найблагородніших мужів усіх часів. Прочитайте історії з життя Авраама, Якова та Йосипа; Мойсея, Давида і Єлисея. Дослідіть життя мужів пізнішого періоду, котрі, обіймаючи відповідальні посади, були гідними виявленого їм довір'я.

Як багато з них виховувалися в сільських оселях, не маючи уявлення про розкіш. Їхня молодість не проходила в розвагах. Багатьом доводилося боротися з бідністю й нестатками. Вони рано привчилися до праці, а їхнє активне життя на свіжому повітрі сприяло зміцненню та шліфуванню здібностей. Змушені покладатися на власні сили, вони навчилися боротися з труднощами і долати перешкоди. Виховуючи в собі мужність і наполегливість, вони також вчилися бути впевненими у своїх силах та володіти собою. Захищені значною мірою від лихого товариства, вони знаходили втіху в простих задоволеннях і здоровому спілкуванні. Ці мужі віри були невибагливими у своїх смаках і стриманими у звичках. У житті вони керувалися Божими принципами і зростали чистими, сильними і правдивими. Покликані до виконання справи свого життя, вони віддали їй усі фізичні й розумові сили, бадьорість духу, здатність планувати і виконувати те, що накреслено, і наполегливо опиратися злому; усе це зробило їх могутньою доброю силою у світі⁸.

¹ Патріархи і пророки, с. 169.

² Вісті для молоді, с. 419.

³ Служіння зцілення, с. 363, 366, 367.

⁴ Патріархи і пророки, с. 49, 50.

⁵ Служіння зцілення, с. 365, 366.

⁶ Там же, с. 280.

⁷ Свідчення для Церкви, т. 8, с. 221.

⁸ Служіння зцілення, с. 365.

Вім'я і місто

Небезпеки міського життя. Міське життя позбавлене справжніх цінностей та природної простоти. Жагуче бажання володіти грошима, збуджуючі видовища й пошуки розваг, прагнення до всього показного, розкіш і марнотратство — ось засоби, що відвертають розум величезної маси народу від справжньої мети життя. Вони відчиняють двері для безлічі пороків, які справляють на молодь майже нездоланний вплив. Однією з найвитонченіших і небезпечних спокус, що підстерігає дітей і молодь, є любов до задоволень. Нескінченні свята, ігри, змагання з верхової їзди приваблюють тисячі людей, і вихор збуджуючих задоволень несе їх чимдалі від реальних життєвих обов'язків. Гроші, які варто було б зберегти на кориснішу справу, витрачаються на розваги¹.

Загроза для здоров'я. Міське середовище часто є небезпечним для здоров'я. Постійна вірогідність контакту з хворими людьми, забруднені повітря й вода, нечиста їжа, темні, нездорові оселі, переповнені мешканцями, — це лише деякі проблеми міського життя.

Бог не мав наміру, щоб люди скупчувалися в містах, живучи в тісних приміщеннях. На початку оселивши на-

ших прабатьків серед прекрасних пейзажів і звуків, Він бажає, щоб це приносило нам радість і сьогодні. Чим більше підпорядковуємо власне життя Божому первісному плану, тим більш вірогіднішою стає можливість мати здорові тіло, дух і душу².

Розсадники зла. Міста сповнені спокус. Отже, свою роботу маємо планувати так, щоб уберегти нашу молодь, наскільки це можливо, від морального занепаду³.

Дбайливо оберігайте дітей і молодь. Їм потрібно перебувати якомога далі від розсадників зла, котрими є наші міста⁴.

Метушня і галас. Немає волі Божої на те, щоб Його народ мешкав у містах з їхньою постійною метушнею й галасом. Оберігайте від цього своїх дітей, тому що життя, яке проходить у поспіху, напруженні та шумі, повністю їх деморалізує⁵.

Проблеми праці. Унаслідок діяльності різних трестів, трудових спілок і в результаті страйків умови життя в містах стають дедалі тяжчими. На нас чекають серйозні проблеми, і для багатьох сімей виникне необхідність залишити міста⁶.

Погибель ось-ось надійде. Близький той час, коли великі міста будуть зметені з лиця землі; всі почують застереження про суди, що наближаються⁷.

О, якби Божий народ усвідомлював, що незабаром будуть знищені тисячі міст, які нині майже цілковито поринули в ідолопоклонство!⁸

Задля світських інтересів і користолюбства часто батьки зовсім не піклуються про те, щоб діти зростали в тому оточенні, яке справляє на них добрий вплив. Обираючи місце для дому, вони більше думають про світські інтереси, аніж про моральне й соціальне оточення. Таким чином діти знаходять собі спілкування, яке не сприяє формуванню благочестя й становленню християнського характеру...

Батьки, ви засуджуєте хананеїв за те, що ті приносили в жертву Молоху дітей, а що робите самі? Спочатку ви приносите своєму богові, що зветься мамоною, найдорожчу жертву, а пізніше, коли ваші діти виростають без любові, з поганими рисами характеру, коли їхні вчинки переконливо свідчать про відсутність у них побожності й про схильність до невірства, ви починаєте звинувачувати віру, визнаючи, що вона нібито виявилася безсилою для їх спасіння. Ви пожинаєте те, що посіяли, — плоди власної егоїстичної любові до світу й нехтування засобами благодаті. Ви обрали для своїх сімей середовище, котре не було позбавлене спокус, а ковчегом Божим — вашою славою і захистом — знехтували, тому й Господь не здійснив дива, щоб визволити ваших дітей від спокуси⁹.

Міське життя не дає жодних переваг. На сотню людей не знайдеться жодної, котра стала б кращою у фізичному, розумовому й духовному плані через те, що мешкає у місті. Віру, надію, любов і щастя можна набагато більшою мірою знайти у відлюдних місцях — серед полів, гір і лісів. Заберіть своїх дітей від міських пейзажів і звуків, від гуркоту й шуму міського транспорту; їхній розум і дух стануть здоровішими. Тоді буде легше донести до їхніх сердець Істину Слова Божого¹⁰.

Поради тим, які переїзять із сільської місцевості до міста. Багато батьків залишають свої сільські оселі задля міста, вважаючи, що це більш вигідне й зручне місце. Але, йдучи на такий крок, вони наражають власних дітей на численні та великі спокуси. Хлопці, не маючи чим зайнятися, отримують «вуличне виховання»; вони починають поступово деградувати, поки не втратять усякий інтерес до того, що є добрим, чистим і святим. Було б набагато краще, якби батьки залишилися зі своїми сім'ями в сільській місцевості, де все сприяє формуванню фізичної й розумової сили. Нехай молодь вчиться обробляти землю;

втомившись після трудового дня, юнаки й дівчата засинатимуть солодким, невинним сном.

Через недбалість батьків молодь у наших містах духовно занепадає, опоганюючи душі перед Богом. Неробство завжди призводитиме до таких наслідків. Притулки, в'язниці та шибениці — сумні наслідки, до яких призводить нехтування батьківськими обов'язками¹¹.

Краще пожертвувати всіма інтересами світу, аніж наражати на небезпеку дорогоцінні душі, що були довірені вашій опіці. Спокуси напосідатимуть на них, тому їх необхідно навчити, як їх зустрічати. Але ваш обов'язок — усунути кожний вплив, перемогти кожну звичку і розірвати будь-який зв'язок, що стримують вас і ваші сім'ї від вільного, відкритого і щирого посвячення Богові.

Замість перенаселеного міста шукайте місце у відлюдді, де ваші діти, наскільки це можливо, будуть захищені від спокус, де ви зможете навчити і виховати їх корисними членами суспільства. Пророк Єзекіїль перераховує причини, що призвели Содом до гріха і знищення: *«Пиха, ситість їжі та неробство були в неї та в її дочок, а руки вбогого та бідного вона не зміцняла»* (Єзек. 16:49). Хто не бажає зазнати долі, котра спіткала Содом, нехай остерігається ходити шляхами, що накликали Божі суди на це зіпсоване місто¹².

Коли Лот прийшов у Содом, він мав твердий намір уберегти себе і свою сім'ю від зла. Але зазнав повної поразки. Розтлінний вплив міста позначився на його вірі, а зв'язок його дітей з мешканцями Содома певною мірою об'єднав інтереси Лота з їхніми. Наслідки цього відомі. Як і раніше, багато людей припускаються подібної помилки¹³.

Поставте собі за мету обирати місце для власного житла якомога далі від Содома і Гоморри. Тримайтеся далі від великих міст. Якщо це можливо, оселяйтеся в затишку сільської місцевості, навіть коли це не дасть вам змоги

стати багатими. Обирайте таке місце, де вплив на вас і вашу родину буде найблаготворнішим¹⁴.

Я отримала від Господа завдання застерегти Божий народ, щоб він не вирушав у міста в пошуках осель для своїх сімей. Мені доручено сказати батькам і матерям: подбайте про те, щоб ваші діти не залишали рідних домівок¹⁵.

Прийшов час залишати міста. Вістка, яку я маю для вас, полягає в тому, щоб ви і ваші сім'ї покинули міста¹⁶.

Настав час — Бог це відкриває — виїжджати сім'ями з міст. Дітей необхідно перевезти в сільську місцевість. Нехай батьки підшукають відповідне місце, наскільки дозволяє їхній достаток. Будинок може бути невеликим, але обов'язково з присадибною ділянкою, яку можна обробляти¹⁷.

Перш ніж страхотлива кара прийде на мешканців Землі, Господь закликає усіх справжніх ізраїльтян приготуватися до цієї події. Батькам Він посилає заклик-застереження: зберіть дітей по своїх домівках; відокремте їх від тих, які зневажають Божі Заповіді, навчають злого і чинять зло. Залишайте великі міста якнайшвидше!¹⁸

Бог допоможе Своєму народові. Батьки можуть придбати невеликі будинки в сільській місцевості разом із землею, на якій посадять фруктові дерева, вирощуватимуть овочі й фрукти, щоб замінити ними м'ясо, яке отруює кров. У такій місцевості діти будуть позбавлені шкідливого впливу міського життя. Бог допоможе Своєму народові знайти такі оселі за межами міста¹⁹.

¹ Служіння зцілення, с. 364.

² Там же, с. 365.

³ Сільське життя, с. 30.

⁴ Там же, с. 12.

⁵ Там же, с. 30.

⁶ Служіння зцілення, с. 364.

⁷ Євангелізм, с. 29.

⁸ Рев'ю енд Геральд, 10 вересня 1903 р.

⁹ Свідчення для Церкви, т. 5, с. 320.

¹⁰ Сільське життя, с. 13.

¹¹ Рев'ю енд Геральд, 13 вересня 1881 р.

¹² Свідчення для Церкви, т. 5, с. 232, 233.

¹³ Патріархи і пророки, с. 168.

¹⁴ Рукопис 57, 1897 р.

¹⁵ Сільське життя, с. 12, 13.

¹⁶ Там же, с. 30.

¹⁷ Там же, с. 24.

¹⁸ Свідчення для Церкви, т. 6, с. 195.

¹⁹ Медичне служіння, с. 310.

Перевали сільської місцевості

З ділянкою землі та вигідним будинком. Як тільки трапляється така нагода, батьки повинні споруджувати будинки для своїх дітей у сільській місцевості¹.

Батьки й матері, які мають ділянку землі й вигідний будинок, — це королі й королеви².

Не вважайте втратою те, що ви залишаєте місто задля сільської місцевості. Тут щедрі благословення чекають на тих, хто бажає скористатися ними³.

Життя в сільській місцевості — запорука матеріальної безпеки. Господь знову й знову радить нашому народові залишати міста та оселятися в сільській місцевості, де вони могли б займатися власним господарством, бо в майбутньому проблема купівлі й продажу стане серйозною. Сьогодні ми повинні прислухатися до поради, яка знову й знову дається нам. Залишайте міста і оселяйтеся в сільських районах, де будинки знаходяться далеко один від одного і де ви будете вільні від посягання ворогів⁴. (Більш детальну пораду з цього питання знайдете в книзі «Сільське життя»).

Порада мешканцям міста. Було б добре, якби ви залишили тяжкі турботи і знайшли притулок у сільській місцевості, де вплив, що викликає моральне розтління молоді, не відчувається так сильно. Щоправда, у селі ви не будете цілковито позбавлені труднощів і турбот, але врятуєте себе там не від одного зла і зачините двері перед потоком спокус, які загрожують вашим дітям. Молодь має потребу в якомусь занятті, щоб її життя не було одноманітним.

Одноманітність домашньої обстановки робить юнаків і дівчат неспокійними, стурбованими; вони починають шукати товариства розпусних міських мешканців, отримуючи таким чином «вуличне виховання»...

Життя в сільській місцевості буде надзвичайно корисним для них; активний спосіб життя на свіжому повітрі дасть здоров'я для душі й тіла. Було б добре, щоби біля дому був сад, у якому діти могли би працювати; це буде для них розвагою і корисним заняттям.

Догляд за рослинами й квітами сприяє формуванню витонченого смаку та здорового розуму, а знайомство з корисним і прекрасним творивом Божим справляє очищувальний і облагороджуючий вплив на розум і дух, спрямовуючи їх до Творця й Володаря усього⁵.

Рясні благословення, обіцяні селянам. Земні надра приховують у собі благословення для тих, які мають волю і наполегливість, щоб здобувати її скарби. Чимало землеробів не отримують достатньої віддачі від землі, тому що ставляться до своєї праці як до принизливої роботи; вони не бачать у ній благословення ні для себе, ні для своїх сімей⁶.

Праця, що оживлює розум та вдосконалює характер. Трудівник, який старанно обробляє землю, зауважить, що ця праця допомагає йому знайти скарби, про які він і не мріяв. Ніхто не може мати успіху в землеробстві або садівництві, якщо не обізнаний із законами, що діють у

них. Необхідно знати особливості кожного виду рослин, які потребують неоднакового ґрунту й обробки, тому знання цих законів — запорука успіху. Старанність, яка потрібна під час пересадки рослини, аби не пошкодити корінців; при догляді за молодими рослинами, підрізуванні й поливанні; захисті вночі від морозів, а вдень від спеки; у боротьбі з бур'янами, хворобами і комахами-шкідниками; у спостереженні за зростанням і створенні певних для цього умов, — не лише навчають важливих уроків, необхідних для вдосконалення характеру, — сама праця є досягненням цього. Виховуючи в собі старанність, терпіння, уважне ставлення до дрібниць, послух законам природи, людина здобуває надзвичайно важливу освіту. Постійне спостереження за таємницями життя й красою природи, а також доброта, породжена служінням цьому прекрасному Божому твориву, оживляють розум, очищають і вдосконалюють характер⁷.

Бог буде навчати. Той, Хто навчав Адама і Єву в Едемі доглядати за садом, бажає навчати людей і сьогодні. Є мудрість для плугатарів, садівників і сіячів. Земля приховує в собі скарби, і Господь бажає, щоб тисячі й десятки тисяч мешканців перенаселених міст, котрі чекають нагоди щось для себе заробити, стали землеробами... Сім'ї, що оселяються в сільській місцевості, зазнають менше спокус. Діти батьків, котрі люблять і бояться Бога, мають у всіх відношеннях більше можливостей познайомитися з великим Учителем — Джерелом мудрості, приготуватися до Небесного Царства⁸.

Божий план для ізраїльської землі. Через непослух Богові Адам і Єва втратили Едем, і через їхній гріх уся земля опинилася під прокляттям. Але якби Божий народ прислухався до Його вказівок, то до землі повернулися б колишня краса й родючість. Сам Бог дав ізраїльтянам вказівки щодо обробітку землі. Вони повинні були співпрацювати з Ним у справі її відновлення. Так уся земля

під Божим керівництвом могла б стати наочним уроком духовної істини. Як унаслідок дотримання законів природи, даних Богом, земля мала віддавати свої скарби, так і через послух Його моральному Заповіті людські серця повинні були відображати риси Його характеру⁹.

Знаходьте духовні повчання в щоденному житті. Бог оточив нас чарівною природою, щоб привернути і зацікавити людський розум. Він воліє, щоб ми поєднали красу природи з Його характером. Якщо ми старанно досліджуємо книгу природи, то побачимо, що вона дає багату поживу для роздумів про безмежну любов і силу Божу¹⁰.

Христос пов'язував Своє вчення не лише з днем відпочинку, а й із трудовим тижнем... В оранці й сіянні, в обробітку землі та в жнивах Він навчає нас бачити дію Його благодаті в людських серцях. Бог бажає, щоб у кожній корисній праці, у кожній життєвій ситуації ми знаходили уроки Божественної Істини. Тоді щоденна праця не поглинати всю нашу увагу настільки, щоб ми забували про Бога; вона постійно нагадуватиме нам про нашого Творця і Викупителя. Через усі домашні клопоти і заняття червоною ниткою проходитиме думка про Бога. У красі й величі природи ми побачимо славу Його лиця. Ми постійно засвоюватимемо нові уроки небесної Істини та зростатимемо в Його чистоті¹¹.

Природою і людьми керують подібні закони. Великий Учитель виводив Своїх слухачів на лоно природи, аби вони могли почути голос, Який промовляє в усьому творінні; і коли їхні серця пом'якшувалися, а розум ставав сприятливим, Він допомагав їм зрозуміти духовний зміст тих картин, на яких спинявся їхній погляд... У Його науці було щось таке, що могло зацікавити будь-який розум і промовляло до кожного серця. Таким чином, щоденна праця не здавалася вже звичайним коловоротом справ, позбавлених думок про високе і вічне, а поста-

вала в новому світлі, звеличувалася завдяки постійному нагадуванню про невидимі, духовні речі.

Так повинні навчати й ми. Нехай діти вчаться бачити в природі вияв Божої мудрості й любові; нехай птахи, квіти й дерева викликають роздуми про Нього; нехай усе видиме спрямовує увагу дітей на невидиме, а явища природи стануть засобами, що навчають Божественної Істини. Якщо вони вчаться засвоювати уроки, що містяться в усьому творінні та щоденних життєвих досвідах, пояснюйте їм, що ті самі закони, які керують природою і подіями життя, повинні керувати і нами; що вони дані для нашого добра і лише через дотримання їх ми можемо знайти справжнє щастя й успіх¹².

Давайте практичні уроки землеробства. Серед незліченної кількості уроків, які пропонують нам різноманітні процеси розвитку життя, кілька найцінніших містяться у притчі Спасителя про насіння, що проростає. З неї можуть навчитися як літні люди, так і молоді...

Проростання насіння символізує початок духовного життя, а розвиток рослин ілюструє становлення характеру... Коли батьки і вчителі намагаються викласти ці уроки, нехай роблять це на практиці; нехай діти самі підготують ґрунт і посіють насіння. Під час роботи батьки або вчителі можуть пояснити їм, що серце — це сад, в якому посіяне добре й погане насіння, і як сад повинен бути приготовлений для природного насіння, так і серце — для насіння правди... Ніхто не чекає від цілини, щоб вона відразу давала врожай. Необхідна старанна, наполеглива праця: приготувати ґрунт, посіяти насіння і виростити врожай. Так повинно бути і в духовному сіянні¹³.

Лихі звички, немов бур'яни. По можливості дім необхідно вибирати за містом, де діти могли б мати землю для обробітку; нехай кожна дитина має свою ділянку. І коли ви вчите їх, як садити сад, як готувати ґрунт для насіння і прополювати бур'яни, навчайте також, що необ-

хідно викорінювати непривабливі, згубні звички. Навчайте їх боротися з поганими звичками, як вони борються з бур'яном на городі. Щоб навчити їх цього, необхідний час, але це сплачується великою мірою¹⁴.

Домашня обстановка — доказ нашої віри. Батьки зобов'язані перед Богом зробити атмосферу сім'ї такою, щоб вона відповідала істині, яку вони визнають. Тоді батьки зможуть давати правильні уроки своїм дітям, а діти вчитимуться ототожнювати земну домівку з небесною. Наскільки це можливо, земна сім'я має стати взірцем сім'ї небесної. Спокуса потурати тому, що є низьким і порочним, значною мірою втратить свою силу. Дітей треба навчати, що на Землі вони лише проходять випробування і школу, аби стати мешканцями осель, які Христос готує для тих, що люблять Його і дотримуються Заповідей. Це найвищий обов'язок батьків, який вони покликані виконати¹⁵.

Батьки, оселяйтеся в сільській місцевості! Поки Бог даватиме мені силу промовляти до нашого народу, я буду продовжувати закликати батьків залишати міста й оселятися в сільській місцевості, де вони зможуть обробляти землю й засвоювати уроки простоти і непорочності з книги природи. Творива природи — мовчазні служителі Господні, дані нам для того, щоб навчити духовних істин. Вони говорять про Божу любов і звіщають мудрість великого Митця.

Я люблю красиві квіти. Вони нагадують про Едем, вказуючи на блаженну країну, в яку ми ввійдемо, якщо залишимося вірними. Господь спонукає мене замислитися над цілющими властивостями квітів і дерев¹⁶.

¹ Сільське життя, с. 12.

² Основи християнського виховання, с. 327.

³ Сільське життя, с. 14.

⁴ Там же, с. 9, 10.

⁵ Свідчення для Церкви, т. 4, с. 136.

⁶ Основи християнського виховання, с. 326, 327.

⁷ Виховання, с. 111, 112.

⁸ Основи християнського виховання, с. 326.

⁹ Наочні уроки Христа, с. 289.

¹⁰ Вістки для молоді, с. 365, 366.

¹¹ Наочні уроки Христа, с. 26, 27.

¹² Виховання, с. 102, 103.

¹³ Там же, с. 104, 105, 111.

¹⁴ Поради вчителям, батькам і студентам, с. 124.

¹⁵ Християнська стриманість і біблійна гігієна, с. 144.

¹⁶ Лист 47, 1903 р.

Будівництво та обладнання житла

Потурбуйтеся про вентиляцію, сонячне світло і дренаж.

При будівництві будинку, призначеного для громадських потреб чи житла, необхідно потурбуватися про те, щоб у домі була добра вентиляція і достатня кількість сонячного світла. Церкви й класні кімнати часто не відповідають таким вимогам. Відсутність належної вентиляції значною мірою є причиною того, що люди перебувають у стані сонливості й отупіння, що зводить нанівець вплив не однієї проповіді й робить працю вчителя важкою та неефективною.

Наскільки можливо, усі будівлі, призначені для житла, бажано будувати на височині, де суха земля. Це збереже від вологості в домі... До цієї вимоги часто ставляться надто легковажно. Постійне погіршення стану здоров'я, серйозні захворювання, зокрема на малярію, висока смертність часто зумовлені зайвою вологістю на низинах з поганим дренажем.

При спорудженні будинків особливо важливо забезпечити хорошу вентиляцію і достатню кількість сонячного світла. До кожної кімнати постійно повинно надходити свіже повітря разом із сонячним світлом. Спальню також доцільно спланувати так, щоб забезпечувати доступ свіжого повітря цілодобово. Кімнату не можна використовувати як спальню, якщо до неї немає доступу свіжого повітря й сонячного світла. У багатьох випадках у спальні доцільно мати пристрій для обігрівання, щоб у холодну чи сиру погоду в ній було тепло й сухо.

Кімната для гостей потребує такої ж уваги, як і кімнати, що знаходяться в постійному користуванні. У ній має бути достатньо повітря й сонячного світла; вона повинна бути обладнана пристроєм для обігрівання, щоб у ній не було вологого, застоюного повітря, як це завжди трапляється з приміщеннями, якими рідко користуються. Той, хто спить у кімнаті, недоступній для променів сонячного світла, або в ліжку, яке не було старанно просушене й провітрене, наражає на небезпеку власне здоров'я, а то й життя...

Ті, котрі опікуються людьми похилого віку, повинні пам'ятати, що вони мають особливу потребу в теплих, зручних кімнатах. З роками людина слабшає, у неї залишається усе менше сил, щоб чинити опір хвороботворному впливові. Тому люди похилого віку мають велику потребу в достатній кількості свіжого й чистого повітря, сонячного світла¹.

Уникайте низовин. Якщо ми бажаємо, щоб у наших оселях усі були здоровими й щасливими, то повинні будувати їх у місцях, недоступних для шкідливих випарів і туманів, притаманних низинам, забезпечити вільний доступ свіжого повітря й сонячного світла — цих життєдайних засобів, які посилають нам Небеса. Звільніться від важких штор, відчиніть вікна і ставні, не дозволяйте,

щоб виткі рослини, якими б гарними вони не були, затіняли вікна, а дерева росли близько біля вікон, заступаючи сонячне світло. Від сонячного світла можуть вигоріти штори, килими, а рами картин утратити свій блиск, зате щічки дітей матимуть здоровий, свіжий рум'янець².

Подвір'я біля дому. Подвір'я, прикрашене деревами і кущами, що ростуть на певній відстані від дому, також благотворно впливає на сім'ю та здоров'я її членів. І навпаки, густо посаджені дерева і кущі, що ростуть біля дому, створюють нездорову атмосферу, бо заважають вільній циркуляції повітря, заступають сонячне світло. Через це в будинку накопичується вологість, особливо в сиру погоду³.

Вплив природної краси на сім'ю. Бог любить прекрасне. Він зодягнув у красу небо й землю і з батьківською радістю спостерігає за тим, як Його діти насолоджуються творивом Його рук. Він бажає, щоб наші оселі оточувала природна краса.

Майже всі мешканці сільських районів, навіть найбідніші, можуть мати біля дому невеликий трав'янистий газон, де ростуть кілька тінистих дерев, квітучі кущі або запашні квіти. Вони тішитимуть членів сім'ї значно більше, ніж будь-які штучні прикраси, справлятимуть на домашнє життя пом'якшувачий, очищувальний вплив, зміцнюючи любов до природи та об'єднуючи членів сім'ї з Богом⁴.

Умеблювання дому має бути простим. Захоплення тим, що не є природним, позбавляє нас багатьох благословень і радощів, заважає провадити корисне життя. Бажання обставити свій дім вишуканими, дорогими речами призводить не лише до матеріальних витрат, а й позбавляє нас того, що в тисячу разів дорожче. Це бажання приносить у дім важкий тягар турбот, праці й клопотів.

Нехай умеблювання вашого дому буде простим і невибагливим, зручним у користуванні, яке легко

утримувати в чистоті або замінити без значних витрат. Виявляючи смак, ви можете зробити просту домівку привабливою, якщо в ній панують любов і мир⁵.

Щастя полягає не в зовнішній парадності. Чим простішим буде порядок у домі з добре налагодженим управлінням, тим щасливішою буде сім'я⁶.

Уникайте духу суперництва. Життя робить розчарованими і втомленими багатьох людей унаслідок непотрібної праці, котрою вони обтяжують себе для того, щоб догодити існуючим звичаям. Вони постійно занепокоєні тим, щоб задовольнити потреби, породжені розкішшю та модою... Великі видатки, клопоти і кропітка праця, витрачені на те, що само по собі не є шкідливим, але без чого можна було б обійтися, набагато просунули б справу Божу вперед, якби використовувалися для благородної мети. Люди прагнуть до так званого розкішного життя і жертвують здоров'ям, силами і коштами, аби придбати його. Нікчемний дух суперництва панує серед людей такого класу, викликаючи в них бажання перевершити один одного у витратах на одяг і предмети домашнього вжитку. Значення слова «дім» спотворене, воно зводиться лише до поняття чогось такого, що «має чотири стіни і заповнене вишуканими меблями і прикрасами», тоді як його мешканці перебувають у постійному напруженні, задовольняючи вимоги моди в різних сферах життя⁷.

Велика кількість нещасливих у сімейному житті через те, що забагато уваги приділяють зовнішньому виглядові. Вони наполегливо працюють і витрачають величезні кошти, аби справити враження на своїх знайомих, котрі насправді зовсім не цікавляться ними та їхнім добробутом. Одна за одною з'являються речі, нібито необхідні для домашнього вжитку, накопичуються дорогі предмети, котрі хоч і тішать око та задовольняють почуття пихи й марнославства, проте аж ніяк не додають комфорту сім'ї. Але для того, щоб придбати їх, було витрачено

багато сил, терпіння і дорогоцінного часу, котрі необхідно було віддати на служіння Господеві.

Дорогоцінна благодать Божа стала другорядною справою, поступившись предметам, що не мають істотного значення; багато хто, захопившись накопиченням речей для власного задоволення, втрачає радість і щастя. Вони доходять висновку: усе це майно не може дати задоволення, на яке вони розраховували. Нескінченний коловорот праці, турботи про те, як би прикрасити свій дім, щоб викликати захоплення гостей та сторонніх відвідувачів, призводять до марних витрат часу і коштів. Усе це накладає на шию рабське ярмо, що так тяжко носити⁸.

Два візити. У деяких сім'ях працюють більше, ніж потрібно. Чистота і порядок необхідні для домашнього затишку і вигоди, але ці чесноти не повинні призводити до крайнощів, роблячи життя мешканців дому нещасливим, сповненим тяжкої та нудної праці. У домівах деяких людей, яких ми високо цінуємо, спостерігається така пунктуальність у розміщенні меблів та інших речей, що це стає настільки ж неприємним, як і безлад у домі. Ця одержимість виявляється в бажанні зберегти ідеальний порядок і позбавляє спокою й відпочинку, які людина хоче отримати від правдивого домашнього вогнища.

Вам буде неприємно під час відвідин ваших дорогих друзів спостерігати за тим, як віник і ганчірка, якою збирають порошок, не припиняють своєї роботи ні на мить, а час, коли ви бажали б насолоджуватися спілкуванням з ними, використаний на те, щоб прибирати в домі, зазираючи в усі кути в пошуках пилинок або павутиння. Хоч це може робитися на знак поваги до вас, проте вам буде боляче від думки, що ваші друзі цінують чистоту в домі більше, ніж спілкування з вами.

Повною протилежністю таким сім'ям є дім, який ми відвідали минулого літа (1876 р.). Кілька годин, котрі ми провели там, не були витрачені на даремну роботу

або на те, що можна зробити в інший час; ми відпочили приємно і корисно — душею і тілом. Цей дім міг би служити за взірць затишку й вигоди, хоч і не був розкішно умебльований. В усіх кімнатах багато сонячного світла і свіжого повітря, що є важливішим за найдорожчі прикраси. Відсутні одноманітність у меблюванні кімнат і суворий порядок, які набридають і втомлюють, — у виборі меблів спостерігалася приємна різноманітність.

З крісел переважали крісла-гойдалки або зручні стільці. Хоч вони не були всі одного й того ж самого ґатунку, зате добре підібрані для зручності всіх членів сім'ї. Тут були низенькі крісла-гойдалки з подушками, а також високі з прямими спинками крісла, великі, місткі й зручні маленькі, також були канапи; і все ніби промовляло: сідайте й відпочивайте. На столах лежали книги й папери. Усе було акуратним і привабливим, але без того суворого порядку, який, здавалося, попереджає вас: не торкайтеся ні до чого, щоб не зрушити речей зі свого місця.

Матеріальне становище господарів цього приємного дому давало змогу їм умеблювати й прикрасити своє житло дорогими речами, але вони виявили мудрість, обравши вигоду, а не зовнішню парадність. У домі не було нічого, що можна було би вважати занадто добрим для загального користування; а ставні та штори не були зачинені, аби врятувати килими від вигорання на сонці, а меблі — від потьмяніння. Сонячне світло й повітря, дані Богом; пахощі квітів, що росли в саду, також наповнювали собою увесь дім. Звичайно, члени сім'ї цілком відповідали цьому дому: веселі й гостинні, вони робили все необхідне для нашої зручності, не обтяжуючи надмірною увагою й не викликаючи побоювання, що ми завдаємо їм надто багато клопотів. Ми відчували, що цей дім — місце спочинку. Це домашнє вогнище в повному розумінні цього слова⁹.

Принцип, яким слід користуватися, прикрашаючи оселю. Надмірна суворість та пунктуальність в упорядкуванні

дому, котра, як ми вже зазначали, є неприємною особливістю багатьох домівок, не узгоджується з великим планом природи. Бог не планував, щоб польові квіти росли на клумбах правильної форми, з чітко визначеними бордюрами. Він, як перлини, розсипав їх по зелених галявинах, і вони прикрашають землю різноманітністю форм і фарб. Лісові дерева також не ростуть у суворо визначеному порядку. Ми відпочиваємо душею, споглядаючи картини природи — ліси, гори й долини, рівнини і річки, — насолоджуючись нескінченною різноманітністю форм і фарб, красою дерев, кущів і квітів цього природного саду, що робить пейзаж чарівним... Тут можуть знайти задоволення і відпочинок діти, молоді і старші люди.

Цей закон різноманітності може певною мірою знайти втілення в сім'ї. Умеблюючи дім, варто подбати про відповідну гармонію кольорів і про те, щоб речі узгоджувалися між собою. Хороший смак виявляється не в тому, щоб усі предмети інтер'єру мали один і той самий візерунок і обивку або щоб виготовлені були з однакового матеріалу; навпаки, для ока набагато приємніша гармонія різноманітності.

Але незалежно від того, скромний цей дім чи вишуканий, розкішно обставлений чи навпаки, у його стінах не буде щастя, якщо дух його мешканців не узгоджується з Божественною волею. Нехай у домі панує радість¹⁰.

Найкраща частина будинку, найбільш сонячні й приємні кімнати, найзручніші меблі повинні належати тим, хто постійно проживає в домі. Це зробить оселю привабливою для його мешканців і тих друзів, котрі справді турбуються про нас, на яких ми справляємо добрий вплив, а вони, у свою чергу, — на нас¹¹.

Подбайте про зручність для дітей та їхній добробут. Щоб діти відчували себе вдома щасливими і задоволеними, не потрібні розкішне оточення чи дорогі меблі;

головне, аби батьки ставилися до них з ніжною любов'ю, увагою і турботою¹².

Чотири стіни, розкішні меблі, оксамитові канапи, вишукані дзеркала, прекрасні картини ще не створюють «домашнього вогнища», якщо там відсутні взаєморозуміння і любов. Це священне слово не має нічого спільного з пишними оселями, позбавленими радості сімейного життя...

Фактично в такому домі про зручність і добробут дітей думають в останню чергу. Діти занедбані матір'ю, яка багато часу витрачає на те, щоб усе в домі було пристойним, відповідало вимогам світського товариства. Діти зростають невихованими; вони набувають поганих звичок, стають неспокійними і вередливими. Не знайшовши у своєму домі ніякого задоволення, окрім прикрих обмежень і заборон, вони намагаються якнайшвидше відокремитися від родини. Позбавлені доброго впливу сім'ї та чуйного ставлення своїх домашніх, вони без жодного жалю вирушають у великий світ¹³.

Не говоріть дітям так, як мені доводилося чути від багатьох матерів: «Ця кімната не для тебе. Не сиди на цій канапі, що обита єдвабом. Я не дозволяю тобі на неї сідати». А коли вони йдуть до іншої кімнати: «Ми не хочемо, щоб ви тут галасували». Тоді діти йдуть до кухні, але кухарка кричить: «Не заважайте мені тут! Не шуміть, геть звідси: ви надокучаєте мені й заважаєте». Куди ж вони йдуть, щоб отримати виховання? На вулицю!¹⁴

Доброта і любов дорожчі за розкіш. Занадто багато турбот і клопотів у наших сім'ях і надто мало природної простоти, миру і щастя. Менше піклуйтеся про те, що скаже світ, а приділяйте більше уваги членам сім'ї. Нехай у стосунках між членами сім'ї буде менше показного, характерного для світських правил доброго тону, а значно більше ніжності та любові, радості й християнської люб'язності. Багатьом треба навчитися, як зробити свій дім привабливим, радісним місцем. Вдячні серця, привітні погляди дорожчі

за будь-які багатства і розкоші, а задоволеність простим зробить домівку щасливою, якщо в ній панує любов.

Коли Ісус, наш Викупитель, жив на Землі, Він, незважаючи на Свою Божественну гідність, був тихий і покірливий серцем. Він став світлом і благословенням для кожної оселі, тому що приносив людям радість і надію, вселяв мужність. О, якби бажання нашого серця були скромнішими, якби ми менше прагнули до речей, які важко придбати, щоб прикрасити ними власні житла, а плекали в собі те, що Бог цінує понад усі скарби, — тихий та лагідний дух. Простота, лагідність і справжня любов навіть найскромнішу оселю перетворюють на рай. Краще з бадьорістю зносити різні незручності, аніж втратити спокій і любов¹⁵.

¹ Служіння зцілення, с. 274, 275.

² Там же, с. 275.

³ Християнська стриманість і біблійна гігієна, с. 107.

⁴ Служіння зцілення, с. 370.

⁵ Там же, с. 367-370.

⁶ Ознаки часу, 23 серпня 1877 р.

⁷ Там же.

⁸ Ознаки часу, 2 жовтня 1884 р.

⁹ Ознаки часу, 23 серпня 1877 р.

¹⁰ Там же.

¹¹ Ознаки часу. 2 жовтня 1884 р.

¹² Там же.

¹³ Там же.

¹⁴ Рукопис 43 а, 1894 р.

¹⁵ Свідчення для Церкви, т. 4, с. 621, 622.

Частина VII

Опадок Господа

Діти — благословення

Сім'я — це Божий задум. Той, Хто дав Адамові Єву як помічницю... постановив, щоб чоловіки й жінки об'єднувалися у святому шлюбі, утворюючи сім'ї, члени яких, увінчані честю, могли б увійти до небесної родини¹.

Діти — спадок Господа, і ми відповідатимемо перед Ним за керування Його надбанням... Нехай батьки з любов'ю, вірою і молитвою працюють для своєї сім'ї, щоб, прийшовши до Бога, вони могли з радістю сказати: *«Ось я та діти, котрих дав мені Господь»*² (І.Нав.24:15).

Порожнім є той дім, у котрому немає дітей. Його мешканцям загрожує небезпека стати егоїстами, жити задля власного задоволення, керуючись лише своїми бажаннями та вигодами³.

Порада бездітній парі. Егоїзму, який виявляє себе в різних формах залежно від обставин та особливостей людини, необхідно позбутися. Якби ви мали дітей і ваш розум спонукав би вас зосереджувати свою увагу не лише на собі, а піклуватися про них, навчати їх і бути для них прикладом, це було б перевагою для вас... Коли двоє створюють сім'ю, як у вашому випадку, і не ма-

ють дітей, щоб виховувати в собі терпіння, витримку і справжню любов, необхідно постійно пильнувати, щоб егоїзм не оволодів вами і ви не стали егоцентричні, не вимагали до себе уваги, турботи й зацікавленості, які ви не вважаєте за потрібне виявляти до інших людей⁴.

Чимало є хворих фізично, розумово і морально внаслідок того, що всю увагу вони сконцентровують лише на собі. Врятувати від цього застою могла б лише здорова, життєдіяльна сила юнацтва й невгамовна енергія дітей⁵.

Опіка дітьми вдосконалює благородні риси характеру. Усі діти викликають у мене ніжність і зацікавленість, тому що я сама зазнала страждань у ранньому віці. Я брала багатьох дітей і опікувалася ними, знаходячи в дитячій простодушності велике благословення для себе...

Співчуття, терпеливість і любов, необхідні в спілкуванні з дітьми, можуть стати благословенням для кожної родини. Вони пом'якшать і підкорять уже набуті риси характеру в тих, котрим потрібно бути радісними і спокійними. Присутність дитини в домі справляє очищувальний вплив і створює запашну атмосферу. Дитина, вихована в страхіві Господньому, стає благословенням⁶.

Турбота і любов до дітей усувають з нашого характеру грубість, роблять нас ніжнішими і співчутливішими, впливають на формування шляхетних рис⁷.

Вплив, який справив на Еноха його син. Після народження свого першого сина Енох пережив глибокі досвіди; його стосунки з Богом стали ще тіснішими. Як син Божий, він почав краще усвідомлювати свій обов'язок. А коли побачив любов дитини до нього, свого батька, його простодушне довір'я батьківській охороні, коли усвідомив всю глибину своєї ніжності до сина-первістка, тоді засвоїв дорогоцінний урок дивної Божої любові до людей, яка знайшла свій вияв у дарі Божому — Його Сині. Він навчився довір'я, котре діти Божі можуть мати до свого Небесного Отця⁸.

Дорогоцінне довір'я. Діти довірені своїм батькам як найдорогоцінніший набуток, про котрий Бог певного часу вимагатиме звіт. Ми повинні приділяти для виховання дітей більше часу, більше зусиль і більше молитов. Вони мають велику потребу в правильному навчанні...

Пам'ятайте, що ваші сини і дочки — це молодші члени Божої сім'ї. Він доручив вам опікуватися ними, навчати і виховувати їх для Небес. Ви маєте дати звіт Йому про те, як ви виконуєте свій священний обов'язок⁹.

¹ Служіння зцілення, с. 356.

² Наочні уроки Христа, с. 195, 196.

³ Свідчення для Церкви, т. 2, с. 647.

⁴ Там же, с. 230, 231.

⁵ Там же, с. 647.

⁶ Лист 329, 1904 р.

⁷ Свідчення для Церкви, т. 2, с. 647.

⁸ Патріархи і пророки, с. 84.

⁹ Рев'ю енд Геральд, 13 червня 1882 р.

Кількісний склад сім'ї

Кричуща несправедливість щодо матері, дітей і суспільства. Існують батьки, котрі, не замислюючись над тим, чи здатні вони належним чином утримувати велику сім'ю, наповнюють свій дім безпорадними маленькими істотами, які цілком залежать від своїх батьків і потребують турботи і науки... Це є кричущою несправедливістю не лише щодо матері, а й до її дітей і суспільства...

Батьки завжди повинні дбати про щасливе майбутнє для своїх дітей. Задля забезпечення сім'ї усім необхідним вони змушені будуть присвячувати весь свій час праці, що обкладається податками¹.

Перш ніж збільшити склад сім'ї, батьки мають добре подумати над тим, чи поява їхніх дітей на світ принесе Богові славу, чи безчестя. Вони повинні прагнути прославляти Бога своїм шлюбом упродовж усіх років подружнього життя².

Здоров'я матері має важливе значення. Враховуючи відповідальність, покладену на батьків, добре обміркуйте, чи варто вам мати дітей. Чи достатньо в матері сили доглядати за ними? Чи в батька є можливості для того, щоб дитина отримала правильне виховання? Як

же інколи мало батьки думають про долю дитини! Задоволення пристрасті — це єдине бажання, після чого на дружину і матір лягає тягар, який виснажує її здоров'я й енергію, паралізує духовні сили. Утративши здоров'я і присутність духу, вона живе в оточенні своєї численної отари, про яку не може дбати так, як їй би хотілося. Не отримавши належного виховання, діти виростають, щоби безчестити Бога та передавати іншим злі нахили свого єства; таким чином поповнюється армія, котрою сатана керує так, як йому заманеться³.

Інші чинники, що необхідно взяти до уваги. Бог бажає, щоби батьки поводитися розумно і провадили життя так, аби кожна дитина могла отримати належне виховання; нехай матері знаходять час і змогу використовувати свої духовні сили для того, щоби зробити дітей готовими перебувати в товаристві ангелів. Вони повинні мати мужність поводитися благородно й звершувати свою справу в страхіві й любові Божій, тоді діти стануть благословенням для сім'ї і суспільства.

Чоловік і батько повинен враховувати все це, щоби дружина і матір його дітей не була надто обтяжена клопотами і не занепадала духом. Він має подбати, щоби мати його дітей не опинилася в такому становищі, коли вона не спроможна добре виховати своїх численних малюків⁴.

Батьки можуть думати про збільшення своїх сімей лише тоді, коли впевнені, що їхні діти отримують правильний догляд і виховання. Поява щороку нової дитини, догляд за якою лягає на плечі матері, є великою несправедливістю щодо неї. Часто це позбавляє дітей того догляду, виховання і щастя, котрі батьки, усвідомлюючи свій обов'язок, повинні давати їм⁵.

Порада для батьків, які мають велику сім'ю. Вам необхідно вирішити таке питання: чи виховую я дітей для того, щоби зміцнити вплив і збільшити ряди сил темряви, чи я виховую їх для Христа?⁶

Якщо ви не здатні керувати своїми дітьми і формувати їхні характери відповідно до вимог Божих, то чим менше у вас буде дітей, котрі страждають від вашого неправильного виховання, тим краще для батьків і суспільства. Якщо діти з ранніх років не отримують належної науки і виховання від мудрої, розсудливої матері, котра сумлінно керує своїм домом у страхіві Господньому, формуючи характери дітей таким чином, щоби вони відповідали мірилу праведності, то збільшення сім'ї буде вважатися гріхом. Бог дав вам розум і вимагає, щоби ви керувалися ним. Батьки й матері, якщо ви розумієте, що у вас недостатньо знань, аби виховати своїх дітей для Господа, то чому ви не вчитеся цього? Чому, народжуючи дітей, примножуєте лави сатани? Чи задоволений цим Бог? Якщо ви бачите, що велика сім'я серйозно виснажує ваші ресурси, що діти не сходять з рук матері й у проміжках часу між пологами вона не в змозі робити те, що вимагається від кожної матері, то чому б вам не подумати про наслідки? Кожна дитина запозичує життєві сили з материнського запасу, і якщо в цьому питанні батько й мати не керуються здоровим глуздом, то яким же чином батьки і діти будуть належно приготвлені? Господь закликає батьків, щоби вони замислилися над цими питаннями у світлі майбутніх вічних реалій⁷.

Економічні міркування. Радимо батькам тверезо замислитися над тим, що вони можуть дати своїм дітям. Вони не мають права народжувати дітей на світ для того, аби зробити їх тягарем для інших. Чи мають вони таку роботу, яка дасть їм засоби на утримання сім'ї, не обтяжуючи інших? Якщо ні, то вони чинять злочин, народжуючи дітей, які змушені страждати через відсутність належного догляду, їжі та одягу⁸.

Ті, котрим не вистачає ділових якостей, котрі є найменш пристосованими до життя, як правило, наповнюють свій дім дітьми; тоді як люди, здатні себе

забезпечити, мають звичайно стільки дітей, скільки можуть належним чином виховати. Люди, котрі не можуть подбати про себе, не повинні мати дітей⁹.

Як часом у Церкві виникають проблеми. Деякі самотні люди, ледве зводячи кінці з кінцями, все ж вирішують одружитися і створити сім'ю, хоч добре розуміють, що не зможуть її забезпечити. Але найгірше те, що вони не здатні керувати сім'єю. Звичка провадити недбале, вільне життя дається взнаки і в сім'ї. Вони майже не володіють своїми емоціями, запальні, нетерплячі, вередливі. Коли такі люди приймають Благую вістку, то вважають, що мають право на допомогу від своїх більш заможних братів; якщо ж їхні надії не справджуються, вони нарікають на Церкву, звинувачуючи всіх у тому, що вони є віруючими лише на словах. Хто в цьому разі повинен постраждати? Чи має страждати справа Божа, а церковна скарбниця міліти, бо потрібно утримувати великі й бідні родини? Ні, звичайно. Страждати мусять самі батьки. Прийнявши істину про суботу, вони, як правило, не матимуть більших нестатків, ніж мали досі¹⁰.

Що може гальмувати місійну діяльність? Посилаючи місіонерів у далекі країни, обирайте таких людей, які вміють ошадно господарювати, не мають великих сімей і, усвідомлюючи, що часу, в який необхідно виконати велику роботу, є обмаль, не наповнюватимуть своїх осель дітьми, а залишатимуться, наскільки це можливо, вільними від усього, що може відвернути їхню увагу від великої справи. Дружина, котра присвятила себе цій місії, може вільно працювати над її реалізацією поруч зі своїм чоловіком, здатна зробити не менше, ніж він. Бог благословив жінку талантами, щоб вона використовувала їх для Божої слави, приводячи багатьох синів і дочок до Бога; однак багато тих, котрі могли би бути добрими працівниками, перебувають удома, доглядаючи за власними дітьми.

Ми маємо потребу в місіонерах, які були б такими в повному розумінні цього слова; які відмовляються від егоїстичних інтересів і роблять Божу справу головною метою свого життя; які працюють лише для Бога і завжди готові йти туди, куди Він пошле їх виконувати будь-яку роботу, щоб ознайомити людей з істиною. Місіонерські поля мають потребу в чоловіках, дружини котрих люблять і бояться Бога і які можуть допомагати їм у місіонерській діяльності. Багато сімейних людей виходять на працю, але повністю не віддаються їй. Їхні душі роздвоєні. Дружина та діти відволікають їх від праці, а тому часто вони відмовляються від місіонерських полів, оскільки вважають, що мають перебувати біля свого дому¹¹.

¹ Рев'ю енд Геральд, 24 червня 1890 р.

² Свідчення для Церкви, т. 2, с. 380.

³ Рев'ю енд Геральд, 25 жовтня 1892 р.

⁴ Рев'ю енд Геральд, 24 червня 1890 р.

⁵ Урочистий заклик, с. 110, 111.

⁶ Свідчення для Церкви, т.5, с. 323, 324.

⁷ Лист 107, 1898 р.

⁸ Свідчення для Церкви, т. 2, с. 380.

⁹ Урочистий заклик, с. 103.

¹⁰ Свідчення для Церкви, т. 1, с. 273.

¹¹ Рев'ю енд Геральд, 8 грудня 1885 р.

Турбота про дітей, які перебувають у злиднях

Осиротілі діти. Не один батько, який помер у вірі, що спирається на вічну Божу обітницю, залишив дорогих йому людей з цілковитою впевненістю, що Господь потурбується про них. Як же Господь піклується про тих, що зазнали тяжкої втрати? Він не творить чудес, посилаючи їм манну з Небес, і не наказує крукам годувати їх; але Він творить диво в людських серцях, усуваючи з душі егоїзм і відкриваючи джерела доброти й щедрості. Він випробовує любов тих, котрі називають себе Його послідовниками, довіряючи їхній милості та ласці нещасних і осиротілих.

Нехай ті, що мають Божу любов, відкриють свої серця й оселі, приймаючи таких дітей. Існує велике поле корисної діяльності для всіх, хто бажає працювати для Господа, піклуючись про дітей і молодь, позбавлену батьківської опіки й ніжного впливу християнської родини. Багато хто з них успадкував лихі риси харак-

теру, і якщо вони не отримають належного виховання, то потраплять до товариства, яке призведе до розпуску і злочинів. Таким дітям слід створювати сприятливі умови для формування позитивних рис характеру. Нехай вони стануть дітьми Божими¹.

Обов'язок Церкви. Діти, які залишилися без батьків і матерів, доручаються Церкві. Христос звертається до Своїх послідовників: *«Прийміть цих бідних дітей, виховуйте їх для Мене і отримаєте свою нагороду»*. Я бачила, що в таких ситуаціях виявляється багато самолюбства. Деякі, не вбачаючи особистої користі в усиновленні сиріт, відвертаються і кажуть: «Ні!» Їх, мабуть, не цікавить і не турбує, спасуться ці діти чи загинуть. Вони вважають, що це не їхня справа, і повторюють слова Каїна: *«Хіба я сторож своєму братові?»* Такі люди не бажають ускладнювати собі життя і чимось жертвувати задля сиріт, а тому байдуже штовхають їх в обійми світу, котрий інколи з більшим бажанням приймає їх, аніж так звані християни. Дня Господнього дадуть Йому відповідь люди, яким Небо давало змогу спасти сиріт, але вони знаходили виправдання своєму небажанню творити добро, оскільки не бачили в цьому жодної користі для себе. Мені було показано, що до тих, які відмовляються від нагоди чинити добро, будуть звернуті слова Ісуса: *«Як ви не зробили одному з цих менших, то не зробили Мені»* (Матв.25:45). Прочитайте, будь ласка, текст Ісаї 58:5-11².

Звернення до бездітних пар. Ті, котрі не мають власних дітей, повинні навчитися любити і піклуватися про чужих. Можливо, вони не придатні до праці на місіонерському полі, у чужих країнах, зате можуть бути покликані виконувати роботу в тій місцевості, де проживають. Замість того, щоб приділяти занадто багато уваги домашнім тваринам, щедро даруючи любов безсловесним істотам, використовуйте свій талант для людей, які

успадкують Небеса і уникнуть пекла. Зосереджуйте увагу на дітях, характери яких можете виліпити й сформувати за подобою Божою. Віддайте свою любов безпритульним малюкам, які перебувають поруч з вами. Не зачиняйте дверей своїх сердець перед членами людської сім'ї, а замислюйтеся над тим, скількох знедолених дітей можете виховати в науці й напучуванні Господньому. Роботи багато для всіх, хто бажає працювати. Через християнські діла милосердя Церква може придбати чимало нових членів і збагатитися духовно. Спасіння безпритульних і осиротілих дітей — справа кожного³.

Якщо ви не маєте дітей, а Бог зробив вас управителями коштів, прихиліться серцем до дітей, що потребують любові, догляду, ласки й матеріальної допомоги, і будете набагато щасливішими. Завжди існуватиме потреба в людині, котра замінить місце батька й матері для тих дітей, які залишилися без батьківської опіки й ласки, ніжної материнської любові, зазнають розтлінного впливу сучасного суспільства. Навчіться дарувати їм любов, співчуття і ніжність. Якщо визнаєте, що маєте Небесного Отця, Котрий, як сподівається, піклуватиметься про вас і колись забере в оселі, приготовлені для вас, то маєте усвідомити: на вас покладена серйозна відповідальність — стати друзями самотнім, батьками сиротам, допомагати вдовам і приносити користь людям у цьому світі⁴.

Чи повинні дружини служителів усиновлювати дітей? Часто ставлять запитання: чи дружина служителя повинна усиновлювати немовлят? Відповідаю: якщо вона не має схильності або не готова брати участі в місіонерській праці за межами свого дому, а вбачає свій обов'язок у тому, щоб прийняти сиріт і піклуватися про них, то вона зробить добре діло. Але нехай насамперед бере тих дітей-сиріт, батьки яких дотримувалися суботи. Бог благословить чоловіків і жінок, якщо вони від щирого серця приймуть

у свій дім осиротілих дітей. Якщо ж дружина служителя не може сама взяти участь у вихованні інших, то нехай присвятить свої сили Богові як працівниця-християнка. Радимо їй бути вірною помічницею своєму чоловікові, працюючи разом з ним, удосконалюючи свій інтелект і допомагаючи проповідувати Істину. Дорога відкрита для всіх смиренних, посвячених жінок, звеличених благодаттю Христа; відвідуйте тих, що потребують допомоги, несіть світло розчарованим душам. Підбадьорюйте засмучених, молячись разом з ними і вказуючи їм на Христа. Такі християни не повинні присвячувати свій час і сили дитині, бо це потребує постійної опіки й уваги. Не зв'яжуйте добровільно свої руки⁵.

Відчиніть двері своїх осель для сиріт і самотніх. Якщо у вас є така змога, прийміть у свій дім безпритульних. Нехай кожний буде готовий зробити свій внесок у цю справу. Господь сказав Петрові: «*Паси Моїх ягнят*» (Івана 21:15). Це повеління стосується і нас; а відчиняючи свої оселі для сиріт, ми виконуємо Його волю. Нехай же Ісус не розчарується в нас.

Прийміть цих дітей і представте їх Богові як запашний дар. Просіть Його благословити їх, а потім формуйте їх за подобою Христа. Чи прийме наш народ цей святий обов'язок?⁶

Випробовування для Божого народу. Кілька років тому мені було показано, що Божий народ буде випробуваний у тому, наскільки він піклується про безпритульних, тому що багато людей залишаться без житла через свою вірність Істині. Протистояння й переслідування призведуть до того, що віруючі втратять свої домівки, тому всі, хто матиме житло, повинні будуть широко відчинити двері для тих, хто залишився без даху над головою. Мені нещодавно було показано, що Бог особливим чином випробовує Свій народ. Христос «*збіднів задля нас, щоб ми збагатилися Його убогістю*» (2Кор. 8:9). Він пожертвував

Собою, щоб приготувати оселю для тих, які залишаються в цьому світі чужинцями й приходьками, але бажають кращої країни, небесної⁷.

¹ Свідчення для Церкви, т. 6, с. 281, 282.

² Там же, т. 2, с. 33.

³ Рукопис 38, 1895 р.

⁴ Свідчення для Церкви, т. 2, с. 329.

⁵ Там же, т. 6, с. 285.

⁶ Там же, с. 284. Для більш повного ознайомлення з цією темою читайте «Служіння добродію».

⁷ Там же, т. 2, с. 27, 28.

Впадщина дітям від батьків

Закон спадковості. Фізичний і духовний стан батьків передається їхньому потомству. Цьому питанню не приділяється належної уваги. Якщо батьки мають шкідливі звички, що суперечать фізичним законам, то наслідки цього відчуватимуть не лише вони, а й майбутні покоління... Фізична, духовна й моральна культура людини дає змогу кожному співпрацювати з Христом. Чимало залежить від батьків. Раджу їм замислитися над тим, чи будуть діти, яких вони приведуть на світ, благословенням, чи прокляттям¹.

Чим благородніші прагнення батьків, чим вищі їхні розумові й духовні здібності, чим кращий фізичний стан, тим багатшим буде життєвий досвід, який вони передадуть дітям. Удосконалюючи все найкраще, що в них є, батьки справляють вплив на формування суспільства й духовне піднесення майбутніх поколінь².

На превеликий жаль, багато батьків є неосвіченими. Ті, кому доручено піклуватися про Божий набуток — душі й

тіла дітей, створених за Його подобою, мали б зводити бар'єри, які захищали б дітей від розпусти цього світу, яка руйнує фізичне й моральне здоров'я тисяч людей. Якби вдалося встановити справжню причину багатьох сучасних злочинів, то виявилось б, що це неосвіченість батьків і матерів, які байдуже ставляться до цих речей. Така не-обізнаність призводить до жалюгідних наслідків. У жертву приносяться здоров'я і щастя. Батьки, якщо не можете дати своїм дітям виховання, яке Бог зобов'язав вас дати їм за допомогою повчань і прикладу, то ви повинні будете відповідати перед Ним за наслідки. Ці наслідки відчують на собі не лише ваші діти, а й наступні покоління. Як один будяк, залишений на полі, породжує сотні подібних собі, так і гріхи, що є наслідком вашої недбалості, погублять усіх, хто опиниться у сфері їхнього впливу³.

Лихі наслідки нестриманості даються взнаки в наступних поколіннях. Життя в розкошах, вживання алкоголю шкідливо впливає на кров, розпалює пристрасті, викликає різні захворювання. Проте зло на цьому не закінчується. Батьки передають хвороби дітям у спадщину. Як правило, кожний нестриманий чоловік передає своїм дітям у спадок лихі нахили і тілесні недуги, які переносяться хворобливою, зіпсованою кров'ю. Розпуста, хвороба і розумова нерозвиненість, як гіркий спадок, передаються від батька до сина, від покоління до покоління, завдаючи мук і страждань у світі. І це призводить до не менш руйнівних наслідків, ніж отримані від гріхопадіння... І все ж чоловіки й жінки теперішнього покоління, не думаючи і не турбуючись ні про що, потурають власній нестриманості, вдаючись до пияцтва та надмірностей, і, таким чином, залишають як спадок для наступного покоління хвороби, недоумство та аморальність⁴.

Існує причина, що потребує особливої уваги і терпіння. Батьки й матері можуть спостерігати у своїх дітях влас-

ний характер. Часто для них принизливо побачити свої недосконалості, відтворені у власних синах і доньках. Намагаючись стримати і виправити у своїх дітях успадковані ними нахили до гріха, батьки повинні запастися терпінням, бути наполегливими, любити подвійною мірою⁵.

Коли в дитини виявляються недобрі успадковані риси, то чи повинні батьки лютувати з приводу того, що в потомстві знайшли відтворення їхні пороки? Ні, і ще раз ні! Тому нехай батьки уважно стежать за собою, остерігаючись будь-якої грубості й різкості, щоб пізніше ці пороки не виявилися в їхніх дітях⁶.

Виявляйте лагідність і доброту Христа щодо норовливих дітей. Пам'ятайте, що свою впертість вони дістали від батька й матері. Тому будьте вибачливі до дітей, які успадкували ваші риси характеру⁷.

Батьки, повністю покладайтеся на силу Христа, виправляючи порочні нахили, котрі передалися вашим дітям⁸.

Батьки й матері, будьте терплячі! Часто ваша праця ускладнюється через недбалість у минулому. Але Бог дасть вам сили, якщо ви будете вірити Йому. Поводьтеся зі своїми дітьми мудро і делікатно⁹.

¹ Рукопис 3, 1897 р.

² Служіння зцілення, с. 371.

³ Рукопис 58, 1899 р.

⁴ Свідчення для Церкви, т. 4, с. 30, 31.

⁵ Рев'ю енд Геральд, 30 серпня 1881 р.

⁶ Ознаки часу. 2 вересня 1901 р.

⁷ Рукопис 142, 1898 р.

⁸ Рукопис 79, 1901 р.

⁹ Рукопис 80, 1901 р.

Частина VIII

Вім'я, що має успіх

Освященне коло сім'ї

Святість сімейного кола. Кожна сім'я оточена священним колом, яке необхідно оберігати від втручання інших людей. Чоловік і дружина повинні бути один для одного всім. Нехай дружина й чоловік не мають якихось секретів одне від одного і водночас не діляться своїми таємницями з іншими людьми. Серце дружини — своєрідна могила, в якій поховані всі вади її чоловіка, це саме стосується і чоловіка. Ніколи жодна зі сторін не повинна дозволяти собі жартів, які могли б зачепити почуття іншого. Як чоловік, так і дружина не повинні ані жартома, ані заради забави скаржитися одне на одного перед сторонніми людьми; часті повторення нерозумного і, на перший погляд, невинного глузування, принесе для обох неприємності, а інколи й відчуженість. Мені було показано, що навколо кожної сім'ї має знаходитися священний щит¹.

Сімейне коло — це священне місце, символ Небес, дзеркало, у якому слід бачити своє відображення. Ми можемо мати друзів і знайомих, проте вони не повинні втручатися в наше сімейне життя. Подружжя має бути переконаним

у тому, що вони повністю належать одне одному; це переконання приносить свободу, спокій і довір'я².

Наш слух і очі повинні бути освяченими. Нехай усі члени сімейного кола моляться про те, щоби Бог освятив їхню мову, слух, зір, органи почуттів. При зустрічі зі злом ми можемо протистояти йому. Христос зробив можливим те, щоб людський характер поширював пахощі на добро... Як багато таких, що ганьблять Христа і неправильно представляють Його характер у сімейному колі! Як багато тих, котрі не мають терпіння, витримки, прощення і справжньої любові! Багато хто має свої уподобання й антипатії до чогось і вважає себе вільним виявляти свій порочний характер замість того, щоб відображати волю, вчинки і характер Христа. Життя Ісуса було життям доброти й любові. Чи змінюємося ми за Його Божественною природою?³

Єдність, любов, мир. Нехай батьки й матері урочисто пообіцяють Богові, Котрого, згідно з їхніми словами, вони люблять і слухаються, що за допомогою Його благодаті житимуть у злагоді і що в їхньому житті та характері виявлятиметься дух, який вони бажають бачити у своїх дітях⁴.

Батьки, стежте за тим, аби дух незгоди не закрався у вашу сім'ю, бо це один із засобів, які використовує сатана, по-своєму впливаючи на характер. Якщо батьки прагнуть зберегти єдність у родині, запроваджуючи в життя принципи, якими керувався у Своему житті Христос, суперечності зникнуть, запанує єдність і любов. Як батьки, так і діти приймуть дар Святого Духа⁵.

І чоловік, і жінка повинні пам'ятати, що життя має досить проблем, аби ускладнювати його ще й суперечками. При існуванні навіть невеликих розбіжностей ви запрошуєте сатану до свого дому. Діти відчують дух незгоди навіть у дріб'язкових справах. Сили зла виконують свою руйнівну роботу, спонукаючи батьків і дітей бути невірними Богові⁶. Хоч у сімейному житті можуть виникати

труднощі, чоловік і дружина повинні зберігати у своїх душах любов до Бога. Нехай батько поважає матір своїх дітей, виявляючи до неї доброту, ніжність та співчуття⁷.

Таємниця єдності сім'ї. Причиною незгоди і відсутності єдності в родині і в Церкві є розділення з Христом. Наблизитися до Христа — означає наблизитися одне до одного. Таємниця справжньої єдності в Церкві й сім'ї полягає не в дипломатії, не в управлінні, не в надлюдських зусиллях, спрямованих на подолання труднощів, якими б великими вони не були, а в єдності з Христом. Уявіть собі велике коло, від країв до центру якого сходиться багато ліній. Чим ближче ці лінії до центру, тим ближче вони одна до одної. Так трапляється і в християнському житті. Чим більше ми наближаємося до Христа, тим ближче стаємо один до одного. Бог прославлений тоді, коли Його народ діє дружно і злагоджено⁸.

Допомагайте одне одному. Сімейний союз — це священне товариство, кожний член якого бере на себе частину роботи, допомагаючи іншому. Сімейна справа повинна йти злагоджено, подібно до того як функціонують різноманітні частини добре відрегульованого механізму⁹.

Кожний член сім'ї має зрозуміти, що на ньому особисто лежить відповідальність за підтримання за тишку, порядку та організованості в сім'ї. Нехай ніхто не перешкоджає роботі іншого. Усі разом ми беремо участь у добрій справі, взаємній підтримці, виявляючи доброту, витримку, терпіння; лагідний, спокійний тон у розмові допоможе уникнути непорозумінь; кожний повинен робити все, що в його силах, аби полегшити життєвий тягар матері...

Нехай кожний член сім'ї зрозуміє ту роль, яка відводиться йому в злагодженій сімейній діяльності. Усі, починаючи від шестирічної дитини, мають знати, що від них вимагається нести свою частину сімейних обов'язків¹⁰.

Рішення. Я повинен зростати в благодаті як удома, так і всюди, де перебуватиму, щоб усі мої вчинки відзначалися моральною силою. Удома я повинен бути уважним, контролюючи свої слова й вчинки, спостерігаючи за своїм духом. Я повинен знаходити час для розвитку власної культури, виховувати себе на принципах правди. Я хочу стати прикладом для інших. Я повинен роздумувати над Словом Божим удень і вночі, втілюючи Боже вчення у своє повсякденне життя. Меч духовний, котрим є Слово Боже, — єдина зброя, якою я можу безпечно користуватися¹¹.

¹ Рукопис 1, 1855 р.

² Лист 17, 1895 р.

³ Рукопис 18, 1891 р.

⁴ Рукопис 38, 1895 р.

⁵ Рукопис 53, 1912 р.

⁶ Лист 133, 1904 р.

⁷ Лист 198, 1901 р.

⁸ Лист 49, 1904 р.

⁹ Рукопис 129, 1903 р.

¹⁰ Свідчення для Церкви, т. 2, с. 699, 700.

¹¹ Рукопис 13, 1891 р.

Перша школа дитини

Первісний Божий план виховання. Чільне місце в системі виховання, установлений в Едемі, посідає сім'я. Адам був «сином Божим» (Луки 3:38), і діти Всевишнього отримували науку від свого Отця. Це була сімейна школа у справжньому значенні цього слова.

У Божественному плані виховання, пристосованому після гріхопадіння до тих умов, в які потрапила людина, Христос є Посланцем Отця; Він з'єднує людину з Богом — великим Учителем людства. Він постановив, щоб чоловіки й жінки були Його представниками на Землі. Сім'я стає школою, а батьки — вчителями¹.

За часів патріархів виховання зосереджувалося в межах сім'ї. У запроваджених таким чином школах Бог подбав про найсприятливіші умови для розвитку характеру. Люди, перебуваючи під Його керівництвом, і надалі дотримувалися плану життя, установленого Ним на початку. Ті, що відступили від Бога, будували собі міста і, оселившись у них, насолоджувалися тією пишністю, розкошами і пороками, які й сьогодні роблять сучасні міста одночасно гордістю й прокляттям для світу. Але люди, які непохитно

дотримувалися Божих принципів життя, жили серед полів і гір. Вони обробляли землю й випасали отари. Їхнє вільне життя давало їм змогу працювати, роздумувати, вчитися від Бога, навчаючи власних дітей Його ділам і шляхам. Бог бажав запровадити такий метод виховання в Ізраїлі.

У повсякденному житті сім'я була школою і Церквою, а батьки — вчителями як у релігійних, так і світських питаннях².

Сімейне коло — це школа. У Своїй мудрості Господь постановив, щоб сім'я була найважливішим засобом виховання.

Виховання дитини починається в родині. Це її найперша школа. Тут за допомогою батьків — перших наставників — дитина засвоює уроки, якими керуватиметься впродовж усього життя — уроки поваги, послуху, шанобливості й самовладання. Виховний вплив сім'ї — це вирішальна сила на добро або на зло. У багатьох відношеннях цей вплив дається взнаки тихо й поступово, але, використаний у правильному напрямі, стає могутньою силою на користь істини та праведності. Дитину, не виховану належним чином у сім'ї, виховає сатана за допомогою власних методів. Тож наскільки важливою є роль сім'ї як школи виховання³.

Дивіться на родинне коло як на школу виховання, в якій ви готуєте своїх дітей до виконання обов'язків у сім'ї, суспільстві й Церкві⁴.

Домашнє виховання має першочергове значення. Сумний факт, який повсюдно визнають і з приводу якого жалкують: домашнє виховання та освіта молоді занедбані в наш час⁵.

Немає важливішої галузі діяльності, ніж та, що доручена засновникам і охоронцям родини. Жодна справа, довірена людям, не приховує в собі таких серйозних і далекосяжних наслідків, як справа батьків і матерів.

Саме молодь і діти сьогоднішнього дня визначають, яким буде майбутнє суспільства, а якими стануть діти, — залежить від сім'ї. Відсутність належного домашнього виховання є головною причиною хвороб, страждань і злочинності — прокляття людства.

Якби родинне життя було чистим і правильним, якби діти, що вступають у життя, звільняючись від батьківської опіки, були готовими зустрітися з нелегкими життєвими обов'язками і труднощами, то яка зміна відбулася б у світі!⁶

Усе інше — справа другорядна. Кожна дитина, народжена на світ, — це власність Ісуса Христа, тому словом і прикладом її слід виховувати в послухові й любові до Бога; проте більшість батьків нехтують цією довіреною їм Богом справою. Виховувати й навчати дітей, як знайти й полюбити Христа, потрібно вже тоді, коли в них з'являються перші проблески свідомості. Нехай батьки докладають усіх зусиль, не забуваючи про формування сприйнятливого дитячого розуму. Все інше в домашньому житті — другорядне щодо чітко визначеного обов'язку, покладеного на батьків Богом, — виховувати своїх дітей у науці Господній⁷.

Батьки не повинні дозволяти, щоб ділові справи, світські звичаї й принципи, а також мода опанували ними такою мірою, що вони забули би про виховання своїх дітей з раннього дитинства, бо це з роками дасться взнаки⁸.

Єдина серйозна причина, чому сьогодні у світі так багато зла, полягає в тому, що батьки думають про що завгодно, тільки не про найголовніше, а саме: як, виявляючи терпіння й доброту, навчити дітей бачити шлях Господній. Якщо б завіса була відсунута, ми побачили б, як багато дітей збилися на манівці через те, що батьки нехтували цією справою, позбавляючи дітей доброго впливу. Батьки, чи можете ви допустити таке? Жодна справа не повинна бути для вас настільки важливою, аби перешкодити при-

святити дітям увесь час, навчити їх розуміти, що означає бути слухняними Господеві, повністю довіряючи Йому... Що ж ви пожнете у винагороду за свої зусилля?

Ви вмієте утримувати своїх дітей біля себе, і вони охоче співпрацюватимуть з вами в усьому, що ви їм запропонуєте. Ви самі переконаєтеся, наскільки легшою стане ваша праця⁹.

Батьки — призначені Богом учителі в домашній школі. Батьки — у прямому значенні слова вчителі, яких призначив Бог, і, подібно до Авраама, вони покликані навчати своїх дітей ходити шляхом Господнім. Старанно вивчайте Писання, щоб знати шлях Господній, та навчайте цього членів своєї сім'ї. Михей писав: «*Чого жадає від тебе Господь, — нічого, а тільки чинити правосуддя, — милосердя любити і з твоїм Богом ходити сумирно*» (Михея 6:8). Щоби бути вчителями, батьки самі повинні вчитися, постійно приймаючи світло Божих істин, і з допомогою повчань і прикладів виховувати своїх дітей у цьому дорогоцінному світі¹⁰.

На підставі світла, яке я отримала від Бога, мені відомо, що чоловік і дружина покликані бути водночас домашніми служителями, лікарями, нянями і вчителями, з'єднуючи дітей із собою і з Богом, навчаючи їх уникати звичок, котрі якимось чином могли б протидіяти впливові Божому, а піклуватися про кожну частину свого організму¹¹. Перевага у справі виховання дітей завжди належить матері; у той час як серйозна й важлива відповідальність покладена на батька, мати, завдяки своєму постійному спілкуванню з дітьми, особливо в їхньому молодому віці, має бути особливим наставником і товаришем. Вона старанно привчає їх до чистоти й порядку, впливає на формування в них правильних звичок і смаків; виховує їх працьовитими, корисними людьми, котрі вміють покладатися на власні сили, щоб

вони жили, працювали й поводитися так, ніби завжди перебувають перед Божими очима¹².

Старші сестри можуть також справляти сильний вплив на молодших членів сім'ї. Молодші, дивлячись на приклад старших, намагатимуться наслідувати їх; принцип наслідування ефективніший, ніж часте повторювання повчань... Найстарша донька має усвідомити, що її християнським обов'язком є допомагати матері нести її численні нелегкі обов'язки¹³.

Раджу батькам більше вільного часу проводити вдома. За допомогою повчань і прикладу вони повинні навчити своїх дітей любити й боятися Бога, бути інтелігентними, товариськими, люблячими; прищеплювати їм працьовитість, ощадливість і самовідданість. Батьки, виявляючи до дітей любов, співчуття й підтримку, можуть зробити свою домівку безпечним і бажаним сховищем від багатьох спокус, що є у світі¹⁴.

Приготування до церковної школи. У домашній школі наші хлопчики й дівчатка готуються до відвідування церковної школи. Нехай батьки постійно пам'ятають про це і як домашні вчителі присвячують усі свої сили Богові, виконуючи високу і святую місію. Старанне, сумлінне домашнє виховання — найкраща підготовка, яку діти отримують для шкільного життя¹⁵.

Божі повеління — на першому місці. Ми маємо біблійні правила як для батьків, так і для дітей — високе й святе мірило, від якого не повинно бути жодних відхилень. Божі повеління повинні стояти на першому місці. Нехай батько й мати відкривають Слово Боже перед Тим, Хто випробовує всі серця, і щиро просять дати їм розуміння Божих слів¹⁶.

Навчайте своїх дітей любити Істину, тому що, освячуючись нею, вони мають змогу встояти під час великої перевірки. Незабаром з'ясується, чи гідні вони прийняти

високу місію і стати членами царської родини, дітьми Небесного Царя¹⁷.

Готуйтеся до майбутньої боротьби. Сатана збирає своє воїнство. Чи готові ми до тяжкої боротьби, що попереду? Чи готуємо ми своїх дітей до цієї великої кризи? Чи приготували себе і свої сім'ї, розуміючи, які позиції займають наші супротивники і якими є їхні методи ведення війни? Чи виховують наші діти в собі рішучість, аби бути твердими й непохитними у своїх принципах і обов'язках? Я молюся, щоб усі ми могли розрізнати ознаки часу й приготувати себе і своїх дітей так, щоб під час конфлікту Бог був нашим сховищем і захистом¹⁸.

¹ Виховання, с. 33, 34.

² Там же, с. 41.

³ Поради вчителям, батькам і студентам, с. 107.

⁴ Ознаки часу, 10 вересня 1894 р.

⁵ Рев'ю енд Геральд, 30 серпня 1881 р.

⁶ Служіння зцілення, с. 351.

⁷ Рукопис 126, 1896 р.

⁸ Ознаки часу, 17 вересня 1894 р.

⁹ Рукопис 53, 1912 р.

¹⁰ Християнська стриманість і біблійна гігієна, с. 145.

¹¹ Рукопис 100, 1902 р.

¹² Пасифік Хелс Джорнал, січень 1890 р.

¹³ Свідчення для Церкви, т. 3, с. 337.

¹⁴ Основи християнського виховання, с. 65.

¹⁵ Поради вчителям, батькам і студентам, с. 150.

¹⁶ Рев'ю енд Геральд, 15 вересня 1891 р.

¹⁷ Ознаки часу, 10 вересня 1894 р.

¹⁸ Рев'ю енд Геральд, 23 квітня 1889 р.

Справа, яку не можна перепоручити

Батьківські обов'язки ніхто інший виконати не може. Батьки, на вас покладена відповідальність, якої більше ніхто не може взяти на себе. Поки ви живі, доти відповідаєте перед Богом за те, чи йдете Його шляхом... Батьки, котрі роблять Слово Боже своїм дороговказом і розуміють, наскільки формування характерів їхніх дітей залежить від них, як батьків, будуть прикладом, який їхні діти можуть щасливо наслідувати¹.

Батьки й матері відповідальні за здоров'я, фізичний розвиток і формування характеру своїх дітей. На вас, як батьків, покладається обов'язок співпрацювати з Господом для виховання у дітей здорових принципів².

На жаль, чимало батьків відмовляються від покладеної на них Богом відповідальності за виховання своїх дітей і бажають, щоб цей обов'язок виконували інші люди. Вони хочуть, щоб інші працювали для їхніх дітей і звільнили їх від усіх проблем, пов'язаних з вихованням³.

Хто сьогодні проливає сльози через норавливість власних дітей, має звинувачувати в цьому лише себе. Нехай такі батьки зазирнуть у свою Біблію і подивляться, що Бог наказує їм робити як батькам і опікунам. Нехай візьмуться за виконання своїх давно занедбаних обов'язків. Необхідно впокорити себе і покаятися перед Богом за те, що нехтували Його вказівками щодо виховання дітей. Вони повинні змінити свою лінію поведінки і чітко, старанно дотримуватися біблійної постанови як дороговказу і поради⁴.

Ці обов'язки не можуть бути покладені лише на Церкву. О, якби молодь і діти віддали свої серця Христові! Проте батьки не повинні перекладати цю роботу лише на Церкву⁵.

Відповідальність за виховання дітей не перекладайте на служителя. Ви обтяжуєте обов'язками пастора і вважаєте, що він відповідальний за душі ваших дітей, але не усвідомлюєте власної відповідальності як батьків і наставників...

Ваші сини і дочки наслідують ваш приклад, бачать відсутність у вас принципівості, а ви розраховуєте на те, що служитель заповнить прогалини виховання, котре ви занедбали, і звершить диво, виховавши ваших дітей доброчесними і побожними. Пастор робить для церкви все, що в його силах, сумлінно й лагідно навчаючи, терпляче виправляючи та ревно молячись за спасіння душ. І якщо все це виявляється марним, батьки й матері нерідко починають звинувачувати пастора в тому, що їхні діти залишаються ненаверненими, тоді як причина може критися в їхній власній недбалості. Відповідальність покладена на батьків; чи візьмуться вони за справу, яку Бог доручив їм, і чи сумлінно виконуватимуть її? Чи йтимуть вони вперед, до Небес, виявляючи смирення, терпіння і наполегливість, аби досягти високого рівня самим і допомогти в цьому дітям?⁶

Скільки батьків і матерів перекладають свої обов'язки на інших! Як багато ще таких, котрі вважають, що цей тягар мусить взяти на себе пастор — потурбуватися, аби їхні діти навернулися і щоб печатка Божа була на них⁷.

Це не під силу і суботній школі. Батьки покликані допомагати своїм дітям отримувати знання для майбутнього життя. Але з деяких причин багатьом батькам не подобається знайомити своїх дітей з релігійними принципами. Вони залишають за ними право отримувати знання щодо своєї відповідальності перед Богом у суботній школі — знання, котрі самі повинні були б їм дати. Такі батьки мають зрозуміти, що Бог бажає, аби вони самі виховували, виправляли і навчали власних дітей, завжди нагадуючи їм про те, що формують свої характери для теперішнього і прийдешнього життя⁸.

Не покладайтеся на вчителів суботньої школи, аби замість вас навчали ваших дітей, як їм слід поводитися. Суботня школа — велике благословення; вона може допомогти у вашій праці, проте ніколи не замінить вас. На всіх батьків і матерів Бог поклав обов'язок привести своїх дітей до Ісуса, навчаючи їх, як потрібно молитися і вірити в Слово Боже.

Виховуючи своїх дітей, не приховуйте від них великих біблійних істин, розраховуючи на те, що суботня школа або проповідник зроблять це замість вас. Біблія — священна і велична Книга, але її треба відкривати щодня і старанно досліджувати. Істини Слова Божого повинні справляти свій вплив навіть на дрібниці нашого життя, які видаються малозначущими. Якщо поставитися до них з належною увагою, вони осяють буденне життя, сприятимуть послуху та формуванню добрих рис характеру⁹.

¹ Лист 356, 1907 р.

² Рукопис 126, 1897 р.

³ Рев'ю енд Геральд, 25 жовтня 1892 р.

⁴ Рукопис 57, 1897 р.

⁵ Ознаки часу, 13 серпня 1896 р.

⁶ Свідчення для Церкви, т. 5, с. 494, 495.

⁷ Рев'ю енд Геральд, 21 травня 1895 р.

⁸ Рев'ю енд Геральд, 6 червня 1899 р.

⁹ Рукопис 5, 1896 р.

Товариські стосунки в сім'ї

Батьки повинні ближче познайомитися зі своїми дітьми. Деякі батьки не розуміють власних дітей і не знають їх по-справжньому. Часто між батьками й дітьми існує велика відстань. Коли би батьки намагалися зрозуміти почуття дітей і дізналися, що в них на серці, то це справило б на них благотворний вплив¹.

Нехай батько і мати діють разом, з повним взаєморозумінням. Раджу їм потоваришувати зі своїми дітьми².

Шукайте найкращі, найефективніші методи, щоб завоювати довір'я і любов дітей, провадити їх правильним шляхом. Випромінюйте світло любові на членів своєї сім'ї³.

Підтримка і похвала. Малюки люблять товариство і рідко почувають себе добре на самоті. Вони прагнуть співчуття і теплоти, вважають, що все радісне буде приємним і для матері, а тому цілком природно, що з усіма своїми маленькими радощами і прикрощами звер-

таються саме до неї. Мати не повинна ранили їхні чутливі серця байдужим ставленням до того, що видається їй дріб'язковим, але для дітей має велике значення. Її співчуття і схвалення є надзвичайно цінними. Лагідний погляд свідчить про її прихильність, слова підбадьорення або похвали будуть немов сонячне світло в їхніх серцях, роблячи їх щасливими на цілий день⁴.

Батьки — довірені особи своїх дітей. Батьки, заохочуйте дітей до того, щоб вони довіряли вам, ділилися з вами сердечними переживаннями, маленькими щоденними неприємностями і прикрощами⁵.

Наставляйте їх у лагідному дусі, завойовуючи їхні серця. Це критичний час для дітей. На них може позначитися вплив, який загрожує віддалити їх від вас і якому ви повинні протидіяти. Станьте для них довіреними особами. Нехай вони розповідають вам про свої радощі й печалі⁶.

Діти могли б уникнути не одного лиха, якби перебували в тісніших стосунках зі своїми батьками. Заохочуйте дітей бути відвертими і щирими, приходити до вас із труднощами, шукати допомоги, коли вони сумніваються у правильності прийнятого рішення. Нехай вони викладають перед батьками справу так, як бачать її, і просять їхньої поради. Хто може краще помітити небезпеку, що загрожує дітям, і вказати на неї ліпше, ніж побожні батьки? Хто ще так зрозуміє особливості характеру їхніх дітей, як вони самі? Матері, котра від раннього дитинства спостерігає за розвитком своєї дитини, добре відомі її природні нахили, тому вона може дати найкращу пораду. Лише батьки можуть сказати, які риси характеру дітей необхідно стримувати і приборкувати⁷.

«Немає часу». «Не маю часу, — говорить батько, — не маю часу виховувати своїх дітей; не маю часу для участі в радісних сімейних заходах». У такому разі не слід було брати на себе відповідальність за сім'ю! Відмовляючи дітям

у часові, котрий по праву їм належить, ви позбавляєте їх виховання, яке вони повинні отримати від вас. Якщо ви маєте дітей, то разом з матір'ю повинні працювати над формуванням їхніх характерів⁸.

Чимало матерів скаржаться: «У мене немає часу бути зі своїми дітьми». Заради Христа, витрачайте менше часу на свій одяг і його прикрашання. Менше влаштовуйте та відвідуйте світських прийомів. Припиніть готувати нескінченну кількість різноманітних страв. Але ніколи, ніколи не нехтуйте своїми дітьми. Що є полова порівняно з пшеницею? Нехай ніщо не стоїть між вами і тим, що найкраще служить інтересам ваших дітей⁹.

Обтяжені незліченними турботами матері інколи усвідомлюють, що не можуть знайти часу терпляче наставляти своїх малюків, виявляючи до них любов і співчуття. Але пам'ятайте: якщо діти не знайдуть у родинному колі, у своїх батьків того, що задовольнило б їхнє прагнення, а саме: співчуття і спілкування, то шукатимуть інших джерел, де їхній розум і характер наражатимуться на небезпеку¹⁰.

Разом з дітьми у праці та розвагах. Присвячуйте кілька годин свого вільного часу дітям, беріть участь у їхніх заняттях і розвагах, завоюйте довір'я, шукайте їхньої дружби¹¹.

Нехай батьки присвячують вечори своїм сім'ям, відклавши турботи, забувши про непорозуміння і трудові клопоти дня, що проминув¹².

Порада відлюдкуватим, властолюбним батькам. Батьки та вчителі, які надто часто вдаються до наказів і диктаторства, не можуть через це налагодити дружніх стосунків зі своїми дітьми й учнями. Часто вони поведуться надто стримано, виявляють авторитет у такій холодній, неприємній формі, що це не може завоювати серцець їхніх дітей та учнів. Якби вони зблизилися з дітьми, дали їм

зрозуміти, що люблять їх, виявляли інтерес до всіх їхніх занять і навіть розваг, а нерідко самі уподібнювалися б до дітей, то зробили б їх щасливими та завоювали любов і довір'я. Це сприяло б тому, що діти глибоко шанували б і любили своїх батьків і вчителів¹³.

Лихі товариші — конкуренція сім'ї. Сатана і його воїнство докладають усіх зусиль, намагаючись приборкати розум дітей; тому до них потрібно ставитися зі щирістю, християнською ніжністю і любов'ю. Це допоможе впливати на них, і вони повністю довіряться вам. Створіть для дітей привабливу атмосферу сім'ї і свого товариства. Якщо ви це зробите, то в них не виникатиме особливого бажання спілкуватися з молодими приятелями... Через пануюче у світі зло існує необхідність обмежувати товариство дітей, тому раджу батькам з подвійними зусиллями завоювати дитячі серця, зробити їх щасливими¹⁴.

Батьки — друзі своїх дітей. Нехай між дітьми і батьками не виникне стіна холодності та потаємності. Батьки ближче познайомляться зі своїми дітьми, намагаючись зрозуміти їхні смаки, нахили, почуття і сердечні бажання.

Батьки, нехай ваші діти бачать, що ви любите їх і робите все можливе для їхнього щастя. Якщо ви чините так, тоді ваші вимушені обмеження матимуть для них набагато більшу вагу. Управляйте дітьми делікатно, виявляючи співчуття і пам'ятаючи слова Христа: «Ангели їхні на небесах завжди бачать лице Отця Мого небесного» (Матв. 18:10).

Якщо бажаєте, щоб ангели виконували для ваших дітей справу, доручену їм Богом, співпрацюйте з ними, виконуючи свою частину роботи. Діти, виховані під мудрим, люблячим керівництвом, у добрій родині, не матимуть бажання залишати свою домівку в пошуках задоволень і поганого спілкування. Зло не приваблюватиме їх. Дух, що панує в сім'ї, формуватиме їхні

характери; вони засвоюватимуть звички і принципи, які стануть надійним захистом від спокус у той час, коли діти залишать рідну домівку, аби зайняти належне місце у світі¹⁵.

¹ Свідчення для Церкви, т. 1, с. 396.

² Рукопис 45, 1912 р.

³ Рев'ю енд Геральд, 30 серпня 1881.

⁴ Служіння зцілення, с. 388.

⁵ Свідчення для Церкви, т. 1, с. 391.

⁶ Там же, с. 387.

⁷ Там же, с. 392.

⁸ Основи християнського виховання, с. 65, 66.

⁹ Ознаки часу, 3 квітня 1901 р.

¹⁰ Служіння зцілення, с. 389.

¹¹ Поради вчителям, батькам і студентам, с. 124.

¹² Християнська стриманість і біблійна гігієна, с. 65.

¹³ Свідчення для Церкви, т. 3, с. 134, 135.

¹⁴ Там же, т. 1, с. 387, 388.

¹⁵ Служіння зцілення, с. 394.

Безпека можлива завдаки любові

Сила служіння, спонукуваного любов'ю. Любов має чудову силу, бо вона Божественного походження. *«Лагідна відповідь приборкує гнів», «любов довготерпить, милосердствує... покриває багато гріхів» (Прим. 15:1; 1Кор. 13:4,7).* Якщо б ми засвоїли цю науку, то отримали б цілющу силу! Як змінилося б життя, а земля нагадувала б Небеса!

Цю дорогоцінну науку можна викласти так просто, що її зрозуміють навіть малі діти. Серце дитини ніжне і вразливе; і коли ми, дорослі, станемо, як діти, коли навчимося простоти, лагідності та ніжної любові Спасителя, то для нас не буде важкою справою впливати на серця малюків і навчати їх цілющого служіння любові¹.

За світською логікою, гроші — це сила; але з християнської точки зору, сила — це любов. Цей принцип поєднує в собі інтелектуальну й духовну енергію. Чиста любов володіє особливою здатністю чинити добро і не може робити нічого, крім добра... Вона може вберег-

ти від суперечностей і страждань, принести справжнє щастя. Багатство нерідко псує і губить людину; сила здатна завдати болю, але правда і доброта — це властивості чистої любові².

Любов — рослина, яку необхідно доглядати. Сімейне вогнище має бути місцем, де зосереджуються найчистіші, найвеличніші почуття. Мир, злагоду, любов і щастя наполегливо плекайте щодня, поки ці дорогоцінні якості не оселяться в серцях членів сім'ї. Рослину любові старанно вирощуйте, інакше вона загине. Плекайте кожний добрий принцип, якщо хочете, щоб він рясно квітнув у душі. Усе, що сатана насаджує в серці — ревності, заздрість, підозру, лихослів'я, нетерпеливість, упередженість, егоїзм, зажерливість і марнославаство, — необхідно викорінювати. Якщо залишити в душі ці пороки, вони принесуть плоди, опоганюючи багатьох людей. О, скільки людей вирощують отруйні рослини, що заважають душі, знищуючи дорогоцінні паростки любові!³

Згадайте своє дитинство. Не будьте завжди суворі зі своїми дітьми, забуваючи власне дитинство і те, що вони — просто діти. Не сподівайтесь, що ваші нащадки відразу стануть досконалими, не вимагайте від них поводитися, як дорослі. Через це ви втратите до них доступ, котрий могли б мати, якби ставилися інакше, і змусите їх відчинити двері шкідливому — усьому, що здатне отруїти молодий розум, перш ніж усвідомите, що їм загрожує небезпека...⁴

Батьки не повинні забувати своїх дитячих років, того, як вони прагнули співчуття і любові, та якими нещасними почували себе тоді, коли їх ганьбили і сердито лаяли. Краще згадати про те, якими були ваші почуття в дитинстві, подумки опуститися «до рівня дітей, щоб зрозуміти їхні потреби».

Діти прагнуть ніжних, підбадьорюючих слів. Як приємно для матері вимовляти ніжні, щирі слова; вони, як

сонячне проміння, наповнять теплом серця дітей, допомагаючи їм забути власні неприємності!⁵

Батьки, любіть своїх дітей! Любіть їх, коли вони ще зовсім маленькі, любіть у дитинстві, любіть у пору юності. Нехай ваше обличчя не буде похмурим, але завжди лагідним, привітним і доброзичливим⁶.

Створюйте для дітей сонячну атмосферу. Якщо діти чимось збентежені, їх треба заспокоїти. У період раннього дитинства і до змужнілості вони часто не отримують належної уваги. Матерям раджу так керувати своїми дітьми, щоб вони відчували себе частиною сім'ї. Нехай матір веде розмову зі своїми дітьми про їхні сподівання й труднощі. Нехай батьки пам'ятають, що в першу чергу вони покликані піклуватися про своїх дітей. Створюйте для них сонячну атмосферу; і тут найважливіша роль належить матері⁷.

Допомагайте дітям здобувати перемоги... Оточуйте їх атмосферою любові. Лише таким чином ви зможете приборкати їхню впертість⁸.

Діти потребують любові більше, ніж їжі. Багато матерів ганебно нехтують своїми дітьми, щоб зекономити час на пошиття сукні або непотрібне прикрашання одягу дітей. Коли діти втомлюються і насправді потребують батьківської опіки, їх залишають без уваги або дають чогось попоїсти. У цьому разі їжа їм не тільки не потрібна, а й може принести шкоду. Єдине, у чому вони мають потребу, — у ласкавих обіймах матері. Кожна мати повинна знаходити час на маленькі прояви ніжності, такі необхідні дітям у дитинстві. Таким чином мати з'єднує своє серце із серцями дітей. Вона для них стає тим, чим для нас є Бог⁹.

Задовольняйте розумні бажання. Завжди давайте своїм дітям зрозуміти, що любите їх і все робите задля їхнього добра, що ви зацікавлені в їхньому щасті. Задовольняйте їхні дріб'язкові бажання, але робіть це розумно¹⁰.

Маючи справу з дітьми, ніколи не керуйтеся у своїх вчинках поривами. Нехай авторитет і любов поєднуються разом. Плекайте і заохочуйте дітей до всього доброго, привабливого і, відкриваючи їм Христа, прищеплюйте прагнення до високих ідеалів. Відмовляючи дітям у тому, що шкідливе для них, покажіть їм водночас, що любите їх і бажаєте щастя. Чим складніший характер у дитини, тим більшу любов ви повинні виявляти до неї. Якщо дитина буде впевненою в тому, що ви бажаєте зробити її щасливою, любов зруйнує усі перепони між вами. Цим принципом керувався Спаситель, спілкуючись із людьми. Цей принцип повинен утверджуватися і в Церкві¹¹.

Любов виявляє себе. У багатьох родинах зауважується відсутність любові в стосунках між членами. Існує потреба не в сентиментальності, а у вияві цнотливої, чистої, благородної любові й ніжності. Багато хто робить свої серця закам'янілими, виявляючи в словах і діях сатанинські риси характеру. Між чоловіком і дружиною, батьками і дітьми, братами і сестрами завжди має бути ніжність і любов. Стережіться нерозважливих слів, уникайте навіть натяків на те, що хтось когось не любить.

Обов'язок кожного члена сім'ї — бути приємним для інших, розмовляти м'яко і лагідно¹².

Плекайте в собі ніжність, прихильність і любов, що знаходять свій вияв у приємних дрібничках, словах, дбайливому ставленні¹³.

Найкращий спосіб навчити дітей поважати своїх батьків — це дати їм змогу побачити, як ніжно батько ставиться до матері, як мати поважає й шанує батька. Ставши свідками любові, що існує між батьками, діти будуть дотримуватися П'ятої Заповіді: «Діти, слухайтесь батьків своїх у Господі, бо то справедливо»¹⁴ (Ефес. 6:1).

Любов Ісуса відбивається в батьках. Якщо мати завоювала довір'я своїх дітей, навчила, щоб вони любили

й слухалися її, то вона виклала їм перший урок християнського життя. Нехай вони люблять свого Викупителя, довіряють Йому і слухають Його так, як люблять і слухають своїх батьків та довіряють їм. Батьківська любов, якщо вони сумлінно дбають про дітей та правильно виховують їх, лише частково відбиває любов Ісуса до Його вірного народу¹⁵.

¹ Виховання, с. 114.

² Свідчення для Церкви, т. 4, с. 138.

³ Ознаки часу, 20 червня 1911 р.

⁴ Свідчення для Церкви, т. 1, с. 387, 388.

⁵ Рев'ю енд Геральд, 9 липня 1901 р.

⁶ Рукопис 129, 1898 р.

⁷ Рукопис 127, 1898 р.

⁸ Рукопис 114, 1903 р.

⁹ Рукопис 43, 1900 р.

¹⁰ Свідчення для Церкви, т. 4, с. 140.

¹¹ Рукопис 4, 1893 р.

¹² Ознаки часу, 14 листопада 1892 р.

¹³ Керівництво для молоді, 21 квітня 1886 р.

¹⁴ Рев'ю енд Геральд, 15 листопада 1892 р.

¹⁵ Ознаки часу, 4 квітня 1911 р.

Розділ 32

Дбайте про сад людського серця

Батьки — садівники. Господь довірив батькам серйозну, священну справу. Вони покликані старанно обробляти ниву серця. Саме так вони можуть співпрацювати з Богом. Він сподівається, що вони берегтимуть і старанно оброблятимуть ниву дитячих сердець. Вони повинні сіяти добре насіння й знищувати бур'ян. Необхідно виправляти кожний недолік, кожную ваду характеру, бо, якщо їх залишити, вони спотворять його красу¹.

Батьки, ваша сім'я — це головне поле, на якому ви покликані працювати. Дорогоцінні рослини в домашньому саду насамперед потребують вашої турботи. Вам доручено пильнувати душі, за які доведеться звітуватися. Старанно обдумайте свою справу, її характер, значення та результати².

Перед вашими дверима є невеличка ділянка землі, за котрою ви повинні доглядати, і Бог питає вас за ту роботу, яку передав у ваші руки³.

Догляд за садом. У світі переважає думка про те, що молоді слід дозволити діяти за природними нахилами їхнього розуму. Якщо діти є розбещеними і безвідповідальними, то батьки говорять, що з часом вони зроблять правильний висновок для себе, залишать погані звички і стануть, нарешті, корисними людьми. Яка помилка! Роками вони дозволяли ворогові засівати ріллю серця, давали змогу проростати хибним принципам, а тому в багатьох випадках зусилля змінити щось у цьому напрямі виявляться даремними...

Деякі батьки дозволяють своїм дітям розвивати погані звички, котрі даватимуться взнаки впродовж усього життя. Цей гріх лежить на батьках. Такі діти можуть називатися християнами, але якщо в їхніх серцях благодать не звершує особливе діло, а в житті не відбувається докорінної переміни, то їхні звички дадуть про себе знати в усіх вчинках. Вони виявлять той характер, який їхні батьки дозволили їм сформувати⁴.

Не можна допускати, щоб молодь нерозбірливо пізнавала як добро, так і зло, сподіваючись, що в майбутньому, з часом домінуватиме добро, а зло втратить свій вплив. Зло прогресуватиме швидше, ніж добро. Не виключена можливість, що через багато років пороки, котрі вони мали, будуть викорінені; але хто може запевнити, що буде саме так? У нас обмаль часу. Набагато легше і безпечніше сіяти чисте, добре насіння в серцях дітей, ніж потім виривати бур'яни. Поняття, що вкорінилися в дитячій свідомості, важко стерти. Отож, наскільки важливо, щоб ці поняття були правильними, а здібності молоді використовувалися в доброму напрямі⁵.

Сівба і прополювання. У ранні роки життя дитини треба старанно готувати ґрунт її серця для злиття Божої благодаті. Потім ретельно засівати насіння правди й доглядати за ним. А Бог, Який винагороджує кожне

зусилля, зроблене заради Нього, дасть посіяному насінню життя і з'явиться *«спочатку зелень, потім колос, а пізніше — повне зерно в колосі»* (Марка 4:28).

Надто часто через злочинну недбалість батьків сатана сіє своє насіння в дитячих серцях, і дозріває жниво ганьби і горя. Світ нині втратив правдиву побожність через те, що батьки не можуть втримати біля себе дітей. Вони не оберігали їх від спілкування з безтурботними й нерозважливими однолітками. Тому діти пішли у світ — сіяти насіння смерті⁶.

Велика справа виховання — знищення непотрібних і шкідливих бур'янів — є справою першочергового значення. Якщо ці бур'яни залишити, то вони ростимуть, поки не заглушать дорогоцінні рослини — принципи моралі й правди⁷.

Якщо поле залишити без обробітку, то обов'язково з'являться шкідливі бур'яни, які вкрай важко знищити.

Тому необхідно обробляти землю, а бур'яни виполотити, аби наші дорогі рослини могли рости. Але перш ніж вони проростуть, треба старанно посіяти добре насіння. Якщо матері не піклуються про те, щоб сіяти добре насіння, сподіваючись пізніше зібрати чисте і святе зерно, то вони зазнають розчарування, оскільки пожнуть лише «терня й колючки». Сатана постійно пильнує, готовий сіяти своє насіння; воно зійде і принесе багатий урожай сатанинського характеру⁸. Виявляйте невтомну пильність щодо ваших дітей. Починаючи від народження дитини, сатана вдається до багатого арсеналу своїх засобів, працюючи над її характером і волею. Безпека дітей залежить від мудрості, пильності й турботи батьків. З любов'ю і страхом Божим вони обробляють ниву серця, засіваючи її насінням доброго духу, здорових звичок, любові й страху Божого⁹.

Природна краса. Батьки і вчителі покликані найсерйознішим чином шукати тієї мудрості, котру Ісус завжди готовий дати: вони мають справу з людськими душами в найбільш важливий і вразливий період їхнього розвитку. Облагороджуйте юнацькі поривання, аби молоді люди на кожному етапі свого життя виявляли природну красу, характерну для свого періоду, котра розкривається поступово, як рослини й квіти в саду¹⁰.

¹ Рукопис 138, 1898 р.

² Ознаки часу, 1 липня 1886 р.

³ Рев'ю енд Геральд, 15 вересня 1891 р.

⁴ Свідчення для Церкви, т. 1, с. 493.

⁵ Християнська стриманість і біблійна гігієна, с. 138, 139.

⁶ Рукопис 49, 1901 р.

⁷ Рев'ю енд Геральд, 14 квітня 1885 р.

⁸ Рукопис 43, 1900 р.

⁹ Рукопис 7, 1899 р.

¹⁰ Свідчення для Церкви, т. 6. с. 204, 205.

Обітниці Божественного керівництва

Ми маємо Божественного Друга. Ваш співчутливий Викупитель спостерігає за вами з любов'ю і розумінням, готовий вислухати ваші молитви й надати необхідну допомогу. Він знає всі турботи материнського серця і підтримує вас як найкращий Друг у кожному критичному хвилину. Його вічні руки завжди підтримують богобоязливу, вірну матір. Перебуваючи на Землі, Він також мав матір, яка боролася з нуждою, обтяжена клопотами, турботами і труднощами; Ісус співчуває кожній матері-християнці в її турботах і тривогах. Спаситель, Котрий здійснив довгу подорож, щоб заспокоїти тривожне серце жінки, дочка котрої була біснуетою, вислухає молитви матері й благословить її дітей.

Той, Хто повернув удовиці її єдиного сина, котрого вже несли на кладовище, зворушений сьогодні горем матері, що зазнала тяжкої втрати. Той, Хто проливав сльози співчуття біля гробу Лазаря і повернув Марті та

Марії їхнього померлого і похованого брата, Хто простив Марію Магдалину, Хто згадав про Свою матір, зазнаючи мук агонії на хресті, Хто з'явився ридуючим жінкам і зробив їх Своїми посланницями, щоб вони першими несли радісну вістку про воскресіння Спасителя, — і нині є найкращим Другом жінки, готовим допомогти їй у будь-яких обставинах життя¹.

Жодна справа не може зрівнятися з тією, що виконує мати-християнка. Вона звершує своє служіння, виховуючи дітей у науці й страхі Господньому. Як часто вона усвідомлює, що тягар її важчий, ніж вона здатна нести; але яка це дорогоцінна перевага скласти цей тягар у молитві перед співчутливим Спасителем! Свій тягар вона може покласти біля Його ніг і в Його присутності знайти силу, що підтримає її і дасть бадьорість, надію, сміливість і мудрість навіть у найтяжчі хвилини життя. Яким солодким для змученої турботами матері є усвідомлення того, що вона має Друга, Який може допомогти їй у всіх труднощах! Якби матері частіше приходили до Христа і довіряли Йому більше, то наскільки легшою була б їхня праця і вони знайшли б спокій своїм душам².

Небесний Бог чує ваші молитви. Без Божественної допомоги ви не зможете правильно виховати своїх дітей, оскільки гріховна природа, успадкована від Адама, завжди прагне до панування. Серце має бути приготовлене для принципів істини, аби вони могли закарбуватися в душі та втілитися в життя³.

Батьки розуміють, що коли у вихованні дітей вони діятимуть за Божими вказівками, то отримають допомогу Небес. Вони матимуть від цього велику користь, бо, навчаючи інших, вчать самі. Їхні діти здобуватимуть перемоги завдяки тим знанням, що отримали, йдучи шляхом Господнім. Вони можуть перемагати природні, успадковані нахили до зла⁴.

Батьки, чи працюєте ви з неослабною енергією для своїх дітей? Небесний Бог відзначає ваше піклування, ваш сповнений ревності труд, вашу постійну пильність. З терпінням і ніжністю виховуйте дітей для Господа. У вашій праці зацікавлені Небеса. Бог об'єднається з вами, щоб увінчати ваші прагнення успіхом⁵.

Коли ви пояснюватимете дітям істини спасіння і вкажете їм на Христа як на особистого Спасителя, то ангели перебуватимуть з вами. Господь дасть батькам і матерям благодать, щоб вони могли зацікавити своїх малюків чудовою історією про Немовля Вифлеєму, Котре воістину є Надією світу⁶.

Просіть і отримаєте. Реалізуючи свою важливу справу, батьки повинні просити і отримувати Божественну допомогу. Навіть якщо характер, звички і звичаї батьків були сформовані не за кращим взірцем, якщо уроки, засвоєні ними в дитинстві та юності, призвели до неправильно-го розвитку характеру, вони не повинні зневірюватися. Навертаюча сила Божа здатна змінити як успадковані, так і набуті нахили, тому що релігія Ісуса служить для піднесення людини. «*Народження згори*» означає перетворення, нове народження в Христі Ісусі⁷.

Будемо ж наставляти наших дітей вченням Божого Слова. Якщо кликатимете, Господь відповість вам. Він скаже: «Ось Я, що ти хочеш, щоб Я вчинив для тебе?» Небо з'єднане із Землею, і кожна душа може виконати свою місію. Господь любить дітей. Він бажає, щоб вони були виховані з розумінням свого високого покликання⁸.

Святий Дух керуватиме. Мати повинна відчувати потребу в керівництві Святого Духа, щоб вона сама могла отримати досвід правдивого послуху Божій волі та Його шляху. І тоді, через благодать Христа, вона зможе стати мудрим, добрим, люблячим учителем⁹.

Христос подбав про те, щоби батькам, які перебувають під керівництвом Святого Духа, була дана сила і благодать

стати вчителями в сім'ї. Домашнє виховання і навчання справлятимуть перетворювальний, формуючий вплив¹⁰.

Божественна сила об'єднається з людськими зусиллями. Без людських зусиль Божественні зусилля марні. Бог діятиме, коли батьки, довіряючи Йому і покладаючись на Нього, усвідомлять свій священний обов'язок і намагатимуться правильно виховувати дітей. Він співпрацюватиме з тими батьками, котрі старанно і з молитвою виховують своїх дітей, звершуючи особисте спасіння й спасіння дітей. Він викликатиме «*в них і хотіння і чин за доброю волею Своєю*»¹¹ (Филп.2:13).

Самі лише людські зусилля не допоможуть вашим дітям набути досконалий характер для Небес; здійснити цю велику і святую справу можна лише з Божественною допомогою¹².

Якщо ви виконуєте свої батьківські обов'язки в силі Божій, з твердим наміром ніколи не послабляти зусиль і не залишати цей відповідальний пост, намагаючись зробити своїх дітей такими, якими їх бажає бачити Бог, тоді ви отримаєте схвалення в Його очах. Він знає, що ви робите все можливе, і додасть вам сили. Господь Сам виконає ту частину роботи, яку не зможуть здійснити батько або мати; Він працюватиме з мудрими, терпеливими, цілеспрямованими зусиллями богобоязливої матері. Батьки, Бог не має наміру виконувати за вас роботу, яку доручив вам у вашій родині. Ви не повинні лінуватися і бути недбайливими слугами, якщо хочете, щоб ваші діти були збережені від небезпек цього світу¹³.

Коли приходять випробовування, міцно тримайтеся Ісуса. Батьки, приймайте промені Божественного світла, котрі сяють на вашому шляху. Ходіть у світлі, як і Христос перебуває у світлі. Здійснюючи спасіння своїх дітей та відстоюючи свою позицію на шляху до святості, ви зустрінете найприкріші випробовування. Але не зневірюйтеся. Міцно тримайтеся за Ісуса! Він говорить: «*Хіба що буде*

держатися міцно Мого він захисту, щоб мир учинити зі Мною, і вчинить він мир зі Мною» (Ісаї 27:5). Будуть труднощі, ви зустрінетеся з перешкодами. Постійно дивіться на Ісуса. Коли виникне критична ситуація, звертайтеся до Господа із запитанням: що я повинен робити?¹⁴

Чим важча боротьба, тим більша батьківська потреба в допомозі Небесного Отця, тим дорожчою буде отримана перемога¹⁵.

Працюйте з вірою. Батьки повинні виконувати призначену їм справу з терпінням і любов'ю, як вірні управителі багатой благодаті Христової.

Бог чекає від них вірності. Усе слід робити з вірою. Постійно моліться, щоб Бог дарував Свою благодать вашим дітям. Нехай вони невтомно працюють, не виявляючи нетерпіння й роздратування. Батьки, тісно об'єднуйтеся зі своїми дітьми і з Богом. Якщо батьки працюють з терпінням і любов'ю, широко намагаються допомогти своїм дітям досягти найвищого взірця чистоти і скромності, то матимуть успіх¹⁶.

Частина ІХ

Батько – споручна ланка сім'ї

¹ Ознаки часу, 9 вересня 1886 р.

² Там же, 13 вересня 1877 р.

³ Рев'ю енд Геральд, 25 жовтня 1892 р.

⁴ Там же, 6 червня 1899 р.

⁵ Там же, 29 січня 1901 р.

⁶ Христос — надія світу, с. 517.

⁷ Рев'ю енд Геральд, 13 квітня 1897 р.

⁸ Рукопис 31, 1909 р.

⁹ Поради вчителям, батькам і студентам, с. 128.

¹⁰ Рукопис 36, 1899 р.

¹¹ Ознаки часу, 25 вересня 1901 р.

¹² Рев'ю енд Геральд, 25 жовтня 1892 р.

¹³ Там же, 10 липня 1888 р.

¹⁴ Рукопис 67, 1901 р.

¹⁵ Рев'ю енд Геральд, 30 серпня 1881 р.

¹⁶ Рукопис 138, 1898 р.

Становище батька і його обов'язки

Правильне визначення слова «чоловік». Сім'я — це Божественне запровадження. Задум Божий полягає в тому, аби сімейне коло — батько, мати і діти — існувало в цьому світі як непорушний зв'язок¹.

Зробити сім'ю щасливою — завдання не лише матері. Батьки також мають важливе поле діяльності. Чоловік — сполучна ланка в сімейних стосунках; своєю сильною, щирою, відданою любов'ю він з'єднає в одне ціле членів сім'ї, матір і дітей, утворюючи міцний союз².

Визначення «сполучна ланка в сім'ї», яке дається чоловікові, якнайповніше розкриває суть справи... Я бачила, що лише деякі батьки розуміють свою відповідальність³.

Голова сім'ї. Чоловік і батько є головою сім'ї. Дружина очікує від нього любові, розуміння і допомоги у вихованні дітей, і це цілком закономірно. Діти належать йому так само, як і їй, і він також зацікавлений у їхньому добробуті. Діти звертаються до батька за підтримкою і керівництвом; він повинен мати правильне уявлення

про життя і знати, який вплив та яке спілкування буде корисним для його сім'ї; але понад усе він має керуватися любов'ю, страхом Божим і вченням Його Слова, щоб спрямувати своїх дітей на правдиву дорогу...

Батько повинен зробити свій внесок у щастя сім'ї. Якими б не були його справи і турботи, вони не повинні затьмарювати щастя сім'ї; додому він приходиться з усмішкою і приємними словами⁴.

Законодавець і священик. Батько є центром сім'ї. Він — законодавець, у характері якого виявляються такі позитивні якості, як енергійність, чистота, чесність, терпеливість, мужність, старанність і корисна діяльність. Певною мірою батько є священиком сім'ї, котрий приносить ранкові й вечірні жертви на Божий жертівник. Дружину і дітей також треба заохочувати об'єднуватися в цьому жертвоприношенні, підносячи хвалу в духовних піснях. Уранці та ввечері батько, як священик сім'ї, повинен визнавати перед Богом гріхи, які протягом дня здійснив він і його діти. Необхідно визнавати як гріхи, про які він пам'ятає, так і потаємні, які знає лише Бог. Таке правило, якого ревно дотримується батько, коли він удома, або мати в час його відсутності, стане благословенням для сім'ї⁵.

У своїй родині батько представляє Божественного Законодавця. Він співпрацює з Богом, здійснюючи сповнені милості задуми Божі та утверджуючи у своїх дітях принципи істини, прищеплюючи якості, що допоможуть їм виробити чистий, доброчесний характер і бути слухняними не тільки своїм земним батькам, а й Небесному Отцеві⁶.

Батько не повинен нехтувати своїм священним обов'язком і ні в чому не поступатися батьківською владою⁷.

Ходіть із Богом. Своєю живою вірою батько з'єднає дітей з престолом Божим. Не покладаючись на власні сили,

він довіряє свою безсилу душу Ісусові та сподівається на силу Всевишнього. Брати, моліться вдома з вашою родиною вранці та ввечері, моліться ревно у своїй кімнаті, виконуючи щоденну роботу, підносьтеся в молитві душею до Бога. Так Енох ходив з Богом. Тиха, палка молитва душі піднесеться як святий фіміам до престолу благодаті й буде приємна Богові, ніби вона була звершена у святилищі. Для всіх тих, хто в такий спосіб шукає Його, Христос стає скорим Помічником у скрутний час. Вони в день випробування будуть сильними⁸.

Життєва зрілість. Батько не повинен поводитися, як дитина, котра керується лише поривами. Він пов'язаний зі своєю сім'єю священними узами⁹.

Його вплив на сім'ю залежить від того, наскільки він знає єдиного істинного Бога і посланого Ним Ісуса Христа. *«Коли я був дитиною, — говорить апостол Павло, — то я говорив, як дитина, думав, як дитина, розумів, як дитина; коли ж я став мужем, то залишив усе дитяче» (1Кор.13:11).* Батько повинен стати на чолі сім'ї не як недисциплінована доросла дитина, а як чоловік мужнього характеру, котрий уміє вгамовувати свої пристрасті. Він повинен отримати моральне виховання. Його поведінка в сімейному житті має визначатися чистими принципами Божого Слова. Тоді він зростатиме в міру Христової повноти¹⁰.

Підкоріться Божій волі. Чоловікові й батькові я хочу сказати: переконайтеся в тому, що вашу душу оточує чиста, свята атмосфера... Ви повинні щоденно навчатися у Христа. Ніколи не дозволяйте, щоб дух тиранії панував у сім'ї. Чоловік, що так чинить, діє спільно зі слугами сатани. Підкоріть свою волю Божій волі. Робіть усе, що у ваших силах, аби життя вашої дружини було приємним і щасливим. Зробіть своїм порадником Слово Боже. Живіть у сім'ї за вченням цього Слова. Тоді і в Церкві, і на роботі будете поводитися згідно з цими

істинами. Небесні принципи допоможуть вам виявляти благородство у всіх справах. Ангели Божі співпрацюватимуть з вами, допомагаючи відкривати світові Христа¹¹.

Молитва, якою доречно молитися запальному чоловікові. Не дозволяйте, щоб неприємності на роботі затьмарювали ваше сімейне життя. Коли навіть дріб'язкові питання вирішуються не так, як вам цього хотілося б, і ви не здатні виявити витримку, довготерпіння, доброту і любов, то це свідчить про те, що ви не обрали своїм Другом Того, Хто так полюбив вас, що віддав за вас Своє життя, аби ви могли перебувати з Ним.

У повсякденному житті ви зустрінетеся з несподіванками, розчаруваннями і спокусами. Що говорить Слово? *«Протистаньте дияволу»* з повною довірою до Бога — *«і втече від вас...» «Наблизьтеся до Бога — і Він наблизиться до вас».* *«Хіба буде держатися міцно Мого він захисту, щоб мир учинити зі Мною, і вчинить мир зі Мною» (Якова 4:7,8; Ісаї 27:5).* Дивіться на Ісуса завжди і за всіх обставин, посилаючи молитви від чистого серця, щоб знати, як виконувати Його волю. І коли ворог прийде, як ріка, Дух Господній підніме прапор проти нього. Якщо ви готові вже здатися, втрачаєте терпіння і самовладання, стаєте черствими, намагаєтеся звинувачувати і шукати в комусь помилки, — саме тоді час піднести молитву до Небес: *«Допоможи мені, Боже, протистояти спокусі, очисти моє серце від усілякої гіркоти, гніву та лихослів'я. Даруй мені Твою покору, Твоє смирення, Твоє довготерпіння і Твою любов. Не допусти, щоб я зганьбив свого Викупителя, неправильно тлумачив слова і спонукання моєї дружини і моїх дітей, моїх братів і сестер по вірі. Допоможи мені бути добрим, ніжним, чуйним, прощаючим. Допоможи мені бути справжнім чоловіком і батьком в сім'ї, щоб виявляти характер Христа іншим»*¹².

Поєднуйте авторитет зі смиренням. Той факт, що чоловік постійно наголошує, що йому належить становище

голови сім'ї, ще не є доказом його чоловічої гідності. Повага до нього не збільшиться, коли він буде посилятися на тексти Писання, аби підтримати свої претензії на авторитет. Вимоги, щоб дружина, матір його дітей, у всьому діяла за його планами, ніби вони є непогрішимими, аж ніяк не додадуть йому чоловічої гідності. Господь поставив чоловіка головою дружини, щоб він став її захисником. Він є важливою ланкою в сім'ї, що об'єднує її членів, як і Христос є Головою Церкви і Спасителем духовного тіла. Нехай кожний чоловік, котрий запевняє, що любить Бога, уважно дослідить, якими є Божі вимоги щодо його становища. Авторитет Христа виявляє себе в мудрості, доброті та лагідності. Отож, нехай чоловік, використовуючи свою владу, наслідує Христа — Голову Церкви¹³.

¹ Рукопис 36, 1899 р.

² Ознаки часу, 13 вересня 1877 р.

³ Свідчення для Церкви, т. 1, с. 547.

⁴ Служіння зцілення, с. 390-392.

⁵ Свідчення для Церкви, т. 2, с. 701.

⁶ Ознаки часу, 10 вересня 1894 р.

⁷ Лист 9, 1904 р.

⁸ Свідчення для Церкви, т. 4, с. 616.

⁹ Там же, т. 1, с. 547.

¹⁰ Рукопис 36, 1903 р.

¹¹ Лист 272, 1903 р.

¹² Лист 105, 1893 р.

¹³ Лист 186, 1891 р.

Носіть татари один одного

Обов'язки батька не перекладайте на інших. Обов'язок батька щодо своїх дітей не можна перекладати на матір. Виконання нею власних обов'язків вже є достатнім навантаженням. Лише працюючи в злагоді, батько і мати можуть здійснити роботу, доручену їм Богом¹.

Нехай батько не звільняє себе від участі у вихованні дітей як для цього життя, так і для вічності. Він поділяє цю відповідальність з матір'ю. Існують обов'язки для батька і матері. Якщо батьки бажають, щоб у дітях розвивалися такі якості, як любов і повага, то повинні виявляти їх у ставленні один до одного². Схвальним поглядом і ласкавими словами батько підбадьорює і підтримує матір в її праці й турботах³.

Допомагайте своїй дружині в конфліктних ситуаціях. Будьте обережними у своїх словах, виховуйте в собі добрі манери, люб'язність, доброту і ви будете винагороджені за це⁴.

Служіння любові полегшує тягар матері. Чим би не займався батько і якими б не були труднощі, пов'язані з його роботою, додому він має приходити з усмішкою на обличчі, розмовляти тим самим приємним голосом, яким розмовляв упродовж всього дня з відвідувачами і сторонніми людьми. Якщо дружина розуміє, що може розраховувати на любов і прихильність чоловіка, що він підтримає її у праці і клопотах, що його вплив додасть їй сили, — її тягар стане вдвічі легшим. Хіба діти не належать йому так само, як і їй?⁵

Дружина може займатися якоюсь іншою роботою, вважаючи, що це важливіше, ніж допомагати чоловікові впоратися з його обов'язками; це саме стосується й чоловіка. Серед чоловіків спостерігається тенденція поводитися вдома не як управитель сімейного кола, а як квартирант, котрий приходить додому і залишає його, коли йому заманеться⁶.

Домашні обов'язки священні й важливі, однак часто пов'язані з утомливою монотонністю. Численні клопоти і труднощі починають дратувати; якщо немає різноманітності й приємної розрядки, чоловіки часто не вважають ці обов'язки необхідними або, висловлюючись точніше, потрібними і доцільними. Життя матерів, які займають скромне становище в суспільстві, сповнене нескінченної самопожертви і стає ще тяжчим, якщо чоловіки не надають ваги тим труднощам, котрі випадають на долю жінок, не підтримують їх⁷.

Виявляйте турботу до дружини, в якій слабке здоров'я. Чоловік повинен виявляти велику зацікавленість у своїй родині. Особливо ніжним піклуванням він оточує дружину зі слабким здоров'ям. Таким чином він може зачинити двері перед багатьма хворобами. Ласкаві, веселі, підбадьорюючі слова принесуть більше користі, ніж найкращі ліки. Вони вселятимуть мужність у серця, сповнені суму, розчарування; щаслива і сонячна атмос-

фера, яку створюють у сім'ї добрі вчинки й підбадьорюючі слова, удесятеро окуплять витрачені зусилля. Нехай чоловіки пам'ятають: переважна частина обов'язків щодо виховання дітей лежить на матері; багато в процесі формування їхніх характерів залежить від неї. Це повинно викликати в нього найніжніші почуття, і він дбатиме про те, щоб полегшити її життєвий тягар, виявляючи свою любов до неї. Він заохочує покладатися на нього й спрямовує її погляд до Небес, де можна відновити силу, отримати спокій і знайти вічний відпочинок для втомлених. Він не повертається додому з похмурим виглядом, а навпаки, своєю присутністю приносить у сім'ю світло, спонукаючи дружину зосереджувати свій погляд на Богові й довіряти Йому. Об'єднавшись, вони можуть покладатися на Божі обітниці й приносити в сім'ю Його рясні благословення⁸.

«Ідіть поволі». Багато хто з чоловіків і батьків може засвоїти корисний урок на прикладі дбайливого пастиря. Яків, який був змушений здійснити швидку і важку подорож, сказав: *«Діти малі, а дрібна та велика худоба в мене дійні. Коли погнати їх один день, то вигине вся отара... Я піду поволі за ногою скотини, що переді мною, і за ногою дітей...»* (Бут.33:13, 14).

Нехай же на тяжкій життєвій дорозі чоловік і батько «йде поволі», щоб тим, які супроводжують його, була під силу така подорож. Серед гонитви за багатством і владою в цьому світі нехай він навчиться зупинятися, аби втішити і підтримати ту, котра покликана йти поруч з ним...

Нехай чоловік допомагає дружині, виявляючи до неї співчуття й прихильність. Якщо він бажає, щоб вона завжди була свіжою та радісною, подібною до сонячного світла в домі, нехай допомагає їй нести життєвий тягар. Його доброта і люб'язність будуть для неї безцінним підбадьоренням, а щастя, яке він їй дає, принесе радість і мир у його серце...

Якщо мати позбавлена належної турботи і підтримки, виснажує свої сили, надмірно працюючи, або через хвилювання чи депресію, тоді й діти будуть позбавлені життєвої сили, гнучкого інтелекту та життєрадісності, котрі повинні були б успадкувати. Набагато краще зробити життя матері світлим і радісним, захистити її від злиднів, виснажливої праці та гнітючих турбот; і нехай діти ростуть здоровими, пробиваючи собі дорогу в життя власними силами⁹.

¹ Основи християнського виховання, с. 69.

² Ознаки часу, 22 липня 1889 р.

³ Там же, 13 вересня 1877 р.

⁴ Свідчення для Церкви, т. 2, с. 84.

⁵ Християнська стриманість і біблійна гігієна, с. 70.

⁶ Рукопис 80, 1898 р.

⁷ Ознаки часу, 6 грудня 1877 р.

⁸ Свідчення для Церкви, т. 1, с. 306, 307.

⁹ Служіння зцілення, с. 374.

Мовариські стосунки між батьком і дітьми

Проводьте час з дітьми. Часто батько втрачає багато чудових можливостей привернути своїх дітей до себе й налагодити з ними тісні зв'язки. Для нього буде приємною розрядкою провести час зі своїми дітьми, повернувшись додому після роботи¹.

Батьки, звільніться від удаваної статечності, виберіть час і поспілкуйтеся з дітьми, співчуючи їм у їхніх маленьких прикрошах, зв'язуючи їхні серця із собою міцними узами любові та справляючи такий вплив на формування їхнього розуму і свідомості, щоб ваша порада була для дітей священною².

Виявляйте особливий інтерес до синів. Батько, що має синів, повинен установити з ними тісний контакт, розповідаючи їм про свої багаті життєві досвіди, невимушено й лагідно розмовляючи з ними, аби привернути їхні серця до себе. Він має показати їм, що завжди зацікавлений у їхньому щасті й добробуті³.

Батько, котрий має синів, повинен зрозуміти, що, незалежно від того, яким є його заняття й становище, він ніколи не повинен виявляти недбалість до душ, доручених його опіці. Він привів цих дітей на світ і тому відповідальний за них перед Богом; нехай робить усе від нього залежне, щоб уберегти їх від гріховного впливу і лихого товариства. Нехай не залишає своїх невгамовних синів лише під опікою матері. Це буде для неї надто важким тягарем. Краще все влаштувати так, щоб задовольнити інтереси матері й дітей. Часом матері важко опанувати собою та мудро виховувати дітей. У такому разі батько мусить узяти на себе більше обов'язків. Нехай докладе найрішучіших зусиль задля спасіння своїх дітей⁴.

Виховуйте дітей корисними членами суспільства. Як голова сім'ї батько повинен знати, як виховати дітей, щоб вони стали корисними членами суспільства і сумлінно виконували покладені на них обов'язки. Це його першочергове завдання. Упродовж перших кількох років життя дитини формування її характеру залишається переважно справою матері, проте вона завжди відчуває в цьому підтримку батька. Якщо він має роботу, котра не дає змоги йому віддавати свої сили на користь сім'ї, то нехай пошукає собі інше заняття, що не заважатиме йому присвячувати певний час дітям. Коли він нехтує ними, то зраджує обов'язку, який йому доручив Бог.

Батько може справляти на своїх дітей вплив, сильніший за всі світські принади й спокуси. Він вивчає характер і нахили членів свого маленького кола, знає їхні потреби й слабкі місця і таким чином готовий стримувати зло і заохочувати до добра⁵.

Якою б не була його праця, вона не настільки важлива, аби вибачити його недбалість щодо власних дітей, яких він повинен виховати й навчити шляху Господнього⁶.

Вивчайте різні характери. Батько не повинен бути настільки зайнятим своєю працею, читанням книг чи

іншими справами, щоб не знаходити часу для вивчення характерів і потреб своїх дітей. Нехай знаходить шляхи й можливості зайняти дітей корисною працею, яка відповідала б їхнім індивідуальним здібностям⁷.

Батьки, проводьте якомога більше часу з вашими дітьми! Намагайтеся виявити особливості їхніх характерів, щоб знати, як виховувати їх згідно зі Словом Божим. Нехай з ваших уст не зірветься жодного слова, яке могло б засмутити їх і позбавити мужності. Не створюйте в домі похмурої атмосфери. Будьте привітні, добрі та ніжні зі своїми дітьми, уникаючи нерозумної поблажливості. Нехай вони вчаться зносити свої маленькі розчарування, як це роблять усі інші. Не заохочуйте їх завжди приходити до вас зі своїми дитячими скаргами одне на одного. Навчайте їх бути толерантними один до одного, намагайтеся підтримувати взаємне довір'я і повагу⁸.

Беріть участь у роботі та розвагах дітей. Батьки, поєднуйте любов зі строгістю, співчуття — з твердою дисципліною. Віддавайте кілька годин свого дозвілля вашим дітям, краще пізнавайте їх, беріть участь у їхній роботі й розвагах, завойовуйте їхнє довір'я. Затоваришуйте з ними, передусім зі своїми синами. Таким чином ви справлятимете могутній вплив на добро⁹.

Навчайте дітей уроків, запозичених із природи. Нехай батько намагається полегшити працю матері... показує дітям прекрасні квіти, величні дерева, кожний листочок яких розповідає про діла і любов Бога. Він повинен навчити їх, що Бог, Який створив усе це, любить прекрасне і добре. Христос звертав увагу Своїх учнів на польові лілеї, небесних птахів, щоб показати: Бог турбується і про людину, котра набагато цінніша за птахів і квіти. ...Скільки б часу люди не витрачали на те, щоб прикрасити свою зовнішність, вони ніколи не зрівняються своєю красою й вишуканістю зі звичайними польовими квітами. Таким чином, увага дітей буде спрямована не

на штучне, а на природне. Вони зрозуміють, що Бог дав їм усю цю красу, аби насолоджуватися нею, і бажає, щоб вони присвятили Йому свої високі й святі почуття¹⁰.

Батько може повести їх у сад і показати розквітаючі пуп'янки й різноманітні відтінки пелюсток квітів. Таким чином він викладатиме їм найважливіші уроки про Творця, відкриваючи перед ними велику книгу природи, в якій Божа любов виявляє себе в кожному дереві та квітці, у кожній травинці. Він може пояснити їм: якщо Бог так піклується про дерева й квіти, то наскільки більше дбає про істоти, створені за Його подобою. Уже в ранньому віці батько може допомогти своїм дітям усвідомити: Бог бажає, щоб вони володіли красою, яка виявляється не в зовнішніх прикрасах, а красою характеру, добротою та ніжністю, котрі сповнюватимуть їхні серця радістю і щастям¹¹.

¹ Ознаки часу, 6 грудня 1877 р.

² Там же.

³ Поради вчителям, батькам і студентам, с. 128.

⁴ Рукопис 79, 1901 р.

⁵ Рев'ю енд Геральд, 30 серпня 1881 р.

⁶ Ознаки часу, 10 вересня 1894 р.

⁷ Поради вчителям, батькам і студентам, с. 127, 128.

⁸ Рукопис 60, 1903 р.

⁹ Служіння зцілення, с. 391, 392.

¹⁰ Християнська стриманість і біблійна гігієна, с. 70.

¹¹ Ознаки часу, 6 грудня 1877 р.

Яким не повинен бути чоловік

Чоловік, який розраховує на те, що дружина буде нести подвійний тягар. У багатьох сім'ях є діти різного віку; деякі з них потребують не лише уваги матері та її мудрого виховання, а й більш суворого і водночас ніжнього впливу батька. Мало хто з батьків надає цій справі належної уваги. Такі батьки нехтують своїм обов'язком і перекладають важкий тягар на матір, уважаючи, нібито вони вільні критикувати й засуджувати її дії. Пригнічена цим обтяжливим відчуттям відповідальності та постійним осудом, нещасна дружина і мати часто вважає себе винною, відчуваючи докори сумління за те, що вчинила погано незумисне або через незнання, оскільки вважала такі дії найкращими за певних обставин. Проте замість подяки за тяжку й виснажливу працю, яка могла би втішити її, вона вимушена перебувати під тягарем смутку й докорів, бо чоловік, нехтуючи своїм обов'язком, розраховує на

те, що вона, бажаючи догодити йому, працюватиме за обох, незважаючи на несприятливі обставини¹.

Багато хто з чоловіків не розуміє й недооцінює тих клопотів і труднощів, з якими мають справу їхні дружини, прикуті, як правило, цілий день до нескінченної домашньої праці. Часто чоловіки повертаються додому з похмурим виглядом, не приносячи й променя світла в сім'ю.

Якщо їжа не була приготовлена вчасно, оскільки втомлена дружина часто поєднує функції господині, няньки, куховарки і покоївки в одній особі, вона ще й вислуховує докори чоловіка. Вибагливий чоловік може навіть узяти з рук утомленої матері вередливу дитину, аби вона швидше приготувала страву, але якщо дитина поводить себе неспокійно, то він взагалі не вважає своїм обов'язком панькатися з нею, заспокоювати та втішати. Не замислюючись над тим, скільки матері доводиться страждати через вередування малюка, він нетерпляче кличе: «Гей, мамо, забирай свою дитину!» Хіба ж ця дитина не його також? Хіба на ньому не лежить природний обов'язок виховувати власних дітей?²

Порада деспотичному і владолюбному чоловікові. Ваше життя було б набагато щасливішим, якби ви зрозуміли, що не володієте абсолютною владою, якою наділяєте себе як чоловік і батько. Ваша поведінка свідчить про те, що ви неправильно розумієте своє становище як голови сім'ї. Ви — нервовий та владолюбний, вам часто бракує розсудливості, і як би ви не розцінювали свою поведінку в таких випадках, її важко назвати послідовною щодо вашої дружини та дітей. Зайнявши колись певну позицію, ви не бажаєте змінити її. Ви сповнені рішучості здійснювати свої плани, хоча часто йдете неправильним шляхом і повинні були б побачити це. У чому ви маєте найбільшу потребу — так це в любові й вибачливості; вам необхідно з меншою рішучістю та наполегливістю

відстоювати свою точку зору на словах і на ділі. Якщо ви й надалі будете дотримуватися такої лінії поведінки, то замість того, щоб стати головою сім'ї в повному значенні цього слова, перетворитеся на диктатора, який тільки й знає, що пригноблювати й мучити інших...

Намагаючись примусити інших у всьому діяти так, як вважаєте за потрібне, ви часто завдаєте цим більше шкоди, ніж тоді, коли поступаєтеся у своїх переконаннях. Це справедливо навіть тоді, коли ваші переконання добрі самі по собі, але в багатьох випадках не сприйнятні; вони надто надумані внаслідок особливості вашого характеру: саме тому ви з такою рішучістю й нерозважливістю робите те, чого не слід робити³.

Ви маєте власну точку зору на те, як керувати своєю сім'єю. Ви дієте незалежно й свавільно, позбавляючи свободи волі оточуючих вас людей. Ви вважаєте, що володієте необхідними якостями голови сім'ї і це дозволяє маніпулювати всіма членами родини, як робітник маніпулює машиною. Ви присвоюєте собі владу і поведетеся як диктатор. Це не до вподоби Небесам, і засмучує співчутливих ангелів. Ваша поведінка в сім'ї свідчить про те, ніби лише ви здатні керувати. Ви ображаєтеся, коли дружина насмілюється не погодитися з вашою думкою або ставить під сумнів правильність вашого рішення⁴.

Дратівливий та сварливий чоловік. Чоловіки, дайте своїм дружинам змогу жити духовним життям... Для багатьох схильність до роздратування стає звичкою, і вони поведуться як дорослі діти. Вони ніяк не можуть позбутися вад, що так щедро виявляють себе в дитинстві. Плакаючи в собі довгий час ці негативні почуття, вони постійними скаргами та невдоволенням калічать життя не лише собі, а й іншим. Їм властивий дух Ізмаїла, життя котрого пройшло в постійній ворожнечі з оточуючими його людьми⁵.

Самолюбний і похмурий чоловік. У брата Б. характер, який не приносить у сім'ю сонячного світла; саме над цим йому слід попрацювати. Він більше схожий на хмару, ніж на сонячний промінь. Він надто самолюбний, щоб висловлювати вдячність членам сім'ї, а найбільше тій, котру повинен кохати й поважати. Він похмурий і владний; його слова часто бувають різкими і завдають ран, які він не поспішає заліковувати, не бажає впокоїти себе, визнавши свої помилки й гріхи.

Брат Б. повинен стати лагіднішим, виховати в собі ввічливість і люб'язність. До дружини, котра в усіх відношеннях є рівною йому, він мав би ставитися з ніжністю та любов'ю. Нехай з його уст не зійде жодне слово, яке могло б засмутити її серце. Він повинен розпочати роботу над перетворенням свого характеру в сім'ї, виховуючи в собі почуття любові, прихильності та перемагаючи грубі, неприємні, неблагородні риси характеру⁶.

Чоловік і батько — похмурий, самолюбний і владний — робить нещасним не лише самого себе, а й усіх членів родини. Його дружина — пригнічена, хвороблива; діти страждають через поганий характер батька — такі плоди йому доведеться пожинати⁷.

Егоїстичний та нетерплячий чоловік. Ви очікуєте надто багато від своєї дружини і дітей; робите чимало зауважень. Якщо б ви мали бадьорий, веселий дух і розмовляли з ними ласкаво й ніжно, то замість грозових хмар смутку й нещастя, приносили б світло у свій дім. Ви надто рахуетесь з власною думкою, впадаєте в крайнощі і не хочете погодитися з тим, що думка дружини також має важливе значення в сім'ї. Ви не цінуєте своєї дружини, не вчите дітей поважати її думку. Ви не ставитеся до неї як до рівної, натомість захопили кермо влади у свої руки і всіма силами намагаєтесь втримати його. Ви не виробили ніжного, співчутливого характеру. Але вам необхідно розвивати в собі ці риси, якщо бажаєте бути

переможцем; і тоді Божі благословення щедро зливатимуться у вашу сім'ю⁸.

Порада тому, хто нехтує християнською ввічливістю. Ви вважаєте слабкістю бути добрим, ніжним, співчутливим і думаєте, що розмовляти з дружиною ввічливо, ніжно і з любов'ю — принизливо. У вас хибне уявлення про чоловічу гідність і про те, яким повинен бути справжній чоловік. Небажання робити добро — вияв слабкості й недолік вашого характеру. Те, що ви розцінюєте як слабкість, Бог вважає справжньою християнською ввічливістю, яку повинен виявляти кожний християнин; саме такий дух Христа⁹.

Чоловіки гідні любові й прихильності. Якщо чоловік деспотичний, вимогливий і критичний до своєї дружини, він не може користуватися в неї повагою і любов'ю, і шлюбні стосунки стануть огидними для неї. Вона не може кохати такого чоловіка, бо він не докладає зусиль, аби завоювати її кохання. Чоловіки повинні бути турботливими, уважними, ніжними, вірними і чуйними. Виявляйте любов і співчуття... Якщо чоловік має благородний характер, чисте серце, духовність, чим повинен відрізнятися кожний справжній християнин, то це позначиться на шлюбних взаєминах... Він підбадьорюватиме свою дружину і дбатиме про її здоров'я, втішатиме, створюючи запашну атмосферу у своїй сім'ї¹⁰.

¹ Ознаки часу, 6 грудня 1877 р.

² Там же.

³ Лист 19а, 1891 р.

⁴ Свідчення для Церкви, т. 2, с. 253.

⁵ Лист 107, 1898 р.

⁶ Свідчення для Церкви, т. 4, с. 36, 37.

⁷ Служіння зцілення, с. 374, 375.

⁸ Свідчення для Церкви, т. 4, с. 255.

⁹ Там же, с. 256.

¹⁰ Рукопис 17, 1891 р.

Частина X

*Матір –
королева сім'ї*

Становище та обов'язки матері

Рівна чоловікові. Жінка повинна посісти становище, яке Бог призначив їй від початку, — вона рівна чоловікові. Світ потребує матерів, котрі не лише носять ім'я матері, а й є такими в повному значенні цього слова. Можна з упевненістю сказати, що специфічні обов'язки жінки більш священні, більш святі, ніж обов'язки чоловіка. Нехай жінка усвідомлює святість своєї справи і в силі та страхіві Божому виконує свою життєву місію. Нехай вона виховує дітей так, щоб вони приносили користь у цьому світі й стали членами сім'ї у кращому світі¹.

Дружина і мати не повинна приносити в жертву свої сили або, навпаки, дозволяти собі бездіяльність, цілковито покладаючись на чоловіка. Її індивідуальність не повинна поглинатися його індивідуальністю. Вона має усвідомлювати, що рівна чоловікові, щоб бути поруч із ним, залишаючись вірною своєму обов'язку, як він — своєму. Її праця — виховання дітей — у всіх відношеннях є такою ж визначною і благородною, як і будь-яка інша

справа, до якої може бути покликаний її чоловік, навіть коли він — президент країни².

Королева сім'ї. Король на своєму престолі виконує не більш важливу справу, ніж мати. Отож, у своїй сім'ї мати є королевою. Від неї залежить формування характерів дітей для вищого, безсмертного життя. Ангел не міг би просити для себе більш високої місії, бо, виконуючи цю роботу, мати служить Богові. Вона повинна усвідомлювати велич своєї справи — це надаватиме їй мужності. Нехай вона зрозуміє значущість своєї справи і зодягнеться в обладунок Божий, аби протистояти спокусі пристосуватися до норм світу. Її праця принесе плоди як для цього часу, так і для вічності³.

Мати — королева сім'ї, а діти — її піддані. Вона повинна мудро керувати своїм домом, зберігаючи материнську гідність. Її вплив у сім'ї повинен бути переважаючим, а слово — законом. Якщо вона християнка, котра підкоряється керівництву Божому, то буде в пошані у своїх дітей⁴.

Дітей потрібно виховувати так, щоб вони ставилися до матері не як до рабині, котра повинна прислуговувати їм, а як до королеви, поставленої керувати ними, навчаючи їх «правила за правилом, заповіді за заповіддю»⁵ (Ісаї 28:10).

Наочне порівняння цінностей. Мати рідко належним чином оцінює свою працю, часто вважаючи її важким і монотонним домашнім обов'язком. Щоденно, тиждень за тижнем виконує вона одні й ті самі справи, не помічаючи особливих результатів. Наприкінці дня вона вже не здатна згадати тих численних дрібних діл, які виконала. Спостерігаючи за успіхами свого чоловіка, вона розуміє, що не зробила нічого особливого, чим можна було б пишатися.

Батько часто приходить додому гордим, із задоволенням перелічує, що встиг зробити протягом дня. З його слів стає зрозумілим, що мати повинна тепер прислу-

говувати йому, оскільки вона нічого не робила, хіба що доглядала за дітьми, готувала їжу та прибирала дім. Вона не торгувала, як купець, не обробляла землю, як фермер, не працювала в майстерні, як механік, отже, не зробила нічого, що могло б її виснажити. Чоловік критикує її, докоряє і наказує, ніби він — верховний правитель. Усе це є болісним для дружини й матері ще й тому, що вона надто втомилася, виконуючи свої обов'язки впродовж дня.

Якби можна було підняти завісу, щоби батько з матір'ю побачили, як Бог оцінює роботу, зроблену ними за день, як Його всевидяче око порівнює працю одного й другого, то вони були б здивовані цим небесним відкриттям. Батько почав би оцінювати свою працю скромніше, тоді як мати отримала б завзяття й нові сили продовжувати свою справу мудро, наполегливо й терпляче. Тепер вона знає її справжню вартість. Якщо батько мав справу з речами, які щезнуть і проминуть, мати працювала над тим, щоб удосконалювати характери й розум дітей не лише для дочасного життя, а й для вічності⁶.

Призначена Богом справа. О, якби кожна мати могла зрозуміти, які великі її обов'язок і відповідальність, якою великою буде її нагорода за вірність!⁷

Мати, котра охоче виконує обов'язки, покладені безпосередньо на неї, усвідомлюватиме, що її життя має сенс, оскільки Бог доручив їй справу, яку вона обов'язково повинна виконати. Заради цієї справи вона не має права принижувати свого розуму чи ослаблювати інтелект⁸. Бог доручив матері виховувати дітей у напучуванні й страху ві Господньому. Такі поняття, як любов і страх Божий, мають раз і назавжди знайти свій відбиток у їхніх юних серцях. Робіть зауваження так, щоб вони зрозуміли: Бог навчає їх; Його прикро вражає обман, невірність і гріх. Бог настільки заповнить думки дітей, що своїми вчинками й словами вони прославлятимуть Його, а в майбут-

ньому не будуть, як той очерет, що хилиться від вітру. У серцях таких людей бажання ведуть боротьбу з почуттям обов'язку⁹. Привести дітей до Ісуса — це ще не все... Їх необхідно виховати, навчити, аби вони стали учнями Христа; нехай будуть «сини наші, як парості, що ростуть у повнім віку молодечім. Дочки наші, немов стовпи наріжні, витесані, немов оті у палаці» (Псал.144:12).

Праця з формування, очищення і шліфування є справою матері. Характер дитини необхідно розвивати. Мати покликана писати на скрижалях серця уроки, які залишаться у вічності, і вона, без сумніву, викличе незадоволення Господа, якщо знехтує цією священною справою або дозволить комусь втручатися в неї... Мати-християнка має справу, доручену їй Богом, якою вона не буде нехтувати, якщо тісно пов'язана з Богом і сповнена Його Духом¹⁰.

Велике й благородне доручення. Кожній матері надаються неоціненні переваги й можливості, доручені безмежно дорогі інтереси. Скромні обов'язки, на які жінки дивляться як на працю, що втомлює, розцінюйте як велику й благородну місію. Перевага матері — своїм впливом благословляти світ. Діючи так, вона отримає радість і для власного серця. Вона може зробити шлях своїх дітей до славних висот прямим, хоч на ньому зустрічатиметься і світло, і темрява. Але лише та матір, котра намагається дотримуватися у своєму житті вчення Христа, може сподіватися на те, що сформує характери дітей за Божественним зразком¹¹.

З усіх життєвих справ матері найсвятішим є її обов'язок щодо дітей. Але як часто цим обов'язком нехтують задля задоволення якихось егоїстичних бажань! Батькам довірені земні та вічні інтереси їхніх дітей. Вони повинні тримати кермо влади в руках і керувати своєю сім'єю так, щоб віддавати шану Богові. Нехай Закон Божий стане мірилом, а любов керує вами в усіх справах¹².

Немає більш важливої та святої справи. Коли чоловіки йдуть на роботу, залишаючи своїх дружин піклуватися про дітей, то дружина й матір виконує таку саму важливу й святу справу, як чоловік і батько. Навіть якщо чоловік працює на місіонерському полі, дружина — місіонер у своїй сім'ї, і часто її турботи, тривоги й труднощі набагато перевершують обов'язки чоловіка й батька. Її справа серйозна й важлива... Чоловік, працюючи на місіонерському полі, переважно шанований людьми, тоді як хатня трудівниця може й не отримати земної винагороди за свою працю. Але коли вона трудиться задля власної сім'ї, докладає зусиль, щоб сформувати характери дітей згідно з Божественним зразком, тоді ангел, що веде записи, впише її ім'я серед найвидатніших місіонерів світу. Бог оцінює зовсім не так, як обмежений людський розум¹³.

Мати — Божий посередник, покликаний нести християнство до власної сім'ї. Її життя служить прикладом релігії, яку визнає Біблія. Матір повинна показувати, як вплив цієї релігії керує нами в нашому щоденному житті з його обов'язками і приємними хвилинами, навчаючи дітей того, що вони можуть спастися лише благодаттю через віру, котра є даром Божим. Прищеплене матір'ю розуміння того, Ким є Христос для нас, а також Його любов, доброта, милосердя, виявлене у великому Плані викуплення, справлятимуть освячувальний вплив на серця дітей¹⁴.

Виховання дітей є важливою частиною Божого плану, мета якого — показати силу християнства. На батьках лежить серйозна відповідальність у вихованні своїх дітей таким чином, щоб, залишивши батьківський дім, вони робили добро, а не зло тим, з ким спілкуватимуться¹⁵.

Співпраця зі служителем. Проповідник має свою ділянку роботи, а матір — свою. Вона покликана привести дітей до Ісуса, щоб Він благословив їх. Вона зберігає у

своєму серцю слова Христа і навчає згідно із цим власних дітей. Від ранніх років їхнього життя вона має привчати їх до стриманості та самозречення, чистоти і порядку. Матір може так виховати дітей, що вони з відкритими, чуйними серцями прислухатимуться до слів і порад слуг Божих. Господь має потребу в таких матерях, котрі у всіх аспектах сімейного життя використовуватимуть дані їм Богом таланти, готуючи дітей до членства в небесній сім'ї. Належним чином виконана домашня робота є набагато більшим внеском у справу служіння Господеві, ніж повчання словом. Як і вчителі в школі, батьки й матері мають усвідомлювати, що вони є вихователями дітей¹⁶.

Сфера впливу матері-християнки не повинна обмежуватися її родинним життям. Благодійний вплив, який матір справляє в сімейному колі, вона може й повинна використовувати серед своїх сусідів і в Церкві Божій. Для посвяченої дружини й матері дім не може стати в'язницею¹⁷.

Вона має місію в житті. Нехай жінка усвідомить святість своєї справи і в силі та страхіві Божому виконує свою життєву місію. Нехай вона виховує своїх дітей, щоб вони стали корисними членами суспільства, гідними кращого світу. Звертаючись до матерів-християнок, благаємо вас: усвідомте відповідальність, покладену на вас як на матерів і живіть не для самовдоволення, а для Божої слави. Христос не догоджав Собі, а прийняв образ раба¹⁸.

Світ сповнений розтлінного впливу. Мода і звичаї мають сильну владу над молоддю. Якщо мати не виконає свого обов'язку, щоб навчати, керувати і стримувати дітей, то, природно, вони приймуть зло і відвернуться від добра. Нехай кожна мати якомога частіше приходиться до Спасителя з молитвою: «Навчи нас: як нам управляти своїми дітьми і що ми маємо зробити для них?» Нехай вона прислухається до поради, яку Бог дав у Своему Слові, і отримає мудрість, у якій має потребу¹⁹.

Творить за Божественною подобою. На Небесах є Бог, світло й слава від Його престолу спочиває на вірній матері, котра прагне навчити дітей протистояти впливу зла. Жодну іншу справу не можна порівняти за своєю важливістю з тією, яку виконує матір. Її покликання не таке, як у художника, який творить прекрасну картину на полотні, або як у скульптора, що різьбить чудову скульптуру з мармуру. Вона не поплікана втілювати, подібно до письменника, благородні думки у слова, сповнені великої сили, або, як музикант, передавати красу почуттів у мелодії. Її завдання — за допомогою Божою творити подобу Божества в людській душі.

Матір, котра дорожить цим дорученням, вважатиме надані їй можливості неоцінним скарбом. Вона щиро прагнучиме до того, щоб показати своїм дітям найвищий ідеал у власному характері, використовуючи різні методи виховання. З ревністю, терпінням і сміливістю вона намагатиметься вдосконалити свої здібності, щоб правильно використовувати найкращі сили розуму для виховання дітей. Кожний свій крок вона перевіряє, запитуючи: «*Що говорить Бог?*» Вона старанно вивчатиме Його Слово, її погляд буде постійно звернений на Христа, і тоді щоденне життя, що складається зі скромних обов'язків і турбот, стане правдивим відображенням єдиного істинного Життя²⁰.

Ім'я вірної матері записане в книзі невмирущої слави. Самозречення і хрест — це наша доля. Чи приймаємо ми її? Нехай ніхто з вас не думає, що коли зустрінемося з останніми великими випробуваннями, у нас одразу ж виявиться жертвний дух. Якщо таким духом пройняте наше щоденне життя, за допомогою науки і прикладу він увійде в розум і серця наших дітей. Матері Ізраїлю не можуть воювати самі, але можуть виростити воїнів, котрі, одягнувшись в обладунок Божий, мужньо відстоюватимуть Господню справу²¹.

Матері, доля ваших дітей значною мірою залежить від вас. Якщо ви нехтуєте своїм обов'язком, вони можуть опинитися в лавах ворога, стати його знаряддям, аби губити душі; однак за допомогою благочестивого прикладу та правильного виховання ви можете привести їх до Христа і зробити знаряддям у Його руках для спасіння багатьох душ²².

Справа матері-християнки, яку вона сумлінно виконує з Божою допомогою, стане безсмертною. Прихильники моди ніколи не побачать і не зрозуміють нев'янучої краси матері-християнки; вони глузуватимуть з її «відсталіх» поглядів і скромного, без прикрас убрання, тоді як Велич Небес запише ім'я цієї вірної матері до книги невмирущої слави²³.

Дорогоцінні хвилини. Усе життя Мойсея, велика місія, яку він виконав як вождь Ізраїлю, свідчать про важливість справи матері-християнки. Немає іншої справи, що могла б зрівнятися із цією... Батьки повинні навчати і виховувати своїх дітей з ранніх років і до кінця життя, щоб вони могли стати справжніми християнами. Вони довірені нашій опіці, аби ми виховували їх не як спадкоємців престолу земної імперії, а як царів Бога, котрі царюватимуть упродовж нескінченних віків.

Нехай кожна мати зрозуміє, що її хвилини дорогоцінні, а справа буде випробувана в той урочистий день, коли кожний даватиме звіт. Тоді виявиться, що причиною багатьох невдач і злочинів людей є незнання й недбалість тих, чий обов'язком було спрямовувати дитячі кроки на правильний шлях. Натомість відкриється, що багато з тих, геній, істина і святість котрих стали благословенням для світу, завдячують своїми принципами, впливом та успіхами матері-християнці, якій відома сила молитви²⁴.

- ¹ Християнська стриманість і біблійна гігієна, с. 77.
² Пасифік Хелс Джорнал, червень 1890 р.
³ Ознаки часу, 16 березня 1891 р.
⁴ Поради вчителям, батькам і студентам, с. 11.
⁵ Лист 272, 1903 р.
⁶ Ознаки часу, 13 вересня 1877 р.
⁷ Ознаки часу, 11 жовтня 1910 р.
⁸ Пасифік Хелс Джорнал, червень 1890 р.
⁹ Добре здоров'я, січень 1880 р.
¹⁰ Там же.
¹¹ Патріархи і пророки, с. 572.
¹² Ознаки часу, 16 березня 1891 р.
¹³ Свідчення для Церкви, т. 5, с. 594 р.
¹⁴ Рев'ю енд Геральд, 15 вересня 1891 р.
¹⁵ Рукопис 49, 1901 р.
¹⁶ Рукопис 32, 1899 р.
¹⁷ Пасифік Хелс Джорнал, червень 1890 р.
¹⁸ Свідчення для Церкви, т. 3, с. 565.
¹⁹ Патріархи і пророки, с. 572, 573.
²⁰ Служіння зцілення, с. 377, 378.
²¹ Свідчення для Церкви, т. 5, с. 135.
²² Ознаки часу, 11 березня 1886 р.
²³ Там же, 13 вересня 1877 р.
²⁴ Патріархи і пророки, с. 244.

Вплив матері

Вплив матері сягає у вічність. Сфера діяльності матері може бути скромною, але її вплив, у поєднанні із впливом батька, є настільки ж глибоким, як сама вічність. Крім Божої сили, сила матері на добро є найбільшою силою на Землі¹.

Впливу матері немає кінця й меж, і якщо цей вплив є завжди позитивним впливом, характери її дітей свідчатимуть про її високу моральність і гідність. Її усмішка, схвалення можуть стати надихаючою силою. Словом любові й ласкавою усмішкою вона може внести світло в серце своєї дитини.

Якщо вплив матері провадить до правди, доброчесності, якщо вона керується Божественною мудрістю, її життя стане силою, котра приводить до Христа! Її вплив сягатиме у вічність. Лише замисліться над цим — погляд матері, її слова, вчинки приносять плід для вічності, а її вплив служить на спасіння або на загибель багатьох!²

Як же мало матерів усвідомлюють, що вплив мудрого виховання дітей дається взнаки і то з великою силою не тільки в цьому, сповненому мінливостей житті, а й

сягатиме в майбутнє, вічне життя. Формування характеру за небесним Зразком потребує великої, серйозної і наполегливої праці, але вона не даремна, тому що всяку цілеспрямовану працю задля спасіння душ винагороджує Сам Бог³.

Яка мати, такі й діти. Найніжніші земні узи об'єднують матір і дитину. Життя і приклад матері справляють на дітей більший вплив, ніж життя батька, оскільки їх еднають більш міцні почуття та ніжні узи⁴. Думки й почуття матері матимуть великий вплив на спадок, який вона передає своїм дітям. Якщо вона зосереджується лише на своїх почуттях, потурає самолюбству, якщо вона сварлива й вимоглива, то це позначиться і на характері її дитини. Таким чином багато хто успадковує, як право первородства, майже непереборні нахили до зла. Ворог душ розуміє це набагато краще, ніж деякі батьки. Він вводить матір у спокуси, знаючи: якщо вона не чинитиме йому опору, то він через неї зможе вплинути на її дитину. Єдина надія матері — у Богові. Вона може звернутися до Нього за силою і благодаттю, і її зусилля не залишаться даремними⁵.

Мати-християнка завжди пильнуватиме, помічаючи небезпеки, які загрожують її дітям. Вона зберігатиме свою душу в чистоті та святості, своє життя й принципи узгоджуватиме зі Словом Божим і сумлінно виконуватиме свій обов'язок, незважаючи на спокуси, що завжди напосідатимуть на неї⁶.

Благочинний вплив матері. Багато разів на день то від однієї стривоженої дитини, то від іншої лунає крик: «Мамо, мамо!» У відповідь на цей поклик мати повинна встигати всюди, аби задовольнити їхні потреби. Одна дитина опинилася в скрутному становищі, і, щоб вийти з нього, необхідна мудра материнська порада. Інша так задоволена якимось своїм винаходом, що хоче, аби й мама побачила його, сподіваючись, що вона радітиме.

Слово схвалення надовго втішить серце. Багато світла і радощів може дати своїм дорогим дітям мати. Вона може так тісно з'єднати цих дорогих малюків зі своїм серцем, що її присутність стане для них найсвітлішою хвилиною в житті.

Однак часто терпіння матері випробовується численними дріб'язковими неприємностями, які майже не варті уваги. Пустотливі рученята і неспокійні ніжки завдають матері багато праці та клопотів. Вона мусить добре володіти собою, щоб часом не зірвалися з її вуст дратівливі слова. Часто вона ледве стримується, але тиха молитва до співчутливого Викупителя заспокоює її нерви, і вона стає здатною зберігати самовладання, спокій і почуття власної гідності. Вона говорить спокійним голосом, але скількох зусиль коштує їй вгамувати почуття гніву, стриматися від різких слів, які можуть зруйнувати її вплив, і потрібний буде час, аби його відновити.

Дітям притаманна гострота сприйняття; вони відрізняють спокійний, люблячий голос від роздратованого, різкого наказу, який охолоджує любов і прихильність у дитячих серцях. Справжня мати-християнка ніколи не відштовхне від себе дітей через своє роздратування й нестачу розуміння та любові⁷.

Формування розуму й характеру. На матері лежить особлива відповідальність. Жінка, яка носила дитину у своєму тілі й дала їй життя, справляє на цю дитину також інтелектуальний і духовний вплив, завдяки якому відбувається становлення її характеру та мислення. Йохаведа, мати-єврейка, що мала велику віру і «не злякалася царського повеління», дала життя Мойсееві, визволителеві Ізраїлю. Анна, жінка молитви і самопожертвування, сповнена небесного натхнення, народила Самуїла — дитину, яку виховували Небеса, непідкупного суддю, засновника священних шкіл в

Ізраїлі. Єлизавета, родичка тілом і духом Марії з Назарету, стала матір'ю предтечі Спасителя⁸.

Борг світу перед матерями. День Божий відкриє, скільком побожним матерям світ завдячує тим, що вони дали сміливих і відважних мужів, які твердо захищали Істину і реформу, непохитно стояли серед випробувань і спокус, не проміняли високі й святі інтереси Істини й славу Богу на світські почесті та навіть жертвували власним життям⁹.

Матері, зрозумійте: ваш вплив і приклад позначаються на характері та долі ваших дітей; пам'ятаючи про вашу відповідальність, розвивайте в собі врівноважений розум і чистий характер, який відображав би лише те, що істинне, добре й прекрасне¹⁰.

¹ Добре здоров'я, березень 1880 р.

² Ознаки часу, 16 березня 1891 р.

³ Добре здоров'я, липень 1880 р.

⁴ Свідчення для Церкви, т. 2, с. 536.

⁵ Ознаки часу, 13 вересня 1910 р.

⁶ Лист 69, 1896 р.

⁷ Ознаки часу, 13 вересня 1877 р.

⁸ Служіння зцілення, с. 372.

⁹ Ознаки часу, 11 жовтня 1910 р.

¹⁰ Там же, 9 вересня 1886 р.

Хибне уявлення про материнську працю

Матір схильна думати, що її праця маловажлива. Часто праця матері видається неважливим служінням. Цю працю рідко оцінюють належним чином. Інші люди мало що знають про її численні турботи і труднощі. Дні материнського життя сповнені незначними обов'язками, що потребують терпіння, самовладання, тактовності, мудрості та жертвовної любові. Проте вона не часто може похвалитися, що своєю працею досягла чогось визначного. Матір лише підтримувала лад у домі. Часто змучена, збентежена, вона намагається розмовляти з дітьми ласкаво, знайти для них якесь заняття, зробити їх щасливими і спрямувати ходу маленьких ніжок на правильний шлях. Хоч матері здається, нібито вона не робить нічого особливого, проте це не так. Небесні ангели спостерігають за втомленою турботами жінкою; труднощі, які щодня тягарем лягають на її плечі, не залишаються непоміченими. Можливо, її ім'я невідоме для світу, але воно записане в книзі життя в Агнця¹.

Справжня дружина і мати з радістю і гідністю виконуватиме свої обов'язки, не вважаючи принизливим працювати власноручно, якщо ця робота потрібна в її добре влаштованому домі².

Праця матері не менш важлива, ніж місіонерське служіння. Яка це важлива справа! І все ж чуємо, як матері мріють про місіонерське служіння! Їм здається, що якби вони могли поїхати в далеку країну, то здійснили б там велику справу. А виконання щоденних домашніх обов'язків здається їм невдячною, втомлюючою працею³.

Матері, котрі зітхають, мріючи про роботу на місіонерському полі, мають таку можливість у власному сімейному колі... Хіба душі дітей не такі ж цінні, як душі язичників? З якою турботою і ніжністю мати повинна стежити за духовним розвитком дітей, спрямовуючи їхні думки до Бога! Хто ж краще зробить цю справу, як не любляча, богобоязлива мати?⁴

Є й такі, котрі вважають, що коли вони не беруть безпосередньої участі в активній релігійній праці, то не виконують волі Божої. Але це хибна думка! Кожний може працювати для Господа: зробити дім приємним, затишним місцем, влаштувати в ньому все, як має бути, — це чудова справа. Навіть найскромніші таланти людини, серце якої належить Богові, зробить життя сім'ї таким, яким його бажає бачити Бог. Яскраве, сяюче світло буде плодом самовідданого служіння Богові. Чоловіки та жінки, котрі серйозно ставляться до того, що вони почули, виховують своїх дітей так, аби вони не зневажали Бога, здійснюють таке ж служіння, як і проповідник за кафедрою⁵.

Жінки, котрі охоче займаються призначеною для них роботою, підбадьорюють своїх чоловіків, допомагаючи їм виконувати їхні обов'язки, і виховують дітей для Бога — це місіонери в найвищому розумінні слова⁶.

Релігійна діяльність не повинна витіснити турботу про сім'ю. Якщо ви нехтуєте своїми обов'язками матері й

дружини і бажаєте, щоб Господь дав у ваші руки іншу роботу, то можете бути впевненими, що Він не буде суперечити Самому Собі; Він указує вам на обов'язок, який ви повинні виконувати в сім'ї. Якщо ви гадаєте, що є справа важливіша й святіша за ту, яка доручена вам, то помиляєтеся. Вірним служінням у власному домі для найближчих душ ви зможете приготувати себе працювати для Христа. Але будьте певні: ті, котрі недбало ставляться до домашніх обов'язків, не готові працювати й для інших⁷.

Господь не закликає вас нехтувати сім'єю, чоловіком і дітьми. Це ніколи не входило і не входить у Божі плани... Не допускайте й думки, що Бог доручив вам справу, що потребує розділення з вашою дорогою маленькою отарою. Не залишайте їх напризволяще, щоб вони не потрапили під деморалізуючий вплив лихих товаришів та не закам'яніли серцем щодо матері. Цим ви штовхаєте дітей на недобрий шлях, перешкоджаючи їм стати такими, якими бажає їх бачити Бог, аби вони могли колись успадкувати Небеса. Бог піклується про них; так повинні чинити й ви, якщо вважаєте себе Його дитиною⁸.

Перші роки життя дітей — це той час, коли слід працювати, пильнувати, молитися й підтримувати кожний добрий нахил. Ця праця повинна виконуватися безперервно. Вас можуть запрошувати на збори матерів або на заняття в гуртку шиття, виконувати місіонерську роботу; але якщо ви не можете залишити на цей час дітей під опікою вірного і мудрого вихователя, то вашим обов'язком є відповісти, що Господь доручив вам іншу роботу, якою ви в жодному разі не можете нехтувати. Приділяючи надто багато часу й уваги якійсь іншій праці, ви не зможете при цьому успішно виховувати своїх малюків і зробити їх такими, якими їх бажає бачити Бог. Як співпрацівники Христа, ви зобов'язані привести їх до Нього дисциплінованими і вихованими⁹.

Якщо в дитини недобрий характер, якщо вона погано вихована, багато в чому тут винна матір. Не беріться за роботу в Церкві, якщо через це будуть занедбані ваші діти. Найкраща справа, яку може виконати матір, — це пильнувати, щоб жодна дрібниця не залишилася поза увагою у справі виховання дітей...

Жодним іншим чином матір не зможе краще допомагати Церкві, як присвятити свій час тим, кого вона повинна навчати й виховувати¹⁰.

Даремне прагнення до широкого місіонерського поля. Деякі матері палко бажають узяти участь у місіонерській роботі, залишаючи поза увагою найпростіші обов'язки, які зустрічаються на їхньому життєвому шляху. Діти запущені, дім стає безрадіним місцем для сім'ї, у ньому часто можна чути суперечки й нарікання; молодь виростає з думкою про те, що домівка є найнепривабливішим місцем. Тому вони з нетерпінням чекають хвилини, коли зможуть залишити його; позбавлені домашнього впливу, доброї поради ласкавих батьків, вони без особливого жалю вирушають у цей великий світ.

Батьки, котрі повинні були привернути ці юні серця до себе та вказати їм на правильний шлях, змарнували дані їм Богом можливості; вони не усвідомлюють своїх найважливіших життєвих обов'язків і даремно прагнуть до праці на широкому місіонерському полі¹¹.

¹ Поради вчителям, батькам і студентам, с. 144.

² Ознаки часу, 9 вересня 1886 р.

³ Рев'ю енд Геральд, 9 липня 1901 р.

⁴ Рукопис 43, 1900 р.

⁵ Рукопис 32, 1899 р.

⁶ Свідчення для Церкви, т. 2, с. 466.

⁷ Рев'ю енд Геральд, 15 вересня 1891 р.

⁸ Лист 28, 1890 р.

⁹ Рукопис 32, 1901 р.

¹⁰ Рукопис 75, 1901 р.

¹¹ Санітарна реформа, жовтень 1876 р.

Недосконалі приклади материнства

Уявна мучениця. Багато сімей стають у край нещасливими через нерозумні нарікання господині, котра з неприязню відвертається від простих домашніх обов'язків скромного сімейного життя. Турботи і обов'язки, що випадають на її долю, вона вважає тяжким випробуванням, а те, що можна було б виконувати з радістю, задоволенням, зацікавленням, а також користю, перетворюється на важку й нудну працю. З огидою дивиться вона на рабство власного життя і вважає себе мученицею.

Правда, у домашньому житті не все завжди буває гладко; багато трапляється такого, що випробовує терпіння і потребує сил. Хоч матір не несе відповідальності за обставини, які вона не в силах змінити, даремно заперечувати, що саме ставлення до обставин характеризує дружину і матір в її життєвій праці. Матері гідні осуду, якщо вони дозволяють, щоб обставини керували їхніми принципами та руйнували їх, якщо, утомившись, вони зраджують своєму високому покликанню та нехтують сімейними обов'язками.

Дружина й матір, котра з гідністю долає труднощі, під тягарем яких падають ті, котрим бракує терпіння й витривалості, наполегливо виконуючи свою справу, не лише стає сильною сама, а її досвід у подоланні спокус і перешкод робить її здатною вміло допомагати іншим як словом, так і прикладом. У багатьох з тих, котрі добре виконують свою справу за сприятливих обставин, здається, змінюється характер, коли вони зустрічаються з нещастями і випробовуваннями; і чим більше неприємностей, тим більше вони занепадають. Але Бог не бажає, щоб ми ставали жертвами¹.

Плекати в собі почуття незадоволення — гріх. Чимало чоловіків і дітей, котрі не знаходять удома нічого привабливого, постійно вислуховують лайливі слова й нарікання, починають шукати втіхи та радості поза домівкою — у барах, пивних, в інших заборонених місцях. Дружина і матір, зайнята своїми домашніми турботами, часто стає неуважною і скупю на незначні виявлення любов'язності, котрі роблять домівку приємним місцем для чоловіка і дітей, навіть якщо вона намагається не згадувати в їхній присутності про неприємності й труднощі. Поки вона зайнята приготуванням їжі або лагодженням одягу, чоловік і діти приходять у дім і залишають його як сторонні особи. Трапляється так, що господиня дому, ретельно виконуючи свої обов'язки, постійно нарікає, вважаючи, що вона приречена на рабство. Вона має хибне уявлення про свої обов'язки і обмеження, значно перебільшуючи їх та вважаючи, що високе призначення жінки полягає зовсім в іншому... Даремно вона прагне іншого життя, плаче в собі гріховне невдоволення і робить свій дім неприємним місцем для чоловіка і дітей².

Захоплена безглуздям світу. Сатана готує звабні принади як для батьків, так і дітей. Він знає: якщо застосує свою звабну силу до матерів, то досягне багато чого. Шляхи світу сповнені обману, шахрайства й нещастя,

але він робить їх привабливими на вигляд, і якщо діти й молодь не будуть належно виховані й навчені, неодмінно зіб'ються на манівці. Без твердих принципів їм важко протистояти спокусам³.

Непотрібний тягар. Багато матерів витрачають свій час на безглузді й непотрібні справи. Усю свою увагу вони зосереджують на дочасному, не бажаючи спинитися, замислитися над тим, що є вічним. Скільки матерів не дбають про власних дітей і вони виростають грубими, невихованими й некультурними!⁴

Якщо батьки, передусім матері, мають справжнє почуття відповідальності за важливу роботу, доручену їм Богом, вони не виявлятимуть стільки цікавості до особистих справ своїх ближніх, до яких їм не повинно бути жодного діла. Вони не ходитимуть з дому в дім задля світських пліток, обговорюючи недоліки й неправильні вчинки своїх ближніх. Вони відчуватимуть настільки велику відповідальність за власних дітей, що не знаходитимуть часу на те, щоб засуджувати ближніх⁵.

Жінка, котра шукає в Бога сили й утіхи та зі страхом Господнім виконує щоденні обов'язки, користуватиметься повагою і довір'ям свого чоловіка; вона побачить, що її діти вирости чесними людьми, маючи моральну силу на добро. Але матері, які нехтують даними їм можливостями і перекладають власні обов'язки і проблеми на інших, дійдуть висновку, що їхня відповідальність залишається за ними; вони з гіркотою пожинатимуть те, що сіяли з байдужістю і недбалістю. У цьому житті нічого не трапляється випадково; урожай буде таким, яким було посіяне насіння⁶.

¹ Ознаки часу, 29 липня 1877 р.

² Там же.

³ Рев'ю енд Геральд, 27 червня 1899 р.

⁴ Ознаки часу, 22 липня 1889 р.

⁵ Свідчення для Церкви, т.2, с.466.

⁶ Ознаки часу, 4 квітня 1911 р.

Здоров'я матері й зовнішній вигляд

Здоров'ям матері необхідно дорожити. Сили матері потрібно дбайливо берегти. Звільніть її від деяких турбот і тягарів, аби вона не витрачала свої дорогоцінні сили на виснажливу працю. Часто чоловік і батько не обізнаний з фізичними законами, яких повинен дотримуватися задля добробуту сім'ї. Поглинутий турботами про те, як здобути засоби до існування або придбати багатство; пригнічений клопатами і труднощами, він дозволяє, щоб дружина й матір несла тягар, який виснажує її сили; у найкритичніший період це призводить до ослаблення й хвороби¹.

Задля родинного добра і добра самої матері необхідно обережніше від надмірної втоми і використовувати всі засоби, які є в її розпорядженні, для збереження життя, здоров'я і сил, дарованих Богом, тому що їй потрібно енергійно застосовувати здібності для виконання великої роботи. Частина свого часу вона повинна проводити на свіжому повітрі, займаючись фізичними

вправами, щоб зміцнити своє здоров'я для домашньої праці, виконувати її бадьоро і старанно, ставши світлом і благословенням для сім'ї².

Матері повинні підтримувати санітарну реформу. Бог ясно відкриває Свою волю всім матерям; Він бажає, щоб за допомогою повчання і прикладів вони запроваджували санітарну реформу. Вони мають непохитно дотримуватися принципів, жодним чином не порушуючи фізичних законів, установлених Богом для нашого ества. Відстоюючи основну мету з непохитною чесністю, матері отримають моральну силу і небесну благодать, аби бути світлом для світу, котре можна побачити як у їхньому особистому житті, так і в благородних характерах власних дітей³.

Помірюваність у харчуванні. Матір повинна досконало володіти собою, і, щоб досягти цього, вона застосовує всі заходи перестороги проти будь-якого фізичного чи розумового розладу. Її життя має узгоджуватися із законами Божими й законами здоров'я. Оскільки харчування суттєво впливає на розум і характер, вона повинна бути уважною, вживаючи поживну, але не збуджуючу їжу, аби її нервова система була спокійною, а характер — урівноваженим. У такому разі їй легше буде зберігати терпіння, коли матиме справу з різними нахилами своїх дітей, і твердо, але ніжно утримувати у своїх руках кермо правління⁴.

Випромінюйте світло за всіх обставин. Мати покликана багато працювати над тим, щоб уміти опановувати своїми нервами і не втрачати глузду у хвилини депресій; навіть під час хвороби вона зможе, якщо тільки привчить себе до цього, бути приємною, веселою і витримувати більше дитячого галасу, ніж могла сподіватися. Не робіть дітей свідками своїх немочей, не затьмарюйте їхній юний вразливий розум пригніченим духом, щоб у них не склалося враження, що дім — це могила, а кімната матері — най-

похмуріше місце на Землі. Розум і нервова система людини, яка виявляє у своєму житті волю, стають міцними і здоровими. Сила волі в багатьох випадках є надійним засобом для заспокоєння нервової системи. Нехай ваші діти не бачать вас із похмурим обличчям⁵.

Повага чоловіка та дітей. Сестри, беручись до роботи, не одягайтеся так, щоби бути схожими на опудало. Буде доречним, якщо чоловік і діти, а не лише гості чи сторонні люди, які заходять у ваш дім, бачитимуть на вас пристойний одяг, який вам личить. Деякі дружини й матері вважають, що немає жодного значення, який вони мають вигляд, коли працюють удома, де їх бачать тільки чоловік та діти. Проте вони старанно і зі смаком одягаються, коли мають з'явитися перед тими, хто не має до них особливих домагань... Чи не слід було би більше цінувати повагу й любов чоловіка і дітей, ніж чужих людей або друзів? Кожна дружина і матір повинна насамперед дбати про те, щоб приносити щастя своєму чоловікові та дітям⁶.

Убирайтеся в одяг, який личить вам. Через це ваші діти ще більше поважатимуть вас. Стежте, щоб і вони були одягнені належним чином. Не дозволяйте їм звичати до неохайності⁷.

Не будьте рабами чужої думки. Надто часто матері боїсно реагують на те, що інші можуть подумати про їхні звички, одяг і погляди; вони значною мірою стають рабами чужих думок і поглядів. Хіба не сумно бачити, що декого більше турбує думка про те, що думають про них ближні, аніж про те, щоб виконувати обов'язки перед Богом? Ми часто жертвуємо істиною, аби не йти всупереч зі звичаєм і таким чином уникнути насмішок... Матір не може дозволити собі бути рабинею чужої думки, тому що вона покликана виховувати своїх дітей для цього та прийдешнього життя. У своєму одязі матері повинні уникати демонстрування непотрібних прикрас⁸.

Привчайте дітей до охайності й чистоти. Якщо матері дозволяють собі ходити вдома в неохайному одязі, то цим вони навчають своїх дітей бути такими ж неохайними... Багато матерів вважають, що для дому підійде будь-який одяг, навіть якщо він буде брудним і виношеним. У такому разі вони швидко втратять свій вплив у сім'ї. Діти порівнюють одяг матері з охайним одягом інших жінок, і, звичайно, їхня повага до неї зменшується.

Матері, наскільки це можливо, намагайтеся мати привабливий вигляд не за допомогою вишуканих прикрас, а одягаючись у чистий, добре пошитий одяг. Цим ви постійно привчатимете своїх дітей до охайності й чистоти. Любов і повага дітей мають бути найбільшою цінністю для кожної матері. Усе, що вони бачать на ній, повинно вчити охайності й порядку та асоціюватися в їхній свідомості з чистотою. Навіть у наймолодших за віком дітей є відчуття гармонії й поняття про узгодженість речей, то хіба можна прищепити їм прагнення до чистоти і святості, коли вони щодня бачать неохайний одяг і неприбрані кімнати? Як можна запросити до такої оселі небесних гостей, оточених чистотою і святістю?⁹

Порядок і чистота — це закон Небес, і для того щоб жити за Божественними постановами, ми зобов'язані дбати про охайний, пристойний вигляд¹⁰.

¹ Служіння зцілення, с. 373.

² Пасифік Хелс Джорнал, червень 1890 р.

³ Добре здоров'я, лютий 1880 р.

⁴ Пасифік Хелс Джорнал, травень 1890 р.

⁵ Свідчення для Церкви, т. 1, с. 387.

⁶ Там же, с. 464, 465.

⁷ Лист 47а, 1902 р.

⁸ Рев'ю енд Геральд, 31 березня 1891 р.

⁹ Християнська стриманість і біблійна гігієна, с. 143, 144.

¹⁰ Свідчення для Церкви, т. 4, с. 142, 143.

Вплив матері на дитину в передпологовий період

Жінки мають бути готовими до материнства. Жінка повинна набратися великого терпіння, щоб підготувати себе до материнства. Бог призначив жінкам бути готовими до цієї праці. Праця матері набуває величезного значення завдяки її зв'язку з Христом. Це перевершує усяке розуміння. Обов'язок жінки — священний. Присутність Ісуса є необхідною в домі та служінні матері, яке вона здійснює; любов здатна перетворити дім у Бет-Ель. Чоловік і дружина мають співпрацювати. Яким був би світ, коли б усі матері віддали себе на Божий вівтар і присвятили своє потомство Богові як до народження дітей, так і після!¹

Вплив матері на дитину до її народження. Чимало батьків не надають належного значення передпологовому впливові, проте Небо дивиться на це інакше. Вістка, послана через ангела Божого і двічі проголошена найурочистішим чином, свідчить про те, що це питання заслуговує найретельнішого вивчення.

У словах, сказаних матері-єврейці (дружині Маноя), Бог звертається до всіх матерів усіх віків. *«Усього, що сказав Я жінці, нехай вона стережеться» (Суд.13:13)*, — промовив ангел. Добробут дитини залежить від звичок матері. Її бажання й пристрасті мають контролюватися Божими принципами. Існує дещо, чого вона повинна уникати, чому опиратися, якщо бажає виконати Божий намір щодо народження її дитини².

У світі чимало пасток підстерігає молодь... Багатьох приваблює егоїстичне, сповнене чуттєвих насолод життя. Такі люди не здатні розпізнати приховані небезпеки й жажливий кінець дороги, котра, як їм здається, провадить до щастя. Потурання апетиту та пристрастям виснажує людину, і мільйони гинуть для цього світу та прийдешнього життя. Батьки, пам'ятайте, що вашим дітям доведеться зустрітися зі спокусами. Тому ще до народження дитини розпочинайте приготування, які дадуть їй змогу успішно боротися зі злом³.

Якщо до народження дитини мати потурає своїм бажанням, якщо вона егоїстична, дратівлива і вимоглива, ці риси знайдуть своє втілення в характері дитини. Таким чином багато дітей успадковують майже непереборний потяг до зла.

Якщо ж мати непохитно дотримується правильних принципів, коли вона поміркована, уміє жертвувати собою, добра, ласкава, безкорислива, вона зможе передати і своїй дитині такі самі цінні риси характеру⁴.

Важливе значення догляду в передпологовий період. Багато хто помиляється, думаючи, що передпологовий період у житті жінки нічим не відрізняється від усіх інших. У цей важливий час полегшуйте працю матері. В її організмі відбуваються великі зміни; він має потребу в більшій кількості крові, тому з метою кращого кровотворення доцільно збільшити кількість поживних

продуктів. Якщо майбутня матір позбавлена достатньої кількості поживної їжі, вона втрачає сили, а її потомство не буде життєздатним*. Слід також звернути увагу на одяг. Подбайте про те, щоб захистити тіло майбутньої матері від охолодження. Організм жінки не повинен даремно витрачати свої життєво необхідні ресурси на те, аби компенсувати відсутність відповідного одягу. Якщо мати не отримує достатньою мірою здорової, поживної їжі, кількість і якість її крові не відповідатимуть нормі. Кровообіг погіршиться, а це позначиться на дитині. Таке потомство не здатне засвоювати їжу, яка служить для творення здорової крові, необхідної для живлення організму. Отже, добрий стан матері й дитини багато в чому залежить від теплого одягу й поживної їжі⁵.

Раджу звернути велику увагу на те, щоб мати перебувала в доброму, приємному оточенні. На чоловіка й батька покладається особлива відповідальність робити все, що в його силах, аби полегшити життєвий тягар дружини й майбутньої матері. Він повинен, наскільки це можливо, допомагати їй: бути ввічливим, люб'язним, добрим, ніжним і особливо уважним до всіх потреб. На жаль, до деяких жінок під час вагітності ставляться з меншою увагою, ніж до тварин у хліві⁶.

Покладатися лише на апетит — небезпечно. Уявлення про те, що вагітні жінки можуть без жодних обмежень задовольняти свій апетит, є помилковим і ґрунтується на звичках, але не на здоровому глузді. Апетит жінки під час вагітності може бути мінливим, примхливим; його буває важко задовольнити, і зазвичай їй дозволяється їсти все, що заманеться, не замислюючись над тим, чи може така їжа забезпечити поживу як для її тіла, так і розвитку дитини. Їжа має бути поживною, але не збу-

*Для подальшого вивчення цього питання див. «Поради щодо їжі та харчування» (розділ «Харчування під час вагітності»).

джуючою... Якщо й існує потреба у простому харчуванні й особливій турботі щодо якості їжі, то передусім у цей важливий період.

Жінки, котрі керуються Божими принципами і добре обізнані з Біблією, не відмовлятимуться від простої їжі. Вони пам'ятають про свою відповідальність за життя дитини, тому уважно ставляться до своїх звичок, а передусім до харчування. Вони не повинні вживати малопоживну або збуджуючу їжу лише тому, що вона приємна на смак. Знайдеться багато порадників, готових переконати їх робити те, що забороняє навіть здоровий глузд. Хворі діти народжуються і через те, що батьки догоджають своєму апетитові...

Якщо в шлунок потрапляє така кількість їжі, що органи травлення змушені посилено працювати, аби перетравити її та звільнитися від подразнюючих речовин, то мати поводить себе неправильно щодо себе і створює передумови для захворювання власного потомства. Якщо вона воліє їсти все, що їй подобається і що лише заманеться, незважаючи на наслідки, зазнає покарання, і до того ж не лише сама. Через нерозважливість матері страждатиме її невинна дитина⁷.

Самовладання і стриманість. У жодному разі не нехуйте фізичними потребами матері. Від неї залежить два життя, тому уважно ставтеся до її бажань, щедро задовольняйте її потреби. Але саме в цей час, як ніколи раніше, вона повинна уникати того, що може послабити її фізичні й розумові сили, стосується це їжі чи якогось іншого питання. Сам Бог поклав на неї серйозну відповідальність зберігати самовладання⁸.

Основа правильного характеру майбутньої людини формується й утверджується в лоні матері ще до народження дитини завдяки суворому дотриманню принципів стриманості та поміркованості...

До цього уроку не варто ставитися байдуже⁹.

Зберігайте бадьорий настрій, будьте задоволені. Кожна жінка, що готується стати матір'ю, незалежно від обставин, має постійно зберігати радісний, бадьорий настрій, бути задоволеною, знаючи, що за всі свої зусилля в цьому напрямі вона буде щедро винагороджена фізичним здоров'ям і добрим характером своєї дитини. Але це ще не все. Вона може виробити в собі звичку зберігати оптимістичний погляд на життя і таким чином підтримувати в собі життєрадісний настрій, наповнюючи щасливим духом свою родину і тих, з ким спілкується. Її фізичне здоров'я значно поліпшиться, життєві сили зміцняться, кров уже не буде повільно циркулювати, як це трапляється тоді, коли людина занепадає духом, пригнічена.

Фізичні й розумові сили матері зміцняться, якщо дух буде бадьорим. Сила волі чинитиме опір різним враженням і настроям, принесе заспокоєння нервовій системі. За дітьми, позбавленими життєвої сили, яку вони повинні були успадкувати від батьків, потрібен найстаранніший догляд. Уважне ставлення до законів життя значно поліпшить стан речей¹⁰.

Внутрішній спокій і довір'я. Вагітна жінка — майбутня мати — повинна перебувати в Божій любові. Нехай мир наповнює її душу; виконуючи слова Христа, вона перебуватиме в любові Ісуса. Їй необхідно пам'ятати, що матір — співпрацівниця Бога¹¹.

¹ Рукопис 43, 1900 р.

² Служіння зцілення, с. 372.

³ Там же, с. 371.

⁴ Там же, с. 372, 373.

⁵ Свідчення для Церкви, т. 2, с. 381, 382.

⁶ Там же, с. 383.

⁷ Там же, с. 382, 383.

⁸ Служіння зцілення, с. 373.

⁹ Добре здоров'я, лютий 1880 р.

¹⁰ Урочистий заклик, с. 123, 124.

¹¹ Ознаки часу, 9 квітня 1896 р.

Мурбота про наших дітей

Про що повинна пам'ятати мати-годувальниця. Найкращою їжею для немовляти є така їжа, яку дає природа. Тому без потреби не варто позбавляти дитину цієї можливості. Нерозумною є та матір, котра задля вигоди або розваг звільняє себе від ніжного обов'язку годувати свого малюка¹.

Період, коли немовля отримує харчування від матері, є дуже важливим. Багатьом матерям, що годують малюків, дозволяють перевантажувати себе роботою та надто розігрівати свою кров біля кухонної плити. Це приносить серйозну шкоду дитині; вона не лише отримує нездорове молоко, а в її кров потрапляють токсини із нездоровою їжею матері, що викликає загальне погіршення стану організму та справляє негативний вплив на немовля. На дитину також впливає душевний стан матері. Якщо вона пригнічена, легко збуджується, дратівлива, дає волю пристрастям, тоді їжа, яку дитина

отримує від матері, збуджуватиме її, часто викликаючи кольки, спазми, а в деяких випадках може стати причиною корчів або припадків².

Характер дитини більшою або меншою мірою залежить від харчування, яке вона отримує від матері. Тому так важливо, щоб мати, годуючи своє немовля, намагалася бути радісною, цілком володіючи собою. У такому разі їжа не пошкодить малюкові, а спокійна, стримана поведінка матері щодо дитини матиме величезний вплив на її розумовий розвиток. Коли дитина нервова і швидко збуджується, спокійна, некваплива поведінка матері справлятиме заспокійливий, виховний вплив, і здоров'я дитини значно поліпшиться². Чим спокійніше і простіше життя дитини, тим благотворніше воно позначиться на її фізичному і розумовому розвитку. Матір завжди повинна бути врівноваженою, спокійною, витриманою³.

Їжа не замінить уваги. Немовлята зазнають великої шкоди через неправильне ставлення до них. Якщо вони вередують, їх, як правило, починають годувати, аби заспокоїти, тоді як у більшості випадків справжня причина їхньої дратівливості криється в тому, що їх перегодовують; їжа завдає їм шкоди внаслідок нездорових звичок матері. Оскільки шлунок дитини перевантажений, додаткова їжа лише погіршує стан.

Дітей, як правило, вже з колиски привчають задовольняти свій апетит, прищеплюючи їм думку про те, що вони живуть задля того, аби їсти. Мати значною мірою сприяє формуванню характеру дітей у ранні роки життя. Вона здатна навчити їх угамовувати апетит або ж, навпаки, потурати йому, аж поки дитина стане ненажерливою. Часто матір планує виконати певну роботу протягом дня, і коли діти заважають їй, вона замість того, щоб розважити та втішити малюків у їхніх дитячих проблемах, дає їм щось поїсти, аби заспокоїти. На деякий час вона досягає

своєї мети, але загалом справа ще більше погіршується. Шлунок дитини перевантажують їжею тоді, коли вона зовсім не хоче їсти. Усе, що було потрібно, — це трохи материнської уваги. Але мати вважає свій час надто дорогим, аби витратити його на розваги з малюками. Можливо, вишукана прикраса дому задля похвали гостей чи приготування добірної їжі мають для неї більше значення, ніж щастя й здоров'я дітей⁴.

Їжа має бути здоровою, смачною, але простою. Їжа має бути простою, щоб її приготування не забирало в матері увесь її час. Потурбуйтеся про те, аби на столі була здорова, корисна та смачно приготовлена їжа. Не думайте, що абияк приготовлена страва може бути доброю поживою для дітей. Але витрачайте менше часу на приготування страв, які шкодять здоров'ю або задовольняють спотворений смак; краще більше часу приділяйте освіті й вихованню дітей⁵.

Приготування одягу для немовляти. Готуючи гардероб для немовляти, надавайте перевагу зручності, вигоді та здоров'ю, а не моді й бажанню викликати захоплення. Матір не повинна витрачати час на вишивки та прикрашання дитячого одягу, обтяжуючи себе непотрібною працею за рахунок як власного здоров'я, так і здоров'я дитини. Вона не повинна сидіти над шиттям, яке потребує великого напруження зору та нервів, тоді як має велику потребу у відпочинку і вправах, що не вимагають особливих зусиль. Нехай матір зрозуміє, що її обов'язок — берегти сили, щоб упоратися з проблемами, які виникатимуть на її шляху⁶.

Забезпечте чистоту, тепло і свіже повітря. Немовляті потрібне тепло, але часто матір припускається серйозної помилки, утримуючи його в перегрітих кімнатах, позбавляючи свіжого повітря...

Дитину краще оберігати від усього, що може послабити організм або завдати шкоди. Особливу увагу звертайте

на те, щоб зробити все навколо неї приємним і чистим. Може виникнути необхідність захистити малюків від несподіваних або різких коливань температури, але потурбуйтеся і про те, аби під час сну чи вдень вони дихали чистим, здоровим повітрям⁷.

Догляд за хворими дітьми. У багатьох випадках причиною захворювання дітей є неправильний догляд за ними, нерегулярне харчування, невідповідний одяг, відсутність активних вправ, необхідних для нормально-го кровообігу, брак чистого повітря, що очищує кров. Нехай же батьки визначають причину хвороби та якомога швидше усунуть її.

Усі батьки мають змогу навчитися доглядати за дітьми, запобігати захворюванням, навіть лікувати їх. Передусім матір повинна знати, що робити в тому випадку, коли хвороба приходить у сім'ю... Вона повинна навчитися доглядати за хворою дитиною. Любов і розуміння підготують її до служіння, якого не можна довірити незнайомій людині⁸.

¹ Служіння зцілення, с. 383.

² Поради щодо їжі та харчування, с. 228.

³ Служіння зцілення, с. 381.

⁴ Урочистий заклик, с. 125, 126.

⁵ Християнська стриманість і біблійна гігієна, с. 141.

⁶ Служіння зцілення, с. 381, 382.

⁷ Там же, с. 381.

⁸ Там же, с. 385.

Головний обов'язок матері – виховання дітей

Можливості вихованої дитини. Бог знає усі можливості цієї маленької часточки людства, а також те, що добре вихована дитина стане силою на добро у світі. З тривогою і зацікавленням Він спостерігає, чи батьки здійснюватимуть Божий план, чи своєю недоречною добротою перекреслять Його намір, дозволяючи, аби їхня дитина загинула для теперішнього і вічного життя. Щоб перетворити цю безпорадну, на перший погляд незначну істоту в особу, яка стане благословенням для світу і честю для Бога, потрібна велика і важка праця. Батьки, не дозволяйте, аби щось перешкодило вам виконувати свій обов'язок щодо дітей¹.

Праця для Бога і країни. Ті, що дотримуються Закону Божого, дивляться на своїх дітей з невимовним почуттям надії та побоювання, міркуючи над тим, яку роль вони відіграють у великій боротьбі, що чекає на них. Стурбована мати запитує: «Яку позицію вони займуть? Що я

можу зробити, аби приготувати їх гідно виконувати свої обов'язки і стати учасниками вічної слави?» Велика відповідальність покладена на вас, матері. Хоч ви можете й не належати до державної ради... проте виконаєте велику роботу для Бога і своєї країни. Виховуйте власних дітей. Допомогайте їм формувати характери, які протистоятимуть злему впливові й водночас спонукатимуть інших до праведного життя. Палкими молитвами віри ви можете впливати на Божественну руку, що керує світом².

Діти та молодь повинні отримувати настанови. Дітей треба виховувати для корисних справ. Навчайте їх виконувати домашні обов'язки; слова доброти і схвалення можуть зробити ці обов'язки приємними для них³.

Не нехтуйте домашнім вихованням. Незважаючи на прогрес у галузі освіти, яким пишається світ, виховання, що отримують діти в наш час, є, на жаль, недосконалим. Домашнім вихованням часто нехтують. Батьки, а особливо матері, не усвідомлюють особистої відповідальності. Їм не вистачає ані терпіння, щоб навчити, ані мудрості, щоб керувати дітьми, довіреними їхній опіці⁴.

Очевидним є той факт, що матері не виконують своїх обов'язків і не вірні своєму материнському покликанню. Бог не вимагає від нас нічого, чого б ми не могли виконати, завдячуючи Його силі, нічого, що не служило би для нашого особистого добра і добра дітей⁵.

Шукайте Божественної допомоги. Якщо б матері усвідомили важливість своєї місії, вони присвячували би більше часу таємним молитвам, приносячи своїх дітей до Ісуса, благаючи в Нього благословення для них і мудрості, щоб сумлінно виконувати свої священні обов'язки. Нехай же мати використовує кожну можливість, формуючи звички й нахили дітей... Нехай вона уважно стежить за розвитком їхнього характеру, стримуючи те, що є зайвим, і заохочує до набуття рис, яких бракує. Нехай ваше життя стане чистим і благородним прикладом для дорогих вихованців.

Мати повинна братися за роботу відважно й енергійно, в усіх своїх зусиллях цілком покладаючись на Божественну допомогу. Вона не повинна заспокоюватися, поки не переконається, що характер її дітей постійно облагороджується, що вони прагнуть вищої мети в житті, а не тільки пошуків задоволень⁶.

Неможливо переоцінити силу впливу матері, котра молиться. Вона покладається на Бога на всіх своїх дорогах життя, приводить своїх дітей до престолу благодаті, віддаючи їх Ісусові та благаючи в Нього благословення. Такі молитви є для дітей «джерелом життя». Молитви, піднесені з вірою, підтримують і зміцнюють матір-християнку. Нехтувати обов'язком молитися разом з дітьми означає втратити одне з найбільших благословень, яке може стати нашим; утратити надійну допомогу серед клопотів, труднощів і скорбот життя⁷.

Важко належним чином оцінити силу материнських молитов. Та, що стає навколішки поруч із сином або донькою і з молитвою провадить їх через усі мінливості дитинства, через небезпеки юності, дізнається лише на суді про те, який вплив справляли її молитви на життя дітей. Мати, з'єднана вірою з Божим Сином, своєю люблячою рукою може вберегти сина від спокуси, втримати доньку від потурання гріхові. Коли пристрасті беруть гору, тоді сила любові, стримуючий, щирий, повний рішучості вплив матері зможуть прихилити душу дитини до добра⁸.

Коли гості заважають. Ви маєте знаходити час для розмови і молитви з дітьми. Не дозволяйте, аби щось перешкодило вашому спілкуванню з Богом і дітьми. Ви можете сказати своїм гостям: «Бог доручив мені роботу, і в мене немає часу для пліток». Ви повинні усвідомлювати, що виконуєте роботу, яка має значення для теперішнього часу і вічності. Ваш найперший обов'язок — це ваші діти⁹.

Турбота про ваших дітей повинна бути для вас найголовнішою метою, ніж усі гості, ніж усі міркування... Праця, яку ви зобов'язані виконати для власної дитини в її ранні роки, не допускає жодної недбалості. Немає такого періоду в житті дитини, коли можна було б забути про це правило¹⁰.

Не відсилайте дітей з дому, коли приймаєте гостей, а навчайте їх поводитися тихо і пристойно в присутності сторонніх людей¹¹.

Матері повинні бути зразком доброти і благородства. Матері, не втрачайте жодної хвилини в житті — вони дорогоцінні. Пам'ятайте: ваші діти йдуть вперед і можуть опинитися поза сферою вашого впливу й виховання. Ви можете стати для них зразком усього того, що є добрим, чистим і шляхетним, і нехай у вас будуть спільні інтереси¹². Якщо вам не щастить у чомусь іншому, будьте уважними і старанними в цій справі. Коли ваші діти завдяки домашньому вихованню стануть чистими і добродішними; коли вони посядуть бодай нижче і найскромніше місце у великому Божому плані добра для світу, тоді ваше життя не можна буде назвати невдалим і у вас не буде причин згадувати про нього із жалем¹³.

Малі діти — дзеркало для матері, в якому вона може побачити власні нахили і звички. Отже, як старанно вона повинна стежити за своєю розмовою і поведінкою в присутності маленьких учнів! Ті риси характеру, які матір хоче бачити в них, нехай вона спочатку розвиває в собі¹⁴.

Більш вища мета, яку ставить світ. Матір не повинна керуватися думкою світу або прагнути відповідати його нормам. Вона має вирішити сама, у чому полягає великий результат і мета життя, а тоді докласти всіх зусиль, щоб досягти їх. Вона може через брак часу не приділяти уваги багатьом справам у своєму домі — це

не викличе серйозних наслідків, але не може безкарно нехтувати добрим вихованням своїх дітей. Їхні недосконалі характери викриватимуть її недбалість. Пороки дітей, які вона не намагається виправити, грубі, різкі манери, неповага і непослух, лінощі та недбалість принесуть їй ганьбу та зроблять гірким життя. Доля ваших дітей значною мірою залежить від вас. Якщо ви не виконуєте своїх обов'язків, то вони можуть опинитися в лавах сатани і стати його знаряддям, яке руйнуватиме інші душі. Натомість ваша вірність у справі виховання та побожний приклад можуть привести їх до Христа, а вони, у свою чергу, впливатимуть на інших. Таким чином ви сприятимете спасінню багатьох душ¹⁵.

Насаджуйте добро, приборкуйте зло. Батьки, співпрацюйте з Богом, виховуючи своїх дітей у Його любові й страхіві. Для Бога не може бути більшого незадоволення, ніж бачити, що батьки нехтують добрим вихованням власних дітей... Вони мають старанно контролювати слова і вчинки своїх дітей, щоб сатана не зміг справляти на них свого впливу. Саме це є його великим бажанням — розладнати Божі плани. Доброзичливо, зацікавлено й ніжно батьки повинні працювати над своїми дітьми, прищеплюючи їм усе, що добре, та викорінюючи всяке зло в характерах дітей¹⁶.

Радість від добре виконаної роботи. Діти — це спадщина від Господа, і ми відповідальні перед Ним за керування Його власністю. Освіта й виховання дітей для того, щоб зробити з них християн, є найблагороднішим служінням, яке батьки можуть здійснювати для Бога. Ця праця потребує терпіння, наполегливості й старанності впродовж усього життя. Нехтуючи цими обов'язками, ми свідчимо про те, що є невірними управителями... Нехай же батьки працюють для своїх родин з любов'ю, вірою й молитвою аж до того часу, коли вони з радістю з'яв-

ляться перед Богом і скажуть: «Ось я та діти, котрих дав мені Господь»¹⁷ (Ісаї 8:18).

¹ Ознаки часу, 25 вересня 1901 р.

² Рев'ю енд Геральд, 23 квітня 1889 р.

³ Рукопис 12, 1898 р.

⁴ Ознаки часу, 11 березня 1886 р.

⁵ Ознаки часу, 9 лютого 1882 р.

⁶ Там же, 25 травня 1882 р.

⁷ Добре здоров'я, липень 1880 р.

⁸ Ознаки часу, 16 березня 1891 р.

⁹ Ознаки часу, 22 липня 1889 р.

¹⁰ Поради вчителям, батькам і студентам, с. 129.

¹¹ Ознаки часу, 23 серпня 1899 р.

¹² Рев'ю енд Геральд, 15 вересня 1891 р.

¹³ Свідчення для Церкви, т. 5, с. 44.

¹⁴ Ознаки часу, 9 вересня 1886 р.

¹⁵ Ознаки часу, 9 лютого 1882 р.

¹⁶ Рукопис 49, 1901 р.

¹⁷ Наочні уроки Христа, с. 195, 196.

Мачуха

Порада для мачухи. Ваш шлюб з тим, хто є батьком дітей, буде для вас благословенням... Вам загрожувала небезпека стати егоїстичною. Ви володієте дорогоцінними рисами характеру, які необхідно пробудити і використати... Завдяки вашому новому становищу ви здобудете цінний досвід, який навчить вас правильно поводитися з людьми. У піклуванні про дітей виявлятимуться прихильність, любов і ніжність. Відповідальність за сім'ю, що покладається на вас, може стати великим благословенням. Діти стануть для вас «цінним підручником». Вони принесуть вам багато благословень, якщо ви знайдете до них правильний підхід. Турбота про дітей збудить у вашому серці ніжність, любов і співчуття. Хоча ці діти не є частиною вашого тіла й крові, однак завдяки вашому шлюбу з їхнім батьком вони стали й вашими дітьми, щоб ви любили їх, піклувалися про них, навчали їх і служили їм. Ваше спілкування з ними приведе в дію думки і плани, які послужать вам на добро... Досвід, який ви отримуєте у своєму домі, звільнить вас від егоїстичних уявлень, що загрожували спотворити вашу

роботу, і допоможе змінити ваші плани, які необхідно переглянути і підкорити головному в житті... Щоби зблизитися з тими, хто має потребу в ласці і любові, необхідно виявляти більше ніжності й співчуття. Діти допоможуть вам виявити ці риси характеру і набуті широти думок і суджень. Виявляючи до них любов, ви навчитеся бути більш доброзичливими і співчутливими у своєму служінні страждаючому людству¹.

Докір мачусі, котрій бракує любові. Ви покохали чоловіка і стали його дружиною. Ви знали про те, що, одружившись з ним, приймаєте на себе зобов'язання стати матір'ю для його дітей. Але, як я помітила, вам багато чого бракує в цьому плані. Ви не любите дітей свого чоловіка, і, якщо не зазнаєте повного перетворення, якщо не відбудеться докорінної зміни у вашому способі управління домом, ви втратите цей дорогоцінний скарб. Любов, вияв прихильності не властиві вам у ставленні до дітей...

Ви робите життя цих дорогих дітей, особливо доньки, дуже гірким. Де ваша ніжність, ласка, любов, терпіння й витримка? У вашому неосвяченому серці більше ненависті, ніж любові. З ваших уст частіше зриваються слова осуду, ніж похвали і підбадьорення. Ваші манери, грубість, безсердечність справляють на вразливу доньку вплив, подібний до спустошливої дії граду на тендітну рослину; вона хилиться від кожного удару, поки її життя не згасне; зім'ята й поламана, вона вже не в змозі піднятися.

Ваше правління висушує джерело любові, надії й радості у ваших дітях. На обличчі дівчинки незмінний вираз суму, але замість співчуття і ніжності у вас це викликає нетерпимість і неприязнь. При бажанні ви могли би змінити вираз її обличчя, надаючи йому жвавості й радості...

Діти читають обличчя матері; вони розуміють, чи віддзеркалює воно любов, чи, навпаки, неприязнь. Ви не розумієте, що робите! Невже маленьке сумне личко,

тяжкі зітхання, що виринають з глибини страждаючого серця, що тужить за материнською любов'ю, не викликають у вас жалю?²

Наслідки надмірної суворості. Кілька років тому мені було показано справу сестри Д. Її помилки і недобрі вчинки були правильно викладені перед нею, однак у моєму останньому видінні я побачила, що її поведінка не змінилася; вона залишалася холодною і черстою до дітей свого чоловіка. Сестра вдається до покарання й картання не лише за великі провини, а й за дріб'язкові справи, на які взагалі не варто звертати увагу. Постійне вишукування помилок — гріх, і Дух Христа не може перебувати в такому серці. Вона схильна залишати без уваги все добре, що є в її дітях, не кажучи й слова схвалення, зате завжди готова, зауваживши щонайменшу помилку, напосісти на них з докорами. Таке ставлення засмучує дітей і породжує в них недбалість. Воно збуджує в серці зло і спонукає «викидати» на оточуючих усіляку нечистоту і бруд. У дітей, яким постійно докоряють, з'являється дух байдужості; лихі пристрасті часто даватимуться взнаки, незважаючи на наслідки...

Сестра Д. повинна розвивати в собі любов і співчуття. До дітей, що втратили матір і перебувають під її опікою, вона має виявляти теплі почуття. Таке ставлення обернеться для цих дітей благословенням Божої любові. Воно повернеться й до неї у вияві ніжної дитячої прихильності й любові³.

Коли необхідна особлива турбота. Діти, що втратили ту, у серці якої жила материнська любов, зазнали неймовірно тяжкої втрати; їм неможливо відшкодувати. Але коли інша жінка відважується посісти місце матері серед осиротілої маленької отари, на неї покладається подвійна турбота і подвійний тягар. Вона мусить бути, по можливості, більш люблячою, стриманою від докорів

і погроз, ніж рідна мати. Тільки таким чином мачуха зможе замінити дітям матір, котру вони втратили⁴.

¹ Лист 329, 1904 р.

² Свідчення для Церкви, т. 2, с. 56-58.

³ Там же, т. 3, с. 531, 532.

⁴ Там же, т. 2, с. 58.

Христос підбадьорює матерів

Ісус благословляв дітей. За днів Христа матері приводили до Нього своїх дітей, щоб Він поклав на них Свої руки і благословив. Цим вони показували, що вірять в Ісуса і тривожаться за теперішній та майбутній добробут малюків, доручених їхній опіці. Учні не бачили потреби турбувати Вчителя лише задля того, аби приділити увагу дітям, і відсилали матерів геть. Ісус докоряв учням і звелів натовпу дати дорогу цим вірним матерям та їхнім малим дітям. Христос сказав: *«Пустіть дітей і не забороняйте їм приходити до Мене, бо таких є Царство Боже» (Марка 10:14).*

Матері ще йшли запорошеною дорогою, наближаючись до Спасителя, а Він уже бачив їхні непрохані сльози і тремтячі вуста, які тихо молилися за дітей. Він почув слова докору від учнів і відразу ж скасував їхню заборону. Його велике серце, сповнене любові, було відкрите для

дітей. Одного за одним Він брав їх на руки і благословляв; при цьому один малюк міцно заснув, прихилившись до Його грудей. Ісус звернувся до матерів зі словами підбадьорення, вказуючи їм на їхню справу. І якою ж втіхою це було для них! Пізніше, повертаючись подумки до цієї пам'ятної події, з якою радістю вони згадували доброту і милість Ісуса! Його сповнені милосердя слова знімали тягар з їхніх сердець і надихали новою надією й мужністю. Вони вже не відчували втоми.

Цей урок здатний надихати матерів усіх віків зробити все можливе для добра власних дітей; вони можуть привести їх до Ісуса. Навіть немовлята на руках матері — дорогоцінні в Його очах. І коли матір прагне надати допомогу, усвідомлюючи при цьому, що вона є безсилою, коли її серце прагне дарувати благодать, якою вона не володіє, вона потрапляє зі своїми дітьми в милостиві обійми Христа. Він приймає і благословляє дітей, дає мир, надію і щастя матері та її дітям. Цією дорогоцінною перевагою Ісус наділяє усіх матерів¹.

Ісус закликає матерів. Христос, Велич Небес, сказав: *«Пустіть дітей і не забороняйте їм приходити до Мене, бо таких є Царство Боже» (Марка 10:14)*. Ісус не посилав дітей до рабинів або до фарисеїв, тому що знав: ці люди навчатимуть дітей відкинути свого найкращого Друга. Добре чинили ті матері, котрі привели діток до Ісуса... Нехай же і сьогодні матері приводять своїх дітей до Христа. Нехай служителі Євангелія беруть маленьких дітей на руки та в Ім'я Ісуса благословляють їх. Нехай слова найніжнішої любові будуть сказані цим малюкам, тому що й Ісус брав на руки «ягнят отари» і благословляв їх².

Нехай матері зі своїми труднощами йдуть до Ісуса. Вони знайдуть повноту благодаті, яка допоможе їм керувати дітьми. Для кожної матері, котра бажає покласти

свій тягар до ніг Спасителя, двері відчинені... Він усе ще запрошує матерів приводити до Нього малюків, щоб отримати благословення. Навіть немовля на руках у матері може перебувати в тіні Всемогутнього завдяки вірі матері, котра молиться. Іван Хреститель сповнився Духа Святого від народження. Якщо ми живемо в єднанні з Богом, то також можемо сподіватися, що Божий Дух працюватиме над нашими дітьми від їхніх ранніх років³.

Серця дітей сприйнятливі до добра. Христос ототожнював Себе зі смиренними, бідними, пригніченими. Він брав на руки малих дітей і міг довірливо спілкуватися з ними. Його велике любляче серце могло зрозуміти їхні переживання і потреби, Він радів їхньому щастю. Його дух, змучений безладдям і марнотою багатолюдного міста, втомлений від спілкування з хитрими, підступними людьми, знаходив відпочинок і мир у товаристві невинних дітей. Його присутність ніколи не відштовхувала їх. Велич Небес воліла відповідати на їхні запитання, робити свої важливі уроки настільки простими, аби вони були доступні дитячому розумінню. Він сіяв у їхніх юних умах, що розвиваються, насіння істини, яке могло прорости і принести багатий врожай у зрілому віці⁴.

Він знав, що ці діти прислухаються до Його поради і приймуть Його як свого Викупителя, тоді як ті, що володіли світською мудрістю і кам'яним серцем, менш схильні йти за Ним, щоб посісти місце в Царстві Божому. Малюки, котрі прийшли до Христа і прийняли Його поради і благословення, зберегли Його образ, а Його благодатні слова, що знайшли відбиток у їхніх сприйнятливих серцях, залишилися там назавжди. Цей вчинок Христа повинен стати для нас наукою про те, що серця молодих, сприйнятливих до християнського вчення, можуть завдяки нашому впливові стати добродішними й побожними, надійно зберігати отримані враження⁵.

«Пустіть дітей і не забороняйте їм приходити до Мене, бо таких є Царство Боже» — ці дорогоцінні слова повинні зберігати у своїх серцях не лише матері, а й батьки. Ці слова надихають батьків приводити до Нього дітей, прохаючи в Ім'я Христа, щоб Отець благословив усю родину. Звертайте свою увагу не тільки на найулюбленіших людей, а й на неспокійних, вередливих дітей, котрі потребують турботливого виховання й ласкавого керівництва⁶.

¹ Добре здоров'я, січень 1880 р.

² Рев'ю енд Геральд, 24 березня 1896 р.

³ Христос — надія світу, с. 512.

⁴ Свідчення для Церкви, т. 4, с. 141.

⁵ Там же, с. 142.

⁶ Ознаки часу, 13 серпня 1896 р.

Частина XI

*Діти – молодші,
але рівноправні члени сім'ї*

Як Небо дивиться на дітей

Діти викуплені Христовою кров'ю. Христос настільки дорожить вашими дітьми, що віддав за них Своє життя. Отже, поведіться з ними як з надбанням Його крові. Терпляче й наполегливо виховуйте дітей для Нього. Застосовуйте до них дисципліну з любов'ю і самовладанням. Якщо чинитимете саме так, вони стануть вінцем радості для вас і сяятимуть у світі, немов світила¹.

Найменша дитина, яка любить і боїться Бога, є більшою в Його очах за найталановитішого та найосвіченішого мужа, що нехтує великим спасінням. Молодь, котра своє серце і життя присвячує Богові, з'єднується з Джерелом усякої мудрості й досконалості².

«Таких є Царство Небесне». Душа малої дитини, що вірить у Христа, така ж дорогоцінна в Його очах, як і ангели, що перебувають біля Його престолу³. Приводьте дітей до Христа і виховуйте їх для Нього. Навчайте їх іти шляхом послуху, не потураючи апетиту та марнославству.

Якби ми засвоїли чудові уроки, які Ісус намагався викласти Своїм учням на прикладі малої дитини, скільки перешкод, що здаються нам нині нездоланими, зникло би безслідно! Коли учні, прийшовши до Ісуса, запитали Його: *«Хто більший у Царстві небесному?..»*, Ісус, покликавши дитину, поставив її посеред них і сказав: *«Істинно кажу вам: якщо не навернетесь і не станете як діти, не увійдете в Царство Небесне. Отже, хто умалиться, як ця дитина, той і більший у Царстві Небеснім» (Матв. 18:1-4)*⁴.

Божя власність довірена батькам. Хоча своїм життям та існуванням діти завдячують батькам, проте це стає можливим лише завдяки творчій силі Бога, тому що життя походить від Нього. Пам'ятайте, що з дітьми не можна поводитися так, ніби вони є нашою особистою власністю. Діти — спадок від Господа, і План викуплення передбачає як наше, так і їхнє спасіння. Діти довірені батькам, котрі покликані виховувати їх у науці Господній, аби вони могли виконати свою справу для цього часу і для вічності⁵.

Матері, виявляйте ніжність до своїх дітей! Христос також колись був дитиною. З пошани до Нього поважайте дітей. Дивіться на них як на священне надбання, довірене вашій опіці не для того, щоб ви потурали їм у всьому, пестили й обожнювали, а щоб навчили їх провадити чисте, благородне життя. Діти — власність Божа; Він любить їх і запрошує вас співпрацювати з Ним, допомагаючи у формуванні досконалих характерів⁶.

Кожна дитина має змогу досягнути вічне життя. Якщо ви бажаєте зустріти Бога з миром, годуйте сьогодні Його отару духовною їжею. Діти і молодь — це особливий Божий скарб⁷.

Юнакам і дівчатам необхідно пояснювати, що їхні здібності — не їхня власність. Сила, час і розумові здіб-

ності — це лише позичене багатство. Воно належить Богові, тому кожна молода людина повинна прийняти рішення і використати ці здібності для досягнення найвищої мети. Вона є тією гілочкою, від якої Бог очікує плоду; управителем, капітал котрого повинен давати прибуток; світлом, сяючим у темряві світу. Кожна молода людина, кожний підліток мають роботу, яку покликані виконувати для Божої слави й духовного піднесення людства⁸.

Дорога до Небес під силу дітям. Я бачила, що Ісус знає наші немочі, бо зазнав усього, чого зазнаємо ми, окрім гріха. Тому для кожного з нас Він приготував дорогу, відповідну до наших сил і можливостей. Подібно до Якова, котрий повільно йшов з дітьми, щоб вони могли витримати подорож, Він може підтримати й потішити нас Своєю присутністю, залишаючись нашим Провідником. Дітей Своєї отари Він не зневажає, не нехтує ними, залишаючи позаду. І від нас Господь не вимагає йти вперед, забувши про дітей. Він Сам іде не кваплячись, аби ми і наші діти не залишилися позаду. О, ні! Він вирівнює дорогу життя навіть для дітей. І тому нехай батьки в Його Ім'я провадять дітей вузькою дорогою. Бог визначив нам шлях, що відповідає силі та здібностям дітей⁹.

¹ Ознаки часу, 3 квітня 1901 р.

² Вісті до молоді, с. 329.

³ Рев'ю енд Геральд, 30 березня 1897 р.

⁴ Рукопис 13, 1891 р.

⁵ Ознаки часу, 10 вересня 1894 р.

⁶ Ознаки часу, 23 серпня 1899 р.

⁷ Лист 105, 1893 р.

⁸ Виховання, с. 57, 58.

⁹ Свідчення для Церкви, т. 1, с. 388, 389.

Матині помічники

Діти — повноправні члени сім'ї. Як батьки, так і діти мають важливі обов'язки в домі. Навчайте дітей, що вони — повноправні члени родини. Їх годують, одягають, люблять і доглядають; а вони у відповідь на численні вияви милості можуть виконувати деякі домашні обов'язки і приносити щастя у свою сім'ю¹.

Нехай кожна матір навчає дітей, що вони як члени родинного кола також повинні нести за нього відповідальність. Кожний член сім'ї мусить вірно виконувати свої сімейні обов'язки, подібно до того як члени Церкви виконують певні обов'язки в Церкві².

Нехай діти знають, що, виконуючи невеликі доручення вдома, вони допомагають батькові й матері. Дайте їм якусь роботу і заохочуйте їх, кажучи, що після її виконання вони матимуть час на розваги. Дітям притаманна непосидючість, тому їх доцільно привчати поділяти з батьками турботи сімейного життя... Ніколи не дозволяйте, щоб вони самі обирали собі заняття. Постійно наглядайте за тим, що роблять ваші діти³.

Батьки і діти мають свої обов'язки. Батьки зобов'язані годувати, одягати і виховувати своїх дітей, а діти — старанно й охоче допомагати батькам. Коли діти не усвідомлюють свого обов'язку працювати, не поділяють з батьками тягар турбот, поцікавтеся, чи вони будуть задоволені, якщо батьки також вважатимуть себе вільними від обов'язку забезпечувати їх усім необхідним. Відмовляючись від покладених на них обов'язків — приносити користь своїм батькам, полегшувати їхню працю, виконувати часто-густо неприємну і важку роботу, — діти втрачають змогу досягнути найцінніше виховання, яке зробить їх у майбутньому корисними для суспільства⁴.

Бог бажає, щоб діти всіх віруючих батьків з раннього дитинства були навчені поділяти тягар, який повинні нести батьки, піклуючись про них. Для їхніх кімнат, куточків відводиться частина дому; їм надаються права й привілеї посідати певне місце в сімейному колі. Бог вимагає від батьків, щоб діти були нагодовані й одягнені, проте обов'язки мають бути спільними. Зі свого боку, діти зобов'язані поважати й шанувати батьків⁵.

Не будьте рабами своїх дітей, жертвуючи задля них усім; не дозволяйте дітям зростати безтурботно й безжурно, перекладаючи життєвий тягар на старших⁶.

Неробство — наслідок недоречної доброти. З перших років життя привчайте дітей до корисної роботи, щоб вони обслуговували себе і допомагали іншим. У наш час багато дочок можуть без докорів сумління спостерігати, як їхні матері трудяться, готують їжу, перуть або прасують білизну. Вони ж у цей час сидять у вітальні з книжкою, плетуть, вишивають або прикрашають свій одяг. Їхні серця бездушні, як камінь.

Звідки береться це зло? Кого насправді потрібно найбільше звинувачувати в ньому? Бідолашних, ошуканих батьків. У своїй сліпій любові вони ставлять під

загрозу майбутній добробут своїх дітей, дозволяючи їм ледарювати або займатися незначними справами, що не потребують особливих розумових і фізичних зусиль; а пізніше вони виправдовують неробство своїх дочок кількістю. А що зробило їх такими? У багатьох випадках — неправильне ставлення батьків. Посильна праця в домі лише зміцнила б їхній розум і тіло. Але діти позбавлені цієї нагоди внаслідок хибних уявлень, і врешті-решт у них формується байдужість до праці⁷.

Якщо ваші діти не звикли до праці, то швидко будуть втомлюватися. Вони скаржитимуться на біль у боці, плечах і змучених кінцівках. Вам також загрожуватиме небезпека: через співчуття до них самим узятися за виконання роботи замість того, аби дозволити дітям трохи попрацювати. Нехай навантаження, покладене на дітей, спочатку буде легким, а потім з кожним днем його доцільно потроху збільшувати, поки вони будуть здатними виконати певний обсяг роботи⁸.

У неробстві приховується небезпека. Мені було показано, що багато гріхів здійснюється через лінощі. Люди, котрі активно працюють фізично або розумово, не мають часу на те, щоб звертати увагу на кожну спокусу, яку пропонує ворог, але бездіяльні руки та бездіяльний розум готові опинитися в полоні сатани. Розум, котрий не має належного заняття, зосереджується на речах, яким бракує пристойності. Батьки повинні навчити дітей, що неробство — це гріх⁹.

Ніщо інше не призводить до більшого зла, ніж звільнення дітей від усяких обов'язків і дозвіл провадити порожнє, безцільне життя, нічого не роблячи або займаючись тим, що до вподоби. Діти мають схильність до активної діяльності, та коли не займатимуться добрим і корисним, їх неодмінно заповнить погане. Звичайно, діти потребують відпочинку. Проте їх слід привчати до праці, зо-

крема фізичної, а також до читання і занять. Стежте за тим, щоб заняття дітей відповідали їхньому вікові і вони набували знань, читаючи корисні, цікаві книги¹⁰.

Найбільш надійний захист — корисне заняття. Найкращим захистом для юнаків і дівчат є корисні заняття. Якщо б їх привчили до працелюбності, щоб усі їхні години були зайняті корисною діяльністю, у них не було б часу скаржитися на свою долю чи поринати в марні мрії. Меншою була б загроза набуті негативні нахили чи опинитися в лихому товаристві¹¹.

Якщо батьки настільки захоплені іншими справами, що не можуть знайти для своїх дітей корисного заняття, тоді про це подбає сатана¹².

Привчайте дітей нести свої життєві тягарі. Батьки повинні усвідомити: найважливіший урок, якому слід навчити дітей, — це їхня участь у виконанні домашніх обов'язків. Нехай діти тверезо дивляться на життя і зрозуміють, що зобов'язані стати корисними у світі. У сім'ї під керівництвом мудрої матері юнаки і дівчата отримують свої перші настанови щодо того, як нести життєвий тягар¹³.

Виховання дитини на добро або зло розпочинається від перших років життя... Підростаючи, старші діти допомагають опікуватися молодшими членами сім'ї. Нехай мати не виснажує себе роботою, яку можуть і повинні виконувати її діти¹⁴.

Допомога у виконанні обов'язків. Праця приносить задоволення. Батьки, допоможіть своїм дітям здійснювати Божу волю, котра полягає в сумлінному виконанні обов'язків, покладених на дітей як на членів сім'ї. Це допоможе їм набуті найціннішого досвіду і навчить не зосереджувати свої думки на собі, задовольняючи тільки власні бажання і приносячи лише собі втіху. Терпляче навчайте їх виконувати свою частину обов'язків у сімей-

ному колі, аби зробити плідними їхні зусилля, спрямовані на допомогу батькові й матері, братам і сестрам. Таким чином, усвідомлення того, що вони є корисними, принесе дітям задоволення¹⁵.

Виховуйте дітей так, щоб вони стали помічниками в домі. За природою діти діяльні і схильні знаходити собі заняття. Цю активність контролюйте і спрямовуйте в потрібне русло. Ще в ранньому дитинстві дітей можна навчити дотримуватися нескладних щоденних обов'язків; кожній дитині доручіть свою справу, за виконання якої вона нестиме відповідальність перед батьками або опікунами. Таким чином діти привчаться до свого обов'язку вже з молодих років, а виконання невеликих завдань приносить задоволення і щастя, яке можна досягнути лише добродієм життям. Вони звикнуть до праці, отримуватимуть від неї задоволення, розуміючи, що життя має важливішу мету, ніж тільки розваги...

Праця — це благо для дітей. Віддаючи більшу частину свого часу корисній справі, вони стануть щасливішими; після вдалого виконання завдання з більшим запалом братимуть участь у своїх невинних розвагах. Праця зміцнює м'язи і розум. Матері можуть зробити зі своїх дітей дуже цінних маленьких помічників. Навчаючи дітей бути корисними, вони самі набуватимуть знання про природу людини і про те, як слід поводитися з недосвідченими юними створіннями, як через спілкування з ними залишатися молодими і гарячими серцем. Подібно до того, як діти дивляться на батьків з довір'ям і любов'ю, так і вони можуть дивитися на дорогого Спасителя, шукаючи в Нього допомоги і керівництва. Належно виховані діти, підростаючи, вчаться любити працю, котра полегшує життєві тягарі їхніх друзів¹⁶.

Праця сприяє формуванню зрілого розуму. Виконуючи доручені завдання, діти зміцнюють пам'ять і виховують

зрілий розум, а також постійність характеру і здатність швидко вправлятися з роботою. День, окреслений певним колом дрібних обов'язків, потребує вміння мислити, робити розрахунки і планувати свої дії... Коли діти підростуть, від них можна буде вимагати більшого. Праця не повинна бути виснажливою і такою тривалою, аби знесилювати і викликати огиду до неї. Обирайте працю розважливо, сприяючи найповнішому розвитку характеру, фізичних і розумових сил дитини¹⁷.

Праця об'єднує з небесними трудівниками. Коли б діти були навчені дивитися на коло своїх скромних, щоденних обов'язків як на справу, доручену їм Господом, як на школу, в якій вони мають приготуватися вірно виконувати корисне служіння, наскільки приємнішою і почеснішою видавалася б їм робота! Виконання кожного обов'язку так, як для Господа, робить привабливою навіть найпростішу роботу і об'єднує земних працівників зі святими істотами, котрі виконують волю Божу на Небесах¹⁸.

Небо постійно зайняте діяльністю. Там немає нероб. *«Отець Мій працює аж досі, — сказав Христос, — працюю і Я» (Івана 5:17).* Не думайте, що, здобувши кінцеву перемогу та отримавши оселі, приготовлені для нас, ми будемо приречені на неробство і блаженну бездіяльність¹⁹.

Праця зміцнює сімейні узи. У домашньому вихованні принцип співпраці є неоціненним... Старші за віком діти — помічники батьків — беруть участь в їхніх планах і поділяють їхні обов'язки.

Нехай батьки й матері знайдуть час для навчання своїх дітей; нехай покажуть, що цінують їхню допомогу, дорожать довір'ям і люблять їхнє товариство, а діти — не забаряться з відповіддю. Це не лише полегшить працю батьків і дасть дітям неоціненне практичне виховання, а й зміцнить сімейні узи та саму основу характеру²⁰.

Праця сприяє формуванню розумової, моральної й фізичної досконалості. Діти і молодь повинні отримувати

ти задоволення, поділяючи турботи батьків і матерів, виявляючи безкорисливу зацікавленість у сім'ї. Охоче виконуючи покладені на них домашні обов'язки, вони отримують підготовку, що зробить їх придатними посісти в майбутньому відповідальне становище і бути корисними для суспільства. Діти повинні неухильно розвиватися з року в рік, поступово і впевнено переходячи від дитячої недосвідченості до зрілості, притаманної дорослій людині. Вірно виконуючи прості домашні обов'язки, юнаки і дівчата закладають підвалини розумової, моральної та духовної досконалості²¹.

Праця дарує тілу здоров'я і душевний спокій. Охоче виконуючи обов'язки родинного життя і допомагаючи батькові й матері нести життєвий тягар, діти користуються любов'ю і схваленням Бога. Нагородою для них буде фізичне здоров'я і душевний мир. Їм буде приємно усвідомлювати, що їхні батьки зможуть таким чином брати участь у корисних заходах і мати відпочинок, що зміцнює здоров'я й продовжує життя. Залишивши батьківську домівку, діти, навчені виконувати свої обов'язки, стануть корисними членами суспільства. Вони отримали виховання, яке набагато перевищує виховання в школі, коли ані розум, ані тіло не володіють достатньою силою, щоб витримати навантаження²².

У деяких випадках було би краще, якби діти були менш зайняті в школі, а більше вчилися виконувати домашні обов'язки. Передусім їх слід навчити піклуватися про інших і допомагати їм. Багато з того, чого діти можуть навчитися з книги, має менш суттєве значення, ніж практичні уроки та дисципліна²³.

Праця гарантує спокійний сон. Матері повинні приводити своїх дочок на кухню і терпляче навчати їх. Така праця благотворно впливає на організм, м'язи зростаються пружними і міцними, а думки — більш чистими і піднесеними. Діти можуть втомитися, добре попрацювавши, зате яким

приємним буде відпочинок! Сон — цей природний приємний засіб відновлення сил — наповнить новою енергією втомлене тіло і приготує його до обов'язків наступного дня. Не говоріть дітям, ніби не має значення, працюють вони чи ні. Навпаки, запевняйте їх, що їхня праця необхідна; час — дорогий і ви залежите від їхньої допомоги²⁴.

Хто дозволяє дітям зростати в неробстві, чинить гріх. Нехай вони вправляють члени свого тіла і м'язи, навіть якщо це принесе їм утому. Якщо вони не перепрацюються, то як утома може зашкодити їм більше, ніж вам? Між утомою і виснаженням існує різниця. Дітям потрібно частіше, ніж дорослим, змінювати вид діяльності й відпочивати, але вони можуть звикати до праці з раннього дитинства. Усвідомлення того, що вони є корисними, зробить їх щасливими. Після здорової праці сон буде солодким, і вони відновлять свої сили, аби працювати наступного дня²⁵.

Не говоріть: «Діти мені заважають». Деякі матері говорять: «Мої діти тільки заважають, коли намагаються мені допомогти». Так було і з моїми дітьми, та чи гадаєте ви, що я давала їм знати про це? Хваліть своїх дітей. Навчайте їх, як велить Святе Письмо, — *"заповідь за заповіддю, правило за правилом"* (Ісаї 28:10). Це краще, аніж читати романи, влаштовувати прийоми й дотримуватися світських звичаїв²⁶.

Дивіться на Того, Хто є для нас Взірцем. Деякий час Велич Небес, Цар слави, був лише Немовлям у Вифлеємі, як і кожна людська дитина, перебував на руках матері. У дитинстві Він міг бути лише слухняною Дитиною, виконуючи обов'язки відповідно до Своїх дитячих можливостей. Усе це можуть робити наші діти; їх слід так навчати і виховувати, щоб вони могли наслідувати Ісуса. Христос поводився так, аби бути благословенням для сім'ї, в якій жив, тому що корився Своїм земним

батькам і таким чином виконував місіонерську роботу у Своему родинному колі. Написано: *«Дитя зростало та зміцнювалось духом, сповнюючись мудрістю, і благодать Божя була на Нім»*. *«Ісус же зростав у премудрості і віком, в любові у Бога та людей»* (Луки 1:80; 2:52)²⁷.

Дорогоцінна перевага вчителів і батьків полягає в тому, щоб навчити дітей поділяти радість Христового життя, наслідуючи Його приклад. Ранні роки Спасителя були роками корисної праці. Він допомагав Своїй матері в сім'ї, виконуючи її доручення. Свої домашні обов'язки та роботу за теслярським верстатом Ісус виконував з тією ж відданістю, з якою здійснював Свое громадське служіння²⁸.

У земному житті Христос залишився прикладом для всієї людської родини. Він був слухняним і корисним у сім'ї; навчився ремесла теслі й власноруч працював у малій майстерні в Назареті... Унаслідок праці в дитинстві та юності Його розум і тіло розвивалися. Він не витрачав Свої фізичні сили нерозважливо, але так, щоб зберегти здоров'я і досконало виконувати кожную справу²⁹.

¹ Служіння зцілення, с. 394.

² Рев'ю енд Геральд, 23 червня 1903 р.

³ Рукопис 57, 1897 р.

⁴ Порадник для молоді, 20 липня 1893 р.

⁵ Рукопис 128, 1901 р.

⁶ Рукопис 126, 1897 р.

⁷ Свідчення для Церкви, т. 1, с. 686.

⁸ Там же, с. 687.

⁹ Там же, с. 395.

¹⁰ Християнська стриманість і біблійна гігієна, с. 134, 135.

¹¹ Рев'ю енд Геральд, 13 вересня 1881 р.

¹² Ознаки часу, 3 квітня 1901 р.

¹³ Лист 106, 1901 р.

¹⁴ Рукопис 126, 1903 р.

¹⁵ Рукопис 27, 1896 р.

¹⁶ Санітарна реформа, грудень 1877 р.

¹⁷ Там же.¹⁸ Патріархи і пророки, с. 574.¹⁹ Рукопис 126, 1897 р.²⁰ Виховання, с. 285.²¹ Вісті для молоді, с. 211, 212.²² Поради вчителям, батькам і студентам, с. 148.²³ Рукопис 126, 1903 р.²⁴ Свідчення для Церкви, т. 1, с. 395.²⁵ Християнська стриманість і біблійна гігієна, с. 135.²⁶ Рукопис 31, 1901 р.²⁷ Ознаки часу, 17 вересня 1894 р.²⁸ Рев'ю енд Геральд, 6 травня 1909 р.²⁹ Поради вчителям, батькам і студентам, с. 147.

Незалежна пошана до батьків

Борг дитини перед батьками. Діти повинні усвідомлювати, що вони в боргу перед своїми батьками, котрі піклувалися про них у ранньому дитинстві та доглядали за ними під час хвороби. Вони мають знати, що їхні батьки вельми турбуються про них. Сумлінні, побожні батьки особливо зацікавлені в тому, щоб їхні діти обрали правильний шлях. Як важко буває в них на серці, коли вони бачать помилки своїх дітей! Якби діти, через котрих батьки зазнають сердечних мук, могли усвідомити наслідки своєї поведінки, вони, без сумніву, полагіднішали б. Якби вони могли побачити сльози своєї матері та почути її молитви до Бога за них, її тихі сердечні зітхання, їхні серця були б зворушені й вони негайно визнали б свої помилки і просили прощення¹.

Діти, ставши дорослими, високо цінуватимуть батьків, котрі віддано працювали і не дозволяли їм плекати гріховні почуття або потурати недобрим нахилам².

Заповідь, обов'язкова для всіх. «Шануй свого батька та матір свою, щоб довгі були твої дні на землі, яку Господь, Бог твій, дає тобі!» (Вих.20:12) — це Перша Заповідь з обітницею. Її зобов'язані виконувати діти і молодь, люди середнього й похилого віку. Не існує такого періоду в житті, коли діти були б вільні від обов'язку шанувати батьків. Цей серйозний обов'язок покладений на кожного сина та доньку і є однією з умов продовження їхнього життя на Землі, яку Господь дасть вірним. Ця Заповідь є темою, що заслуговує на серйозну увагу, це надзвичайно важливе питання. Виконання обітниці можливе за умови послуху. Якщо ви слухняні, то довго житимете на Землі, яку Господь, Бог ваш, дає вам. Якщо ж ви не слухняні, то скоротите своє життя на цій Землі³.

Батьки мають право на любов і повагу так, як ніхто інший. Сам Бог, Котрий поклав на них відповідальність за душі, довірені їхній опіці, постановив, щоб у ранні роки життя дітей батьки замінили для них Бога. Тому той, хто не визнає законних прав батьків, відкидає і Божу владу. П'ята Заповідь вимагає від дітей не лише пошани, покірності та послуху батькам, а й вияву любові, ніжності, полегшення їхніх турбот, збереження доброго батьківського імені, допомоги та втіхи в старості⁴.

Бог не може виявляти добро і ласку до тих, які поведуться всупереч найпростішому обов'язку, визначеному в Його Слові, — обов'язку дітей перед своїми батьками... Якщо вони зневажають і ганьблять земних батьків, то вони не поважатимуть і не любитимуть Творця⁵.

Якщо діти мають невіруючих батьків і їхні повеління суперечать вимогам Христа, у такому разі, хоч це може призвести до ускладнень, вони повинні слухатися Бога, вірячи в те, що Господь потурбується про можливі наслідки⁶.

Чимало людей порушують П'яту Заповідь. У цей останній час діти часто виявляють непослух і неповагу;

це особлива ознака близького кінця, свідчення того, що сатана домігся майже повного контролю над свідомістю молоді. У багатьох вік не викликає жодної поваги⁷.

Чимало дітей, запевняючи, нібито знають істину, не виявляють належної поваги і прихильності до своїх батьків. Вони не відчують любові до батька й матері, не шанують їх, забуваючи рахуватися з їхніми бажаннями й завдаючи клопоту. Багато так званих християн зовсім не розуміють, як потрібно шанувати «свого батька та матір свою», а через це мало або й узагалі не усвідомлюють значення слів: «...Щоб довгі були твої дні на землі, яку Господь, Бог твій, дає тобі»⁸.

У наш бунтівний час діти, які не отримали належного виховання і не усвідомлюють, що таке дисципліна, мають недостатнє уявлення про те, у чому полягає їхній обов'язок щодо батьків. Часто трапляється, що чим більше батьки роблять для них добра, тим вони більш невдячні і менш шанобливі. Діти, котрих пестили і котрим догоджали, постійно очікують цього ж; коли ж їхні сподівання не справджуються, вони розчаровуються і засмучуються. Така вдача виявлятиметься впродовж усього їхнього життя; вони будуть безпорадними, шукаючи підтримки в інших і розраховуючи на те, що ті виявлять до них прихильність і поступляться їм. Зустрівшись із протидією, навіть у дорослому віці, вони вважатимуть це за образу. Таким чином, ці люди не живуть, а животіють, ледве несучи свій життєвий тягар, часто нарікаючи і дратуючись, оскільки все складається не так, як їм було б до вподоби⁹.

На Небесах немає місця для невдячних дітей. Я бачила, що сатана засліпив розум молоді, аби вона не розуміла істин Божого Слова. Чутливість молоді настільки пригнута, що вона не звертає уваги на повеління святого апостола: «Діти, слухайтесь батьків своїх у Господі, бо то

справедливо. «Шануй батька свого і матір»... — це перша заповідь з обітницею, «щоб було тобі добре і щоб ти був довголітнім на землі». «Діти, будьте слухняні в усьому батькам, бо це Господеві приємне!» (Ефес.6:3; Колос.3:20).

Діти, які ганьблять батьків, виявляють непокору, нехтують їхніми порадами та повчаннями, не зможуть успадкувати Нову Землю. На очищеній Новій Землі не знайдеться місця для невдячних, непокірних і неслухняних синів і дочок. Не навчившись послуху й покорі тут, вони вже ніколи цього не навчаться; спокій викуплених не може затьмарюватися впертими, свавільними і непокірними дітьми. Той, хто порушує Заповідь, не зможе успадкувати Царства Небесного¹⁰.

Виявляйте любов. Я бачила дітей, які, здається, не виявляють до своїх батьків жодної прихильності, ніжності й любові, яких ті заслуговують і за які були б вельми вдячними. Але вони щедро виливають свою любов і ласку на інших осіб, яким надають перевагу. Чи це Богові до вподоби? Ні, і ще раз ні! Віддайте своїй сім'ї все світло вашої любові та ласки. Ваші батько й мати цінуватимуть ці незначні вияви уваги до них. Ваші зусилля, спрямовані на те, щоб полегшити їхній життєвий тягар і стриматися від дратівливих і невдячних слів, свідчать про те, що ви не є нерозважливими дітьми і належним чином оцінюєте піклування й любов, виявлені до вас у той час, коли ви були безпорадними немовлятами й дітьми¹¹.

Діти, необхідно, щоб ваші матері любили вас, бо інакше будете нещасними. І хіба це не справедливо, щоб діти любили своїх батьків і виявляли цю любов ласкавим поглядом, приємними словами, сповненим радості й широким спілкуванням, допомагаючи батькові в його справах, а матері — удома?¹²

Діла, зроблені для Ісуса. Якщо ви справді навірені і є дітьми Ісуса, то шануватимете своїх батьків. Ви не лише будете робити те, що вони вам скажуть, а й шукатимете будь-якої нагоди, аби допомогти їм. Діючи так, ви виконуєте справу для Ісуса. Він сприймає всі ці справи, зроблені уважно й дбайливо, як зроблені для Нього. Це — найважливіший вид місіонерської діяльності; і той, хто вірний у виконанні незначних щоденних обов'язків, набуватиме цінного досвіду¹³.

¹ Свідчення для Церкви, т. 1, с. 395, 396.

² Ознаки часу, 13 липня 1888 р.

³ Свідчення для Церкви, т. 2, с. 80, 81.

⁴ Патріархи і пророки, с. 308.

⁵ Свідчення для Церкви, т. 3, с. 232.

⁶ Рев'ю енд Геральд, 15 листопада 1892 р.

⁷ Свідчення для Церкви, т. 1, с. 217, 218.

⁸ Вісті для молоді, с. 331.

⁹ Свідчення для Церкви, т. 1, с. 392, 393.

¹⁰ Там же, с. 497, 498.

¹¹ Порадник для молоді, 21 квітня 1886 р.

¹² Рукопис 129, 1898 р.

¹³ Порадник для молоді, 30 січня 1884 р.

Поради для дітей

Шукайте Бога в ранньому віці. Діти і молодь повинні звертатися до Бога з ранніх літ, бо звички і поняття, набуті замолоду, часто справляють могутній вплив на життя і характер. Тому молодь, яка бажає стати подібною до Самуїла, Івана і передусім до Христа, мусить бути вірною в найменшому, остерігаючись друзів, думки яких звернені на зло і котрі вважають, що їхнє життя у світі має проходити в задоволеннях і потуранні егоїзму. Чимало дрібних домашніх обов'язків залишаються без уваги, оскільки вважаються неважливими. Але якщо нехтують малим, то така сама доля спіткає й важливіші обов'язки. Коли ви бажаєте стати досконалими людьми з чистим, розважливим, благородним характером, починайте свою діяльність із сім'ї: візьміть на себе невеликі обов'язки і ретельно виконуйте їх. Переконавшись у вашій вірності в малому, Господь доручить вам більшу відповідальність. Будьте уважними до того, як будете і з якого матеріалу. Характер, сформований сьогодні, буде тривалим, як вічність.

Нехай Ісус заволодіє вашим розумом, серцем і почуттями. Працюйте так, як працював Христос, сумлінно виконуючи домашні обов'язки, дрібні справи самопожертви і доброти, старанно використовуючи час, пильнуючи, аби не згрішити в малому, і дякуючи за маленькі благословення. І тоді про вас свідчитимуть, як свідчили про Івана, Самуїла і передусім про Христа: *«Ісус же зростав у премудрості і віком, в любові у Бога та людей» (Луки 2:52)¹.*

«Дай Мені своє серце». Господь звертається до юнацтва: *«Мій сину, віддай своє серце Мені» (Прип.23:26).* Спаситель світу прагне, щоб діти і молодь присвятили Йому свої серця. Чимало дітей будуть знайдені вірними Богові, оскільки ходять у світлі, як і Христос перебуває у світлі. Вони любитимуть Господа і знаходитимуть задоволення в тому, щоб догодити Йому. Вони не виявлять роздратованості, коли їх докорятимуть, а тішитимуть серця батьків і матерів добротою, терпеливістю і готовністю зробити все можливе, аби допомогти їм нести тягарі повсякденного життя. У дитинстві та юності вони покажуть себе вірними учнями нашого Господа².

Кожний повинен зробити свій вибір. Пильнуйте і моліться, здобувайте особисті досвіди в спілкуванні з Богом. Батьки можуть вас навчати, намагатися спрямувати ваші кроки на правильну дорогу, але не можуть змінити вашого серця. Ви повинні віддати своє серце Ісусові й ходити в дорогоцінному світлі правди, яку Він дає. Будьте вірними у виконанні обов'язків родинного життя — і благодаттю Божою ви зможете досягти зростання Христової повноти, як цього бажає Христос для кожної дитини, що перебуває в Ньому. Той факт, що ваші батьки дотримуються суботи і слухняні істині, ще не гарантує спасіння вам. Бо навіть якби *«Ной, Даниїл та Йов були б серед неї (землі) — як живий Я! — говорить Господь Бог, — ані сина, ані дочки не врятували б*

вони! Вони в своїй справедливості врятують тільки свою власну душу» (Єзек.14:20).

У дитинстві та юності ви можете набувати досвід служіння Богові. Чиніть, що, на вашу думку, є справедливим. Будьте слухняні своїм батькам. Прислухайтесь до їхніх порад, бо якщо вони люблять і бояться Бога, то їхній обов'язок — виховати, навчити і приготувати вас до вічного життя. Приймайте із вдячністю допомогу, яку вони бажають надати вам, та тіште їхні серця, охоче підкоряючись вказівкам мудрого судження. Цим ви виявите пошану до своїх батьків, прославите Бога і станете благословенням для тих, з ким будете спілкуватися³.

Змагаючись у борні, діти, пам'ятайте: кожна перемога дає вам перевагу над ворогом⁴.

Моліться про Божу допомогу. Діти повинні молитися про благодать, аби чинити опір спокусам, які прийдуть до них, а саме: ходити власними дорогами і жити лише для особистого задоволення. Якщо вони просять Ісуса допомогти їм у життєвому служінні, бути правдивими, добрими, слухняними і виконувати свої обов'язки в родинному колі, Він почує їхню просту молитву⁵.

Ісус бажає, щоб діти і молодь приходили до Нього з тією ж довірою, з якою йдуть до своїх батьків. Як голодна дитина просить хліба в батька і матері, так Господь бажає, щоб ви просили в Нього те, що вам необхідне...

Ісус знає потреби дітей і любить слухати їхні молитви. Нехай діти бережуть себе від світу та всього, що може відволікати їхні думки від Бога. Нехай усвідомлюють, що перебувають наодинці з Богом; нехай знають, що Його погляд проникає до сердечних глибин, читає бажання душі й вони можуть розмовляти з Богом...

Отож, діти, просіть Бога, щоб Він зробив для вас те, чого самі ви не можете зробити. Розкажіть Ісусові все. Відкрийте Йому таємниці свого серця, бо Його око досліджує найпотаємніші куточки душі і, як у відкритій

книзі, читає ваші думки. Якщо ви просите про те, що необхідне для добра вашої душі, вірте, що отримаєте, і так буде вам завжди⁶.

Охоче виконуйте домашні обов'язки. Діти й молодь повинні бути місіонерами в сім'ї, працюючи над тим, що є необхідним... Вірно виконуючи дрібні обов'язки, що видаються на перший погляд неважливими, ви свідчите про те, що вам властивий правдивий місіонерський дух. Готовність дотримуватися своїх життєвих обов'язків, аби допомогти обтяженій турботами матері, є доказом того, що вам можуть бути довірені більш серйозні справи. Миття посуду не здається вам приємною справою, проте ви не хотіли б позбутися привілею їсти з чистого посуду. Невже ви думаєте, що вашій матері приємніше мити посуд, аніж вам? А можливо, ви хочете залишити роботу, що є, на ваш погляд, неприємною, своїй заклопотаній, змученій матері, а самій удавати із себе пані? Необхідно підмести підлогу, витрусити й повісити килими, навести лад у кімнатах; поки ви нехтуєте усім цим, чи варто говорити про те, щоб доручити вам більш серйозні обов'язки? Чи замислювалися ви над тим, скільки разів на день мати повинна виконувати всі ці домашні справи, у той час як ви перебуваєте в школі або розважаєтеся?⁷

Багато дітей ставляться до своїх домашніх обов'язків як до чогось неприємного, і навіть їхні обличчя свідчать про це. Вони в усьому знаходять недоліки, нарікають і неохоче виконують будь-яку роботу. Така поведінка не робить вас подібними до Христа; це дух сатани, і якщо ви плекатимете цей дух, то зробите нещасними тих, хто поруч з вами. Не жалійтеся на те, як багато вам потрібно зробити і як мало часу ви маєте на розваги, але будьте уважними і дбайливими. Віддаючи свій час корисній роботі, ви зачините двері для спокус сатани. Пам'ятайте, що Ісус жив не для того, щоб догоджати Собі, а ви повинні

уподібнюватися до Нього. Нехай це стане одним з релігійних принципів, і просить Ісуса, щоб Він допоміг вам.

Застосовуючи свої розумові здібності саме таким чином, ви будете готові нести тягар у справі Божій, подібно до того як виконували свої обов'язки в родинному колі. Ви справлятимете добрий вплив на інших і зможете придбати їх для служіння Христові⁸.

Матері необхідна перерва в заняттях і відпочинок. Люблячій матері важко примушувати своїх дітей допомагати їй, якщо вона бачить, що в них не лежить душа до роботи і вони шукають будь-якої відмовки, аби уникнути неприємного заняття. Діти і молодь, Христос дивиться на вас! Невже ви покажете Йому, що нехтуєте дорученням, яке Він довірив вам? Якщо бажаєте стати корисними, у вас є для цього всі можливості. Ваш перший обов'язок — допомагати матері, котра так багато зробила для вас. Полегшіть їй життєвий тягар, дайте їй змогу приємно відпочити, бо в її житті було так мало святкових днів і так багато одноманітності. Ви претендуєте на те, що задоволення і розваги є лише вашим правом, але надійшов час і вам дарувати світло й тепло рідній сім'ї. Виконуйте свій обов'язок, беріться за роботу. Нехай ваша любов і самозречення дадуть матері змогу відпочити та приємно провести час⁹.

Божа нагорода — для сучасних Даниїлів. Нині є потреба в мужах, котрі, подібно до Даниїла, є дієвими людьми. Світ сьогодні має потребу в чистих серцях і міцних, мужніх руках. Намір Божий полягає в тому, щоб людина постійно вдосконалювалася, щодня досягаючи нових вершин. Бог допоможе нам, якщо ми самі будемо намагатися допомогти собі. Наша надія на щастя у двох світах залежить від досконалості у першому з них...

Дорога молодь! Бог закликає вас до діла, яке ви здатні виконати по благодаті Його. *«Повідавайте ваші тіла на*

жертву живу, святу, приємну Богові, як розумну службу вашу» (Римл. 12:1). Зберігайте в чистоті своє єство, дане вам Богом. Виявляйте чистоту і розважливість у смаках, апетиті та звичках, як це робив Даниїл. Нагородою Божою буде душевний спокій, ясний розум, здорове судження, гостре сприйняття. Сьогоднішня молодь, котра дотримується твердих і непохитних принципів, отримає благословення здорового тіла, розуму й душі¹⁰.

Виправляти своє минуле починайте зараз. Молодь нині приймає рішення, від якого залежатиме її доля у вічності, і я звертаюся до вас: візьміть до уваги Заповідь, яку Бог поєднує з обітницею: *«...Щоб довгі були твої дні на землі, яку Господь, Бог твій, дає тобі» (Вих. 20:12).* Діти, чи бажаєте ви жити вічно? У такому разі поважайте і шануйте своїх батьків. Не завдавайте їм ран і не засмучуйте їхніх сердець, не змушуйте проводити безсонні ночі в тривогах і переживаннях за вас. Якщо ви згрішили тим, що не виявляли любові й послуху, починайте зараз виправляти своє минуле. Ви не можете поводитися інакше, бо це означатиме для вас утрату вічного життя¹¹.

¹ Порадник для молоді, 3 листопада 1886 р.

² Вісті для молоді, с. 333.

³ Порадник для молоді, 17 серпня 1893 р.

⁴ Рукопис 19, 1887 р.

⁵ Рев'ю енд Геральд, 17 листопада 1896 р.

⁶ Порадник для молоді, 7 липня 1892 р.

⁷ Порадник для молоді, 2 березня 1892 р.

⁸ Там же, 30 січня 1884 р.

⁹ Там же, 2 березня 1893 р.

¹⁰ Там же, 9 липня 1902 р.

¹¹ Там же, 22 червня 1893 р.

Частина XII

Зразок сімейного життя

Управління домом

Провідний принцип для батьків. Багато хто у світі полюбляє речі, які самі по собі, можливо, є добрими, але розум, задовольняючись ними, уже не прагне вищих і кращих благ, котрих бажає дати Христос. Ми не повинні намагатися грубо позбавляти дітей того, що для них є дорогим. Відкривайте їм красу істини та її цінність. Звертайте їхній погляд на Христа і допоможіть побачити Його привабливість; і тоді вони відвернуться від усього, що відволікає від Ісуса. Цим принципом мають керуватися батьки, виховуючи дітей. Своєю манерою поводження з малими дітьми ви за допомогою благодаті Христової можете формувати їхні характери для вічного життя¹.

Батьки та матері, зробіть справою свого життя працю, мета якої полягає в тому, щоб допомогти дітям настільки вдосконалити характери, наскільки це дозволяють людські зусилля в поєднанні з Божественною допомогою. Ця відповідальна справа з усіма її властивостями доручена батькам, бо вони народили дітей на світ².

Правила управління домом. Кожна християнська родина повинна керуватися певними правилами. Своїми

словами й поведінкою батьки показують дітям дорожчий живий приклад. Навчайте дітей і молодь поважати самих себе, бути вірними Богові; навчайте їх поважати Божий Закон і дотримуватися його. Тоді вони керуватимуться цими принципами у власному житті, виявляючи їх у ставленні до інших людей³.

Поводьтеся за біблійними принципами. Постійно стежте за тим, щоб принципи, які становлять основу сімейного правління, не залишалися без належної уваги. Господь бажає, щоб сім'ї на Землі були символом небесної родини. Якщо християнські сім'ї функціонують належним чином, тоді той самий освячуючий вплив Святого Духа пануватиме й у Церкві⁴. Перш ніж батьки зможуть гідно здійснювати правління, яке Бог призначив для сім'ї, вони самі повинні повернутися і, як малі діти, підкоритися Божій волі, бути слухняними Ісусові Христу⁵.

Сам Бог запровадив сімейні стосунки. Його Слово — єдине надійне керівництво в питанні управління дітьми. Людська філософія не відкрила більше від того, що знає Бог, і не винайшла мудрішого методу виховання дітей, ніж той, що дав наш Господь. Хто може краще розуміти всі потреби дітей, як не Творець? Хто може бути більш зацікавлений у їхньому добробуті, як не Той, Хто відкупив їх Своєю кров'ю? Якби Боже Слово уважно вивчали і вірно корилися йому, тоді було б менше духовних мук, викликаних поганою поведінкою неслухняних дітей⁶.

Поважайте права дітей. Пам'ятайте про те, що діти мають права, які потрібно поважати⁷. Діти мають певні претензії, котрі їхні батьки повинні визнавати й поважати. Вони мають право на таку освіту й виховання, які зроблять їх корисними, шанованими та улюбленими членами земного суспільства, а також придатними увійти до чистого й святого суспільства майбутнього. Молодь потрібно навчати, що нинішній та майбутній

добробут значною мірою залежить від звичок, яких вони набувають у дитинстві й юності. З раннього віку навчайте їх покорі, самозреченню і піклуванню про щастя інших. Вони мають знати, як вгамовувати свої пристрасі, стримуватися від різких слів, постійно виявляти доброту, люб'язність і самовладання⁸.

Батькам, ошуканим сліпою любов'ю. Сліпа любов до дітей та дешева ласка, яку виявляє дитина, є вашим постійним супутником у житті. Легко обвити руками батьківську шию, але такі вияви ласки мають бути підтримані вами лише тоді, коли вони мають справжню цінність, зумовлену абсолютним послухом.

Ваша поблажливість, неповага до Божих вимог — це свого роду жорстокість. Ви заохочуєте до непослуху й виправдовуєте його, говорячи: «Мій хлопчик любить мене». Така любов — дешевий обман. Це взагалі не любов. Справжній любові, яка повинна плекатися в сім'ї, притаманна цінність, тому вона випробовується послухом...

Якщо ви любите своїх дітей, привчайте їх до порядку. Але численні поцілунки та знаки дитячої любові засліплюють вас, і ваші діти знають про це. Рідше вдавайтеся до таких зовнішніх виявів ласки, як обійми й поцілунки, а заглиблюйтеся в суть справи і покажіть, якою має бути справжня дитяча любов. Відкидайте такі прояви, як фальшивку й обман, якщо вони не підтверджені послухом і повагою до ваших вимог⁹.

Не виявляйте ані сліпої любові, ані надмірної суворості. Як не можна потурати сліпій любові, так не потрібно виявляти і надмірної суворості. Силою привести дітей до Господа неможливо. Їх можна провадити, але не тягнути силоміць... «Мої вівці слухаються Мого голосу, і Я знаю їх, і вони йдуть за Мною» (Івана 10:27), — говорить Христос. Він не сказав: «Вівці Мої слухаються Мого голосу і примусово йдуть шляхом послуху». При вихованні дітей

виявляйте любов. Батьки ніколи не повинні завдавати дітям болю своєю грубістю або нерозумними вимогами. Грубість штовхає дітей у тенета сатани¹⁰. Поєднання авторитету й любові дає змогу твердо, але ніжно здійснювати управління в сім'ї. Бажання прославити Бога і усвідомлення того, чим наші діти завдячують Йому, допоможуть нам не ослабнути у своїх намірах і не йти на компроміс зі злом¹¹.

Грубість не сприяє послуху. Нехай ніхто не гадає, що грубість і суворість забезпечують послух. Я бачила сім'ю, в якій ефективно правління підтримується без грубого слова чи погляду. Мені доводилося бувати і в інших сім'ях, де постійно владним тоном давалися накази, де можна було почути гострі докори і часто вдавалися до суворого покарання. У першому випадку діти йшли шляхом своїх батьків і рідко розмовляли один з одним неприємним тоном. В іншому випадку діти також діяли за прикладом батьків, але там з ранку до вечора можна було чути сердиті слова, докори й суперечки¹².

Потрібно стримуватися від слів, що викликають страх, залякують і вбивають у серцях любов. Мудрий, люблячий, богобоязливий батько сіятиме у своєму домі не рабський страх, а любов. Якщо ми п'ємо воду життя, то вода, яка виходить із цього джерела, буде солодкою, а не гіркою¹³.

Грубі слова негативно впливають на характер, завдаючи ран дитячому серцю, і в деяких випадках залікувати такі рани буває важко. Діти відчувають щонайменшу несправедливість, і деякі стають від цього настільки байдужими, що не звертають жодної уваги ні на накази, зроблені в сердитому тоні, ні на погрози покарання¹⁴.

Небезпечно надто суворо критикувати дітей за незначні провини. Надмірно сувора критика, надто жорстокі правила призводять до нехтування всіляких постанов,

і діти, виховані в такому дусі, незабаром виявлятимуть подібну зневагу до законів Христа¹⁵.

Необхідні постійна твердість і спокійне управління. Діти за своєю вдачею є вразливими, хоч і люблячими істотами. Їх можна легко втішити й легко засмутити. Лагідно навчаючи дітей за допомогою слів і вчинків, сповнених любові, матері зможуть повернути їхні серця до себе... Виявляти суворість і причепливість до дітей — велика помилка. Необхідні постійна твердість і спокійне управління, щоб підтримувати дисципліну в кожній сім'ї... Говоріть спокійно, поведіться розумно й розважливо, не ухиляйтеся від виконання того, про що ви говорили.

Вам буде віддано за вашу любов до дітей. Не відштовхуйте від себе байдужим ставленням до їхніх дитячих захоплень, радощів і прикрас. Нехай ваше обличчя ніколи не має похмурого вигляду, а грубе слово не зривається з ваших уст. Усі такі слова Бог відмічає у Своїй книзі записів¹⁶.

Обмежень і попереджень замало. Дорогі брати, як члени Церкви, ви серйозно нехтуєте вашими обов'язками щодо дітей і молоді. Застосовуючи до них приписи й обмеження, ви повинні подбати про те, щоб показати їм христоподібні риси власного характеру, а не подоби сатани. Діти потребують постійної турботи й ніжної любові. Привертайте їх до себе, виховуючи як у любові, так і в страху Божому. Батьки й матері, котрі не здатні опановувати себе, не спроможні керувати й іншими. Попередження та обмеження дітей — це ще не все, що вимагається від батьків. Ви повинні вчитися *«поводитися справедливо, любити вчинки милосердя і покірно ходити з Богом»* (Мих.6:8)¹⁷.

Порада матері, яка має вперту дитину. Ваша дитина не ваша власність; ви не можете поводитися з нею, як заманеться, оскільки вона належить Господеві. Тримайте

дитину під постійним, тривалим контролем; переконайте її, що вона належить Богові. Вихована в такому дусі дитина, ставши дорослою, буде благословенням для оточуючих її людей. Але вам потрібно мати ясну проникливість, щоб стримувати прагнення дитини керувати вами, бути свавільною, чинити те, що їй заманеться¹⁸.

Спокійне, мудре управління. Я бачила, що багато сімей було зруйновано через надмірні прагнення глави сім'ї керувати нею, у той час як, прислухаючись до порад і маючи спільну домовленість між собою, батьки могли б здійснювати гармонійне й правильне керівництво¹⁹. Нестале, хитке керування сім'єю завдає великої шкоди і є фактично такою ж бідою, як і загалом відсутність цього керування. Часто запитують: чому діти релігійних батьків так часто бувають упертими, непокірними й недисциплінованими? Причину слід шукати в сімейному вихованні, у відсутності єдності між батьками при управлінні сім'єю²⁰.

Протиріччя в управлінні, коли сьогодні виявляють суворість, а завтра дозволяють робити те, що було раніше заборонено, згубні для дитини²¹.

Загальний закон для батьків і дітей. Бог є нашим Законодавцем і Царем, тому батьки повинні визнавати Його Закон. Цей Закон забороняє будь-який утисок з боку батьків і будь-який непослух з боку дітей. Господь сповнений милості, милосердя і правди. Його Закон — святий, справедливий, добрий та обов'язковий для виконання як батьками, так і дітьми. Правила, що регулюють життя батьків і дітей, походять із серця Безмежної Любові, тому батьки, котрі втілюють цей Закон у своє життя, і діти, які йому підкоряються, отримуватимуть рясні Божі благословення. Нехай у сім'ї відчувається вплив милості в поєднанні зі справедливістю. *«Милість і істина зустрінуться; правда і мир обіймуться»* (Псал.85:11).

Родини, в яких панує така дисципліна, ходитимуть дорогою Господа, чинячи справедливість і суд²².

¹ Рукопис 4, 1893 р.

² Основи християнського виховання, с. 67.

³ Лист 74, 1896 р.

⁴ Рукопис 80, 1898 р.

⁵ Рев'ю енд Геральд, 13 березня 1894 р.

⁶ Ознаки часу, 24 листопада 1881 р.

⁷ Лист 47а, 1902 р.

⁸ Основи християнського виховання, с. 67.

⁹ Лист 52, 1886 р.

¹⁰ Рев'ю енд Геральд, 29 січня 1901 р.

¹¹ Рукопис 24, 1887 р.

¹² Ознаки часу, 11 березня 1886 р.

¹³ Лист 8а, 1896 р.

¹⁴ Свідчення для Церкви, т. 3, с. 532.

¹⁵ Рукопис 7, 1899 р.

¹⁶ Свідчення для Церкви, т. 3, с. 532.

¹⁷ Там же, т. 4, с. 621.

¹⁸ Лист 69, 1896 р.

¹⁹ Свідчення для Церкви, т. 4, с. 127.

²⁰ Ознаки часу, 9 лютого 1882 р.

²¹ Лист 69, 1896 р.

²² Рукопис 133, 1898 р.

Єдиний фронт

Розподіл відповідальності в управлінні. Спільними зусиллями, з молитвою батько і мати повинні здійснювати серйозну й відповідальну роботу, правильно виховуючи дітей¹.

Батьки покликані працювати разом, як одне ціле. У їхніх методах не повинно бути розбіжностей. Але чимало батьків діють у супереч один одному через відсутність взаєморозуміння, тому діти не отримують належного виховання внаслідок неправильного ставлення до них... Часом трапляється, що один з батьків надто поблажливий, тоді як інший надміру суворий. Така розбіжність негативно позначається на формуванні характеру дітей. У роботі виховання не повинна застосовуватися груба сила, але й не можна бути слабовільним і поблажливим. Матері недоцільно приховувати від батька недоліків дітей або дозволяти їм робити те, що батько заборонив. У свідомості дітей вона не повинна сіяти жодної зернини сумніву щодо здібності батька мудро здійснювати керування... Своїми вчинками вона в жодному разі не має права зводити нанівець роботу батька².

Якщо батько й мати розходяться в поглядах, намагаючись протидіяти впливу одне одного, така сім'я буде деморалізованою, і жоден з батьків не користуватиметься повагою й довір'ям, необхідними для правильного управління сім'єю... Діти швидко помічають усе, що кидає тінь на правила й засади сім'ї, особливо на ті, котрі обмежують їхні дії³.

Краще, щоб батько й мати об'єдналися у справі виховання власних дітей; кожний виконує свої обов'язки, усвідомлюючи серйозність відповідальності перед Богом — виховати потомство так, щоб діти були якомога здоровішими фізично й гармонійно розвинули характер⁴.

Як можна навчити обманювати. Деякі люблячі матері дозволяють своїм дітям чинити те, чого не слід було б терпіти ані хвилини. Іноді погані вчинки дітей приховуються від батька. Мати дарує дитині одяг або задовольняє якесь інше її бажання за умови, що батько не довідається про це, тому що не схвалює подібних учинків.

Таким чином діти успішно засвоюють урок обману. Коли ж батько дізнається про це, йому дають пояснення, в яких міститься лише частина правди. Така мати не є щирою; вона не замислюється над тим, що батько виявляє таку саму зацікавленість у дітях, як і вона, і що від нього не слід приховувати провин дітей та їхніх вад; краще позбутися їх, поки діти ще малі. Проте ці недоліки залишаються прихованими. Діти знають про відсутність єдності між батьками, і це призводить до сумних наслідків. З раннього віку діти починають обманювати, приховувати свої провини, подавати факти в іншому світлі. Здатність перетворювати перетворюється на звичку, і явна неправда проголошується без жодних докорів сумління.

Такі вчинки беруть початок від того, що мати приховує деякі справи від батька, котрий так само, як і вона,

зацікавлений у формуванні характерів своїх дітей. З батьком потрібно радитися, відкривати перед ним усе. Протилежна лінія поведінки, коли приховуються вади й провини дітей, заохочує їх до обману та позбавляє правдивості й чесності⁵.

Батьки-християни завжди повинні твердо дотримуватися принципу єдності у вихованні дітей. У деяких батьків така єдність відсутня. Інколи винуватцем є батько, але найчастіше — мати. Любляча мати розбещує своїх дітей, потураючи їм у всьому. Робота батька змушує його часто залишати домівку й мало бувати зі своїми дітьми. За таких умов вплив матері є відчутним. Її приклад відіграє найбільшу роль у формуванні характеру дітей⁶.

Відсутність єдності в батьків бентежить дітей. Сім'я має бути добре організованою. Батько й мати разом визначають свої обов'язки і з розумінням беруться за виконання справи. Не має бути жодних розбіжностей. Батько й мати ніколи не повинні критикувати в присутності дітей планів і міркувань одне одного⁷.

Якщо мати не має достатнього досвіду в пізнанні Бога, тоді, застосовуючи метод причини й наслідку, вона повинна визначити, чи не завдає своєю поведінкою клопоту батькові, котрий здійснює нелегку роботу для спасіння дітей. Чи йду я дорогою Господньою? — Це найголовніше запитання. Якщо батьки не мають між собою згоди, нехай уникають товариства дітей, поки цієї згоди не буде досягнуто⁸.

Часто батьки не мають єдності в управлінні сім'єю. Батько, котрий мало буває зі своїми дітьми і не знайомий з особливостями їхнього характеру і темпераменту, іноді буває грубим і суворим. Втрачаючи самовладання, він у пориві гніву вдається до покарання. Дитина знає це, і замість того, щоб сприйняти покарання як заслужене, бунтує. Одні й ті самі провини одного разу залишаються

поза материнською увагою, іншого — вона суворо карає за них. Діти ніколи не знають, чого їм чекати, і бувають спокушувані випробовувати, як довго зможуть безкарно грішити. Таким чином сіються зерна зла; вони зійдуть і принесуть плоди⁹.

Якщо між батьками існує єдність у справі виховання, тоді дитина зрозуміє, що від неї вимагають. Але коли батько словом або поглядом дає зрозуміти, що він не схвалює методів виховання матері; коли він гадає, що вона занадто сувора, а тому повинен компенсувати її суворість ласкою та поблажливістю, то це зіпсує дитину. Незабаром дитина зрозуміє, що може робити все, що заманеться. Батьки, які чинять цей гріх щодо своїх дітей, несуть відповідальність за загибель їхніх душ¹⁰.

Ангели з великою цікавістю спостерігають за кожною сім'єю, аби бачити, як батьки, опікуни або друзі поведуться з дітьми. Яке химерне, неправильне управління зауважують вони в сім'ї, де між батьками існує розбіжність у поглядах. Тон, яким розмовляють батько й мати, їхні погляди, слова — усе свідчить про те, що у вихованні дітей між ними немає згоди. Батько кидає докори матері й цим прищеплює дітям неповагу до материнської любові й ніжності. Мати думає, що батько надто суворий і нетерплячий; бажаючи протидіяти цій суворості, вона вважає своїм обов'язком виявляти до дітей більше любові, задовольняючи їхні бажання та потураючи їм¹¹.

Необхідно багато молитов і тверезих роздумів. Любов і ніжні почуття не можуть довго існувати навіть у сімейному колі, якщо воля і характер суперечать волі Божій. Усі здібності й пристрасті повинні прийти в узгодженість з рисами характеру Ісуса Христа. Коли батько й мати в любові й страхові Божому об'єднують свої інтереси, щоб зміцнити свій авторитет у сім'ї, вони зрозуміють, що необхідно багато молитися, тверезо роздумувати про це.

Коли батьки шукатимуть Бога, їхні очі відкриються і вони побачать небесних посланців, котрі охороняють їх у відповідь на молитву віри. Вони перемагатимуть вади свого характеру і прямуватимуть до досконалості¹².

Серця повинні бути з'єднані ніжними узами любові. Батьки й матері, з'єднайте свої серця в найтіснішому й найщасливішому союзі! Не тримайтеся осібно, а намагайтеся бути ближче один до одного; тоді зможете ніжними узами любові з'єднати серця ваших дітей із собою¹³.

Сійте насіння для життя дочасного і вічного. Усе Небо спостерігає за зусиллями батьків-християн¹⁴.

¹ Поради вчителям, батькам і студентам, с. 127.

² Рев'ю енд Геральд, 30 березня 1897 р.

³ Рев'ю енд Геральд, 13 березня 1894 р.

⁴ Тихоокеанський журнал здоров'я, квітень 1890 р.

⁵ Свідчення для Церкви, т. 1, с. 156, 157.

⁶ Там же, с. 156.

⁷ Рукопис 79, 1901 р.

⁸ Рев'ю енд Геральд, 30 березня 1897 р.

⁹ Ознаки часу, 11 березня 1886 р.

¹⁰ Рев'ю енд Геральд, 27 червня 1899 р.

¹¹ Рев'ю енд Геральд, 13 березня 1894 р.

¹² Рукопис 36, 1899 р.

¹³ Рев'ю енд Геральд, 15 вересня 1891 р.

¹⁴ Там же.

Релігія в сім'ї

Що таке сімейна релігія? Сімейна релігія передбачає виховання дітей згідно з настановами Господа. Кожний член сім'ї засвоює уроки, викладені Христом, а інтерес кожного суворо охороняється, аби сатана не міг спокусити та віддалити його від Христа. Нехай цього прагне кожна сім'я, озброївшись рішучістю не знемагати й не занепадати духом. Якщо батьки виявляють пильність і старанність та виховують своїх дітей, споглядаючи славу Божу, тоді вони співпрацюють з Богом, а Бог — з ними для спасіння душ дітей, за котрих помер Христос¹.

Релігійне виховання — це щось більше, ніж звичайне навчання. Воно передбачає ваші молитви з дітьми, за допомогою яких навчаєте їх наближатися до Ісуса й розповідати Йому про всі свої потреби. Воно означає, що ви повинні показати у своєму житті, що Ісус для вас — усе; що Його любов робить вас терплячими, добрими, стриманими і водночас твердими у вихованні дітей згідно з вашими принципами, як це чинив Авраам².

Ваша поведінка в сімейному житті з точністю відзначається в небесних книгах. Хто бажає бути святим на

Небесах, той повинен спочатку стати святим у власній родині. Якщо батьки й матері є справжніми християнами в сім'ї, вони будуть корисними членами Церкви, здатними вести справи в Церкві та в суспільстві так само, як провадять свої сімейні справи. Батьки, нехай ваша релігія не буде лише визнанням на словах, а стане реальністю³.

Релігія — частина домашнього виховання. Сімейною релігійністю часто нехтують. Люди виявляють велику цікавість до закордонних місій, щедро жертвують на них і цим бажають заспокоїти своє сумління, вважаючи, що жертвність на справу Божу компенсує їхнє недбале ставлення до того, щоби бути гідним прикладом у власній сім'ї. Але дім — це особливе поле, і Бог не прийме жодних виправдань за недбале ставлення до нього⁴.

У родині, де релігія втілюється в життя, звершується велика робота добра. Релігія спонукає батьків здійснювати саме ту діяльність, яку Бог призначив для сім'ї. Діти виростуть у науці Господній та благоговінні перед Ним. Причина байдужості сучасної молоді до релігії полягає в неправильному вихованні. Справжня любов до дітей виявляється не в потуранні їхнім примхам, не в тому, щоб залишати безкарним непослух дітей до ваших вимог. У який бік росте гілка, на той бік хилиться й дерево.

Якщо релігія впливає на суспільство, то передусім вона впливає на сім'ю. Якщо вдома діти виховувалися в любові й страхіві Божому, вони, ставши дорослими, знатимуть, як виховати для Бога власні сім'ї. Таким чином принципи правди будуть запроваджуватися в суспільстві, справляючи вагомий вплив на світ. Релігія не повинна відокремлюватися від домашнього виховання⁵.

Сімейна релігійність має більш важливе значення, ніж церковна. У сім'ї закладаються підвалини для розквіту Церкви. Чинники, що діють у домашньому житті, ви-

являють себе і в житті Церкви. Тому церковні обов'язки починаються в сім'ї⁸.

Якщо родина справді релігійна, то ця релігія буде справляти добрий вплив і на церковне життя. Нехай ваша родина стане непорушною фортецею. Присвятить вашу сім'ю Богові, говоріть і поведіться вдома, як істинні християни. Будьте люб'язними, витриманими і терплячими в сім'ї, пам'ятаючи, що ви — учителі. Кожна мати — це вчитель і водночас повинна бути ученицею в школі Христа, щоб знати, як їй навчати своїх дітей з метою формування доброго характеру⁹.

Там, де відсутня сімейна релігійність, визнання віри нічого не варте... Багато людей ошукують самі себе, сподіваючись, що характер людини зазнає цілковитої зміни під час Приходу Христа, але при Його появі не відбудеться навернення серця. Ми повинні тут визнати недоліки свого характеру і перемогти їх благодаттю Христовою, поки триває час випробування. Родинне вогнище є місцем приготування до небесної сім'ї¹⁰. Існує велика потреба в сімейній релігійності. Наші слова в сім'ї повинні відображати правильний характер, бо інакше свідоцтво в громаді не матиме жодної ваги. Якщо ви не виявлятимете покори, доброти і люб'язності у власній сім'ї, то ваша релігійність виявиться даремною. Якщо б існувало більше справжньої релігійності в сім'ях, тоді Церква мала би більшу силу¹¹.

Зволікати з релігійним вихованням — жажлива помилка. На превеликий жаль, дітям дозволяють зростати без пізнання Бога¹². Батьки припускаються жажливої помилки, коли нехтують релігійним вихованням дітей, вважаючи, що в майбутньому все владнається і, коли вони подорослішають, самі забажають мати релігійні досвіди. Невже ви, батьки, не розумієте, що коли в їхніх серцях не посієте дорогоцінного насіння правди,

любові, не виробите рис характеру, гідних Небес, сатана посіє на полі серця кукіль?¹³

Вважаючи, що діти замалі, аби покласти на них християнські обов'язки, батьки часто дозволяють їм зростати без релігії...

Питання обов'язку дітей щодо релігії повинно бути вирішене однозначно і без вагань ще тоді, коли вони є маленькими членами сім'ї¹⁴.

Батьки — представники Бога для своїх дітей, їхній обов'язок — виявляючи твердість і абсолютне самовладання, говорити дітям про те, що вони повинні, а чого не повинні робити. Кожне зусилля, докладене задля них з любов'ю і стриманістю, розвиватиме в їхньому характері наполегливість і рішучість... Батьки й матері повинні завчасно подбати про те, щоб дитина вважала порушення суботи, недбале ставлення до богослужіння й молитви в сім'ї таким самим гріхом, як і крадіжку. Батьки власноруч мають тут зводити перепони¹⁵.

З наймолодших літ доцільно починати мудро виховувати дітей у дусі Христа; таке виховання здійснюється постійно. Поки дитячі серця вразливі, їх слід навчати істинам, що мають значення для вічності. Батьки повинні пам'ятати, що вони живуть, говорять і діють у Божій присутності¹⁶.

Батьки, якою дорогою ви йдете? Чи керуєтеся думкою про те, що в релігійних питаннях ваші діти повинні мати свободу від будь-яких обмежень? Чи позбавляєте їх порад і повчань упродовж їхнього дитинства та юності? Чи дозволяєте їм робити все, що заманеться? Якщо так, то ви нехтуєте обов'язками, які доручив вам Бог¹⁷.

Враховуйте вік дитини. Як тільки малюки стають здатними розуміти, батьки повинні розповідати їм про Ісуса, щоб вони сприйняли дорогоцінну істину про Вифлеємське Немовля. Закладайте у свідомість дітей прості

принципи побожності відповідно до їхнього віку й здібностей. Приведіть своїх дітей у молитві до Ісуса, аби Він дав їм змогу пізнавати релігію так само, як вони вчаться вимовляти слова рідною мовою¹⁸.

У ранньому віці діти схильні сприймати Божественний вплив. Господь бере під особливу опіку цих дітей; виховані в Слові й науці Господній, вони стають не завадою, а допомогою для батьків¹⁹.

Релігійне виховання в сім'ї здійснюють батьки. За збереження релігії в сім'ї однаково відповідальні як батько, так і мати²⁰. Нехай мати не обтяжує себе обов'язками настільки, щоб у неї не залишалось часу для духовних потреб сім'ї. Нехай батьки звертаються до Бога за керівництвом у їхній праці. Лише на колінах перед Ним вони по-справжньому зрозуміють свою велику відповідальність і зможуть довірити дітей Тому, Хто ніколи не помиляється в пораді та в слові науки...

Батько сім'ї не повинен дозволяти, щоб усі турботи, пов'язані з духовним вихованням, лягали на матір. Батьки й матері повинні виконати велику роботу, причому кожен з них робить свій внесок у справу приготування дітей до великого дня суду²¹.

Батьки, діліться з дітьми своїм релігійним досвідом. Візьміть їх в обійми вашої віри і присвятіть Христові. Нехай ніщо не спонукає вас зняти із себе відповідальність за їхнє правильне виховання. Нехай жодна світська справа не відволікає вас від дітей. Ніколи не допускайте, щоб ваше християнське життя могло розлучити вас з ними. Ведіть їх до Господа, виховуйте їхній розум для сприйняття Божественної правди. Нехай вони спілкуються з тими, хто любить Бога. Бажаючи допомогти своїм дітям формувати характери, придатні для вічного життя, ведіть їх до Божого народу²².

Релігія в сім'ї — яких великих результатів можна досягти з її участю! У кожній сім'ї буде звершуватися саме

та робота, яку Бог призначив для неї. Діти зростатимуть у науці Господній. Вони отримають освіту й виховання не для того, щоб стати прихильниками світського товариства, а щоби бути членами Господньої родини²³.

Діти чекають від батьків послідовності в житті. Усе залишає свій відбиток у свідомості дітей. Вони вивчають вираз обличчя, прислухаються до голосу і з точністю наслідують манери поведінки. Дратівливі й сварливі батьки і матері викладають своїм дітям такі уроки, що пізніше віддали б увесь світ, якби він їм належав, аби відучити дітей від цього. У житті батьків діти повинні бачити послідовність, що узгоджується з їхньою вірою. Виявляючи послідовність та самовладання, батьки можуть формувати характери своїх дітей²⁴.

Добре організовану сім'ю вшановує Бог. Батьки й матері, котрі підносять Бога на чільне місце у своїх сім'ях, котрі навчають дітей, що «початок мудрості — страх Господній» (Прин. 1:7), своїми добре організованими, дисциплінованими сім'ями прославляють Бога перед ангелами і людьми. Такі сім'ї не повстають проти Бога, а слухають і люблять Його. У такому домі Христос не чужий; Його Ім'я перебуває з членами домівки, де Його шанують і прославляють. Ангели радіють тим сім'ям, у яких Бог є верховним Правителем, де діти навчені шанувати релігію, Біблію і свого Творця. Такі родини можуть сподіватися на виконання обітниць: «Тих, що шанують Мене, вшаную і Я» (Ісам. 2:30)²⁵.

Як Христос входить у домівку? Якщо Христос перебуває в серці, Він житиме і в родині. Батько й мати усвідомлюють, наскільки важливим є життя, сповнене послуху Духові Святому. Небесні ангели, котрі служать тим, які «мають успадкувати спасіння», будуть їхніми вчителями в сім'ї, навчаючи їх, готуючи до справи виховання дітей. Домівка може стати невеликою Церквою, котра шануватиме та прославлятиме Викупителя²⁶.

Зробіть релігію привабливою. Робіть християнське життя привабливим. Говоріть про країну, в якій послідовники Христа матимуть свою домівку. Якщо будете так чинити, Бог попровадить ваших дітей до повної правди, викликаючи бажання готувати себе до осель, які пішов приготувати Христос для тих, хто любить Його²⁷.

Батьки не повинні примушувати своїх дітей дотримуватися лише форми релігії, а відкривати їм вічні принципи у привабливому світлі²⁸.

Виявляючи радість, християнську ввічливість, ніжне співчуття і доброзичливість, батьки покликані зробити релігію Христа бажаною; однак вони повинні бути твердими, вимагаючи пошани й послуху. Дитині необхідно прищеплювати принципи добра²⁹. Спонукайте молодь чинити добро та справедливість. Для цього не потрібно ні золота, ні срібла. Будемо відкривати їм любов, милість і благодать Христову, багатство Його Слова і радість перемоги. Докладаючи для цього зусиль, ви виконаєте справу, наслідки якої будуть відчутні впродовж вічності³⁰.

Чому деякі батьки не мають успіху? Хоч деякі батьки вважають себе релігійними, проте не навчають своїх дітей служити Богові, бути слухняними Йому, жертвувати власним комфортом, задоволеннями та прагненнями задля виконання Божої волі. *«Початок мудрості — страх Господній» (Прим.9:10)*. Нехай ця істина знайде своє втілення в житті й характері. Через пізнання Христа в розумі дітей необхідно закарбувати правильне поняття про Бога і про Того, Хто помер за нас, аби ми могли отримати спасіння³¹.

Вам, батькам, можливо, здається, що на все це у вас немає часу, але знайдіть його, щоб виконати свою роботу в сім'ї, бо інакше сатана компенсує цю нестачу. Усуньте зі свого життя все, що перешкоджає виконати цю роботу й виховуйте дітей за Його повеліннями. Не захоплюйтеся дочасним, живіть скромно, не будьте надто вимогливи-

ми у своїх потребах, але заради Христа не занедбуйте власного релігійного виховання й виховання своїх дітей³².

Кожний член сім'ї має бути посвячений Богові. Вказівки, дані Мойсееві щодо свята Пасхи, мають велике значення і повинні виконуватися батьками й дітьми в наш час... Батько був покликаний виконувати обов'язок священика в сім'ї, а коли він помирав, тоді цей урочистий акт — кроплення кров'ю одвірка — мав виконати старший син. Це символізує справу, яка має виконуватися в кожній сім'ї. Батьки повинні збирати вдома своїх дітей і представляти їм Христа як їхню Пасху. Батько присвячує Богові кожного мешканця свого дому і здійснює роботу, символічно представлену святом Пасхи. Небезпечно довіряти цей серйозний обов'язок іншим³³.

Нехай батьки-християни твердо вирішать бути вірними Богові; нехай зберуться разом зі своїми дітьми в домівках, як це робили ізраїльтяни, кроплячи одвірки кров'ю, яка символізувала Христа як єдиного Бога, Котрий може захистити й спасти, аби ангел-губитель пройшов повз таку домівку. Нехай світ побачить, що в християнській родині діє щось більше, аніж тільки людський вплив. Нехай батьки підтримують живий зв'язок з Богом, стаючи на бік Христа і показуючи за допомогою Його благодаті, яке велике добро може бути досягнуте з участю батьків³⁴.

¹ Рукопис 246, 1894 р.

² Лист 8а, 1896 р.

³ Рукопис 53, недатований.

⁴ Ознаки часу, 23 серпня 1899 р.

⁵ Рев'ю енд Геральд, 13 березня 1894 р.

⁶ Свідчення для Церкви, т. 2, с. 701.

⁷ Ознаки часу, 8 квітня 1886 р.

⁸ Ознаки часу, 1 вересня 1898 р.

⁹ Рукопис 70, недатований.

¹⁰ Ознаки часу, 14 листопада 1892 р.

- ¹¹ Вісті для молоді, с. 327.
- ¹² Ознаки часу, 23 квітня 1894 р.
- ¹³ Ознаки часу, 6 серпня 1912 р.
- ¹⁴ Рев'ю енд Геральд, 13 квітня 1897 р.
- ¹⁵ Рукопис 119, 1899 р.
- ¹⁶ Рев'ю енд Геральд, 13 березня 1894 р.
- ¹⁷ Там же.
- ¹⁸ Ознаки часу, 27 серпня 1912 р.
- ¹⁹ Там же, 23 квітня.
- ²⁰ Рукопис 47, 1908 р.
- ²¹ Лист 90, 1911 р.
- ²² Ознаки часу, 23 квітня 1912 р.
- ²³ Рукопис 7, 1899 р.
- ²⁴ Свідчення для Церкви, т. 4, с. 621.
- ²⁵ Там же, т. 5, с. 424.
- ²⁶ Рукопис 102, 1901 р.
- ²⁷ Рев'ю енд Геральд, 29 січня 1901 р.
- ²⁸ Ознаки часу, 27 серпня 1912 р.
- ²⁹ Рев'ю енд Геральд, 27 червня 1899 р.
- ³⁰ Рукопис 93, 1909 р.
- ³¹ Рев'ю енд Геральд, 24 червня 1890 р.
- ³² Рукопис 12, 1898 р.
- ³³ Рев'ю енд Геральд, 21 травня 1895 р.
- ³⁴ Там же, 19 лютого.